

ОСТРІВ
СКАРБІВ

Роберт Лоріс Стівенсон

ОСТРІВ СКАРБІВ

Переклад з англійської

*Ілюстрації
Роберта Ліпмена*

Київ

«Махаон-Україна»

2010

ББК 84.БЕЛ
С80

Robert Louis Stevenson
TREASURE ISLAND

Переклали з англійської
Юрій Корецький, Ростислав Доценко

Стівенсон, Роберт Льюїс.

С80 Острів Скарбів: роман / пер. з англ. Ю. Корецький та Р. Доценко; худож. Роберт Інґпен. — К.: Махаон-Україна, 2010. — 240 с.: іл. — (Серія «Шукачі пригод»).

ISBN 978-611-526-073-7.

У знаменитій повісті «Острів Скарбів» класика англійської літератури Роберта Льюїса Стівенсона (1850–1894) йдеться про захоплюючі пригоди скарбошукачів на однойменному острові, про лиховісних піратів, осліплених жадобою збагачення, про шляхетність і підступ, вірність і зраду. Герої цього твору давно полюбилися дітям із багатьох країн. Видання оригінально ілюстровано.

ББК 84.БЕЛ

ISBN 1-40630010-1 (англ.)
ISBN 978-5-389-00704-8 (рос.)
ISBN 978-611-526-073-7 (укр.)

© Illustrations copyright (2009) Robert Ingpen
Created by Palazzo Editions LTD, Bath,
United Kingdom
© ООО «Издательская Группа Атиккус», 2009
Machaon®
© Переклад українською мовою.
Видавництво «Махаон-Україна», 2009

ПРО АВТОРА

Роберт Льюїс Стівенсон народився в Единбурзі 1850 року. Він вступив до університету на інженерний факультет, але потім перевівся на юридичний. Пристрасть до писання невдовзі переважила, і всупереч волі батьків, Стівенсон здійснив свою мрію. Він багато подорожував і друкував нариси про свої поїздки по Франції та Бельгії в 1870-х роках.

«Острів Скарбів» Стівенсон почав писати 1881 року, перебуваючи на відпочинку з батьками, дружиною і дванадцятирічним пасинком Лойдом у горах Шотландії. Письменник придумав цю історію як розвагу для важко хворого пасинка, але вона так сподобалася Лойдові й батькові Стівенсона, що вони умовили його записати свою розповідь. Потім написано декілька вдалих новел, поем і театральних постановок, серед яких були «Химерна пригода з доктором Джеклом і містером Гайдом», «Викрадений» і «Власник Баллантре». Проте історія про старого кумедного сквайра Трелоні, про скарби і захоплений корабель залишається найзнаменитішою роботою письменника.

У Стівенсона від народження було слабке здоров'я, тому 1881 року він виїхав із Шотландії в Самоа, де клімат для нього був придатніший. У грудні 1894 року, коли йому виповнилося сорок чотири роки, письменник помер від крововиливу в мозок.

Від художника

Існують історії і характери, які переймають оригінальний характер і натхнення своїх авторів і живуть власним життям. Вони стають класикою, за мірками якої оцінюватимуть книги інших авторів. «Острів Скарбів», без сумніву, одна з таких історій, а Довгий Джон Сілвер — один із цих характерів поряд із Джимом Гокінсом, сліпим Пюю і Беном Ганном.

Острів, де згодом відбудуватимуться головні події, є основою твору. Він, якщо вірити Стівенсону, міститься, імовірно, в західній частині Тихого океану, на тій самій широті, що й Бермудські острови, ближче до східного узбережжя США, а не в Карибському морі, як вважалося раніше. Від Острова Скарбів ніє чимось зловісним, він не обіцяє нічого доброго кораблям, що пливають повз нього.

Особливістю острова є три дивні нагорби: Фок-щогла, Підзорна Труба і Бізань-щогла. На Фок-щоглі знаходиться печера, яку використовує як притулок Бен Ганн, покинутий на острові піратами. Острів має три бухти, але найкраща гавань відома як стоянка капітана Кітта. Капітани повинні скеровувати свої судна до якірної стоянки на півдні Острова Кістяка, пов'язаного з головним островом піщаною мілиною, яка стає помітною під час відпливу. І це все — неозорий простір для фантазії ілюстратора.

Роберт Інґлен

Зміст

Частина перша

Розділ I	Старий морський вовк у заїзді «Адмірал Бенбов» 10
Розділ II	Чорний Пес з'являється і зникає 18
Розділ III	Чорний знак 26
Розділ IV	Моряцька скриня 33
Розділ V	Кінець сліпця 39
Розділ VI	Капітанові папери 46

Частина друга

Розділ VII	Я їду до Бристоля 54
Розділ VIII	Під вивіскою «Підзорна Труба» 61
Розділ IX	Порох і зброя 68
Розділ X	Плавання 75
Розділ XI	Що я почув, сидячи в діжці з-під яблук 80
Розділ XII	Военна рада 87

Частина третя

Розділ XIII	Як почалися мої пригоди на березі 94
Розділ XIV	Перший удар 101
Розділ XV	Людина з острова 107

Частина четверта

Розділ XVI	Далі розповідь веде лікар: як було покинуто судно 116
Розділ XVII	Розповідь веде лікар: останній переїзд човном 121
Розділ XVIII	Розповідь веде лікар: кінець боїв першого дня 127
Розділ XIX	Знову розповідає Джим Гокінс: залога в блокаузі 132
Розділ XX	Сілвер-парламентер 139
Розділ XXI	Атака 145

Старий пірат

Корабельний кухар

Мої пригоди на березі

Частокіл

Частина п'ята

- Розділ XXII Як почалися мої пригоди на морі 152
Розділ XXIII У хвилях відпливу 158
Розділ XXIV Човником по морю 163
Розділ XXV Я спускаю «Веселого Роджера» 169
Розділ XXVI Ізреел Гендс 175
Розділ XXVII «Піастри!» 183

Частина шоста

- Розділ XXVIII У ворожому таборі 192
Розділ XXIX Знову чорний знак 201
Розділ XXX На слово честі 207
Розділ XXXI Шукання скарбів —
вказівна стрілка Флінта 214
Розділ XXXII Шукання скарбів —
голос серед дерев 222
Розділ XXXIII Падіння ватажка 228
Розділ XXXIV І останній 234

Мої пригоди на морі

Капітан Сілвер

ЧАСТИНА ПЕРША

СТАРИЙ
ПІРАТ

Розділ I

СТАРИЙ МОРСЬКИЙ ВОВК У ЗАЇЗДІ «АДМІРАЛ БЕНБОВ»¹

Сквайр² Трелоні, доктор Лівсі й решта джентльменів попросили мене розповісти докладно все, що я знаю про Острів Скарбів, усю історію від початку до кінця, не приховуючи нічого, крім розташування острова, та й то лише тому, що не всі ще скарби звідти вивезено. Отож року Божого 17... я беруся за перо й повертаюсь думками до тих часів, коли у мого батька був заїзд «Адмірал Бенбов» і коли під нашим дахом оселився засмаглий старий моряк із рубцем від шаблі на щоці.

Я пригадую, ніби те було тільки вчора, як він важкою ходою підступив до дверей нашого заїзду, а слідом за ним прикотили на візку моряцьку скриню. То був високий, міцний, огрядний чоловік з брунатним обличчям. Над коміром його заяложеної синьої куртки стирчала просмолена косичка. Руки в нього були зашкарублі й пошрамовані, з чорними поламаними нігтями, а рубець на щоці мав неприємний блідо-багровий відтінок. Пригадую, як він, стиха посвистуючи, оглянув бухту, а тоді раптом загорлав давню моряцьку пісню, яку так часто ми чули від нього опісля:

*П'ятнадцять хлопців на скрині мерця.
Йо-го-го, ще й пляшечка рому!*

Голос у незнайомця був по-старечому тонкий і хрипучий, наче він надірвав його, тягнучи кабестана³.

¹ Бенбов, Джон (1653–1702) — англійський адмірал, здібний флотоводець.

² Сквайр — нетитулований дворянин і поміщик (в Англії), також шанобливе звертання, додаване до прізвища.

³ Кабестан — суднова лебідка з барабаном на вертикальному валу.

Потім він постукав у двері кінцем палиці, схожої на гандшпуг¹, і, коли вийшов мій батько, грубувато зажадав від нього склянку рому. Йому винесли ром, і він почав поволі його цмулити, знавецьки смакуючи кожен ковток і все ще поглядаючи на скелі й на нашу вивіску.

— Бухта нігогенька, — пробурмотів він нарешті. — Непогане місце для шинку. І багато люду, друзяко?

Батько відповів, що, на жаль, люду тут буває дуже мало.

— То й гаразд! — сказав моряк. — Пристань саме для мене. Гей, ти, голубе! — гукнув він чоловікові, що прикотив візка. — Під'їжджай сюди, допоможеш втягти скриню. Я перебуду тут якийсь час, — провадив він далі. — Чоловік я простий. Ром, шинка, яешня — і більш нічого мені не треба. Хіба тільки ще он та скеля, з якої видно в морі кораблі... Як мене звати? Та що ж, зовіть хоч би й капітаном... Еге, я бачу, що вас непокоїть... Маєте! — і він кинув на поріг три-чотири золоті монети. — Нагадаєте мені, коли вони вичерпаються, — промовив він, суворо глянувши на батька, мов командир на підлеглого.

І справді, хоч одяг у нього був поганенький, а мова не дуже поштива, він зовсім не скидався на простого матроса: радше можна було подумати, що це штурман або шкіпер, звиклий командувати, а то й кулаком орудувати. Чоловік із візком розповів нам, що незнайомиць прибув поштовим диліжансом учора вранці до «Готелю короля Георга» і став розпитувати, які в цій околиці є заїзди над морем. Почувши, мабуть, добрі відгуки про наш заїзд і довідавшись, що він стоїть на відлюдді, цей моряк обрав його собі за місце постою. Ото й усе, що ми змогли дізнатись про нашого гостя.

¹ Г а н д ш п у г — підійма підважувати й пересувати важкі речі на судні.

То був дуже мовчазний чоловік. Цілі дні він сновигав берегом бухти або вибирався на скелі зі своєю мідною підзornoю трубою. А вечорами сидів у світлиці в кутку біля коминка й попивав міцний ром, змішаний із водою. Здебільша він не озивався, навіть коли до нього зверталися — тільки кине раптом лютий погляд і засопе носом, немов корабельна сирена в тумані. Ми й наші відвідувачі невдовзі при звичаїлись не турбувати його. Щоразу, повернувшись з прогулянки, він запитував, чи не показувалися біля заїзду які-небудь мореплавці. Попервах ми гадали, що він питає про це, бо йому нудно на самоті. Але зрештою завважили, що він, навпаки, силкується уникати сторонніх. Коли якийсь моряк, пробираючись надбережною дорогою до Бристоля, завертав до «Адмірала Бенбова», наш постоялець наважувався вийти до світлиці, тільки поглянувши на відвідувача з-під завіски на дверях. У присутності такого гостя він зазвичай сидів тихенько, наче миша.

Для мене принаймні тут не було ніякої таємниці, бо я став, так би мовити, співучасником його тривоги. Якось він одвів мене вбік і пообіцяв платити по чотири срібні пенси першого числа кожного місяця, якщо я «пильнуватиму одногоного моряка» і повідомлю його, себто капітана, відразу, тільки-но цей моряк з'явиться поблизу. Коли ж надходило перше число і я звертався до нього по обіцяну винагороду, він лише сопів носом і люто зиркав на мене. Але вже до кінця тижня змінював гнів на ласку, приносив мені чотирипенсовика і повторював наказ «пильнувати одногоного моряка».

Зайве й казати вам, що цей одногогий моряк не полишав моєї уяви навіть серед ночі. У штормову ніч, коли вітер хитав усі стіни нашого будинку, а прибій ревів у бухті й поміж скель, він ввижався мені ввісні в тисячах образів, страшний, мов тисяча дияволів. Я бачив його іноді з ногою, відрізаною до коліна, іноді — відтятою по самісіньке стегно. Часто він з'являвся переді мною у вигляді моторошної потвори, так і народженої з однією ногою, яка стирчала з середини тулуба. Найдужче мене жажало, коли на цій одній нозі він ганявся за мною, перескакуючи через паркани й рівчаки. Отож недешево діставалися мені оті щомісячні чотири пенси: я розплачувався за них страхітливими снами.

Та хоч яким жахом проймав мене одноногий моряк, самого капітана я боявся куди менше, ніж усі інші, хто його знав. Часом увечері він випивав рому з водою стільки, що вже голова в нього не витримувала, і тоді довго сидів у світлиці й співав свої давні дикі й відворотні моряцькі пісні, не звертаючи уваги ні на кого з присутніх. А бувало й так, що він замовляв випивку на всіх і силував наших відвідувачів, що тремтіли з жаху, вислуховувати його розповіді про морські пригоди або підспівувати йому гуртом. І дуже часто стіни нашого будинку аж ходором ходили від «Йо-го-го, ще й пляшечка рому», бо всі запрошені, побоюючись за своє життя, намагалися перекричати один одного і співати якнайголосніше, щоб не наразитися на прикристь, бо в такому настрої капітан був справді небезпечний: він то грюкав кулаком об стіл, аби всі замовкли; то раптом спалахував буйним гнівом, коли його перебивали, запитуючи про щось; то, навпаки, шаленів, що ніхто не звертався

до нього з запитаннями, а це означало, що товариство неухважно слухає його. Він нікого не випускав із заїзду, аж поки сам напивався до нестями і йшов хитаючись спати.

Але найбільше страху на людей нагонили розповіді його. Жахливі то були розповіді: про шибениці, про ходіння по дощі¹, про шторми на морі, про острови Тортугас², про розбійницькі розгули й пристанища в Іспанському морі³. З його слів випливало, що він прожив усе життя серед найзапекліших розбишак, які будь-коли виходили в море. А брутальна мова, що нею капітан викладав ці свої розповіді, лякала наш простодушний сільський люд не менше ніж злочини, які він змальовував.

Мій батько раз у раз повторював, що ми дійдемо до руїни, бо ж ніхто не хоче бути в нашому заїзді, де з людей знуцаються і звідки вони повертаються додому, сповнені жаху! Але я був певен, що присутність капітана, навпаки, добре впливала на наші справи. Щоправда, попервах відвідувачі лякалися, та через якийсь час їх уже знову тягло до капітана. Він вніс якесь приємне збудження в наше тихомірне сільське життя. Декотрі молоді хлопці навіть захоплювалися нашим пожилицем і називали його «справжнім морським вовком», «просоленим моряком» та іншими подібними назвиськами. На їхню думку, саме такі люди й зробили Англію грозою на морі.

Та проте він таки завдавав нам збитків: минав тиждень за тижнем, а далі й місяць за місяцем, і гроші, які капітан заплатив першого дня, давно вже всі вийшли, нових він не платив, і в батька не вистачало духу вимагати в нього платні. Коли ж навіть батько й нагадував про це, то капітан починав сопіти так голосно й люто, так гнівно поглядав на батька, що той якомога швидше ушивався з кімнати. Я бачив, як після таких спроб мій бідолашний батько розпачливо заломлював руки. Безперечно, що пережиті ним тривоги й страхи дуже прискорили його дочасну смерть.

¹ Ходіння по дощці — смертна кара у піратів: засудженому зав'язували очі й примушували йти дощкою, перекинутою через борт, поки їхня жертва упаде у воду.

² Тортугас — група островів біля берегів Флориди.

³ Іспанське море — давніша назва морської акваторії над північним узбережжям Південної Америки.

Скільки капітан жив у нас, він ні разу не змінив своєї одержі, ото лише купив кілька пар панчіх у вуличного торгівця. Один крайчик його трикутного капелюха обвис; капітан так його й лишив, хоч це завдало йому чимало неприємностей під час вітру. Я добре пам'ятаю, який вигляд мала його куртка, що її він сам латав у себе в кімнаті: під кінець там латка була на латці. Він ніколи не писав і не одержував ніяких листів. І ніколи ні з ким не розмовляв, окрім сусідів, — та й то хіба добряче хильнувши. Ніхто також ніколи не бачив, щоб він бодай раз відмикав свою велику скриню.

Тільки одного разу капітанові дали доброго відкоша: це сталося тоді, коли мій бідолашний батько був уже при смерті. Якось увечері до нас приїхав доктор Лівсі. Він оглянув хворого батька, нашвидку пообідав на запрошення моєї матері та вийшов у світлицю випалити люльку, поки йому приведуть коня: кінь залишився в селищі, бо при нашому заїзді не було стайні. Я слідом за ним теж увійшов до світлиці — пригадую, як вразив мене контраст між чепурним і привітним лікарем у сніжно-білій перуці, зі жвавими чорними очима, і сільськими гультіпаками, звичайними нашими відвідувачами. Особливо вражала ця відмінність, коли глянути на наше опудало — незграбного, брудного й страховидного піратюгу, що напився і сидів, спершись обіруч на стіл.

Раптом він, себто капітан, зтяг свою улюблену пісню:

*П'ятнадцять хлопців на скрині мерця.
Йо-го-го, ще й пляшечка рому!
Пий, і диявол тебе доведе до кінця.
Йо-го-го, ще й пляшечка рому!*

Спершу мені здавалося, що «скриня мерця» — це і є ота велика скриня у капітановій кімнаті, і в моїх кошмарних снах вона часто з'являлася переді мною разом із одноногим моряком. Але з часом ми всі так призвичаїлися до цієї пісні, що вже не звертали на неї ніякої уваги, і того вечора пісня про мерця була новиною лише для доктора Лівсі. Як я помітив, вона справила на нього не дуже приємне враження, бо він сердито глянув на капітана й на хвилику урвав свою

розмову зі старим садівником Тейлором про новітній спосіб лікування ревматизму. Тим часом капітан, розпалившись від власного спібу, гепнув кулаком по столу, що, як ми всі знали, означало наказ мовчати. Голоси відразу стихли — всі, крім доктора Лівсі. Той і далі говорив, виразно й чітко вимовляючи слова й час від часу попахуючи своєю люлькою. Капітан люто зиркнув на нього, знову гепнув кулаком, потім глянув іще лютіше і раптом закричав з брутальною лайкою:

— Тихо там, на нижній палубі!

— Чи до мене ви звертаєтесь, сер? — подікавився лікар.

Нахаба, ще раз лайнувшись, сказав, що звертається саме до нього.

— Тоді я маю сказати вам тільки одне, сер, — відповів лікар, — якщо ви не облишите пиячити, то світ незабаром позбудеться одного з найбрудніших негідників.

Старий у нестямі аж озвірівся. Він скочив на ноги, вихопив і розкрив моряцького складаного ножа і, виважуючи його на долоні, почав грозитися, що приткне лікаря до стіни.

Лікар навіть не ворухнувся. Він, як і перше, говорив до капітана через плече тим самим спокійним тоном, хіба, може, трохи голосніше, щоб усі в кімнаті могли чути, але зовсім спокійно й твердо:

— Якщо ви зараз же не сховаєте ножа до кишені, присягаюся своєю честю, що вас повісять після першої ж сесії нашого виїзного суду.

Тут між ними почався поєдинок очима. Але капітан скоро здався. Він сховав зброю, сів на своє місце і тільки одгарикнувся, мов побитий пес.

— А тепер, добродію, — вів далі лікар, — оскільки мені стало відомо, що в моїй окрузі є такий суб'єкт, ви можете бути певні, що я стежитиму за вами вдень і вночі. Я не лише лікар, а й місцевий суддя. І коли я почую найменшу скаргу на вас, хоч би навіть за отаке грубіянство, як-от зараз, то я вживу рішучих заходів, аби вам це так легко не минулося. Тож затямте собі.

Невдовзі після цього лікареві подали коня і він від'їхав. Але капітан того вечора сидів уже тихенько і таким залишався багато наступних вечорів.

Розділ II

ЧОРНИЙ ПЕС З'ЯВЛЯЄТЬСЯ І ЗНИКАЄ

Незабаром після цієї пригоди сталася перша з тих таємничих подій, що нарешті звільнили нас від капітана, але не звільнили, як ви побачите далі, від клопотів, ним спричинених. Зима була дуже холодна, з тривалими лютими морозами й штормами. І від самого початку стало зрозуміло, що мій бідолашний батько навряд чи побачить весну. Що не день йому ставало дедалі гірше, і доглядати заїзд доводилося нам удвох із матір'ю. Ми були дуже заклопотані й мало звертали уваги на нашого неприємного пожилця.

Стояв ранній січневий ранок, холодний і шпаркий, бухта посивіла від інюю, і хвили легенько хлюпотіли об каміння. Сонце ще не встигло піднятися і тільки торкнулося своїм промінням верхів'я пагорбів та блідо осяяло морську далечінь. Капітан прокинувся раніше, ніж звичайно, і вийшов на берег із кортиком на поясі під старою синьою курткою, з мідною підзорною трубою під пахвою і в капелосі, збитому на потилицю. Я пригадую, що з уст у нього вилітала пара й клубочилася в повітрі, мов дим. Я чув, як обурено він фиркнув, зникаючи за великою скелею, — так, ніби ще й досі не міг забути своєї сутички з доктором Лівсі.

Мати забарилася нагорі біля батька, а я готував на столі сніданок до приходу капітана. Зненацька двері прочинилися, і до світлиці увійшов чоловік, якого я ніколи доти не бачив. Він був блідий, і обличчя в нього лисніло, наче одутле. На лівій руці йому бракувало двох пальців. Хоч приходень цей і мав при собі кортика, але вигляд його був не дуже войовничий. Я весь час пильнував за моряками — і одноногими, й двоногими, — і пригадую, як ця особа спантеличила мене. Він мало скидався на моряка, та все-таки щось моряцьке я в ньому відчув.

Я спитав його, чим могу стати в пригоді. Він попросив собі рому. Коли я вже зібрався вийти з кімнати, щоб виконати його замовлення, він сів за стіл і кивнув мені підійти ближче. Я зупинився, тримаючи серветку в руці.

— Ходи-но сюди, синку, — сказав він. — Підійди ближче.

Я ступив крок ближче до нього.

— Оцього стола накрито для мого приятеля Білла? — запитав він, посміхаючись.

Я відповів, що не знаю ніякого його приятеля Білла і що стола накрито для нашого постояльця, якого ми звемо капітаном.

— Що ж, — сказав він, — мого приятеля Білла теж можна називати капітаном, чом би й ні. У нього рубець на щоці й дуже приємна поведінка, особливо коли він напідпитку, цей мій приятель Білл! Ну, а у вашого капітана, припустімо, також є рубець на щоці, і саме на правій. А що, не так? Тож я й казав! Ну, то чи вдома зараз мій приятель Білл?

Я відповів, що він вийшов прогулятись.

— А в який бік, синку? В який бік він подався?

Я показав йому на скелю, пояснив, якою дорогою і коли має повернутись капітан, а тоді відповів іще на декілька запитань.

— О, — сказав незнайомиць, — мій приятель Білл зрадіє мені, мов добрій чарці.

Вираз його обличчя, коли він промовляв ці слова, був аж ніяк не приємний, і я мав усі підстави гадати, що незнайомиць помилявся, навіть коли він і справді так і думав, як казав. Але ця річ мене не обходила. До того ж важко було вирішити, що слід робити за таких обставин. Незнайомець пильно стежив за дверима заїзду, завмерши біля входу, мов кіт, що чатує на мишу. Коли я спробував вийти надвір,

він тут-таки гукнув мені вернутись. Йому здалося, що я не досить швидко послухався його і жаклива гримаса скорчила йому одутле обличчя — він так grimнув на мене, аж я підстрибнув із переляку. Проте коли я підійшов ближче, він знову почав розмовляти зі мною так, як і спершу було, — напівуслесливо, напівжартома, а ще поплескав мене по плечу і сказав, що я гарний хлопчина й одразу припав йому до вподоби.

— У мене теж є синок, — сказав він, — і ви схожі один на одного, мов дві краплини. Він у мене такий, що я ним не натішуся. Але для хлопців головне — дисципліна, синку, дисципліна. Якби ти поплавав з Біллом, тебе не треба було б двічі гукати — е, ні! Білл не повторював своїх наказів. Такого він не полюбляв, як і ті, що плавали з ним... А ось і він іде, мій приятель Білл, з підзornoю трубою під пахвою, благослови його, Боже! Вернімося до світлиці, синку, і сховаймося за дверима, щоб зробити Біллові маленький сюрприз, благослови його, Боже!

Сказавши це, незнайомиць потяг мене до світлиці й поставив позад себе в кутку, щоб нас обох не було видно за відчиненими дверима. Я дуже збентежився і злякався, як ви можете собі уявити, та ще більше я злякався, побачивши, що незнайомиць і сам боїться. Він ухопився за руків'я свого кортика й трохи висунув лезо з піхов, увесь час ковтаючи слину, ніби щось застрягло йому в горлянці.

Нарешті до кімнати вступив капітан, грюкнувши дверима, і неоглядки попримував до столу, де на нього чекав сніданок.

— Білле! — гукнув незнайомиць, силкуючись надати своєму голосові якнайбільше сміливості й твердості.

Капітан рвучко обернувся на підборах і став лицем до нас. Уся за смага зійшла з його обличчя, і навіть ніс йому посинів. У нього був вигляд людини, що раптом побачила привида чи диявола, чи щось іще гірше, коли тільки може таке бути. І, слово честі, мені навіть прикро було дивитись на нього, так він одразу постарів і змарнів.

— Пізнаєш мене, Білле? Ну, як же ти можеш не пізнати свого давнього корабельного товариша, Білле! — сказав незнайомиць.

Капітан важко перевів подих.

— Чорний Пес! — промовив він нарешті.

— А хто ж бо ще?! — відгукнувся незнайомець, видимо підбадьорившись. — Чорний Пес власною персоною прийшов до заїзду «Адмірал Бенбов» побачитися з давнім своїм приятелем Біллом! Ох, Білле, Білле, скільки часу збігло відтоді, як я втратив свої два пазури, — докинув він, витягуючи вперед свою покалічену руку.

— Ну гаразд, — прорік капітан. — Ти таки вистежив мене, і ось я перед тобою. Тож викладай: що тебе сюди принесло?

— Тепер я бачу, що це й справді ти, Білле, — відповів Чорний Пес. — Ти маєш слухність, Біллі. Це миле хлоп'я, яке так мені припало до серця, принесе зараз скляночку рому, і ми посидимо з тобою, коли твоя ласка, та побалакаємо щиро, як давні товариші.

Коли я повернувся з ромом, вони вже примостились один навпроти одного за капітановим столом. Чорний Пес сидів ближче до дверей, трохи боком, щоб зручніше було стежити за своїм товаришем і, як мені здалося, щоб мати змогу вчасно відступити. Мені він наказав вийти й залишити двері розчиненими навстіж.

— Це аби ти, синку, не підглядав у замкову шпарину, — пояснив він. Я залишив їх удвох і повернувся до буфетної.

Довгий час, хоч як я прислухався, не можна було розчути нічого, крім невиразного бурмотіння. Але потім вони вже розмовляли голосніше, і я міг розрізнити окремі слова, здебільше прокляття з уст капітана.

— Ні, ні, ні, ні! І годі про це! — почув я раз капітанів вигук. А потім іще таке: — Коли вже дійде до шибениці, то нехай на ній гойдаються всі.

Тоді нараз пролунала жаклива лайка й почувся гуркіт, стіл і стільці полетіли на підлогу, дзенькнула сталь клинків, хтось скрикнув від болю, а ще за мить я побачив Чорного Пса, що рвонувся до дверей, і капітана, що гнався за ним. В обох у руках були оголені кортики, а в Чорного Пса з лівого плеча цебеніла кров. Біля самих дверей капітан замахнувся на втікача кортиком і був би розтяв йому голову страшним ударом навіплі, якби не завадила велика вивіска нашого заїзду. На вивісці внизу, на самій рамі, і досі видно цю чималу подрапину.

Удар цей був останній у тій сутичці. Вискочивши на дорогу, Чорний Пес, незважаючи на свою рану, так прудко дременував, що вже

за півхвилини зник за пагорбом. А капітан стояв і знетямлено дивився на вивіску. Потім провів кілька разів рукою по очах і повернувся до будинку.

— Джиме, — звелів він, — рому!

Кажучи це, він трохи похитнувся і сперся однією рукою на стіну.

— Вас поранено? — поспитав я.

— Рому! — повторив він. — Мені треба забиратися відси. Рому! Рому!

Я побіг принести ром, але від хвилювання розбив склянку й розлив спиртне, а поки я там незграбно вовтузився, у світилиці щось важко гепнуло на підлогу. Я кинувся туди і побачив капітана, що простягся долі на повен зріст. У ту ж мить згори прибігла на підмогу моя мати, стривожена галасом та бійкою. Ми підвели капітанові голову. Він дихав дуже голосно й важко. Очі його були заплющені, а обличчя налилося кров'ю.

— Ой лишенько! — скрикнула мати. — Що це за напасть така на наш дім! А тут ще й твій бідолашний тато лежить хворий!

Ми не знали, як допомогти капітанові, і були певні, що незнайомиць поранив його смертельно. Я, пригадую, приніс рому й намагався влити йому в рот. Але зуби його були міцно зціплені й щелепи стиснуті, мов залізі.

Аж це на полегкість нам двері розчинилися й увійшов доктор Лівсі, що приїхав провідати мого батька.

— О докторе! — вигукнули ми. — Що нам робити? І куди його поранило?

— Поранило? Пхе! — відказав лікар. — Та його не більш поранило, ніж вас чи мене. Його просто грець побив, як я й застерігав. А тепер, місіс Гокінс, ідіть нагору до свого чоловіка і, якщо зможете, нічого не кажіть йому про це. Щодо мене, то я мушу зробити все, щоб урятувати цьому ланцеві його тричі нікчемне життя. Джиме, принеси-но мені миску.

Коли я повернувся з мискою, лікар закатав у капітана один рукав і оголив його велику жилаву руку. Вона в кількох місцях була вкрита татуванням. На верхній частині руки були дуже старанно й виразно зображені написи «На щастя», «Погожого вітру», «Нехай щастить

Білі Бонсові» та інші. А біля самого плеча ми побачили намальовану шибеницю, на якій гойдалося тіло людини. Цей малюнок, як на мене, було виконано вельми вправно.

— Пророча картинка, — зауважив лікар, торкаючись зображення шибениці пальцем. — А тепер, містере Біллі Бонсе, якщо вас і справді так звуть, ми подивимось, якого кольору у вас кров. Джиме, — звернувся він до мене, — ти не боїшся крові?

— Ні, сер, — відповів я.

— Гарзд, — сказав лікар. — Тоді потримай миску.

Він узяв ланцет і розтяв вену.

Багато витекло з капітана крові, перш ніж він розплющив очі й каламутним поглядом обвів кімнату. Спочатку він розпізнав лікаря і насунив брови. Потім побачив мене й начебто трохи заспокоївся. Але раптом він знову почервонів і, силкуючись підвестися, вереснув:

— А де Чорний Пес?!

— Нема тут ніякого чорного пса, крім того, що точить вас зсередини, — сказав лікар. — Ви забагато випили рому, і вас побив грець,

про що я й попереджував. І, хоч мені й не хотілося цього робити, я мусив витягати вас із домовини. А тепер, містере Бонсе...

— Я ніякий не Бонс, — перебив його капітан.

— Мені це байдуже, — відповів лікар. — У мене є один знайомий пірат, якого звать Бонсом, і я звертаюся до вас на це ім'я через те, що воно коротке. Тож слухайте, що я вам скажу: одна склянка рому, звичайно, не вб'є вас, але ж коли ви вип'єте одну, за нею піде друга й третя і так далі. Ручуся своєю перукою, що коли ви не покинете пити, то помрете. Розумієте? Полинете на небо, як сказано в Біблії... А тепер спробуйте-но підвестись. Я допоможу вам дістатися до постелі.

На превелику силу ми витягли капітана нагору й поклали в ліжку. Голова його безсило впала на подушку, так наче він був ледь притомний.

— Отже, майте на увазі, — мовив лікар, — я кажу вам по совісті: слово «ром» означає для вас «смерть».

Сказавши це, він узяв мене під руку й пішов оглянути мого батька.

— Нічого йому не буде, — додав лікар, зачинивши за собою двері. — Я пустив йому досить крові, і він на якийсь час заспокоїться. Тиждень пролежить у ліжку, а це краще і для нього, й для вас. Але другого удару він не витримає.

Розділ III

ЧОРНИЙ ЗНАК

Опівдні я приніс капітанові холодного питва та ліки. Він лежав майже в тій самій позі, як ми його залишили, тільки голова була трохи вище; здавалося, він був слабосилий і водночас дуже збуджений.

— Джиме, — сказав він, — з усіх тутешніх лише ти вартий доброго слова. Ти знаєш, я завше дбав про тебе. Я ж тобі щомісяця давав срібного чотирипенсовика. А тепер бачиш, друже, як мені зле, і всі покинули мене! Джиме, ти ж принесеш мені чарочку рому, еге ж, хлопче?

— Лікар... — почав був я.

Але він люто, хоч і ледь чутним голосом, почав клясти лікаря.

— Усі лікарі — телепні! — заявив він. — А цей ваш лікар, ну що він тямить про моряків? Я бував у місцях, де пече, як у гарячій смолі, де люди так і падали від жовтої пропасниці, а земля ходила хвилями від землетрусів. Що твій лікар знає про ці краї? Я вижив там тільки завдяки ромові, далєбі! Він був мені за їжу й за пиття, за друга й за жінку. І коли я зараз не ковтну трохи рому, мене викине на берег, мов старе розбите судно. Моя кров упаде тоді на тебе, Джиме, і на отого телепня-лікаря...

І він знову вибухнув лайкою.

— Дивись, Джиме, як тремтять у мене пальці, — благально мовив він. — Я не можу втримати їх, щоб вони не тремтіли. За весь Божий день я ж ані краплиночки не випив! Цей лікар — йолоп, їй-бо. Якщо я не ковтну рому, Джиме, мені ввижатимуться всілякі страхіття — я вже й так їх бачив, далєбі! Я бачив старого Флінта в кутку, отам за тобою, бачив так ясно, мов живого. А коли я бачу всі ці страхіття, то роблюся мов скажений — я ж і без того запальної вдачі. Та й сам твій лікар казав, що одна склянка мені не завадить. Я дам тобі золоту гінею¹ за одну чарчину, Джиме.

¹ Гінея — золота монета в Англії до початку XIX ст. вартістю 21 шилінг.

Він розпалювався дедалі дужче, і я вже почав боятися, щоб його не почув мій батько, якому було особливо погано того дня і який потребував цілковитого спокою. До того ж мене переконали лікареві слова, що їх тепер повторив капітан, а пропозиція хабара видалася мені образою.

— Не треба мені ваших грошей, — сказав я. — Заплатіть лише те, що ви заборгували моєму батькові. Я принесу вам склянку рому, але не більше.

Коли я приніс напій, він жадібно схопив його й вихилив одним духом.

— Гей, гей, — промовив він, — тепер мені трохи полегшало. Послухай, друже, лікар не казав, скільки я пролежу на цій старій койці?

— Принаймні тиждень, — відповів я.

— А побий його грім! — вигукнув капітан. — Тиждень! Я не можу так довго вилежуватись: вони за цей час накинуть мені чорний знак. Ці поганці вже натрапили на мій слід. Тюхтії, свого не могли зберегти, а тепер на чуже зазіхають! Хіба ж це по-моряцькому, хотів би я знати? Я ось чоловік ошадливий, я ніколи не тринькав гроші й не губив. Я знов обкручу їх круг пальця. Не страшні вони мені! Я відчало від цього рифу, друже, і знов пошю їх у дурні.

Говорючи це, він знесилено підвівся з ліжка, так міцно впершись мені у плече, що я мало не закричав; ноги його, важкі, мов колоди, опустилися на підлогу. Дражлива мова в нього на устах аж ніяк не узгоджувалась із ледь чутним його голосом.

Сівши на край ліжка, він довго відсапувався.

— Доконав мене цей лікар... — пробурмотів він урешті. — У вухах дзвенить... Уклади мене знову...

Але перше ніж я встиг йому допомогти, він упав на спину і мовчки лежав отак деякий час.

— Джиме, — озвався він нарешті, — ти бачив сьогодні того моряка?

— Чорного Пса? — перепитав я.

— Атож, Чорного Пса, — відказав капітан. — То лихий чоловік, але ті, що послали його, ще лихіші. Ось послухай: якщо мені не пощастить вибратися звідси й вони надішлють мені чорний знак, то знай, що вони полюють на мою скриню. Сідай тоді на коня... Ти вмієш

їздити верхи, еге ж? Отже, сідай, кажу, тоді на коня й жени чимдуж до... А так, так. До цього клятого теплія-лікаря й перекажи йому, щоб свистав усіх нагору — присяжних там і всяких інших — і накрив би тут, на борту «Адмірала Бенбова», усю Флінтову зграю, всіх до одного, скільки їх ще залишилося живих. Я був за першого помічника на судні у старого Флінта. За першого помічника! І тільки я знаю те місце. Він сам усе передав мені в Саванні¹, коли лежав, помираючи, як ось я тепер. Але ти не зчиняй галасу, поки вони не пришлють мені чорного знаку чи поки не побачиш знову Чорного Пса або моряка на одній нозі. Оцього одноногого, Джиме, стережися найдужче!

— А що це за чорний знак, капітане? — запитав я.

— Це щось таке, як повістка на суд, друже. Коли її пришлють, я тобі скажу. Ти тільки добре пильнуй, Джиме, і я поділюся з тобою порівну, слово честі...

Язик у нього почав заплітатись, а голос поволі слабшав. Я дав йому ліків, і він випив їх покірливо, мов дитина, сказавши:

— Ще ніколи жоден моряк не потребував так ліків, як я. — По цих словах він забувся важким безтямним сном, і я вийшов від нього.

Що я б робив, якби все в нас було гаразд, не знаю. Мабуть, розповів би все лікареві, бо смертельно боявся, що капітан пожалкує за своєю відвертістю й приб'є мене. Але сталося так, що ввечері раптово помер мій батько, і ми забули про все інше. Велике горе, що спало на нас, прихід сусідів, лаштування до похорону й різні господарські турботи так закрутили мене, що не було часу ні думати про капітана, ані боятись його.

Наступного ранку капітан зійшов собі вниз і пообідав, як звичайно. Їв він мало, зате багато пив — навіть більше, ніж була звичайна його мірка, бо сам хазийнував біля буфета і так сердито сопів, що ніхто не наважився сказати йому й слова всупір. Уночі перед похороном він був так само п'яний, як і завжди. Гидко було слухати його розгнущдану дику пісню в домі, повитому жалобою. І хоч він був дуже слабкий, ми всі до смерті боялися його. А лікар у той час був далеко:

¹ Саванна — місто й порт у штаті Джорджія (США).

Його несподівано викликали до хворого за багато миль звідси, і він не з'являвся поблизу нашого будинку після батькової смерті.

Я сказав, що капітан був слабкий. І справді, здавалося, що він дедалі слабшає, а не одужує. Він насилу пересувався сходами, раз у раз снував зі світлиці до буфетної і назад, часом вистромляв носа з дверей — понюхати запах моря, — і все тримався при цьому за стіну, щоб не впасти. Дихав він важко й хапливо, як людина, що спинається на круту гору.

Тепер він уже не заводив зі мною розмови і, здавалося, зовсім забув про те, з чим був звирився мені, хоч став ще дратівливіший і, попри свою слабкість, ще буйніший, ніж колись. Нас непокоїло, що він завів собі нову звичку: напідпитку витягати кортика й класти його перед собою на столі. Але на людей він якось майже не звертав уваги, весь час ніби заглиблений у власні думки та примарні видива. Раз, на превеликий наш подив, він навіть почав мугикати сільську любовну пісеньку, якої навчився, мабуть, замолоду, коли ще не почав блукати по морях.

Такі ото були наші справи, коли на другий день після похорону — днина була похмура, туманна й морозяна, — годині о третій, я вийшов за двері й став на порозі, сповнений сумних згадок про свого батька. Нараз я побачив, що хтось поволі йде дорогою. Чоловік був, очевидно, сліпий, бо намацував дорогу перед собою ключкою. Над очима й носом у нього нависав чималий зелений дашок. Згорблений від старості чи слабосилля, закутаний у подертий морський плащ із каптуром, що зовсім ховав обриси його тіла, незнайомиць здавався справжньою потворою. Неподалік від заїзду він зупинився і затяг чудним голосом невідь до кого:

— Чи не скаже яка добра душа бідному сліпцеві, що втратив дорогоцінний зір, мужньо боронячи свою батьківщину Англію, — хай Бог благословить короля Георга! — де і в якій частині країни він зараз перебуває?

— Ви стоїте перед заїздом «Адмірал Бенбов», над бухтою Чорного Горба, добродію, — відгукнувся я.

— Я чую голос, — мовив він, — юний голос. Дайте мені вашу руку, любий друже, і проведіть мене до цього дому.

Я простяг йому руку, і цей солодкоковний безокий маніяк стис її мов лещатами. Це мене так налякало, що я спробував видертись і втекти, але сліпець одним рухом притяг мене впритул до себе.

— А тепер, хлопче, — сказав він, — проведи мене до капітана.

— Добродію, — заблагав я, — слово честі, я не смію.

— Он як! — осміхнувся він. — Не смієш? Зараз же веди мене, або я скручу тобі руку.

І, кажучи це, він так крутнув її мені, що я аж зойкнув.

— Добродію, — сказав я, — не за себе я боюся, а за вас. Капітан тепер не такий, як був колись. Він сидить з оголеним кортиком. Один джентльмен уже приходив і...

— Ану-но марш вперед! — урвав він мене.

Ніколи ще не чув я голосу, щоб був такий суворий, холодний і бридкий, як у того сліпця. Голос цей налякав мене більше, ніж біль, і я відразу скорився й повів прибульця просто до світлиці, де сидів наш хворий старий пірат, очманілий від рому. Сліпець учепився за мене залізними пазурами, він зліг на моє тіло всією своєю вагою, аж я ледве здужав його тягти.

— Веди мене прямісінько до нього і, коли він побачить мене, гукни: «Ось ваш приятель, Білле!» А як ти не крикнеш, то ось що тобі буде!

І він знову так вивернув мені руку, аж я мало не зімлів. Усім цим сліпий жебрак так мене налякав, що я забув свій жах перед капітаном і, розчинивши двері світлиці, тремтячим голосом вигукнув те, що мені було наказано.

Бідолашний капітан підвів очі й одразу протверезів. На обличчі його відбився не так переляк, як смертельна слабкість. Він спробував був підвестись, але, очевидячки, вже навіть на це не мав сили.

— Нічого, Білле, сиди, де сидиш, — озвався жебрак. — Хоч я й не можу бачити, але я чую, як тремтять твої пальці. Діло насамперед. Дай свою праву руку. Хлопче, візьми його руку й піднеси до моєї правиці.

Ми обидва слухняно підкорилися йому. Я побачив, як сліпий переклав щось зі своєї долоні з ключкою в долоню капітана, яка ту ж мить стулилася.

— Отже, зроблено, — сказав сліпець, відпустив мою руку і з неймовірною для незрячого точністю й швидкістю вислизнув зі світлиці надвір. Я все ще стояв нерухомо, прислухаючись, як щораз далі й далі стукотить дорогою його ключка.

Тільки по якійсь годині спам'яталися ми з капітаном. І лише тоді я помітив, що все ще тримаю його за рукав. Коли я відпустив руку, він підніс її ближче й глянув на те, що було затиснуте в долоні.

— О десятій годині! — вигукнув капітан. — Лишилося шість годин. Ми ще їх ошалопуємо!

Він зірвався на ноги, але тут-таки похитнувся і схопився за горло. Так він постояв хвильку, похитуючись із боку на бік, а тоді, якимось чудно скрикнувши, упав горілиць на підлогу.

Я відразу кинувся до нього, гукаючи матір, та було вже пізно. Капітан нагло помер від апоплексичного удару. І дивна річ: я ніколи не любив цього чоловіка, хоч останнім часом і почав жаліти його, але, побачивши його мертвим, вибухнув цілою зливою сліз. Це була вже друга смерть у мене на очах, і тут за першою втраатою була ще свіжа в моєму серці.

Розділ IV

МОРЯЦЬКА СКРИНЯ

Я, звісно, не гаючись розповів матері все, що знав і що, певно, слід було б розповісти набагато раніше. Нам стало ясно, що ми опинилися в скрутному й небезпечному становищі.

На частину капітанових грошей — якщо тільки в нього були якісь гроші — безперечно, мали право ми. Але важко було повірити, щоб моряцькі товариші його, а особливо ті два типи, яких я бачив, — Чорний Пес та сліпий жебрак, — погодилися сплатити борги небіжчика зі своєї здобичі. Капітанів наказ одразу сісти на коня і помчати по доктора Лівсі я виконати не міг, бо ж тоді мати залилася б сама без усякого захисту. Але так само й лишатися далі тут нам двом довго не можна було: падіння вуглини на залізні ґратки в коминку й навіть цокання годинника — все сповнювало нас страхом. З усіх боків нам вчувалася чиясь підозріла хода.

А труп капітана на підлозі світлиці й думки про те, що той мерзенний сліпак блукає десь поблизу й щохвилини може повернутись, — від цього мене брав такий жах, що аж морозом обсіпало. Треба було негайно на щось зважитись. І ми вирішили піти вдвох шукати допомоги в сусідньому селищі. Не довго думавши, так і зробили. Як були, простоволосі, ми вибігли з дому в надвечірній присмерк і холодний туман.

Хоч селища від нас не було видно, але воно лежало недалеко, за яких кількасот ярдів по той бік сусідньої бухти. Мене дуже підбадьорювало те, що йти треба було не в тому напрямку, звідки з'явився сліпий і куди він, очевидно, повернувся. Дорога забрала в нас небагато часу, хоч ми не раз зупинялися прислухаючись. Але докола не чути було нічого підозрілого — тільки тихо плюскотіли хвилі та каркало вороння в лісі.

Коли ми дісталися до селища, там по хатах уже засвітили свічки. Ніколи не забуду, як я зрадив, побачивши жовте світло у дверях

і вікнах. Але виявилось, що то була єдина допомога нам від селища. Бо, на їхній сором, жодна жива душа не погодилася піти з нами до «Адмірала Бенбова». Що докладніше ми розповідали про свій клопіт, то ревніше чоловіки, жінки й діти в селищі тислися кожне у свій куток. Ім'я капітана Флінта, мені зовсім не знайоме, добре було відоме багатьом жителям селища і проймало їх справжнім жахом. Декотрі з них пригадали, як одного разу, працюючи в полі неподалік від «Адмірала Бенбова», вони побачили на дорозі кількох невідомих, що видалися їм пачкарями, і тут-таки порозбігалися й замкнулися по домівках. А один з них бачив навіть невеличкий вітрильник в затоці, що називається Кіттова Дірка. Тому навіть сама згадка про моряцьку братію капітана лякала їх до смерті. Одне слово, знайшлося лише кілька сміливців, які згодилися поїхати по доктора Лівсі (це було в інший бік), та ніхто не зохотився допомогти нам боронити заїзд.

Кажуть, боягузтво заразливе. Але правда й те, що, сперечаючись із кимось, можеш набратися неабиякої сміливості. Отже, наслухавшись селян, моя мати раптом виголосила їм цілу промову. Вона заявила, що не поступиться грішми, які належать її осиротілому синові.

— Якщо ви всі боїтеся, — сказала вона, — то Джим і я не з таких. Ми вернемося назад тією самою дорогою. Сором вам, таким здоров'ям з курячими серцями! Ми відкриємо ту скриню, хоч би й життям довелося за це поплатитись... І я буду дуже вдячна вам, місіс Крослі, якщо ви дозволите взяти оцю вашу сумку: ми принесемо в ній гроші, які законно належать нам.

Я, звичайно, заявив, що піду разом із матір'ю, і, звичайно, всі здійняли крик, що ми божевільні. Але навіть і тоді жоден із чоловіків не наважився супроводити нас. Усе, що вони зробили, — це дали мені набитого пістоль на випадок нападу та пообіцяли тримати напоготові осідланих коней, аби ми могли втекти, якщо розбійники нас переслідуватимуть. А один юнак поїхав верхи до лікаря по збройну допомогу.

Моє серце шалено калатало, коли ми вдвох з матір'ю подалися холодної ночі в таку небезпечну виправу. Повний місяць уже сховався у небі і червонястим сьивом проглядав крізь туман. Через це доводилося ще більше поспішати, бо ми розуміли, що коли вертатимемося до селища, вже розвидніє, і наші вороги зможуть побачити нас.

Тихо й прудко скрадалися ми попід парканами, і ніде нічого не помітили, що могло б додати нам страху. Нарешті, на превелику нашу радість, двері «Адмірала Бенбова» зачинилися за нами.

Відразу ж я засунув засув, і з хвилину ми стояли в п'ятмі й одсапувалися, самітні в цьому будинку, де лежало тіло мертвого капітана. Потім моя мати дістала свічку з буфета і, взявшись за руки, ми рушили до світлиці. Капітан лежав, як ми його й залишили, на спині, очі в нього були розплющені, одна рука відкинута вбік.

— Зачини віконниці, Джиме, — прошепотіла мати. — Вони можуть підкрастись і підглядати... А тепер, — вела вона далі, коли я зробив, що мені було сказано, — нам треба знайти ключа від скрині... Тільки хто ж оце наважиться доторкнутись до покійника! — Вона аж схлиснула на цих словах.

Я одразу став навколішки біля мерця. На підлозі під рукою капітана лежало маленьке кружальце паперу, зачорнене з одного боку. Я не сумнівався, що то й був чорний знак. Схопивши цього папірця, я побачив, що на звороті його написано дуже гарним виразним почерком таке коротке послання: «*Маєш час до десятої години вечора*».

— Вони прийдуть о десятій, мамо, — озвався я, і саме ту мить забамкав наш старий годинник. Ми страшенно злякалися цих раптових звуків, але, на наше щастя, вибило тільки шосту годину.

— Тепер, Джиме, — сказала мати, — шукай ключа.

Я обнишпорив капітанові кишені одну по одній. Кілька дрібних монет, наперсток, нитки, великі голки, брусок пресованого тютюну, надкушений скрау, здоровий ніж з кривою колодкою, кишеньковий компас, кресало — оце й усе, що там було. Мене вже почав брати розпач...

— Може, він на шії? — висловила думку мати. Долаючи гидливість, я розірвав комір капітанової сорочки.

І справді, на просмоленій шворці, яку я перерізав знайденим ножем, висів ключ. Сповнившись надією, ми відразу гайнули нагору, до малої кімнати, де так довго мешкав капітан і де від самого дня його приїзду стояла скриня. Зовні вона була звичайною моряцькою скринькою. На віку було випалено літеру «Б», а кути її були стерті й побиті так, як-то буває після тривалого вжитку.

— Дай-но ключа, — сказала мати і, хоч замок був дуже тугий, вона водномить відімкнула його й відкинула віко.

На нас війнув міцний запах тютюну й дьогтю. Зверху в скрині ми побачили новий, старанно вичищений і складений костюм. Мати сказала, що цього костюма, мабуть, ще ніхто ніколи не одягав. Під ним лежала всяка всячина: квадрант¹, бляшаний кухоль, кілька плиток тютюну,

дві пари чудових пістолів, зливок чистого срібла, старовинний іспанський годинник, кілька дрібничок, не дуже цінних, але переважно закордонного виробу, два оправлені міддю компаси та п'ять чи шість химерних вест-індських черепашок. Частенько після того я розмірковував, що змушувало капітана тягати з собою ці черепашки в повсякчасних життєвих мандрах із небезпеками й злочинствами.

Наразі, крім срібла та дрібничок, ми не знайшли нічого вартісного. Нам же потрібні були тільки гроші. Нижче лежав старий морський плащ, побілілий від морської солі. Мати нетерпляче відкинула його, і ми побачили інші речі, що були вже на самому споді: загорнутий у церату якийсь пакет — мабуть, із паперами, — і полотняну торбинку, в якій, судячи з того, як вона задзвеніла, було золото.

— Я доведу цим негідникам, що я чесна жінка, — сказала моя мати. — Я візьму все, що мені належить, але ні шеляга більше. Тримай сумку місіс Крослі!

І вона почала відраховувати гроші з капітанового запасу, перекладаючи їх у сумку. То була довга й забарна робота, бо тут лежали впереміж монети всяких країн і різного карбування: і дублони²,

¹ Квадрант — старовинний прилад визначати височину небесних тіл.

² Дублон — старовинна золота монета в Іспанії, Португалії та інших країнах.

і луїдори¹, і гінеї, і піастри², і ще якісь інші. Гіней було найменше, а мати вмiла лічити тільки гінеї.

Коли ми десь до половини довели наші рахунки, я раптом схопив матір за руку, почувши в тихому морозяному повітрі звук, що від нього в мене кров у жилах захолонула: стукіт сліпцевої ключки на замерзлій дорозі. Звук цей щораз ближчав. Ми затамували подих. Аж це пролунав гострий удар ключкою в двері заїзду. Хтось заходився торгати дверну ручку, та так, що аж засув заскрипів: той злидень сидувався увійти. А потім запала тиша — і всередині дому, і ззовні. Нарешті ми знову почули постукування ключки: на невимовну нашу радість цей стукіт став поволі даленіти й невдовзі зовсім завмер.

— Мамо, — прошепотів я, — берім усе й тікаймо!

Я був певен, що замкнені двері здалися сліпцеві підозрілими, і він пішов накликати на наші голови все осине гніздо. А як я радів, що здогадався засунути засув — це міг би зрозуміти лише той, хто бачив того страшного сліпця.

Але мати, хоч яка була налякана, не погоджувалася взяти бодай на крапину більше, аніж їй заборгував капітан. Проте вона рішуче відмовлялася задовольнитися й меншим. Вона повторювала, що нема ще й сьомої години і що в нас багато часу. Вона знає свої права й не поступиться. Поки ми отак змагалися, з-за пагорба пролунав короткий приглушений посвист. Для нас обох цього було досить, навіть більше, ніж досить.

— Я візьму те, що встигла відрахувати, — сказала мати, зриваючись на ноги.

— А я захоплю ще й це, щоб зрівняти рахунок, — додав я, хапаючи черв'ячий пакет.

Покинувши свічку біля порожньої скрині, ми вже навпомацки кинулися вниз сходами. Ще за хвилюк ми розчинили двері й прожогом вискочили на дорогу. Не можна було гаяти й секунди. Туман швидко

¹ Луїдо р — старовинна французька золота монета з поліччям одного з королів Луї (Людовіка).

² Пі а стр — давня срібна монета в Іспанії та деяких інших країнах, мала різну вагість.

розвіювався, місяць уже ясно світив над пагорбами навколо. І тільки на самій долині та побіля заїзду звисала легенька завіса імлі, аби полегшити наприпочатку нашу втечу. Але менше, як на півдорозі до селища ми неодмінно мали потрапити в смугу місячного світла. Та це ще було не все: нараз ми почули покvapливий біг кількох чоловік. Озираючись, ми побачили рухливий вогник — це один із них ніс ліхтаря, і вся ця ватага сунула до заїзду.

— Любий мій, — раптом прошепотіла мати, — бери гроші й тікай. Я зараз зімлію...

Мені здалося, що настав кінець нам обом. Як я кляв полохливість наших сусідів! Як дорікав бідолашній матері за її чесність та жадливість, за її колишню відчайдушну рішучість і теперішнє слабосилля! На щастя, ми були саме біля містка, і я допоміг матері, що ледве трималась на ногах, зійти вниз, до струмка, де вона враз тяжко зітхнула й упала мені на руки. Не знаю, звідки в мене знайшлися сили, але я спромігся підтягти її під місток, хоч, боюся, що зробив це не дуже ніжно. Далі тягнути її я не міг, бо місток був занадто низький і по-під ним можна було тільки повзти. Отож тут нам довелося зупинитись: мати лежала майже зовсім на видноті, за кільканадцять кроків від заїзду.

РОЗДІЛ V

КІНЕЦЬ СЛІПЦЯ

Проте допитливість моя виявилася сильнішою за переляк. Не мігши всидіти під містком, я виліз на відкриту місцину й сховався за кущем вербняку, звідки мені добре було видно ділянку дороги перед нашим будинком.

Щойно я примостився там, як з'явилися мої вороги. Їх було чоловік сім-вісім; важко гупаючи ногами, вони наблизилися до заїзду. Той, що з ліхтарем, біг поперед усіх, за ним поспішали троє, узявшись за руки. Навіть крізь туман я спромігся розгледіти, що всередині цієї трійці був сліпий жебрак. За хвилику я почув його голос і впевнився, що не помилився.

— Розбивайте двері! — вигукнув він.

— А так, сер! — відповіли двоє чи троє і рвонулися до дверей «Адмірала Бенбова».

Чоловік із ліхтарем тепер був позад них. Аж це я побачив, як вони зупинились і стали пошепки перемовлятися: певно, їх здивувало, що двері стоять отвором. Та ця загайка тривала недовго, бо сліпий знов узявся командувати. Голос його залунав гучніше й лункіше, він увесь палав від нетерплячки й люті.

— Заходь, заходь! — кричав він, кленучи своїх товаришів, що такі забарні.

Четверо чи п'ятеро їх вбігло до будинку, а двоє лишилося на дорозі з тим чортовим сліпцем. На кілька хвилин запала тиша, потім пролунав вигук подиву, і хтось загорлав ізсередини:

— Білл мертвий!

Але сліпий знову лайнувся на їхню длявість.

— Обшукайте його, лінтюхи! А решта біжіть нагору по скриню! — скомандував він.

Я чув, як вони загупали чобітьми по наших старих сходах, — здавалося, аж весь будинок задвигтів від їхньої ходи. Тоді знов почувлися вигуки подиву, віконце в капітановій кімнаті розчинилося, дзенькнула розбита шибка, і в смугу місячного світла висунувся чоловік, гукаючи до сліпця на дорозі:

— П'ю! Тут уже були перед нами!.. Хтось перетрусив усю скриню!

— А те, що треба, — на місці? — проревів П'ю.

— Гроші є.

Сліпець послав гроші до біса.

— Флінтове рукописьмо, ось я про що питаю! — вигукнув він.

— Ні, такого нічого не видко, — відказали з вікна.

— Гей ви, ті, що внизу, — подивіться, може, папери у Білла в кишнях! — знову прокричав сліпець.

Один із тих, що лишилися внизу обшукувати небіжчика, вийшов до дверей заїзду.

— Його вже встигли потрусити до нас, — сказав він. — Нічого такого нема.

— Це все хазяї заїзду! Це отой хлопчисько! Шкода, що я не видер йому очі!.. — вигукнув сліпий П'ю. — Вони шойно були тут. Двері були замкнені на засув, коли я намагався увійти. Ану по всіх кутках, хлопці! Знайдіть їх!

— Вони таки були тут, ось навіть свічка їхня блимає! — озвався той, що висунувся з вікна.

— Шукайте й знайдіть їх! Переверніть увесь дім догори дригом! — знову й знову вигукував П'ю, стукаючи ключкою об землю.

У заїзді зчинився неймовірний шарварок: тупотіли чоботи, хряпали двері, падали меблі — гул стояв такий, що аж відлунувало в околицьких скелях. Нарешті непрохані гості почали один по одному виходити з будинку, доповідаючи, що ніде нас не знайшли.

Раптом серед ночі знову розкотився посвист, такий самий, що був налякав мене й мою матір, коли ми лічили капітанові гроші, тільки цього разу гучніший, і пролунав він двічі. Раніш я гадав, що цим посвистом сліпець скликає своїх братанів на штурм, але тепер помітив, що то був сигнал із пагорба ближче до селища — він попереджував розбіяк про небезпеку.

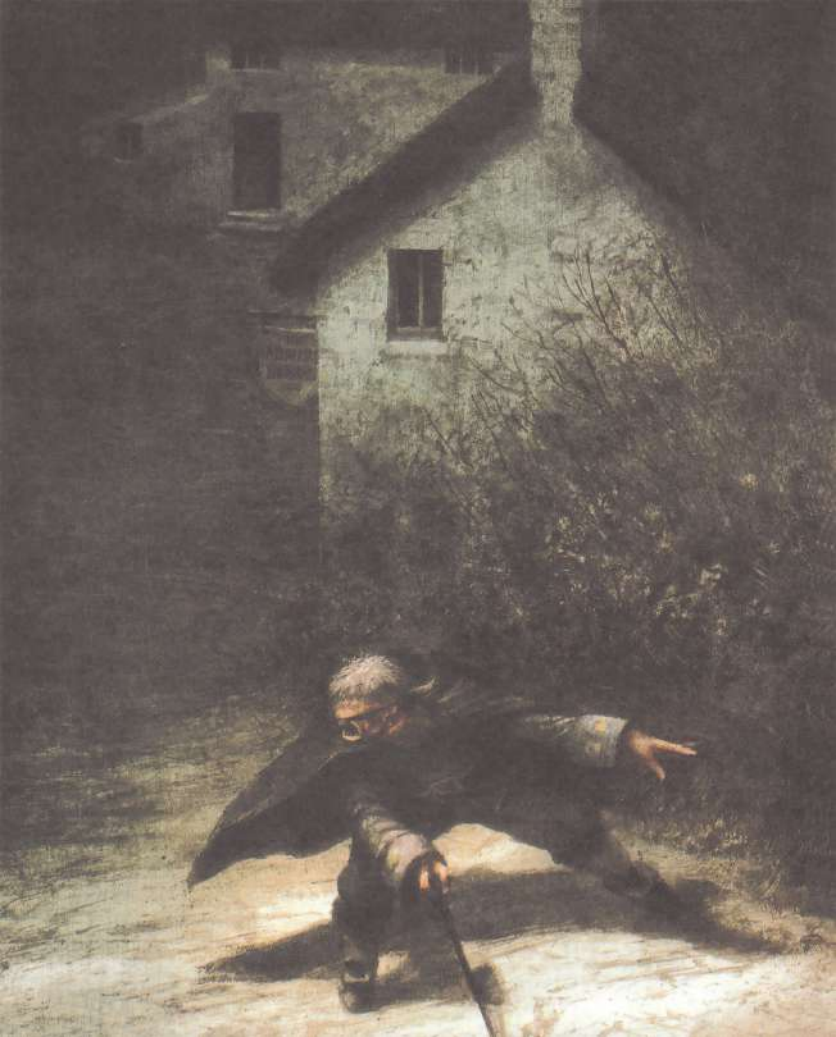
— Це знову Дерк, — озвався котрийсь із них. — Двічі! Треба швидше ушиватись, братки.

— Ушиватись, от полахун! — вереснув П'ю. — Дерк завше був телепень і боягуз. Нічого на нього зважати. Вони мусять бути десь тут поруч. Далеко вони не втекли. Їх неважко знайти. Шукайте ж їх, поганці! О, прокляття на мою голову! — вигукнув він. — Коли б мені очі!..

Цей заклик наче трохи під'юдив їхню зграю. Двоє з них заходилися нишпорити серед різного мотлоху біля заїзду, але робили це, як здалося мені, не дуже охоче, бо більше думали про небезпеку, що загрожувала їм самим. Решта ж їх нерішуче тупцялася серед дороги.

— У вас під руками тисячі, а ви мулятеесь, безві кляті! Ви збагатієте, як королі, коли знайдете ці папери, і ви знаєте, що вони тут, а самим ліньки бодай ворухнутись. Ніхто з вас не зважився стрітись віч-на-віч з Біллом, а я це зробив, я, сліпець! А тепер через вас я мушу втратити своє щастя! І так і залишусь вбогим, жалюгідним старцем, що канючить на чарку рому, коли міг би роз'їжджати в каретах! Якби у вас хоч стільки духу, як у черви, що точить сухарі, то ви за милу душу їх зловили б!

— Та хай їм грець, П'ю! Адже дублони таки в нас, — пробурмотів один із них.

— А чортові папери вони, мабуть, заховали, — докинув інший. — Бери ці гроші, П'ю, і годі тобі казатися.

П'ю і справді був як скажений, а останні зауваження й зовсім розлютили його. Він почав вимахувати ключкою на всі боки, і хоч був сліпий, але декотрим із його братви добряче таки перепало.

Ті й собі засипали сліпого волоцюгу найдобрішою лайкою та страшними погрозами, марно силкуючись видерти в нього з рук палицю.

Ця сварка стала для нас порятунком: ще вона точилася, як із горбів, що підносилися над селищем, почувся цокіт підків. Майже ту ж мить десь із-поза огорожі пролунав постріл із пістоля і блимнув вогник. Це, мабуть, було останнє попередження про небезпеку. Розбіяки сипнули врозтіч — хто ближче до моря, а хто схилом просто вгору, і за півхвилини з усієї зграї на дорозі лишився тільки П'ю. Його покинули напризволяще — чи забувши про нього в паніці, чи, може, зумисне, аби помститися за його лайку й лупні. Зоставшись сам, він люто стукав ключкою по землі, простягав уперед руки й кликав товаришів на допомогу. Врешті-решт він збився з дороги і пробіг повз мене кілька кроків у напрямку до селища, волаючи:

— Джонні! Чорний Псе! Дерку!.. — та інші ймення. — Ви ж не кинете старого П'ю, друзяки, не кинете!

Кінський тупіт з вершини пагорба тим часом наближався. Вже можна було розрізнити в місячному світлі чотирьох чи п'ятьох вершників, які чвалом гнали вниз.

Аж тепер П'ю зрозумів свою помилку. Він скрикнув і, обернувшись, побіг просто до рівчака над дорогою, куди й звалився. Однак тут-таки зірвався на ноги й метнувся у другий бік — прямо під кінські копита.

Вершник хотів був обминути його, але не зміг. Потрапивши під коня, П'ю пронизливо зойкнув — крик цей далеко розлігся в нічній тиші. Чотири копита пройшлися по ньому, відкинувши його геть, і помчали далі. П'ю впав набік, потім звільна перевернувся лицем униз і завмер.

Я вискочив зі схованки і гукнув вершникам зупинитися. Вони стримали коней, прикро вражені лихою пригодою, і я скоро розпізнав їх. Позад усіх їхав той хлопець, що вирядився з селища викликати

доктора Лівсі. Решта були вершники митної служби, яких він пере-стрів дорогою і здогадався покликати нам на допомогу. Чутки про якийсь двоцогловик у Кіттовій Дірці дійшли до начальника митниці Данса, і він вирушив уночі зі своїм загоном у наш бік — саме цій обставині й завдячували ми з матір'ю свій порятунок від неминучої смерті.

П'ю було таки вбито. Що ж до моєї матері, то коли ми її віднесли до селища, сприснули холодною водою й дали понюхати солі, вона прийшла до тями. Попри пережиті страхи вона й далі нарікала, що не встигла відрахувати до кінця тих грошей, що мали б їй належати.

Тим часом начальник митниці зі своїми вершниками подався до Кіттової Дірки. Та оскільки вони остерігалися засідки, то ще вгорі спішилися і спускались до берега, повільно ведучи коней за повіді, отож і не дивно, що коли вони врешті дісталися до бухти, двоцогловий вітрильник уже встиг відплисти в море, хоч і виднів іще досить близько. Начальник митниці гукнув щось людям на борту. У відповідь почувалась із судна порада йому відійти в тінь, коли не хоче доброї порції олова, і ту ж мить куля просвистіла біля саміського його плеча. А вітрильник незабаром обійшов мис і зник із овиду.

Містер Данс, за його словами, лишився на березі, «мов риба, викинута з води». Все, що він міг зробити, це надіслати людину до Б..., щоб вислали в море сторожовий катер.

— Це, правда, марна річ, — сказав він. — Вони втекли, і наздогнати їх незмога. А вислухавши мою розповідь, він докинув: — Я тільки радий, що наступив містерові П'ю на мозолю.

Разом із ним я повернувся до нашого заїзду. Ви навіть уявити не можете, який ми там побачили розгاردіаш. Розлючені, що не знайшли мене й матір, розбишаки скинули на підлогу навіть стінного годинника. І хоча вони нічого не взяли, крім торбинки з капітановими грішми та трохи срібних монет з нашої каси, мені відразу стало ясно, що ми зазнали краху. Містер Данс ніяк не міг цього зрозуміти.

— То, кажеш, вони забрали гроші? Ну, гаразд, Гокінсе, а якого ж чорта вони тоді шукали? Може, іще якихось грошей?

— Ні, сер, я гадаю, їм потрібні були зовсім не гроші, — відповів я. — Певно, вони шукали те, що зараз у мене в нагрудній кишені. Правду кажучи, я хотів би примістити цю штуку в безпечніше місце.

— Правильно, хлопче, ти маєш слушність, — відказав він. — Коли хочеш, можеш віддати це мені.

— Я гадаю, що це треба б докторові Лівсі... — почав я.

— Цілком слушно, — гаряче перебив мене містер Данс. — Цілком слушно: доктор Лівсі — джентльмен і суддя. Мабуть, мені теж треба було б туди поїхати й доповісти про все йому або сквайрові. Хоч як там є, а містер П'ю помер. Я ніскільки не шкоую за цим, але, розумієш, його забито, і можуть знайтися люди, які будуть раді в цій смерті звинуватити офіцера митної служби його величності. Знаєш що, Гокінсе? Давай-но я візьму тебе з собою, коли хочеш.

Я радо подякував йому за цей добрий намір, і ми повернулися до селища, де стояли коні. Поки я розповідав матері про свій план, всі вже посідали верхи.

— Догґере, — озвався містер Данс, — у тебе добрячий кінь. Посади цього молодця до себе за спину.

Щойно я встиг залізти на коня, тримаючись за пояс Догґера, як начальник митниці віддав команду рушати, і загін чвалом рушив дорогою до будинку доктора Лівсі.

Розділ VI

КАПІТАНОВІ ПАПЕРИ

Ми мчали щодуху, аж доки дісталися до лікаревого будинку. Там у жодному вікні з фасаду не світилося.

Містер Данс сказав, щоб я зіскочив із коня й постукав у двері, а Доггер підставив стремено, щоб мені легше було стрибнути на землю. Відчинила нам служниця.

— Доктор Лівсі вдома? — запитав я.

— Ні, його нема, — відповіла вона, — господар повернувся вдень, а тоді пішов пообідати й перебути ще якийсь час у сквайра.

— То їдьмо туди, хлопці! — кинув нам містер Данс.

До сквайрової садиби було недалеко, тож я навіть не сівав верхи, а біг поруч із конем, тримаючись за Доггерове стремено, до самих воріт парку. Довга й безлиста, залита місячним сяйвом алея привела нас до особняка й господарчих будівель, що білили обабіч у глибині розлогого старого саду. Тут містер Данс скочив із коня і пішов зі мною до будинку, куди нас зразу ж і пустили.

Служник провів нас довгим коридором, застеленим килимами, до бібліотеки, обставленої книжковими шафами, на кожній з яких стояли погруддя. Біля розпаленого каміна сиділи, посмоктуючи люльки, доктор Лівсі та сквайр.

Я ніколи не бачив сквайра так близько. Це був високий, понад шість футів на зріст, плечистий чоловік із грубуватим добродушним обличчям, засмаглим і вкритим зморшками у тривалих мандрях. Рухливі чорні брови засвідчували, що він не лихий на вдачу, а радше загонистий і гоноровитий.

— Заходьте, містере Дансе, — мовив він повагом, але й мило-стиво.

— Добрий вечір, Дансе, — озвався лікар, кивнувши головою. — Добрий вечір і тобі, любий Джиме. Яким це погожим вітром занесло вас сюди?

Начальник митниці по-вояцькому виструнчився й переказав усі наші пригоди, мов школяр добре завчену лекцію. І треба було бачити, як зацікавлено слухали його обидва джентльмени, як вони нахилилися вперед і поглядали один на одного, забувши навіть про свої люльки! Коли ж вони почули, як моя мати поночі вернулася до заїзду, доктор Лівсі захоплено лягнув себе по коліну, а сквайр вигукнув: «Браво!» і розбив свою довгу люльку об ґратки каміна. Вже в середині оповіді містер Трелоні (саме так, як ви, мабуть, пригадуєте, звали сквайра) схопився з місця і збуджено заходив по кімнаті, а лікар, щоб краще чути, скинув напудровану перуку, без якої дуже дивно виглядав зі своїм коротко стриženим чорним волоссям.

Нарешті містер Данс закінчив розповідь.

— Містере Дансе, — заявив сквайр, — ви дуже шляхетна людина. А що ви розчавили конем цього негідного лихочинця, то я вважаю це за добротесний вчинок. Таких, добродію, треба душити, як тарганів!.. А Гокінс, як я бачу, теж молодець. Будь ласка, Гокінсе, подзвони в цей дзвоник. Містера Данса годить вшанувати елем¹.

— Отже, Джиме, — сказав лікар, — те, що вони шукали, зараз у тебе?

— Ось воно, сер, — відповів я і подав йому цераганий пакет. Лікар оглянув пакета з усіх боків так, немов поривався розкрити його, та натомість спокійно поклав у кишеню свого сурдута.

— Сквайре, — сказав він, — коли Данс доп'є ель, йому, звичайно, треба буде повернутись до виконання своїх обов'язків. А Джим Гокінс, гадаю, залишиться тут, — він заночує в моєму домі. І, з вашого дозволу, я попрошу дати йому паштету на вечерю.

— Прошу, Лівсі, яка може бути мова! — відказав сквайр. — Гокінс заслужив сьогодні й чогось більшого, ніж холодний паштет.

Отож мені принесли чималу порцію паштету з голубів. Сівши за маленького столика, я з величезною охотою повечеряв, бо був голодний як вовк. Тим часом містер Данс вислухав іще кілька компліментів і врешті пішов собі.

— А тепер, сквайре... — мовив лікар.

— А тепер, Лівсі... — мовив ту ж мить сквайр.

¹ Ель — різновид англійського світлого пива.

— Не всі разом, не всі разом! — засміявся доктор Лівсі. — Сподіваюся, ви чули про цього Флінта?

— Чи ж чув я про Флінта?! — вигукнув сквайр. — Ви питаєте, чи чув я про Флінта? Та це ж був найкровожерніший піратюга з усіх, що будь-коли плавали по морях. Чорнобородий¹ проти Флінта просто дитинча. Іспанці так боялися його, аж я, відверто кажучи, сер, іноді навіть пишався з того, що він англієць. Я на власні очі бачив його вітрила біля Тринідаду, але полохливий наш капітан, помітивши це, негайно завернув назад. Завернув назад, сер, до Порт-оф-Спейна².

— Так, я й сам чував про нього навіть тут, в Англії, — сказав лікар. — Але мова ось про що: чи мав він гроші?

— Гроші! — скрикнув сквайр. — Та ви ж чули, що розповідав Данс! Чого ж бо ще шукали ті пройдисвіти, як не грошей? Хіба ж їм треба щось інше? Заради чого вони ризикували б своєю підлою шкурою, як не заради грошей?

— Про це ми невдовзі довідаємось, — відповів лікар. — Але ви так розпалилися, що я не можу й слова докинути. Я хотів би з'ясувати ось що: припустимо, що тут, у моїй кишені, лежить ключ, який може нам вказати місце, де Флінт заховав свої скарби. Та чи ці скарби варті розшуків?

— Чи варті розшуків, сер?! — вигукнув сквайр. — Та, безперечно ж, варті! Якщо ми справді маємо в руках отой ключ, про який ви кажете, то я негайно зафрахтую в бристольських доках судно, візьму вас та Гокінса з собою і здобуду ці скарби, хоч би мусив шукати їх цілісінький рік!

— Чудово, — сказав лікар. — У такому разі, коли Джим не заперече, ми розкриваємо пакет.

І він поклав пакета перед собою на стіл.

Пакет був міцно зашитий нитками. Лікар розкрив свою валізу з інструментами й розрізав шви хірургічними ножицями. Усередині там були дві речі: зошит і заклеєний конверт.

— Насамперед огляньмо зошита, — запропонував лікар.

¹ Чорнобородий — прізвище пірата Едварда Тіча (початок XVIII ст.), відомого своєю жорстокістю.

² Порт-оф-Спейн — столиця острова Тринідад у Карибському морі.

Але перш ніж розкрити його, доктор Лівсі лагідно покликав мене до себе від столика, де мені дали вечерю, щоб я теж узяв участь у дослідженні загадкового згортка. Сквайр і я стали зацікавлено дивитись йому через плече, коли він почав гортати сторінки того зошита. На першій його сторінці ми побачили лише кілька уривчастих слів, ніби хтось знічев'я або задля вправи чиркав усе, що спаде на думку. Між іншим, тут знайшовся і той напис, що був витатуйований у капітана на руці: «Нехай щастить Біллі Бонсові», були й інші написи: «Містер Б. Бонс, штурман», «Годі рому», «На Палм-Кі¹ він дістав своє повнотою». Декотрі написи склалися здебільше з окремих слів або й зовсім були незрозумілі. Мене дуже зацікавило, хто саме був той, що «дістав своє повнотою» і що саме «він дістав». Може, удар ножем у спину?

— Ну, тут мало цікавого, — сказав доктор Лівсі, гортаючи зошита далі.

Наступні десять–дванадцять сторінок були заповнені якоюсь чудернацькою бухгалтерією. З одного кінця рядка стояла дата, а з другого — сума, як-то заведено у гроббухах. Але замість пояснювальних записів між датою і сумою стояло тільки різне число хрестиків. Так, наприклад, під датою 12 червня 1745 року було занотовано як, очевидно, чийсь прибуток сімдесят фунтів стерлінгів, а за пояснення, кому й за що вони припали, правили шість хрестиків. Щоправда, зрідка стояла ще назва місцевості, як-от: «Напроти Каракаса», або ж позначено було довготу й широту, як-от: «62° 17' 20"; 19° 2' 40"».

Записи велися майже двадцять років. Зафіксовані суми весь час зростали. А в самому кінці, після п'яти чи шести помилкових і закреслених підрахунків, було підбито загальний підсумок і підписано: «Бонсова пайка».

— Нічогісінько не розумію! — озвався доктор Лівсі.

— Та це ж ясно, як Божий день! — вигукнув сквайр. — Це не що інше, як прибуткова книга цього псяюри. Хрестиками позначено назви потоплених кораблів та пограбованих міст. Цифри означають частку цього розбишаки в загальній здобичі. Там де він остерігався

¹ Палм-Кі — імовірно острівець біля берегів Флориди.

неточності, були додані деякі пояснення, як-от «напроти Каракаса», себто, що напроти цього міста вони пограбували якийсь нещасний корабель. Хай Бог помилує грішні душі з цього корабля — прах їх давно вже упокоївся серед коралів на дні моря...

— А й справді! — погодився лікар. — Що то значить бути мандрівником! Справді! Бачте, і прибутки його зростали в міру того, як він підвищувався рангом.

Більше ніяких записів там не було, крім назв кількох місцевостей на порожніх сторінках наприкінці зошита, і таблиці порівняльної вартості французьких, англійських та іспанських грошей.

— Ощадливий злодюга! — вигукнув лікар. — Такого не обдурити в лічбі.

— А тепер, — сказав сквайр, — подивімся, що тут.

Конверт був запечатаний у кількох місцях, а за печатку правив наперсток, чи не той самий, що я знайшов у капітановій кишені. Лікар обережно розкрив конверта, і з нього на стіл випала карта якогось острова з позначенням довготи й широти, глибини моря біля берегів, з назвами пагорбів, заток та бухт і взагалі з описом усього того, що треба знати, аби безпечно підвести корабель до берега й об'якоритись.

Острів простягався на дев'ять миль уздовж і на п'ять ушир, і формою своєю нагадував гладкого дракона навстоячки. На карті було позначено дві добре захищені від вітру гавані й гору острова, названу «Підзорна Труба». Крім того, на карті були різні додаткові позначки, зроблені пізніше. Насамперед впадали в око три христички червоним чорнилом: два у північній частині острова й один у південно-західній. Біля цього останнього христички тим самим червоним чорнилом було написано дрібним чітким почерком, дуже відмінним від капітанових карлючок: «Найбільша частина скарбу тут».

На зворотному боці карти та сама рука додала ще такі пояснення:

*«Високе дерево на схилі Підзорної Труби,
напрямок на пн. від пн.-пн.-сх.
Острів Кістяка на сх.-пд.-сх. і сх.
Десять футів.»*

Зливки срібла — в північній ямі. Знайдеш її, ідучи схилом східного пагорка, за десять сажнів на південь від чорної скелі, коли стати лицем до неї.

Зброю знайти легко, вона в піщаному пагорбі на пн. кінці Північного мису, прямувати треба на сх. і на чверть румба до пн.

Дж. Ф.».

Оце й усе. Та хоч які ці записи були стислі й незрозумілі для мене, але сквайра і доктора Лівсі вони захопили надзвичайно.

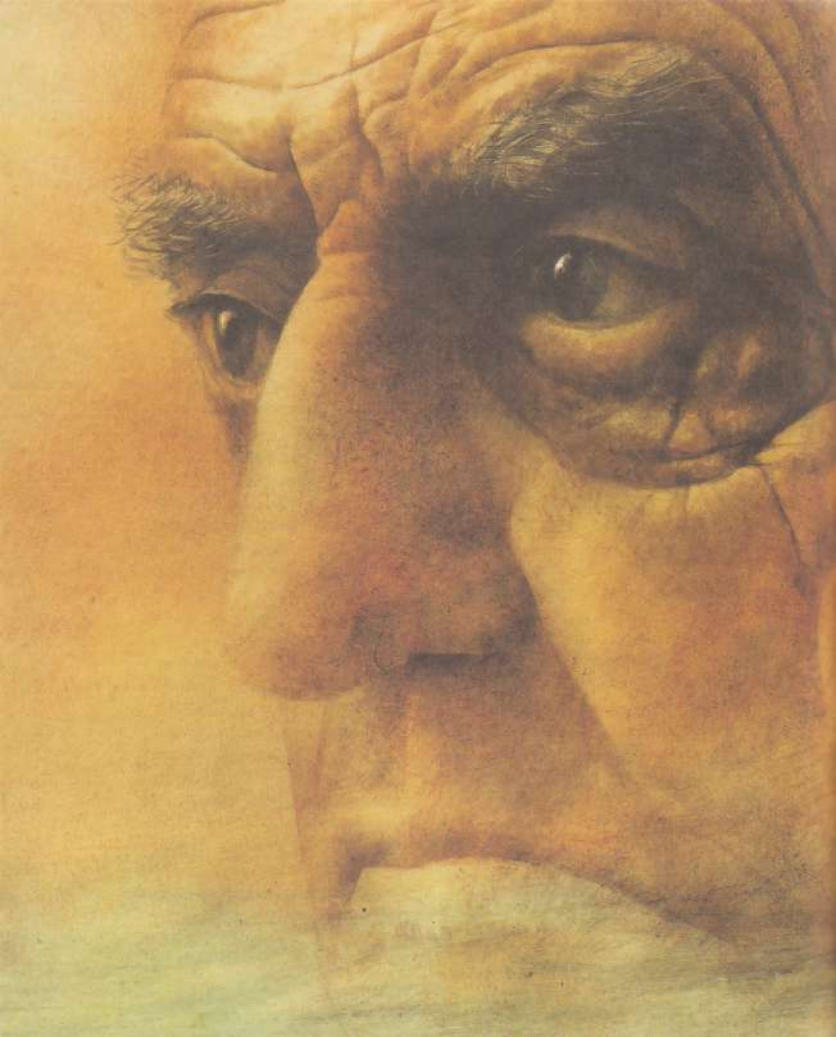
— Лівсі, — заявив сквайр, — ви негайно кидаєте своє злиденне лікарювання. Завтра я вирушаю до Бристоля. За три тижні — та які там три тижні... за два тижні!.. за десять днів!.. — ми матимемо найкраще судно, сер, і найдобрішу команду на всю Англію. Гокінс буде в нас юнгою. З тебе, Гокінсе, вийде неабиякий юнга. Ви, Лівсі, — корабельний лікар. Я — адмірал. Ми візьмемо з собою Редрута, Джойса й Гантера. Погожий вітер швидко домчить нас туди, куди нам треба, а відшукати там скарб — це ми зможемо заіграшки. І в нас буде стільки грошей, що хоч їж їх, хоч купається в них, хоч засипайся ними з головою...

— Трелоні, — мовив лікар, — я їду з вами. І ручуся за себе й за Джима, що ми обидва не підведемо вас. Є тільки одна людина, якої я побоююсь.

— Хто це?! — вигукнув сквайр. — Назвіть мені цього негідника, сер!

— Це ви самі, — відповів лікар. — Бо ви не вмієте тримати язика за зубами. Не тільки ми троє знаємо про ці папери. Розбишаки, які вчинили напад на заїзд цієї ночі, — зухвало відчайдушні пройдисвіти, це безперечно, і так само й ті, що лишилися на вітрильнику, і ті, які, смію думати, нишпорять десь тут на березі, — вони ладні піти на все, аби допасти до цих скарбів. Тим-то жоден із нас не повинен ходити поодиноці, доки ми не виберемось у чисте море. Я і Джим лишимось тим часом тут. Ви беріть із собою Джойса й Гантера, коли поїдете до Бристоля. І найголовніше — щоб жоден із нас ані писнув нікому про нашу знахідку.

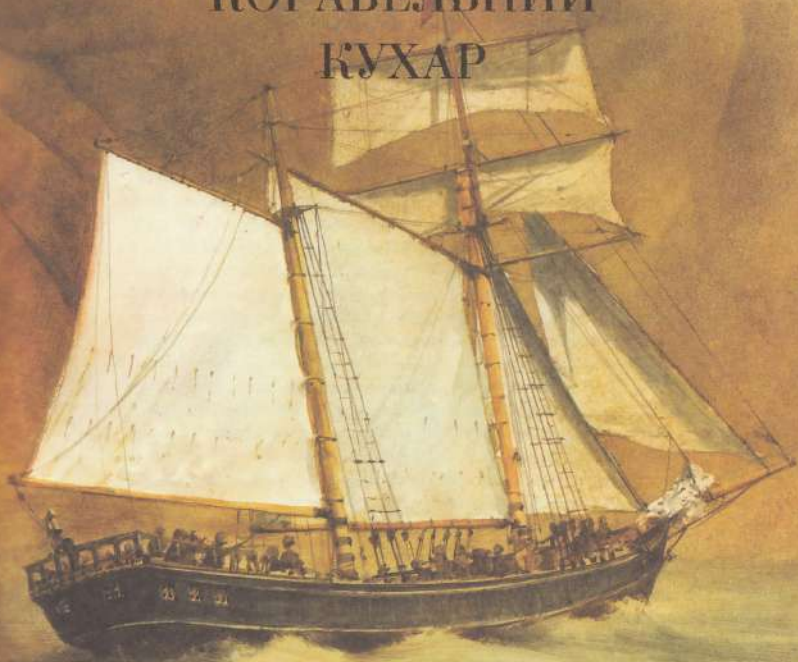
— Лівсі, — відповів сквайр, — ви завжди маєте слухність. Я мовчатиму як могила.

ЧАСТИНА ДРУГА

КОРАБЕЛЬНИЙ КУХАР

Розділ VII

Я їду до Бристолья

Поки ми готувалися до відплиття, минуло набагато більше часу, ніж гадав сквайр, і так само не справилися й інші наші плани, навіть намір доктора Лівсі не відпустити мене від себе: він мусив поїхати до Лондона та знайти іншого лікаря, що заступив би його в нашій окрузі. Сквайр мав силу всяких клопотів у Бристолі. А я жив у його садибі майже як бранець під опікою старого доглядача дичини Редрута, весь сповнений мрій про море, про дивовижні острови та пригоди. Багато годин просидів я над картою і вивчив її до найменших подробиць. Улаштувавшись біля вогню в кімнаті доморядника, в мріях своїх я підпливав до острова з різних боків, досліджував кожен вершок його поверхні, тисячу разів видирався на гору, що її пірати назвали Підзорною Трубою, і з вершини милувався чудовими й мінливими краєвидами. Часом у моїй уяві острів аж кишив дикунами, з якими ми мусили битись, часом його заселяли небезпечні хижакки, які ганялися за нами. Але при всій своїй фантазії я не міг уявити й близько тих дивних і трагічних пригод, що сталися з нами там насправді.

Так минуло кілька тижнів, аж поки одного чудового дня надійшов лист, адресований докторові Лівсі, з такою допискою на конверті:

«Якщо лікар відсутній, листа має розкрити Том Редрут або молодий Гокінс».

Дотримуючись цієї вказівки, ми прочитали (точніше, я прочитав, бо лісник міг читати хіба що друковане) такі важливі новини:

*«Готель „Стара кітва“, Бристоль,
1 березня 17... року.*

Любий Лівсі!

Не знаючи, чи ви зараз у моїй садибі, чи ще в Лондоні, я пишу водночас на обидві адреси.

Судно придбано й споряджено. Воно стоїть на якорі, готове до відпливтя. Годі їй мріяти про крашу шхуну — навіть дитина може нею керувати. Водотоннажність її — двісті тонн. Назва — «Еспаньйола».

Я дістав її за посередництвом свого давнього приятеля Блендлі, що виявився надиво справною діловою людиною. Він працював для мене достоту мов каторжний. Та що казати, кожен у Бристолі хотів допомогти мені, варто було тільки натякнути про мету нашого плавання, себто про наші скарби...»

— Редруте, — сказав я, уриваючи читання, — докторові Лівсі це не сподобається. Сквайр таки роздзвонив про все.

— А хто важливіший, сквайр чи твій лікар? — пробурмотів доглядач дичини. — Чого б це сквайр мав мовчати? Аби догодити докторові Лівсі, чи що?

Я вирішив більше не висловлювати своїх зауважень і продовжував читати далі:

«Блендлі сам відшукав «Еспаньйолу» і завдяки своїй спритності купив її за сміховинно малу ціну. Щоправда, є в Бристолі людиці, дуже упереджені до Блендлі. Вони навіть базікають, нібито цей чесний чоловік на будь-що піде заради грошей, ніби «Еспаньйола» належала йому і він продав мені її втридорога, — а це безсоромний наклеп! Ніхто з них не наважується, проте, заперечувати добру якість судна.

Отже, з судном не було ніяких затримок. Хоча робітники, що опоряджали шхуну, працювали попервах дуже мляво, але потім справи почали налагоджуватись. Багато мороки з добором команди.

Я вирішив найняти душ двадцять (на випадок нападу тубільців, піратів або цих клятих французів). Насилу мені вдалося знайти тільки півтузена чоловік, поки щаслива нагода послала мені саме ту людину, якої я потребував.

Я стояв на набережній, коли зовсім випадково зайшов у розмову з одним незнайомцем. Виявилося, що він старий моряк, тримає шинок і знає всіх моряків у Бристолі. Збавивши собі здоров'я на березі, він хоче найнятися хоч би й кухарем на яке-небудь судно, щоб знову піти

в море. Того ранку, за його словами, він саме тому й пришкандибав у порт, аби подихати солоним морським повітрям.

Це мене дуже зворушило (вас, гадаю, так само б), і я з жалю до нього тут-таки запропонував йому місце корабельного кухаря. Звуть його Довгий Джон Сілвер, і в нього немає однієї ноги. Але це, на мою думку, якнайкраща рекомендація для нього, бо ногу свою він утратив, служачи батьківщині під проводом безсмертного Гока¹. Він не одержує пенсії, Лівсі. Подумайте лишень, в який ганебний вік ми живемо!

Так-от, сер, я гадав, що знайшов тільки кухаря, а виявилось, що відкрив цілий екіпаж. Сілвер і я, ми за кілька днів дібрали команду справжніх випробуваних моряків — не дуже, може, привабливих на вигляд, але, судячи з усього, страшених відчайдушів. Запевняю, що з такою командою ми можемо битися хоч би й проти фрегата.

Довгий Джон навіть порадив мені позбутися двох із шести чи семи чоловік, що я найняв передше. Він зразу ж довів мені, що вони присноводні швабри, з якими небезпечно вибиратись у сповнене пригод плавання.

Тілом і душею я почувуюся чудово — їм наче бик, сплю мов убитий. І все-таки нетерпляче жду тієї миті, коли залопотять наші вітрила. Швидше бу море! І до дідька скарби! Морська слава, а не скарби, — ось що паморочить мені голову! Отже, Лівсі, мчіть сюди на поштових. Не гайте ні години, якщо поважаєте мене.

Відпустіть молодого Гокінса під охороною Редрута попрощатися з матір'ю, а потім нехай обидва якнайшвидше їдуть до Бристоля.

Джон Трелоні.

*Postscript*². Забув повідомити вас, Лівсі, що Блендлі, який, між іншим, обіцяє надіслати нам на допомогу друге судно, якщо ми не повернемось до кінця серпня, знайшов нам чудового капітана. Цей капітан

¹ Гок, Едвард (1705–1781) — англійський адмірал, відзначився у морській війні з Францією.

² *Postscript* (латин.) — додаток до листа після підпису. Наступна приписка називається «Post postscript».

затягтий упертюх, але в усьому іншому просто неоціненний. Довгий Джон Сілвер викопав нам дуже тямущого штурмана, на ім'я Ерров. А я вже маю на оці боцмана, що грає на ріжку. Отже, на борту нашої доброї «Еспанійолл» все буде, як на військовому кораблі.

Їще забув написати вам, що Сілвер — людина не без грошей. Я знаю, що в нього є рахунок у банку і він ніколи не заходив у борги. Хазяйнувати в шинку він залишає дружину. Вона не належить до білої раси, і в таких запеклих старих парубків, як ми з вами, мимоволі майне припущення, що не тільки турботи про власне здоров'я, а й жінка женуть його знов у море.

Дж. Т.

Р. Р. С. Гокінс може й заночувати у своєї матері.

Дж. Т.»

Можете уявити, як схвилював мене цей лист. Зрадів я страшенно. І якщо я будь-коли зневажав когось, то це був старий Том Редрут, який тільки бурчав увесь час та ремствував. Будь-хто з молодших лісничих залюбки погодився б їхати замість нього, але як уже так волів сквайр, то це було законом для його челяді. Ніхто, крім старого Редрута, не наважився б навіть буркнути.

Другого дня вранці ми з ним пішки вирушили до «Адмірала Бенбова», і там я побачив свою матір у доброму здоров'ї і непоганому гуморі. Зі смертю капітана закінчилися й усі клопоти, що їх він нам завдав. Сквайр власним коштом полагодив усе поламане в заїзді, наново пофарбував стіни й вивіску, ще й підкинув деякі меблі, а за шинквасом тепер стояло чудове крісло для матері. Він знайшов також хлопчину, що допомагав би їй на час моєї відсутності.

Тільки угледівши цього хлопця, я вперше зрозумів, на що їду. До цієї хвилини я мав на думці тільки пригоди, що на мене чекають, але зовсім забув про дім, який покидаю. Тож тепер, побачивши незграбного чужого хлопчину, що мав лишитися тут на моєму місці, біля моєї матері, я вперше заплакав. Боюся, що я непорядно повівся з ним: робота ця для хлопця була цілком незвична, і я знаходив сотні приводів покрити з нього, коли він помилявся, і тикав його носом у кожен недогляд.

Ніч минула, і наступного дня, пообідавши, ми з Редрутом знову вийшли на дорогу. Я попрощався з матір'ю, з бухтою, біля якої народився, з любов'ю давньою вивіскою «Адмірал Бенбов», хоч, пофарбована, вона вже не здавалася мені такою дорогою. Одна з моїх останніх думок була про капітана, що часто блукав цим берегом у своєму трикутному капелюсі, про його рубець на щоці, про стару мідну підзорну трубу. Та от ми завернули за ріг, і мій дім зник із очей.

Уже смеркало, коли ми сіли в поштовий диліжанс біля «Готелю короля Георга». Мене затиснули між Редрутом і якимсь огрядним старим добродієм. Незважаючи на швидку їзду й холодне нічне повітря, я дуже скоро закуняв, а потім заснув, як байбак, і прослав усі пагорки, й долини, і всі станції, що їх ми проїздили. Мене розбудив штурхан у бік. Я розплющив очі й побачив, що диліжанс стоїть перед великим будинком на міській вулиці і що вже давно розвидніло.

— Де ми? — спитав я.

— У Брістолі, — відповів Том. — Висідай.

Містер Трелоні оселився в заїзді побіля доків, щоб наглядати за опорядженням шхуни. Туди нам і треба було йти. Шлях, на мою велику радість, пролягав набережними, повз тьму-тьменну кораблів усіх видів, оснасток і країн. На одному судні матроси співали за роботою, на іншому — висіли високо в повітрі просто над моєю головою у снастях, що здавалися тонкими, як павутиння. Хоч я й прожив на березі моря все своє життя, але зараз наче побачив його вперше. Чимсь новим був для мене запах дьогтю й солі. Я бачив найдивовижніші різьблені фігури на провах кораблів, що побували в далеких океанах. Бачив багато бувалих моряків із сережками у вухах і закрученими бакенбардами, з просмоленими кісками. Бачив, яка була в них розгойдиста й невимушена моряцька хода. Навіть якби перед моїм зором постали якісь там королі чи архієпископи, то й тоді б я так не втішався...

І сам я теж вирушаю в море! У море на шхуні з боцманом, що грає на рижку, з моряками, що носять кіски й співають моряцьких пісень! У морську подорож до незнаного острова, шукати закопані в землі скарби!

Я все ще був заглиблений у ці солодкі мрії, коли ми раптом спинилися перед чималим заїздом і зустріли сквайра Трелоні. Одягнений, як морський офіцер, у добротну синю форму, він усміхнено йшов нам назустріч, вправно наслідуючи моряцьку ходу.

— Ось і ви! — почули ми його вигук. — А доктор ще вчора приїхав з Лондона. Браво! Тепер уся команда на місці.

— О, сер! — скрикнув я. — Коли ж ми відпливаємо?

— Відпливаємо? — перепитав він. — Завтра!

Розділ VIII

Під вівіскою «Підзорна Труба»

Коли я поснідав, сквайр дав мені записку, адресовану Джонові Сілверу в «Підзорній трубі» і сказав, що я легко знайду це місце, якщо йтиму вздовж доків і пильно приглядатимусь, поки побачу маленьку таверну, на вівісці якої було намальовано велику мідну трубу. Я тут-таки вибрався в дорогу, радіючи нагоді побачити ще раз кораблі й матросів. Насилу пробившись крізь ціле стовповище людей, возів і всіляких вантажів, бо в доках у цей час був саме розпал роботи, я врешті-решт розшукав потрібну мені таверну.

Вона була й справді маленька, але затишна: вівіска недавно пофарбована, на вікнах чепурні червоні фіранки, підлогу старанно притрушено піском. Таверна стояла на розі, й обое дверей були розчинені навстіж, тому в просторій кімнаті з низькою стелею було досить видно, попри хмари тютюнового диму.

За столиками сиділи переважно моряки. Розмовляли вони так голосно, що я завмер біля входу, не наважуючись увійти.

Поки я так стояв, з бічної кімнати вийшов чоловік, і з першого ж погляду я здогадався, що то Довгий Джон. Ліва нога була в нього відтята по саме стегно; під лівою пахвою він тримав милицю і орудував нею на диво спритно, підстрибуючи за кожним кроком, як птах. Був він дуже високий та енергійний, з широким, наче окіст, обличчям, плоским і блідим, але розумним і усміхненим. Здавалося, що йому було неабияк весело. Насвистуючи, він сновигав поміж столиками, жартував і злегка ляскав по плечу приємніших йому гостей.

Як уже по правді казати, то після перших слів про Довгого Джона в листі сквайра Трелоні я потайдуші подумав, чи це не той самий одноногий моряк, якого я так довго виглядав у старому «Бенбові». Та одного погляду на цього чоловіка було досить, щоб розвіялися мої

підозри. Я бачив капітана, бачив Чорного Пса, бачив сліпого П'ю і гадав, що вже знаю, який вигляд має пірат. Ні, морський розбійник не такий, як оцей охайний і привітний господар таверни.

Нарешті я набрався духу, переступив через поріг і підійшов до Сілвера, що стояв, спираючись на милицю, і розмовляв з якимсь відвідувачем.

— Містер Сілвер, сер? — спитав я, простягаючи йому записку.

— Так, мій хлопче, — відгукнувся він, — мене звати Сілвер. А ти хто такий?

Побачивши листа від сквайра, він аж наче здригнувся.

— Он як! — проказав він вельми голосно, подаючи мені руку. — Розумію, розумію! Ти наш новий юнга. Радий тебе бачити!

І затис мою долоню своїм дужим ручищем.

Раптом якийсь відвідувач у дальньому кутку схопився з місця і шмигнув до дверей. Двері були біля нього, і він миттю опинився на вулиці. Але його поспіх привернув мою увагу, і я зразу ж упізнав, що то був той самий чоловік з лискучим обличчям і без двох пальців на руді, котрий перший приходив до капітана в «Адміралі Бенбові».

— Гей, — вигукнув я, — тримайте його! Це Чорний Пес!

— Плював я, хто він такий, — озвався Сілвер. — Але він же не розрахувавсь! Гаррі, біжи-но схопи його!

Один із тих, що сиділи коло дверей, скочив на ноги й кинувся наздоганяти втікача.

— Хоч би він був навіть адмірал Гок, а платити однак мусить! — закричав Сілвер, а тоді, пустивши мою руку, поспитав:

— То як, ти кажеш, його звати? Чорний... як далі?

— Пес, сер! — відповів я. — Хіба містер Трелоні не розповідав вам про піратів? Це один із них.

— Що?! — заревів Сілвер. — У моєму закладі! Бене, біжи на поміч Гаррі! То це один із тих паскудників? Це ти пив із ним, Моргане? А йди-но сюди.

Чоловік, якого він назвав Морганом, — старий сивий моряк з багряним обличчям, — покірливо вийшов наперед, жуючи тютюн.

— Ну, Моргане, — суворо запитав Довгий Джон, — ти ж уперше бачив цього Чорного... як там його... Чорного Пса, чи не так?

— Таки вперше, сер, — мовив Морган, уклоняючись.

— І ти ніколи раніш не чув його імені?

— Не чув, сер.

— Ну, це твоє щастя, Томе Моргане! — вигукнув господар таверни. — Якщо ти водитимешся з такою наволоччю, ноги твоєї більше не буде в моєму закладі, щоб ти це знав. Що він тобі такого набалакав?

— Не пригадую, сер, — відповів Морган.

— А що в тебе на в'язах — голова чи баняк? — закричав Довгий Джон. — Він не пригадує, ач ти! Може, ти не пригадуєш, з ким навіть розмовляв, га? Ну, говори, про що він там пятакав — про подорожі, судна, кап'танів? Викладай! Про що саме?

— Ми гомоніли про кілювання¹, — відповів Морган.

— Про кілювання, кажеш? Дуже доречно штука, надто для тебе. Ну гаразд, відчалюй на своє місце, тюхтію Томе.

Коли Морган знову сів за столика, Сілвер схилився мені до вуха й довірливо прошепотів, чим дуже улестив моє самолюбство:

— Чесний чолов'яга цей Том Морган, тільки ж безкебетний. А тепер, — сказав він уже вголос, — як його там?.. Чорний Пес?.. Ні, не знаю такого імені. І все-таки я десь бачив цього паскудника. Ага!.. Він, здається, частенько заходив сюди з одним сліпим жебраком.

— Так, так, це був він! — озвався я. — Я знав і того сліпого. Його звали П'ю.

— Атож! — вигукнув Сілвер, цим разом справді вже збуджений. — П'ю! Саме так його й звали. На вигляд він був чистий пройда! Як ми тепер спіймаємо цього Чорного Пса, ото буде радість кап'танові Трелоні! Бен добрячий бігун. Мало хто з моряків бігає швидше за Бена. Від нього він не втече, їй-бо. Він тут базикав про кілювання? Та я його самого протягну під кілем!..

Вигукуючи все це, Сілвер без упину стрибав по таверні на милиці, ляскав по столах долонею і виказував таке обурення, що переконав би у своїй щирості найнедовірливішого суддю чи поліцаю. Проте, коли

¹ Кілювання — старовинна кара у флоті, полягала вона в тому, що винного протягали на ливні у воді під кілем судна.

я побачив Чорного Пса в «Підзорній трубі», мої давніші підозри знов ожили, і я тепер пильно придивлявся до кухаря. Та він був занадто розумний, хитрий і спритний, як на мене. Отож коли повернулися обидва захекані посланці й оголосили, що загубили сліди Чорного Пса в юрбі, а господар таверни страшенно вибештав їх, — я вже сам ладен був ручитися за непричетність Довгого Джона Сілвера до цієї справи.

— Бачиш, Гокінсе, — сказав він, — яка прикра для мене ця пригода! Ну що подумає про мене кап'тан Трелоні? Цей клятий п'яного сидів у моему власному закладі й глитав мій ром! А потім приходиш ти і кажеш мені, що він за один. І я попускаю, щоб він ушився в мене прямо з-під рук. Тож ти, Гокінсе, мусиш підтримати мене перед кап'таном Трелоні. Ти молодий, але кмітливий, тебе не ошукаєш. Ти не з дурних. Я це побачив одразу, тільки-но ти ввійшов сюди. Ну сам подумай: що міг зробити я, каліка на дерев'янци? Якби я був при здоров'ї й силі, як колись, я б його вмлюка залав!.. Але тепер...

Та раптом Сілвер замовк і широко розтулив рота, ніби щось пригадавши.

— А гроші?! — прогрімів він. — За три кварта рому! Хай йому чорт, я ж зовсім забув про гроші!

І, впавши на лаву, він так розреготався, аж із очей його потекли сльози. Дивлячись на нього, я теж не зміг утриматися від сміху, і ми обидва зайшлися реготом на всю таверну.

— Ну й тюлень же я! — сказав він урешті, витираючи щоки. — З нас, бачу, вийде добра парочка, Гокінсе. Я от і зараз повівся як юнга. А проте треба рушати, нічого не вradiш. Як треба, то треба, браття. Я тільки надіну свою стару трикутку, і ми підемо разом до кап'тана Трелоні доповісти йому про цю пригоду. Бо справа ця серйозна, Гокінсе. І, треба визнати, вона не додає честі ні тобі, ні мені. А так, і тобі. Ми ж обидва сіли маком. Але, чорти б його вхопили, здорово ж він піддурив мене з цими трьома кухлями!

І він знову зареготав так ревно, що хоч я і не розумів, з чого тут, власне, сміятися, мимохіть таки приєднався до нього.

Ми пішли набережною, і невдовзі я переконався, що Сілвер дуже цікавий співрозмовник. Про кожне судно, яке ми проминали, він

розповідав безліч цікавих мені речей: яке в нього оснащення, як зроблено його вітрила, скільки воно може взяти вантажу, під яким воно прапором. Він пояснював мені, що зараз робиться в порту: одне судно розвантажують, друге, навпаки, — завантажують, а третє вже лаштується до відплиття. Мову свою він пересипав різними бувальщинами з життя моряків і моряцькими висловами, які повторював по кілька разів, щоб я їх добре запам'ятав. Тут я справді почав розуміти, що з нього може бути мені прегарний товариш у плаванні.

Коли ми прийшли до заїзду, сквайр і доктор Лівсі сиділи там удвох, допиваючи кварту елю з грінками, перед тим як піти на оглядини шхуни, чи все там готове.

Довгий Джон з великим запалом розповів їм про все, що сталося в його таверні, анічого не приховавши.

— Адже так воно було, Гокінсе, правда? — раз у раз перепитував він мене, і я міг тільки підтверджувати правдивість його слів.

Обидва джентльмени вельми шкодували, що Чорний Пес вислизнув. Але всі ми були згодні, що з нашого боку тут не було ніякої провини. Доктор Лівсі та сквайр похвалили Довгого Джона, і він, узявши свою милицю, рушив до дверей.

— Уся команда має бути на судні о четвертій годині! — гукнув навздогін йому сквайр.

— Слухаю, сер! — відгукнувся кухар уже з коридору.

— Ну, сквайре, — мовив лікар, — щиро кажучи, я не дуже задоволений з більшості ваших знахідок. Але цей Джон Сілвер мені до вподоби.

— Чудовий чолов'яга, — заявив сквайр.

— А тепер, — додав лікар, — може, й Джим піде з нами на шхуну, як ви гадаєте?

— Авжеж, — відповів сквайр. — Бери свого капелюха, Гокінсе, і підемо оглядати наш корабель.

Розділ IX

ПОРОХ І ЗБРОЯ

«Еспаньйола» стояла на якорі досить далеко від берега, і нам довелося добиратися до неї шлюпкою, обминаючи то прови інших суден, оздоблені фігурами, то їхні корми. Корабельні линви рипіли під нашим кілем і гойдалися в нас над головами. Нарешті ми причалили до шхуни, де нас зустрів і привітав штурман містер Ерров, засмаглий старий моряк, з сережками у вухах і трохи косими очима. Між ним і сквайром виразно встановилися дуже близькі й приятельські стосунки — зовсім не такі, як між містером Трелоні й капітаном.

Капітан виявився чоловіком прискіпливим, усе на шхуні наче драгувало його. Причини свого незадоволення він не забарився пояснити, бо, щойно ми спустилися до каюти, як до нас підійшов матрос і сказав:

— Капітан Смоллет, сер, хоче поговорити з вами.

— Я завжди до послуг капітана. Запросіть його сюди, — відповів сквайр.

Капітан чекав уже перед порогом; він одразу ж увійшов до каюти й причинив за собою двері.

— Ну, капітане Смоллете, що ви маєте сказати? Сподіваюся, все гаразд? Шхуна готова до відплиття?

— От що, сер, — відповів капітан, — я говоритиму відверто, навіть якщо викличу цим ваше невдоволення. Мені не подобається ця справа, не подобається наша команда, не подобається мій помічник. Коротко і ясно.

— Може, сер, вам і судно не подобається? — запитав сквайр явно дуже роздратованим тоном.

— Про судно я нічого не можу сказати, сер, поки не випробую його в морі, — відповів йому капітан. — Здається, воно непогане. Більше я нічого поки що не скажу.

— А може, сер, вам і власник судна не подобається? — вів далі сквайр.

Але тут утрутився доктор Лівсі.

— Стривайте, — сказав він, — стривайте. Така розмова тільки призведе до сварки, та й годі. Від капітана ми почули і занадто багато, і занадто мало, тому — я гадаю — треба, щоб він пояснив свої слова. Ви кажете, що вам не подобається ця виправа. Чому саме?

— Мене запрошено, сер, з умовою вести наше судно туди, куди накаже мені оцей джентльмен, — сказав капітан. — Гаразд, я ні про що й не розпитував. Та невдовзі я переконався, що навіть останній матрос на судні знає про мету подорожі більше за мене. Не знаю, як ви, але я не можу вважати це нормальним.

— Я теж такої самої думки, — погодився доктор Лівсі.

— Далі, — знов озвався капітан, — я довідуся, що ми вирушаємо шукати скарби, причому завважте: про це я чую від своїх підлеглих. Шукати скарби — взагалі справа дуже делікатна. І я не відчуваю ніякого потягу до такої роботи, тим паче коли вона має бути секретною, а секрет — даруйте, містере Трелоні, — уже розбазікали навіть папузі.

— Сілверовій папузі? — аж підскаочив сквайр.

— Ні, це в мене така примовка, — пояснив капітан. — Просто секрет роздзвонили всім, ось що хотів я сказати. Гадаю, що ніхто з вас, джентльмени, не уявляє собі всіх труднощів у цій виправі, тож мій обов'язок попередити: боротьба точитиметься не на життя, а на смерть.

— Це все зрозуміло і, наслідую сказати, цілком слушно, — відповів доктор Лівсі. — Ми ризикуємо. Але ми не так уже погано, як вам здається, знаємо, на що йдемо. Далі ви кажете, що вам не подобається команда. Хіба вона з таких уже недосвідчених моряків?

— Мені вона не подобається, сер, — повторив капітан Смоллет. — І, коли вже хочете знати, добирати команду мав би я.

— Мабуть, ви маєте рацію, — відказав лікар. — Моему другові, певно, слід було б набирати команду разом з вами. Але коли тут і хибно вчинено, то зовсім не тому, що хотіли знехтувати вашу думку. Крім цього, вам, здається, не подобається містер Ерров?

— Не подобається, сер. Я вірю, що він непоганий моряк. Але він занадто багато попускає команді, як на доброго помічника. Штурман

має триматися осторонь від матросів, він не повинен пиячити з ними.

— А хіба він пиячить? — вигукнув сквайр.

— Ні, сер, — відповів капітан — Але він надто запанібрата з командою.

— Ну, гаразд, а які ж висновки з цього випливають? — запитав лікар. — Скажіть нам, чого ви хочете?

— Ви, джентльмени, твердо вирішили здійснити це плавання?

— Рішучість наша залізна, — відповів сквайр.

— Чудово, — сказав капітан. — Тепер, коли ви так терпляче вислухали мене, хоч я й не міг підтвердити незаперченими доказами своїх слів, послухайте ще трохи. Порох і зброю складають у носовій частині судна, тоді як є добротна площина під вашою каютою. Чом би не покласти їх туди? Це по-перше. Далі, ви взяли з собою чотирьох своїх людей, і я чув, що вони мають бути розміщені в носовій частині. А чом би їх не примістити біля вашої каюти? Це по-друге.

— Є й по-третьє? — спитав містер Трелоні.

— Є, — відказав капітан. — Занадто багато базикають про вашу таємницю.

— Так, занадто багато, — погодився лікар.

— Скажу вам тільки те, що я сам чув, — вів далі капітан Смоллет. — Кажуть, що у вас є карта якогось острова, що на цій карті хрестиками позначено місця, де заховано скарби, і що острів лежить... — І капітан цілком точно назвав довготу й широту острова.

— Я жодній душі не казав цього! — скрикнув сквайр.

— Але кожен матрос це знає, сер, — заперечив капітан.

— Лівсі, це, мабуть, ви або Гокін! — знову скрикнув сквайр.

— Тепер уже все одно, хто пробалакався, — відповів лікар.

Я помітив, що ні він, ні капітан не дуже повірили протестам містера Трелоні. Та й я теж, бо він таки справді був страшенним базикалом. Але тепер я гадаю, що містер Трелоні казав правду і що команда й без нас знала координати острова.

— Я, джентльмени, — мовив далі капітан, — не знаю, в кого ця карта, але я рішуче вимагаю, щоб її тримали в таємниці навіть від мене й містера Еррова. Якщо ні, то я прошу вас звільнити мене.

— Я розумію вас, — сказав лікар. — Ви хочете, щоб ми нічого не розголошували й розмістили охорону з надійних людей у кормовій частині судна біля складу зброї та пороху. Коротше кажучи, ви боїтеся заколоту.

— Сер, — відповів капітан Смоллет, — я зовсім не хочу образити вас, але заперечую ваше право приписувати мені те, чого я не казав. Жоден капітан, сер, не повинен виходити в море, якщо має достатні підстави для такого твердження. Щодо містера Еррова, то я вважаю його безсумнівно чесною людиною. Те саме можна сказати й про декотрих матросів, наскільки я їх знаю. Але я відповідаю за безпеку корабля і за життя кожної людини на борту. Я бачу, що деякі речі, як на мою думку, робляться не зовсім правильно. Отож я прошу вас ужити певних запобіжних заходів або звільнити мене. Оце й усе.

— Капітане Смоллете, — почав лікар, усміхаючись, — ви чули коли-небудь байку про гору, яка породила мишу? Пробачте, але я наспілюся сказати, що ви нагадали мені цю байку. Коли ви ввійшли сюди, я ладен був ручитися своєю перукою, що ви мали на гадці щось більше, ніж це.

— Ви, лікарю, — сказав капітан, — дуже спостережлива людина. Коли я ввійшов сюди, то з наміром просити про звільнення. Я не думав, що містер Трелоні схоче вислухати бодай одне моє слово.

— Я й не став би слухати! — скрикнув сквайр. — Якби не Лівсі, я послав би вас під три чорти. Але коли я вже вислухав вас, то зроблю так, як ви бажаєте. Тільки тепер я гіршої про вас думки.

— Це вже як вам завгодно, сер, — відповів капітан. — Згодом ви зрозумієте, що я лише виконав свій обов'язок.

Проголосивши ці слова, він вийшов.

— Трелоні, — мовив лікар, — попри всі свої сподіванки, я пересвідчився, що у вас на борту двоє чесних людей: цей чоловік і Джон Сілвер.

— Щодо Сілвера — я згоден! — вигукнув сквайр. — Але щодо цього запеклого вигадника, то я вважаю, що він поводитьсь так, як не личить мужній людині, морякові й тим більш англійцеві.

— Що ж, — сказав лікар, — побачимо.

Коли ми вийшли на палубу, матроси вже переносили зброю та порох, приспівуючи своє: «Йо-го-го!». Капітан і містер Ерров наглядали за їхньою працею.

Мені дуже сподобалось, як усе на шхуні переобладнали. На кормі, ближче до середини, було упоряджено шість кают, з лівого борту з'єднаних проходом із камбузом¹ і баком². Спершу ці шість кают призначалися для капітана, Еррова, Гантера, Джойса, лікаря і сквайра. Потім дві з них віддали мені й Редрутові, а містер Ерров і капітан мали спати над міжпалубним переходом у тамбурі³, який так розширили, щоб він цілком міг правити за каюту. Вона, звісно, була трохи занижка, але в ній знайшлося досить місця на два гамаки, тож навіть штурманові начебто сподобалося таке розміщення. Можливо, у нього теж були сумніви щодо команди, але це тільки припущення, бо, як ви невдовзі дізнаєтесь, він дуже мало часу був у нашому товаристві.

Усі ми старанно працювали, переносючи порох та обладнуючи наші каюти, коли нарешті з берега на шхуну дісталися човном останні один-два матроси разом із Довгим Джоном.

Кухар вибрався на борт спритно, наче мавпа. Тільки-но побачивши, чим ми заклопотані, він вигукнув:

— Гей, друзяки! Що це ви робите?

— Переносимо бочки з порохом, Джоне, — відповів котрийсь матрос.

— Та хай вам чорт! — стривожився Довгий Джон. — Ми ж через це пропустимо ранковий відплив!

— Такий мій наказ! — коротко кинув капітан. — А вам слід зійти вниз, чоловіче. Матросам треба вчасно приготувати вечерю.

— Слухаю, сер, — відповів кухар.

І, доторкнувшись рукою до чола, швидко зник у напрямку камбуза.

— Це дуже порядний чоловік, капітане, — зауважив лікар.

— Можливо, сер, — відказав капітан Смоллет. — Обережніше з цим, хлопці, обережніше! — І він підбіг до матросів, які котили

¹ Камбуз — корабельна кухня.

² Бак — підвищення в передній частині корабля.

³ Тамбур — приміщення, в яке виходить трап (сходи, що ведуть у трюм).

бочку з порохом. Потім, помітивши раптом, що я розглядаю щойно встановлену в середній частині палуби вертлюжну гармату¹, — капітан гримнув на мене: — Гей ти, юнго! Гайда звідси до кухаря, хай він дасть тобі роботу!

Майнувши щодуху до камбуза, я ще встиг почути, як він голосно сказав лікареві:

— Я не потерплю мазунчиків у себе на кораблі!

Запевняю вас, що відтоді я повністю пристав на думку сквайра і пройнявся до капітана найглибшою зневагою.

---

¹ Вертлюжна гармата — гармата, що обертається на спеціальній обертовій установці — вертлюгу.

Розділ Х

ПЛАВАННЯ

Ціла ніч пройшла в неабиякій вовтузні, бо ж треба було всі речі перемістити на нові місця, та ще й приятелі сквайра — Блендлі та інші — приїздили з берега попрощатися з ним і побажати безпечної подорожі та щасливого повернення. В «Адміралі Бенбові» мені ані разу не доводилося бодай уполовину так тяжко напрацюватись протягом ночі. Я був утомлений, мов пес, коли передсвітом боцман заграв у ріжок, і команда почала витягати якір.

Але навіть якби я й удвічі більше втомився, то й тоді не пішов би з палуби. Тут усе було для мене таке нове й цікаве: й уривчасті команди, і пронизливий звук ріжка, і матроси, що кидаються кожен на своє місце у тьмяному світлі корабельних ліхтарів.

— Ану, Тулубе, утни-но пісні! — гукнув нараз один із матросів.

— Тої давньої! — підтримав його інший.

— Гаразд, браття! — відказав Довгий Джон, стоячи поблизу з лицею під пахвою, і зтяг ту пісню, яку я так добре знав:

П'ятнадцять хлопців на скрині мерця...

А вся команда враз підхопила хором:

Йо-го-го, ще й пляшечка рому!

І за третім «го» матроси дружно налягли на важіль кабестана.

Хоч який я був захоплений цим, мені мимохіть згадався наш старий «Адмірал Бенбов» і навіть почувся в матроському хорі голюб покійного капітана. Але незабаром якір було піднято й закріплено на прові, і з нього стала рясно скрапувати вода. Ось і вітрила почали надиматись, а земля й навколишні судна стали поволі даленіти. І перш ніж я встиг лягти на койку бодай часину переддрімати, «Еспаньйола» вирушила в плавання до Острова Скарбів.

Я не збираюся докладно розповідати про нашу подорож. Вона виявилася дуже вдатною. Судно було добротне, команда складалася з тямущих

моряків, та й капітан досконало знався на своїй справі. Але все-таки до-рогою до Острова Скарбів сталися дві чи три події, про які варто згадати.

Насамперед містер Ерров показав себе навіть гіршим, ніж побою-вався капітан. Він не викликав у матросів поваги, і вони крутили ним, як тільки хотіли. Та найгірше було те, що вже через день-два після від-плиття він почав з'являтися на палубі з каламутними очима й почерво-нілими щоками, язик у нього заплітався, були й інші ознаки нетверезого стану. Частенько його з ганьбою доводилося спроводжувати в каюту. Іноді він падав і забивався, іноді просто лежав цілий день, не підводя-чись зі своєї койки. Траплялося, щоправда, що один-два дні він ходив майже тверезий і тоді більш-менш терпимо виконував свої обов'язки.

Ми ніяк не могли збагнути, звідки він дістає спиртне. Це була загадка для всього корабля. Хоч як ми стежили за ним, але нічого не вдавалося вистежити. Коли ми його прямо запитували про це, він, уже напідпитку, тільки реготав, а як був тверезий, то урочисто присягався, що все життя нічого не п'є, крім води.

Він мало що був негодащий як штурман, але ще й зле впливав на матросів. Ясно було, що як він не кине пити, то довго не протягне. Тим-то ніхто з нас особливо не здивувався й не зажурився, коли однієї темної буряної ночі він зник з корабля, і ніхто його більше не бачив.

— Гепнувся за борт! — сказав капітан. — Ну що ж, джентльмени, це позбавило нас від клопоту забивати його в кайдани.

Отак ми залишилися без штурмана. Треба було, звісно, призна-чити на його місце когось іншого. Боцман Джоб Ендерсон для цього найбільше підходив, і хоч його й далі називали боцманом, він уже виконував обов'язки штурмана. Містер Трелоні, що багато мандрував по морях, теж добре знався на моряцькій справі, і погожої години часто стояв на вахті. Досвідченим, вправним — але й хитрим — був стерничий Ізреел Генде, який за потреби міг виконувати майже будь-яку роботу на судні. Він, між іншим, заприятелював з Довгим Джоном Сілвером, а згадавши про нашого кухаря, що його матроси прозвали Тулубом, я мушу розповісти про нього трохи більше.

Джон Сілвер, коли був на борту, прив'язував свою милицю ремінцем до шиї, щоб мати вільні обидві руки. Цікаво було спостерігати, як він, спираючись милицею в переділку і похитуючись у згоді з кожним по-рухом судна, готував їжу так упевнено, ніби стояв на твердій землі.

Ще дивніше було бачити, як він у найбільшу хитавицю проходив палубою. То перебираючи руками мотузяні петлі, зумисне для нього підвишені в найширших місцях (матроси називали їх «сережки Довгоджона»), то спираючись на милицю або тягнучи її за собою на ремінці, він так швидко пересувався, що й котрогось здорованя міг випередити. Матроси, які плавали з ним давніше, дуже шкодували, що він уже підупав на силі.

— Наш Тулуб неабиякий чолов'яга, — казав мені стерничий. — Замолоду він добре вчився і як схоче, може говорити, мов з книжки читаючи. А що вже хоробрий він, наш Довгоджон, — навіть лев проти нього ніщо! Я бачив, як раз він зітнувся з чотирма, — заріб їх і буць голова об голову — а сам же був без зброї!

Уся команда поважала його і навіть слухалася. Сілвер знаходив слушне слово для кожного і кожному вмів прислужитись. Зі мною він був завжди ласкавий і щоразу радів, коли я заходив до нього в камбуз, де було дуже охайно й чисто, посуд аж вилискував, а в кутку висіла клітка з папугою.

— Заходь, Гокінсе, — так запрошував мене зазвичай Сілвер, — заходь побалакати з Джоном. Нікому я так не радий, як тобі, синку. Сідай і послухай новини. Ось Кап'тан Флінт — я назвав свого папугу Кап'таном Флінтом на честь славетного пірата, — так ось Кап'тан Флінт пророкує нам щасливу подорож. Правду я кажу, Кап'тане?

Папуга тоді неймовірно швидко починав торохтіти:

— Піастри! Піастри! Піастри! — і так товк доти, аж тебе візьме подив, як-то він не захлинетесь, або поки Джон не закряє клітки хустиною.

— Оцей птах, — казав він, — прожив уже, мабуть, років зо двісті, Гокінсе. Папуги страшенно живучі. І коли хто бачив на своєму віку більше зла, ніж мій папуга, то хіба що сам диявол. Цей папуга плавав з Англендом, великим кап'таном Ингендом, піратом. Він побував на Мадагаскарі, на Малабарі, в Суринамі, Провіденсі, Порто-Белло¹. Він бачив, як добували золото з потоплених кораблів. Отам він і навчився кричати «піастри», що й не дивно: адже тоді, Гокінсе, видобули

¹ Малабар — південно-західне узбережжя Індостану; Суринам — голландська колонія на північно-східному узбережжі Південної Америки; Провіденс — або портове місто в штаті Род-Айленд (США), або один із двох невеликих острівців Вест-Індського архіпелагу (Старий Провіденс чи Новий Провіденс), на яких свого часу мали пристаніще пірати; Порто-Белло — місто на карибському узбережжі Панами.

триста п'ятдесят тисяч пістрів! Бачив він і як брали на бордаж «Віде-король Індії» біля Гоа¹. А подивись на нього, то наче зовсім пташа... Але ж ти добре понюхав пороху, еге ж, Кап'тане?

— Повертай на інший галс!² — верещав натомість папуга.

— О, він у мене красунчик! — мовляв кухар і простягав птахові грудочки цукру з кишені.

Відтак папуга починав товкти дзьобом ґрати клітки й вигукувати найбрутальнішу лайку.

— Бачиш, хлопче, як з дьогтем поведешся, то його й наберешся, — пояснював мені Довгий Джон. — Ця богудухавинна пташина лається, мов сто чортів, але вона не тямить, що каже. Вона б так само лаялась і перед самим капеланом³.

І Джон так поважно підносив руку до чола, що здавався мені найшляхетнішою людиною на світі.

Тим часом сквайр і капітан Смоллет усе ще ставились один до одного дуже холодно. Сквайр навіть не приховував своєї зневаги до капітана, а той і собі ніколи не озивався до сквайра, коли ж мусив відповідати на його запитання, то говорив гостро, стисло й сухо, без жодного зайвого слова. Капітан мусив урешті визнати, що безпідставно ганів команду: вона виявилася досить пристойною, а декотрі матроси засвідчили таку кмітливість, що можна було тільки дивуватись. Що ж до шхуни, то він навіть захоплювався нею.

— Вона слухається стерна, як добра дружина свого чоловіка, сер. Але, — додавав він, — ми ще не повернулися додому, і виправа ця мені все одно не подобається.

На такі слова сквайр обертався до капітана спиною й починав маршувати палубою, гордо задерши підборіддя.

— Ще трохи, — приказував він, — і в мене урветься терпець.

Але штормова негода, якої ми зазнали, тільки підтвердила добрі якості «Еспаньйоли». Всі матроси на борту, здавалося, були дуже задоволені, — що й не дивно, бо ж, мабуть, від часів Ноевого ковчега ні на одному судні так не потурали команді, як на нашому. Подвійну порцію грогу хлопцям видавали за першої-ліпшої нагоди, частенько

¹ Гоа — місто і порт у Малабарі, довгий час португальська колонія.

² Галс — напрям руху судна щодо вітру.

³ Капелан — тут: священник при домашній церкві в Англії.

їх пригощали пудингом, наприклад, коли сквайр довідувався про день народження когось із матросів. На палубі завжди стояла відкрита діжка з яблуками, щоб кожен охочий міг поласувати, коли йому заманеться.

— Нічого доброго з цього не вийде, — казав капітан докторові Лівсі. — Це тільки розбещує команду, ви вже мені повірте.

Проте ця діжка з яблуками, як ви зараз дізнаєтесь, стала нам у пригоді: тільки завдяки їй ми завчасу дізналися про небезпеку й не загинули від рук зрадників.

Ось як це сталося. Ідучи проти пасатного вітру¹, ми щораз ближче підпливали до бажаного острова (де саме це було, я не можу сказати), і тепер удень і вночі пильно стежили за обрієм, сподіваючись побачити землю. За розрахунками, нам лишалося плисти щонайбільше одну добу. Цієї ночі або хіба що наступного дня вранці ми мали побачити Острів Скарбів. Море було спокійне, повівав боковий вітерець, прямували ми на південь-південь-захід. «Еспаньйола» розмірено йшла вперед, іноді зариваючись у хвилю бушпритом² і розкидаючи фонтани бризок. Вітрила були напнуті, люди на борту мали найкращий настрої, тішачись, що закінчується перша половина нашої плавної.

І ось після заходу сонця, закінчивши роботу, я вже збирався вклатись на свою койку, але нараз мені закортіло з'їсти яблука. Я вибів на палубу. Вахтові зосереджено дивились уперед, чи з'явиться там острів. Стерничий, спостерігаючи за вітрилами, легенько насвистував. Крім цього, тишу порушували тільки хвилі, що хлопотіли обабіч шхуни.

Мені довелося залізти в діжку, щоб намацати на дні одне-одні-сіньке яблуко. Присівши там у темряві, заколисаний плюскотом води й розміреним погойдуванням судна, я мало не заснув. Аж це раптом діжка хитнулася, коли хтось навалився на неї спиною і важко сів на палубу. Я хотів був уже вилізти, як почув, що цей чоловік заговорив. Я впізнав голос Сілвера. І не встиг він промовити й тузень слів, як я поклав собі нізащо в світі не вилазити з діжки. Скорчившись там на дні, я прислухався, тремтячи з жаху й цікавості. З того першого тузень слів я зрозумів, що життя всіх чесних людей на судні залежить тепер лише від мене.

¹ Пасатний вітер, пасат — майже постійний вітер у тропіках; північно-східний у Північній півкулі, південно-східний — у Південній.

² Бушприт — нахилена вперед щогла на прові судна.

Розділ XI

Що я почув, сидячи в діжці з-під яблук

— Ні, не я, — казав Сільвер. — Флінт був кап'таном. А я був за старшого матроса, це через свою дерев'янку. Ногі я збувся у тій самій баталії, де старий П'ю збувся своїх баньок. Мені відтяв ногу вчаний хірург з коледжу, напханий латиною і всякою такою всячиною. Але його теж опісля повісили в Корсо-Касле, як собаку, сохнути на сонці разом з іншими... То були Робертові люди, і все спричинилося тим, що вони міняли назви своїх суден — сьогодні воно «Королівська фортуна», а на другий день вже інакше зветься. Моя думка — як судно охрестили, так його й треба завше звати. Ми не міняли назви «Кассандри», і вона щасливо довезла нас усіх з Малабару після того, як Інгленд захопив «Віце-короля Індії». Так само було й зі старим «Моржем» Флінтовим, що весь просяк кров'ю і мало не тонув від золота.

— Ну ж і молодчага цей Флінт — другого такого й на світі немає! — захоплено вигукнув наймолодший з наших матросів.

— Девіс, кажуть, був незгірший, — заперечив Сільвер. — Та я ніколи не плавав із ним — плавав спершу з Інглендом, потім з Флінтом, оце й усе моє моряцтво. А тепер, можна сказати, я вибрався в море на свою руч. В Інгленда мені перепало дев'ять сотень фунтів, і ще у Флінта дві тисячі. Це непогано, як на простого матроса. Г'всі грошенята лежать у банку й прибуток дають. Головне тут — не так заробити, як заощадити, ось що я вам скажу... Бо де тепер Інглендові люди? Не знаю. А Флінтові? Ну, більшість їх на цьому судні, та ще й раді, як їм бодай пудинг перепаде, бо ж декотрі навіть уже старцювали перед тим. Старий П'ю, втративши зір, а з ним, можна сказати, й сором, тринькав за рік по тисяча двісті фунтів, наче той лорд із парламенту. А де він тепер? Помер і гние у землі. Але ж останні

два роки, хай йому чорт, він пухнув із голоду! Він жебрав, крав, став горлорізом і все одно жив таки надголодь!

— Як так, то нема чого й піратом бути! — озвався молодий матрос.

— Коли хто дурень, то й справді нема чого, — мовив Сілвер. — Хоча тебе це не тичеться: ти хоч і молодий, але метикуватий. Я це зразу прикмітив, тож я розмовлятиму з тобою, як чоловік із чоловіком.

Можете уявити собі моє обурення, коли я почув, як цей пройдисвіт улещує іншого тими самими словами, що й мене! Якби спромога, я б, здається, убив його на місці! Тим часом Сілвер вів далі, не маючи й гадки, що його підслуховують.

— Так воно ведеться з джентльменами фортуни. Життя їхнє не-легке, раз у раз їм загрожує шибениця, зате їдла й питва в них доне-схочу, як у півнів-перебійців. У плавання вони відходять, маючи хіба сотню мідяків у кишені, а вертаються з сотнями фунтів. Але ті гроші розтринюють на п'ятику й гульки, і знов у море вирушають майже голякاً. От у мене інший звичай. Якладаю свої гроші потроху в різ-них місцях, аби ні в кого підозри не виникло. Мені, вважай, вже півста років. Коли повернуся з цього рейсу, то заживу, як справжній джентльмен. І пора вже, кажеш? Що ж, я й до цього пожив непогано: ніколи не відмовляв собі ні в чому, чого душа жадала, спав м'якенько, їв солодко — тільки в морі бувала часом скрута. А з чого я починав? З простого матроса, як і ти!

— Гаразд, — зауважив його співрозмовник, — але ж тепер плакали усі ваші грошенята. Ви ж не наслідуйтеся і носа поткнути до Бристоля після цього рейсу!

— А де, по-твоєму, лежать мої гроші? — насмішковано перепитав Сілвер.

— У Бристолі, в банках та інших таких закладах, — відповів матрос.

— Лежали там, — сказав кухар. — Лежали там, коли ми знімалися з якоря. Але моя стара уже їх усі забрала відти. І «Підзорну трубу» продала разом із усім манаттям. А сама перебралася на домовлене місце, аби чекати там на мене. Я б сказав тобі, де саме, бо тобі дові-ряю, та боюся, що інші образяться, чом їм не сказав.

— А своїй дружині ви довіряєте? — поцікавився його співбесідник.

— Джентльмени фортуни, — відказав кухар, — звичайно, не дуже довіряють один одному, і мають на це підстави, далєбі. Але мене обдурити не так легко. Хто спробує підставити мені ніжку, той не довго житиме на одному світі зі старим Джоном. Одні боялися Гю, інші боялися Флінта. Але мене боявся сам Флінт! Боявся мене, хоч і पिшався мною... А у Флінта були ж одчайдухи з одчайдухів — сам диявол не наважився б із ними піти у чисте море. Що ж, я-бо не хвалько, і ти сам бачиш, яка в мене товариська натура. Але коли я був за старшого матроса, старі Флінтові пірати слухалися мене, мов ягнята. Ого-го, на кораблі старого Джона кожен знав своє місце!

— Правду кажучи, — промовив молодий матрос, — спершу, до цієї розмови, мені ваша справа була зовсім не до смаку, Джоне. Але тепер — ось моя рука, я згоден.

— Ти хоробрий хлопець і метикуватий, — відповів Сілвер, так міцно тиснучи руку матросові, що аж діжка гойдулася. — З тебе буде такий знакомитий джентльмен фортуни, якого ще не бачили мої очі.

Тільки тепер я почав розуміти зміст їхніх словечок. «Джентльменами фортуни» вони називали просто піратів, а розмова, що я її підслухав, була прикінцевим актом спокушання чесного матроса, можливо, останнього чесняка в команді. Невдовзі, однак, мені довелося переконатися в тому, що він не останній — це коли Сілвер тихенько свиснув, і до діжки підсів іще хтось.

— Дік уже пристав до нас, — сказав Сілвер.

— О, я знав, що Дік пристане, — почув я голос стерничого Ізреела Гендса. — Він не дурень, наш Дік. — Гендс пожував тютюн, сплунув і мовив далі: — Послухай, Тулубе, я хочу знати одне: скільки ще часу мусимо ми тупцятися без діла? Присяйбі, мені вже до смерті осточортів кап'тан Смоллет! Я хочу жити в кап'танській каюті, хочу їсти їхні маринади, пити їхні вина!

— Ізрееле, — сказав Сілвер, — у тебе ніколи не бувало багато клепок. Але слухати ти можеш, — принаймні вуха в тебе для цього достатньо довгі. Так ось що я тобі скажу: ти й далі спатимеш у кубрику, працюватимеш скільки треба, не задриватимешся й не пиячитимеш, поки я не подам знаку. Покладись у всьому на мене, синку.

— Та я ж хіба що? — пробурмотів стерничий. — Я тільки запитую — коли? Тільки й того.

— Коли, хай йому чорт! — зірвався Сілвер. — Ну, та гаразд, якщо хочеш знати, я тобі скажу. Якогома пізніше, ось коли! Ми маємо першорядного моряка кап'тана Смоллета, що веде судно, куди нам треба. Маємо сквайра й лікаря з картою, тільки де ця карта, я не знаю. Та й ти теж не знаєш. Так-от, нехай сквайр і лікар знайдуть скарби й допоможуть нам перенести їх на судно, хай їм чорт! А тоді побачимо. Коли б я був певен у таких собачих дітях, як ви, то дозволив би кап'танові Смоллету провезти нас ще й пів зворотного шляху, і тільки тоді почав би діяти.

— Я гадаю, ми й самі непогані моряки, — докинув Дік.

— Непогані матроси, ти хочеш сказати! — гримнув на нього Сілвер. — Ми можемо тримати курс. А хто зможе його правильно прокласти? Ви, джентльмени, всі до одного тут наплутаєте. Коли б моя воля, то я дозволив би кап'танові Смоллету довести нас назад хоча б до пасатів. Тоді нам уже нічого було б остерігатися хибних розрахунків і того, що доведеться видавати прісної води по ложці на день. Але ж я знаю, що ви за одні. Тому я покінчу з ними на острові, тільки-но вони перетягнуть скарби сюди, на судно, хоча й шкода. Та що ж, як ви такі, аби скорше допасти до горілки — це все ваше щастя. Як на правду, то мене аж верне, коли подумаю, що повертатись доведеться з такими типами, як ви.

— Припни язика, Довгоджоне! — скрикнув Ізреел. — Хто ж тобі перечить?

— Та хіба я мало бачив великих кораблів, що їх обібрали до нитки? І хіба мало отаких молодців, що їх повісили сушитися на сонці? — вигукнув Сілвер. — І все через те, що надто квапились, квапились, квапились. Чуєте ви мене? Я бував у бувальцях на морі й дечого навчився. Коли б ви тільки вміли тримати правильний курс і не лізти на роги, ви б у каретах роз'їжджали. Та де вам! Знаю я вас! Завтра ж надуддлитесь рому — і на шибеницю!

— Усі знають, що в тебе язик підвішений, як у попа, Джоне. Але ж були й інші, які незгірш за тебе вміли орудувати й кермувати, — запечив йому Ізреел. — Проте вони не дерли так носа.

— Це правда, — відповів Сілвер. — Але де вони тепер? Такий був П'ю — і помер жебраком. Флінт теж був такий — і помер від рому в Саванні. Та що там казати, ладні були хлопці, тільки де вони тепер, ось у чім клопіт!

— А все-таки, — поцікавився Дік, — що ми з ними зробимо, коли запопадемо їх?

— Отакого я люблю! — захоплено вигукнув кухар. — Оце діло. А що, по-твоєму, слід зробити? Висадити їх на безлюдний острів? Так робив Інгленд. Чи перерізати, наче свиней? Так робили Флінт і Біллі Бонс.

— Біллі знався на цьому, — сказав Ізреел. — «Мертві не кусаються», — любив примовляти він. Ну а тепер він сам мертвий і може на собі перевірити свої слова. Так, Біллі мав тверду руку в цих справах.

— Атож, — погодився Сілвер, — тверду й нещадну. Але я, прошу мати на увазі, — чоловік лагідний, як справжній джентльмен. Хоча цього разу вже не до жартів. І як треба, то треба, браття. Тож я голосую за смерть. Не хочу я, щоб до мене, коли я сидітиму в парламенті й роз'їжджатиму в кареті, вдерся непроханим гостем, мов біс до ченця, один із тих позивайлів, що там у каюті. А зараз треба чекати, ось що я вам скажу. Та коли наспіє час — діяти безоглядно!

— А ти таки молодець, Джоне! — вигукнув стерничий.

— Скажеш це, Ізрееле, коли побачиш мене в ділі, — відповів Сілвер. — Я вимагаю тільки одного для себе — Трелоні. Я хочу скрутити цими руками його баранячу голову!.. Діку, — звернувся він раптом до молодого матроса, — голубе, дистань-но мені з джипи яблуко — промочити горлянку.

Можете собі уявити, як я вжахнувся! Я хотів був вискочити з джипи й тікати чимдуж, але не зміг — так сильно калатало в мене серце й тремтіли ноги. Дік уже підвівся, та хтось його наче зупинив, і почувся голос Гендса:

— Стривай. Якого дідька смоктати цю гниль, Джоне? Дозволь нам краще збігати по ром.

— Діку, — сказав Сілвер, — я тобі довіряю. Тільки май на увазі: я зробив позначку на барильці. Ось тобі ключ. Наточи кухля і катая соди.

Хоч який я був нажаханий, а все-таки мимоволі згадав у ту мить Еррова й зрозумів, звідки він діставав спиртне, що звело його зі світу.

Тільки-но Дік пішов, Ізреел почав щось тихо говорити на вухо Сілверові. Я розчув лише кілька уривчастих слів, але й цього було досить, бо я виразно вловив суть багатозначного речення: «Ніхто з них більше не згоден».

Отже, серед команди лишалися ще вірні нам люди!

Коли Дік повернувся, всі троє по черзі сьорбнули з кухля. Один проголосив тост «за щастя», другий — «за старого Флінта», а Сілвер навіть проспівав:

*За нас і за щастя! Тримайтесь, хлоп'ята!
За вітер погожий і здобич багату!*

У діжці нараз посвітлішало. Глянувши вгору, я побачив, що зійшов місяць і кинув срібне світло на верхівку бізань-щогли та фок-зейль¹. І майже в цю саму хвилину пролунав голос вахтового:

— Земля!

---

¹ Бізань-щогла — задня щогла на трищогловому вітрильнику; фок-зейль — долішне вітрило на фок-щоглі (передній щоглі).

Розділ XII

Воєнна рада

На палубі зчинилася метушня. Я чув, як люди вибігали з кают і кубрика. Миттю вислизнувши з діжки, я прошмигнув за фок-зейль, завернувши на корму, вийшов на відкриту палубу і, перестрівши там Гантера й доктора Лівсі, разом із ними прибіг на навітряну частину прови.

Тут зібралася вже вся команда. Туман розвіявся майже тієї самої хвилини, коли зійшов місяць. На південному заході бовваніли два невеличкі пагорби за пару миль один від одного, а за ними третій, трохи вищий, оповитий ще смугою туману. Всі три пагорби здавалися урвистими й стіжкуватими.

Я бачив усе це ніби крізь сон, іще не зовсім отямившись від нещодавно пережитого страху. Потім я почув голос капітана Смоллета, що віддавав команди. «Еспаньйола» стала крутіше до вітру й наближалася до острова, але так, щоб він залишався трохи на схід від нас.

— А тепер, хлопці, — мовив капітан, коли матроси згорнули вітрила, — скажіть мені, чи бачив хто з вас цю землю раніше?

— Я бачив, сер, — озвався Сілвер. — Я брав тут прісну воду, коли був за кухаря на купецькому судні.

— Здається, стати на якір зручніше з півдня, за отим острівцем? — запитав капітан.

— Так, сер. Його називають Острів Кістяка. Давніше тут було улюблене пристановище піратів, і один матрос у нас на судні знав усі тутешні піратські назви. Оту гору з північного боку вони назвали Фок-щоглою. З півночі на південь, сер, тут стоять три гори: Фок, Грот і Бізань. Але Грот-щоглу¹ — оту найвищу, повиту імлою, зазвичай називають Підзорною Трубою, бо звідти вони стежили за морем, коли стояли тут на якорі й чистили днища своїх суден, — латалися, даруйте, сер, на слові.

— У мене є карта, — сказав капітан. — Гляньте, чи позначено на ній цей острівець.

¹ Грот-щогла — середня найбільша щогла на трищогловнику.

Очі в Довгого Джона зблиснули від радості, коли він узяв до рук карту. Та я знав, що йому доведеться розчаруватись, бо це була не та карта, яку ми знайшли у скрині Біллі Бонса, а точна її копія з усіма подробицями, позначенням пагорбів і глибин, — але без червоних хрестиків і писаних нотаток. Проте, хоч як йому прикро було, Сілвер стримався й не зрадив себе.

— Ось цей острівець, сер, — сказав він. — І точно накреслений. Цікаво, хто б це міг зробити? Адже пірати не досить учені для цього. Ага, ось вона, «стоянка капітана Кідда»¹ — як називав її мій колега-матрос. Тут сильна течія на південь, а потім на північ, уздовж західного берега. Ви цілком слушно, сер, — провадив він далі, — згорнули вітрила й стали під захист острова. В усякому разі, коли ви бажаєте причалити й полагодити та почистити корабель, то ліпшого місця для цього тут не знайдете.

— Дякую, друже, — мовив капітан. — Згодом я ще звернуся до вас по допомогу. А тепер можете йти.

Мене вразило, як спокійно Сілвер виказав своє знайомство з островом, і я, мушу визнати, трохи злякався, коли побачив, що він підходить до мене. Звісно, він не знав, що я підслуховував з діжки їхню розмову, але мене так жахала його жорстокість, дводушність і владна сила, що я мало не здригнувся, коли він поклав руку мені на плече.

— Ех, — сказав він, — і чудове ж місце цей острів! Чудове місце для такого хлопчини, як ти. Накупаєшся, полазиш по деревах, пополюєш на диких кіз. Та ти й сам стрибатимеш по скелях незгірше за ту козу. Я теж почувуюся молодим, дивлячись на цей острів, і ладен забути про свою дерев'янку. Люба штука — бути молодим і мати десять пальців на ногах, їй-бо! Коли схочеш поблукати островом, скажи лишень старому Джонові, а він уже подбає про харч тобі на дорогу.

І якнайприязніше поплескавши мене по плечу, він пошкунтильгав убік.

Тим часом капітан Смоллет, сквайр і доктор Лівсі розмовляли про щось на шканцях², і хоч як мене поривало швидше розповісти їм

¹ Кідд, Вільям (1650–1701) — англійський морський капітан, що став піратом і прославився нібито позаконуваними в різних місцях скарбами.

² Шканці — частина верхньої палуби між грот-щоглою та бизань-щоглою.

про все, що я довідався, але мені не ставало духу перервати їхню розмову. Поки я шукав слушної нагоди для цього, лікар сам гукнув мене: він забув свою люльку внизу і, оскільки був запеклим курцем, попросив, щоб я приніс її. Наблизившись до нього так, щоб ніхто не міг підслухати, я мовив стиха:

— Докторе, я маю щось вам сказати. Зайдіть з капітаном і сквайром до каюти, і під якимсь приводом покличте мене. Є жахливі новини.

Лікар трохи змінився на обличчі, але тут-таки опанував себе.

— Дякую, Джиме. — І додав уголос: — Це все, що я хотів знати, — ніби перед тим запитував мене про щось. Потім він обернувся до сквайра й капітана. І хоч вони розмовляли ще якусь часину цілком спокійно, — ніхто з них не підвищив голосу, не присвиснув, — але я зрозумів, що доктор Лівсі переказав їм моє прохання. Бо невдовзі капітан віддав наказ Джобові Ендерсону викликати всю команду на палубу.

— Хлопці, — звернувся до матросів капітан, — я маю до вас кілька слів. Оця земля, що лежить перед нами, — мета нашого плавання. Містер Трелоні — дуже щедрий джентльмен, як ми всі знаємо. Щойно він запитав мене, чи добре працювала команда дорогою, і я відповів, що кожна людина на судні виконувала свої обов'язки бездоганно. Отже, містер Трелоні, я і лікар, ми зараз підемо вниз до каюти випити за *ваше* здоров'я і щастя. А вам сюди подадуть грогу випити за *наше* здоров'я і щастя.

Коли ви хочете знати мою думку, то я скажу, що це дуже мило з боку сквайра. І коли ви гадаєте так само, то пропоную виголосити відому морську «славу» на честь джентльмена, якому ми цим завдячуємо.

Нічого не було дивного в тому, що всі дружно пристали на цю пропозицію. І їхні вигуки були такі

гучні та щирі, що я, правду кажучи, сам засумнівався в тому, що ці люди змовлялися перебити всіх нас.

— Тепер «слава» кап'танові Смоллету! — вигукнув Довгий Джон, коли перший поклик ушух.

І цього разу хор голосів був не менш однотайний.

Після того троє джентльменів пішли вниз і незабаром прислали посланця сказати, що Джима Гокінса викликають до каюти.

Увійшовши туди, я застав їх трьох за столом, на якому стояла пляшка іспанського вина й миска з родзинками. Лікар палив, знявши свою перуку й поклавши її на коліна, що було в нього ознакою великого хвилювання. За розчиненим кормовим віконцем — ніч була тепла — видніла на воді позад судна смуга місячного світла.

— Ну, Гокінсе, — звернувся до мене сквайр, — ти мав щось сказати. То кажи.

Я відразу ж переповів їм усю Сілверову розмову, хоч і стисло. Ніхто не перебивав мене, поки я не скінчив; усі троє навіть не ворухнулися і пильно дивилися на мене протягом усієї розповіді.

— Сідай, Джиме, — сказав доктор Лівсі. Вони посадовили мене за стіл, налили склянку вина, дали повну жменю родзинок і всі втрьох, один по одному, вклонившись мені на знак вдячності, випили за моє здоров'я, за моє щастя й хоробрість.

— Отже, ви, капітане, — мовив сквайр, — мали слухність, а я помилявся. Визнаю себе ослом і чекаю ваших наказів.

— Ви не більший осел, ніж я, сер, — відказав капітан. — Мені зроду такого не траплялося, щоб команда готувала заколот і щоб людина, яка має очі в лобі, не помітила цього й не вжила застережних заходів. А ось ця команда, — докинув він, — зуміла мене ошукати.

— Капітане, — сказав лікар, — дозвольте зауважити, що ошукав вас не якийсь гурт, а Джон Сілвер. А він чоловік непересічний.

— Такому непересічному, як він, тільки й гойдатись на реї, — про бурмотів капітан. — Але це все пуста балаканина, вона зараз ні до чого. Щодо суті справи, то в мене є деякі міркування, і я, з дозволу містера Трелоні, хотів би викласти їх.

¹ Рея — поперечний брус, прикріплений до щогли; до реї прив'язують вітрила.

— Ви тут капітан, сер. Слово належить вам, — вельми чемно про-
рік містер Трелоні.

— По-перше, — сказав містер Смоллет, — нам треба продовжити те,
що почали, бо відступати ми не можемо. Якщо я натякну про повер-
нення, вони тут-таки збунтуються. По-друге, ми ще маємо час бодай
до того моменту, як знайдемо скарби. По-третє, серед команди є й
вірні люди. Хоч би там як, а справа таки дійде до сутички. Тому я про-
поную вибрати, як то мовиться, слухну нагоду й першими напасти,
коли вони найменше цього сподіватимуться. На вашу челядь, містере
Трелоні, здається, ще можна покластись?

— Як на мене самого, — заявив сквайр.

— Їх троє, — почав лічити капітан, — а з нами — семеро, врахо-
вуючи й Гокінса. А на кого можна покластися з команди?

— Хіба на тих, яких Трелоні наймав до того, коли зустрів Сіл-
вера, — сказав лікар.

— Навряд, — заперечив сквайр. — Гендса я теж сам наймав.

— А я довіряв Гендсові, — зізнався капітан.

— Подумати тільки, що всі вони англійці! — вигукнув сквайр. —
Далєбі, мене так і пориває висадити корабель у повітря!

— Отже, джентльмени, — вів далі капітан, — можливості в нас не-
великі. Ми повинні вичікувати й пильнувати. Згоден, що це не дуже
легко. Приємніше було б відразу стятися з ними. Але нічого не вдієш:
спершу ми маємо пересвідчитись, хто лишився вірний нам. Вичіку-
вати погожого вітру й пильнувати — така моя думка.

— Джим тут нам може стати в пригоді, як ніхто, — сказав лікар. —
Матроси не криються перед ним, а він хлопець спостережливий.

— Гокінсе, я покладаю на тебе великі надії, — додав сквайр.

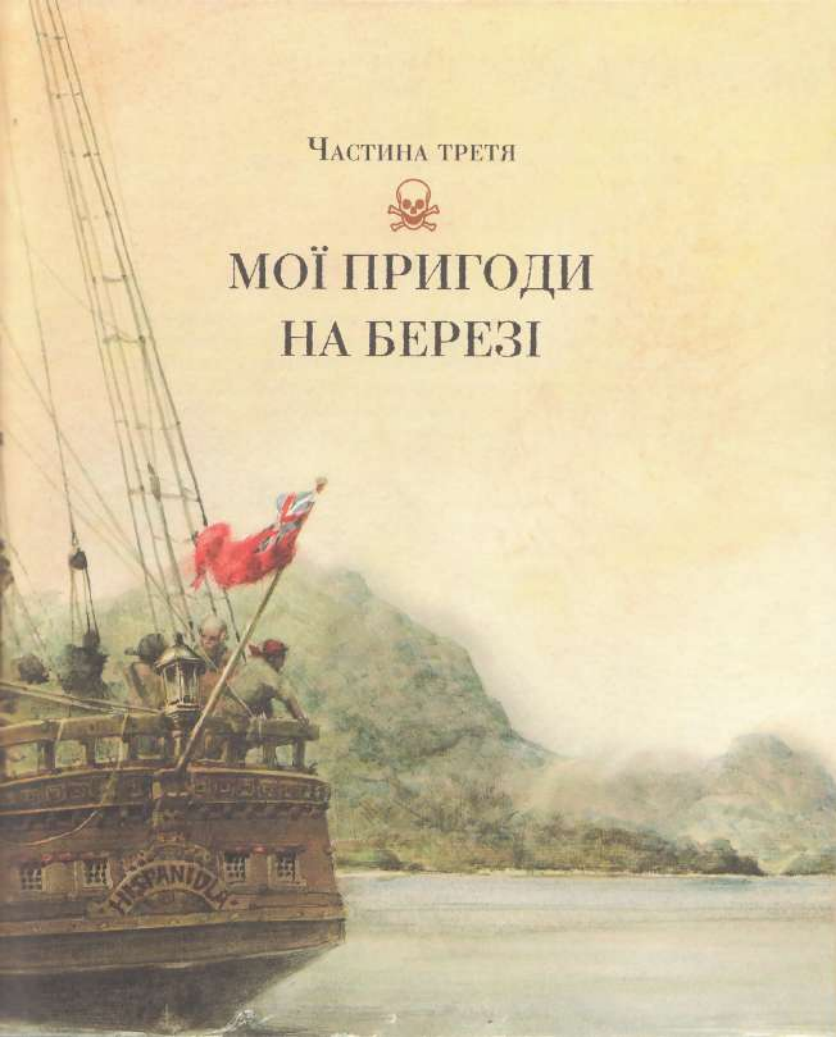
Мене аж розпач узяв від цих слів: я дуже боявся, що не справ-
джу їхньої довіри, хоч саме щасливий збіг обставин дав мені змогу
врятувати їм життя. А наразі, хоч би що ми говорили, з двадцяти
шести чоловік команди тільки на сімох можна звіритись, коли ж
не брати до уваги мене, хлопчика, то нас було всього шестеро проти
дев'ятнадцятьох.

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

МОЇ ПРИГОДИ
НА БЕРЕЗІ

Розділ XIII

Як почалися МОЇ ПРИГОДИ НА БЕРЕЗІ

Острів виглядав зовсім інакше, коли наступного ранку я вийшов на палубу. Хоч вітер цілком ущух, за ніч ми досить помітно просунулися вперед і тепер стояли всього за півмилі на південний схід від низького східного берега. Більшу частину поверхні острова

покривав сіруватий ліс. Цю одноманітність перетинали в пониззі смужки жовтого піску та ще високі дерева з породи хвойних, що росли поодинокі або купками, та все ж загалом острів здавався однобарвний і похмурий. Пагорби випиналися серед лісу гострим голим скеляччям. Усі вони мали химерні обриси, а особливо Підзорна Труба, що височіла над усіма іншими пагорбами на триста-чотириста футів: схили її були стрімкі, а верхівка зрізана — чисто мов п'єдестал для статуї.

«Еспаньйола» погойдувалася на океанських хвилях, цідячи воду в шпігати¹. Напиналися снасті, з боку на бік ходило стерно, і весь вітрильник рипів, стогнав і дриготів, наче фабричний цех. Відчувши, що в мене голова йде обертом, я міцно вчепився за бакштаг². Я вже звик, коли корабель плыв у чистому морі, але коли він стояв на місці та ще й гойдався, мов пляшка, мені робилося м'ясоно, особливо вранці й натщесерце.

Не знаю, що на мене вплинуло, — може, ця хитавиця, а може, похмурий вигляд острова з сірими меланхолійними лісами, з великими кам'яними схилами, з прибоєм, що грізно ревів і пінився під крутим берегом, — але хоч сонце сяяло яскраво й гаряче, хоч морські птахи з пронизливим вереском ловили в морі рибу і хоч кожен на моєму місці радів би, побачивши землю після такого довгого плавання, на серці в мене було тужно, і з першого ж погляду на Острів Скарбів я зненавидів навіть саму думку про нього.

Цього ранку ми мали чимало роботи. Оскільки було цілковите безвітря, довелося спустити шлюпки, протягти шхуну на буксирі тричотири милі, обігнути мис і ввести її у вузьку протоку за Островом Кістяка. Я з власної охоти сів у шлюпку, хоч і не мав там ніякого діла. Сонце пекло нестерпно, і матроси сердито бурчали за працею. Нашою шлюпкою командував Ендерсон, але замість стримувати підлеглих, він сам бурчав ще гірше за них.

— Ну нічого, — сказав він, лайнувшись, — скоро вже буде цьому кінець!

¹ Шпігати — отвори в борті судна для стікання води.

² Бакштаг — линви, якими підтримують щогли, реї тощо.

Мені здалося це дуже поганою прикметою. До цього дня матроси охоче й жваво виконували свої обов'язки, та досить було їм побачити острів, як дисципліна враз ослабла.

Довгий Джон весь час стояв біля стерника і підказував, кудю вести корабель. Він знав протоку, як власну долоню, і його зовсім не бентежило, що лот¹ показував більшу глибину, ніж позначена була на карті.

— Тут дуже сильний відплив, — сказав Сілвер. — І він поглиблює цей прохід неначе лопатою.

Ми зупинилися на тому місці, яке на карті позначили якорем, за третину милі від обидвох берегів — головного острова й Острова Кістяка. Дно там було чисте й піщане. Якір, хлюпнувши у воду, сполохав цілу хмару птаства, що з криком закружляло над лісом. Але за якусь хвилину воно заспокоїлось, і все навкруги знов затихло.

Бухта була добре закрита звідусюди заростями густого лісу, дерева спускалися майже до рівня припливу. На деякій відстані від положистого переважно берега амфітеатром здіймалися пагорби. Дві маленькі річечки, чи-то багністі потічки, впадали в протоку, що здавалася тихим ставком. Рослинність біля них мала якесь ядучо-зелене забарвлення. З корабля ми не могли бачити ні будівлі, ні частоколу в лісі, і якби не карта в нас, можна було б думати, що ми — перші люди, які причалили до цього острова, відколи він піднявся з глибин океану.

Жоден звук, жоден подув вітерця не порушували мертвої тиші, тільки з-за півмилі долинав сюди глухий гул прибою, що розбивався об скелі. У повітрі чувся якийсь особливий, гнилотний, запах — дух прілого листя й трухлявого дерева. Я помітив, що лікар усе принохується і принюхується, наче перед ним було тухле яйце.

— Не знаю, чи є тут скарб, — пробурмотів він, — але ручуся своєю перукою, що пропасниця таки є.

Поведінка команди, яка непокоїла мене ще в шлюпці, стала зовсім-таки загрозливою, коли ми повернулися на судно. Матроси повкладались на палубі й про щось тихо перемовлялися. Кожен наказ сприймали невдоволено й насуплено і виконували неохоче. Навіть

¹ Лот — прилад, щоб визначати глибину моря.

найнадійніші матроси піддалися цьому настроєві, бо ж нікого не знаходилося, хто осмикнув би товаришів. Назривав заколот, зависаючи над нами, немов грозова хмара.

Та не тільки ми, приборчники сквайра, помітили цю небезпеку. Довгий Джон аж переривався, снуючи від гурту до гурту, подаючи слушні поради й власною поведінкою показуючи якнайкращий приклад іншим. Він сам себе перевершував послужливістю й чемністю, для кожного в нього була привітна усмішка. Якщо лунала якась команда, Джон перший біг на своїй дерев'янці виконувати її, весело гукаючи:

— Слухаю, слухаю, сер!

Коли ж робити було нічого, він співав пісні одну за одною, щоб не так впадала в око похмурість матросів.

З усіх зловісних ознак цього тривожного дня найзловіснішою видалася нам саме оця занепокоєність Довгого Джона.

Ми зібралися в каюті на раду.

— Сер, — звернувся капітан до сквайра, — якщо я наважусь віддати ще один наказ, весь корабель на нас накинеться. Ви ж самі бачите, що коїться. Мені відповідають грубощами на кожному кроці. Коли я відповім їм тим самим, спалахне сутичка. А коли я не звертатиму на це уваги, то Сілвер запідозрить, що тут щось не чисто, і гру буде програно. Є тільки одна людина, на яку ми ще можемо розраховувати.

— Хто ж це? — спитав сквайр.

— Та Сілвер, сер, — відповів капітан. — Він занепокоєний не менше ніж ми і пробує якось укоськати їх. Назриває бунт, але він хоче, щоб вони не бунтували завчасно. Тому я пропоную дати йому таку можливість. Дозвольмо команді гайнути сьогодні надвечір на берег. Якщо вони поїдуть усі, — що ж, ми захопимо судно. Якщо ніхто з них не поїде — ми замкнемося в каюті й нехай Бог боронить правих. Якщо ж на берег поїде тільки дехто з команди, то, повірте, Сілвер привезе їх назад слухняними, як ягнята.

На тому й погодились. Усім певним людям дали набиті пістолі; коли ми відкрили наші плани Гантерові, Джойсові й Редрутові, вони були, на наш подив, не дуже вражені й сприйняли новину досить спокійно. Після цього капітан вийшов на палубу і звернувся до команди.

— Сьогодні, хлопці, — сказав він, — був у нас важкий день, і всі ми страшенно втомились. Тож гадаю, що прогулянка на берег нікому не зашкодить. Шлюпки ще на воді. Отже, сідайте і йдьте на берег, хто хоче. А за півгодини до заходу сонця я дам вам сигнал з гармати.

Мабуть, ці простаки уявляли собі, що знайдуть скарб, тільки-но зійшовши на берег. Похмурість їхня відразу де й поділася, вони так дружно загукали «слава», що аж луна озвалася між пагорбами, а птаство з криком знову знялося в повітря.

Капітан слушно зробив, що тут-таки зійшов униз і залишив Сілвера самого залагодити цей від'їзд. Та й чи міг він повестись інакше? Якби він зостався на палубі, то не зміг би й далі вдавати, ніби нічого не знає і не розуміє.

Усе було ясно, як день. Капітаном тепер був Сілвер, і заколотницька команда слухала тільки його. А чесні матроси — незабаром виявилось, що на борту все-таки знайшлися такі, — були не дуже тямущі. Найімовірніше, що призвідці затуманили голови всім матросам, тільки кому більше, а кому менше — декотрі, самі по собі й непогані хлопці, не хотіли заходити надто далеко. Одна річ — непослух і лінощі, і зовсім інша — захопити силою судно й забити скількись там невинних людей.

Врешті-решт у команді домовилися. Шестеро матросів залишалися на судні, а решта тринадцятеро, включаючи й Сілвера, уже сідали в шлюпки.

Саме тоді я й наважився на перший свій відчайдушний вчинок, — один з тих, які вельми багато допомогли нашому порятункові. Ясно було, що захопити корабель нам не пощастить, оскільки Сілвер залишив на ньому шістьох своїх чоловік. І так само ясно було, що як їх тільки шестеро, моя допомога нашим на судні не потрібна. Отож я вирішив податися на берег. Ту ж мить я переліз через борт і скрутився калачиком на прові найближчої шлюпки, яка саме відчалювала.

На мене ніхто не звернув уваги, тільки передній весляр озвався:

— Це ти, Джиме? Тримай голову нижче!

Але Сілвер — він сидів у другій шлюпці — пильним оком скинув на нашого човна й гукнув до мене, щоб пересвідчитись, чи це справді я. Отоді я й пошкодував, що поїхав.

Матроси веслували щосили, змагаючись на швидкість. Наша шлюпка відпливла першою, а що вона була легша і веслярі в ній підібралися кращі, то ми набагато випередили суперників. Як тільки прова нашого човна врізалася в берег між деревами, я вхопився за гілля навислого дерева і, вискочивши на пісок, швидко зник у хащах. Сілвер та його товариші лишилися позаду ярдів на сто.

— Джиме! Джиме! — долинули до мене його погуки.

Але я, звісно, не озвавсь, наче то й не до мене. Де пригинцем, де напролом через кущі, я щодуху гнав уперед, аж поки зовсім захекався.

Розділ XIV

Перший удар

Я був дуже задоволений, що пощастило втекти від Довгого Джона: відразу на душі мені повеселіло, і я почав зацікавлено розглядати нову для мене землю.

Пройшовши крізь мочарі, порослі верболозом, очеретом і якимись невідомими мені болотяними деревами, я потім вийшов на пагористу піщану місцину з м'яло завдовжки, де росли поодинокі сосни й чимало кривулястих дерев, що скидалися на дуб зростом, але блідавим кольором листя нагадували вербу. Десь далеко видніла двоголова гора, обидва дивні скелясті шпилі якої виблискували на сонці.

Уперше в житті пізнав я радість дослідника незвіданих країв. Острів був безлюдний. Матроси, що припливли зі мною в шлюпці, лишилися далеко позаду, і я міг зустріти тут хіба тільки диких звірів і птахів. Обережно пробирався я між деревами, раз у раз натрапляючи на якісь не знані мені квітучі рослини. Час від часу я бачив змій — одна з них підвела голову з прискалка й засичала на мене з таким фурканням, як від дзиги. Мені й на гадку не спало, що це смертельно небезпечна гримучка.

Нарешті я потрапив у хащу схожих на дуби невисоких дерев — пізніше я довідався, що їх називають вічнозеленими дубами. Вони росли на піску, наче куці терну, мали химерно покручене гілля й густе листя, подібне до стріхи. Ці зарості ставали густішими й вищими в міру того, як спускалися з піщаного схилу до широкого, вкритого очеретом болота, що через нього струменіла до затоки одна з тих річечок. Під гарячим сонцем багнище парувало, і обриси Підзорної Труби мріли в легкій імлі.

Раптом в оситняку почувся шерех. Крячучи, злетіла дика качка, за нею друга, і незабаром величезна зграя птахів галасливо знялася над болотом і закружляла в повітрі. Я відразу зрозумів, що хтось із нашої шхуни бредє через драговину. І не помилився: невдовзі я почув звіддала голос, що, наближаючись, ставав усе виразніший.

Страшенно перелякавшись, я кинувся під захист густого листя найближчого вічнозеленого дуба і принишк там, наче миша.

Другий голос щось відповів. Тоді знову почувся перший голос, і я впізнав його: це озвався Сілвер. Він говорив про щось довго й палко, і тільки зрідка його перебивав супутник. Розмова, очевидно, була серйозна й дуже гостра, але слів розчуті я не міг.

Нарешті вони обидва замовкли і, мабуть, сіли, бо я не чув їхньої ходи, та й птахи, заспокоївшись, знову спускалися на болото.

Аж це я відчув, що недбало ставлюся до своєї справи: коли вже мені стало розуму піти на такий нерозважливий вчинок, як подорож на острів разом із цими палисвітами, то я повинен бодай підслухати їхню нараду! Мій прями́й обов'язок — скрастись до них якнайближче й сховатися серед густого листя приземкуватих дерев.

Де саме сиділи розмовники, я міг визначити досить точно — як з їхніх голосів, так і з кружляння сполоханих птахів у них над головами.

Плазом — повільно, але вперто — я посувався вперед. Нарешті, підвівши голову й глянувши в прогалину між листям, я побачив на зеленій галявинці коло болота Джона Сілвера й одного матроса. Вони стояли під деревами один проти одного й жваво перемовлялись.

Їх палом палило сонце. Сілвер кинув на землю свою трикутку, і на його зверненому до співбесідника широкому й гладкому обличчі, яке лисніло від поту, відбивалося майже благання.

— Братчику, — казав він, — та це ж тому, що я тебе дуже шаную, як ти цього не втямиш? Та коли б я не любив тебе всією душею, хіба ж став би тебе застерігати? Все готове, і ти вже нічого тут не змінити. Коли я й кажу тобі про це, то тільки тому, що хочу врятувати твою шкуру. Якби хоч один із цих горлорізів довідався, про що я балакаю з тобою, Томе, — як ти гадаєш, що мені було б за те?

— Сілвере, — озвався матрос, і я помітив, що обличчя йому пашіло, а голос звучав хрипко й тремтів, мов натягнутий трос. — Сілвере, ти вже в літах, і маєш сором... принаймні, така про тебе думка... В тебе є гроші, яких нема в більшості моряків. І ти ж не богуз, наскільки я знаю. То невже ти можеш злігатися з цією негіддю? Та ні, цього не може бути! Присягаюсь Богом, я б радше дав відрубати собі руку! Та щоб я на щось таке зважився...

Раптом якийсь галас урвав його мову. Я побачив одного чесного моряка в нашій команді — і саме в що мить почув про другого такого самого! Здалека від болота пролунав гнівний пронизливий крик людини, потім ще один і трохи пізніше — несамовитий протяглий зойк. Луна у скелях Підзорної Труби повторила його кілька разів. Зграї болотяних птахів знову злетіли й галасливою хмарою закружляли вгорі, затьмарюючи небо. Довго ще цей передсмертний зойк бринів у моїх вухах, хоч навколо знов запала мертва тиша, яку порушувало тільки лопотіння пташиних крил та далекий гуркіт прибою.

Том здригнувся, мов підстрожений кінь, але Сілвер навіть оком не змигнув. Він стояв нерухомо, спираючись на милицю та стежачи за своїм співрозмовником, як готовий до стрибка змії.

— Джоне! — сказав моряк, простягаючи до нього руку.

— Геть руки! — гаркнув Сілвер, відстрибнувши вбік так прудко й спритно, мов натренований гімнаст.

— Гаразд, Джоне Сілвере, я заберу руки геть, коли ти цього хочеш, — відповів матрос. — Та це тільки твоє нечисте сумління страхає тебе. Але, заради всього святого, скажи мені, що там сталося?

— Що сталося? — перепитав Сілвер, посміхаючись недоброю посмішкою, і водночас насторожено; його очі на широкому обличчі здавалися не більшими за вістря голок і блискучими, як скляні скалки. — Що сталося? Та це, мабуть, Ален.

У цю мить бідолашний Том виявився справжнім героєм.

— Ален! — вигукнув він. — Пухом йому земля, чесному морякові! А ти, Джеконе Сілвере... Ти довго був моїм товаришем, але більше ти мені не товариш. Може, й доведеться мені померти, як собаці, та я не зраджу свій обов'язок. Адже це ти вбив Алена, га? То вбий і мене, коли можеш! Але знай, що я зневажаю тебе.

По цих словах хоробрий матрос обернувся до кухаря спиною і рушив до берега. Та йому не судилося далеко відійти. Джон скрикнув, вчепився однією рукою за гілку дерева, другою вихопив з-під пахви свою милицю і шосили пошпурив у Тома. Милиця зі свистом пролетіла в повітрі й ударила матроса гострим кінцем межі плечі. Він скинув угору руки, хекнув і упав.

Чи його серйозно поранило, чи ні — ніхто вже не дізнається. Удар був такий сильний, що міг перебити йому хребта. Але Довгий Джон не дав Томові прийти до тями. Без милиці, на одній нозі, він спритно, як мавпа, скочив на нього й двічі втопив ножа по саму колодку в незахищене тіло. Зі своєї схованки я чув, як тяжко дихав убивця, завдаючи ударів.

Я не знаю, що власне означає — знепритомніти. Тільки пригадую, що тоді все закрутилося в мене перед очима, як у тумані. І Сілвер, і птахи, й вершина Підзорної Труби — все вихором замигтіло, захиталось і попливло, а у вухах залунали дзвони й гул якихось далеких голосів.

Коли я отямився, милиця була вже в мерзотника під пахвою, а трикутка на голові. Перед ним на землі лежало нерухоме тіло, але убивця, не звертаючи на нього ніякісенької уваги, спокійно витирав жмутком трави свого закривавленого ножа.

Ніщо навколо не змінилося. Сонце так само нещадно пекло повите опарами болото й високий шпиль гори, і не йнялося віри, що тільки мить тому на моїх очах сталося вбивство й трагічно урвалося людське життя.

Аж це Джон засунув у кишеню руку, витяг свистка й кілька разів переливчасто свиснув. Посвист розкотився далеко навсібіч у гарячому повітрі. Я, звісно, не знав, що означає цей сигнал, але всі мої страхи знову прокинулись. Сюди прийдуть люди! І мене можуть помітити! Вони вже забили двох чесних хлопців із команди, і хто зна, чи не жеде й мене така сама доля, як Алена й Тома?

Не гаючи більше ні хвилини, я обережно виповз із чагарнику і плазом гайнув у ліс, де дерева росли не так густо. Тікаючи, я чув, як старий пірат перегукувався зі своїми товаришами, і ця небезпека ніби додавала мені сил. Ледве вибравшись із хащів, я побіг так швидко, як зроду не бігав, — не вважаючи куди біжу, аби тільки далі від убивць. Страх мій усе наростав і врешті перетворився на якесь божевілля.

Бо ж і справді, становище моє було просто безвихідне. Хіба я насмілюсь, коли пальне гармата, сісти в шлюпку разом із цими душогубами, руки яких у людській крові? Хіба перший-ліпший із них, побачивши мене, не скрутить мені шию, мов тому бекасові? Хіба сама моя відсутність не довела їм, що я їх остерегаюся, а отже про все здогадуюсь? «Усьому кінець, — подумав я. — Прощавай, «Еспаньйоло», прощайте, сквайре, докторе й капітане! Мені лишається тільки померти — або від голоду, або від рук бунтівників».

Тим часом я біг усе далі невідь-куди й незабаром опинився біля підніжжя невисокого пагорба з двома шпилями. В цій частині острова вічнозелені дуби росли вже вільніші і своїм розміром та виглядом скидалися не на чагарник, а на звичайні лісові дерева. Зрідка між ними височіли самотні велетні сосни, що сягали в небо на п'ятдесят, а то й на сімдесят футів. Повітря тут було свіжіше, ніж там, унизу, біля болота.

Але цю мить новий переляк прикував до землі мої ноги й змусив серце завмерти.

Розділ XV

Людина з острова

Із крутого укусу дощем посипалися дрібні камінці, шурхітливо підстрибуючи поміж дерев. Я мимохіть озирнувся в той бік і побачив щось темне й волохате — воно вмить сховалося за стовбуром сосни. Що то було — ведмідь, людина чи мавпа — я не встиг розгледіти. З жаху перед цією новою небезпекою я застиг на місці.

Отже, обидва шляхи мені перетято. На березі мене ждуть убивці, а в лісі чатує це дике створіння. Але, не вагаючись ні хвилини, я віддав перевагу відомій небезпеці перед невідомою. Навіть Сілвер почав здаватися мені не такий страшний, як оця лісова потвора, тим-то я завернув назад і, раз по раз оглядаючись, гайнув у напрямі до шлюпок.

Однак дивна істота з'явилася знову: оббігши збоку, вона опинилася поперед мене. Я був дуже стомлений, та коли б і не це, все одно не міг би змагатися на швидкість з таким супротивником. Це страхіття перебігало від стовбура до стовбура так прудко, як олень, тримаючись весь час на двох ногах, мов людина, хоч і згиналося майже навпіл. Проте — це таки була людина, я в цьому більше не сумнівався.

Мені згадалось усе, що я чув про людожерів, і я вже ладен був загукати на допомогу. Але думка, що переді мною все-таки людина, нехай і дика, стримала мене, а страх перед Сілвером знов побільшав. Я зупинився, обмірковуючи, як би його втекти, і раптом згадав про свого пістоля. Коли я впевнився, що маю захист, у серці в мене ожила мужність, і я рішуче подався назустріч дикому остров'янинові.

Він уже причаївся за іншим деревом і стежив за мною. Побачивши, що я прямую в його бік, він вийшов з-за стовбура і ступив крок до мене. Потім завагався, трохи позадкував, а тоді враз бухнув навколішки й благально простяг уперед руки, чим страшенно мене здивував і вразив.

Я знов зупинився.

— Хто ви такий? — запитав я.

— Бен Ган, — відповів він хрипким і скреготливим голосом, що гадавував іржавий замок. — Я бідолашний Бен Ган. Я вже три роки не балакав із жодною християнською душею.

Тепер я побачив, що він був такої ж білої раси, як і я, і навіть мав досить приємні риси обличчя. Тільки шкіра його так засмалилась на сонці, що аж губи в нього почорніли, а ясні очі надзвичайно гостро проступали на темному обличчі. Він був обідранцем з обідранців. Одяг його складався з парусинового лахміття та решток матроської роби; це руб'я трималося купи завдяки цілій системі всіляких застібок, мідних гудзиків, паличок і петель з просмоленого мотузка. Єдиною тривкою річчю з усього його обладунку був черес із мідною пряжкою.

— Три роки! — вигукнув я. — Ваше судно зазнало аварії?

— Ні, братику, — відповів він. — Мене тут висадили.

Я чув про цю жадливу кару в піратів: провинного висаджували на якийсь безлюдний далекий острів і кидали там напризволяще, давши рушницю й трохи пороху.

— Висадили три роки тому, — провадив він далі. — І живу я відтоді, годуючись козятиною, ягодами та устрицями. Хоч би куди людину закинуло, скажу я тобі, скрізь вона дасть собі раду. Але, братику, серце мое стужило за християнською їжею. Може, в тебе є шматочок сиру з собою, га? Нема? Скільки довгих ночей снівся мені сир — підсмажений, на скибочці хліба... А як прокидаюся — його й нема.

— Якщо я тільки потраплю назад на судно, — відказав йому я, — ви матимете отакенну голову сиру!

Увесь цей час він обмацував мою куртку, погладжував мені руки, розглядав мої черевики й радів, наче дитина, що бачить подібну до себе істоту. Але почувши останні мої слова, остров'янин зиркнув на мене трохи сполохано.

— Кажеш, якщо потрапиш назад на судно? — повторив він за мною. — А хто ж тобі може завадити?

— Та вже ж звісно, що не ви, — відповів я.

— Атож, братику! — скрикнув він. — Слухай, а як тебе звати?

— Джим, — сказав я йому.

— Джим, Джим... — вимовив він раз і другий, вочевидь дуже задоволений. — Знаєш, Джиме, жив я давніше так, що сором і казати.

Ось, приміром, дивлячись на мене, хіба ти можеш повірити, що в мене була доброчестива мати? — поспитав він.

— Це такі справді важкувато... — погодився я.

— А отже, вона була таки дуже доброчестива, — провадив він. — І я ріс чемним хлопчиком, що міг відторохтіти цілий катехізис навіть не затиноючись. А ось тепер, бач, до чого дійшло — хоч почалося це, ще коли я малим бігав гратися в мідики на могильних плитах. Атож, почалося з цього — мати моя, доброчестива жінка, застерігала, що воно добром не кінчиться, і таки вишло по її слову! Але закинуло мене сюди самé провидіння. В самоті на цьому острові я передумав усе й навернувся до благочестя. Тепер мене вже не звабиш ромом, хоча від чарчини на щастя я й не відмовлюся, коли трапиться така нагода... Я тепер вирішив стати чесною людиною, і мене з цього вже не зіб'єш. А ще, Джиме, — він озирнувся на всі боки і стишив голос до шепоту: — Я тепер — багатій!

Цю мить мені стало ясно, що бідолаха збожеволів у своїй самотності. Певно, ця думка відбилася на моєму обличчі, бо, глянувши на мене, він гарячково повторив:

— Багатій! Багатій! Послухай, Джиме, я й тебе виведу в люди! Ох, Джиме, ти благословлятимеш свою зорю за те, що перший спіткав мене! — Та раптом лице йому спохмурніло, він стис мені руку й застережливо підніс вказівного пальця. — Але скажи мені правду, Джиме: це не Флінтів корабель?

Мене враз осяяла думка: це ж він може бути нам спільником! І я поспішив відповісти йому:

— Ні, це не Флінтів корабель. Флінт помер. Але я скажу вам правду, як уже зайшла про це мова: у нас на борту є кілька чоловік з його команди. І це — велике лихо для всіх нас.

— Але ж там нема... людини... на одній нозі? — насилу видувив він із себе.

— Сілвера? — перепитав я.

— Атож, Сілвера, — підтвердив він. — Це його ім'я.

— Він у нас за кухаря. І перший заводіяка.

Бен Ґан усе ще тримав мене за руку і по цих словах мало не скрутив її.

— Якщо тебе підіслав Довгий Джон, — сказав він, — то мені капець, я це знаю. Але чи ти уявляєш, де ти сам опинився?

Водномить я зважив, що мені робити, і замість відповіді розповів йому про всю нашу подорож і про те, в якому скрутному становищі ми опинилися. Він вислухав усе це з ревною цікавістю і, коли я закінчив, погладив мене по голові.

— Ти добрий хлопчина, Джиме, — сказав він. — Але зараз ви всі зав'язані мертвим вузлом, далєбі. Що ж, ти можеш покластися на Бена Гана — Бен Ган знає, що робити. А як ти гадаєш, чи добре поставиться сквайр до того, хто допоможе йому виплутатися з такої халепи?

Я сказав йому, що сквайр — найзичливіша людина у світі.

— Воно-то, може, й так, — відказав Бен Ган, — але я не збираюся просити в нього лакейської лівреї чи посади брамника. Мене це не приваблює, Джиме. Я хочу знати інше: чи згодиться він дати мені хоча б тисячу фунтів із тих грошей, які, можна сказати, й без того мої?

— Певно, що згодиться, — відповів я. — Кожному матросові припаде пайка.

— І він одвезе мене на батьківщину? — спитав Бен, пильно вдивляючись у моє обличчя.

— Аякже! — вигукнув я. — Сквайр — справжній джентльмен. До того ж, коли ми здіхаємося цих розбишак, ваша поміч на судні нам дуже знадобиться.

— Отже, — сказав він, — ти так гадаєш.

І зітхнув з неабиякою полегкістю.

— А тепер ось що я тобі розповім, — провадив він далі. — Це я тобі розповім, і ні слова більше. Я був матросом у Флінта, коли він закопував скарби — він і ще шестеро здорових моряків. Вони пробули на березі майже тиждень, а ми залишалися на старому «Моржі». Аж це одного погідного дня почули ми сигнал із берега й тоді побачили маленьку шлопку, в якій сидів сам-один Флінт, голова його була зав'язана синім шарфом. Сонце саме сходило, і Флінт був блідий як смерть. Але він був живий, а решта шестеро вбиті... Вбиті й закопані на острові. Як він упорав їх, ніхто так і не дізнався. Чи в них там була бійка, різанина, а чи нагла смерть, та він один здолав шістьох!.. Білл Бонс був тоді за штурмана, а Довгий Джон за старшого матроса. І вони спитали його, де сховано скарби. «Чого ж, — сказав він їм, — можете зійти на берег, коли хочете, і пошукати їх. Але, хай мене грім поб'є, коли судно чекає на вас!» Отак він їм сказав, той Флінт. А за три роки я вже плавав на іншому судні. І ми побачили цей острів. «Хлопці, — кажу я, — тут Флінт закопав свої скарби. Пристаньмо до берега та пошукаймо їх». Капітанові це не сподобалося, але всі матроси були за мною, і ми зійшли на берег. Дванадцять днів ми шукали, і з кожним днем вони все лютіше дивилися на мене, а тоді одного ранку всі матроси вернулися на судно. Мені ж сказали: «Ти, Бенджаміне, залишайся тут. Ось тобі мушкет, лопата й кайло... Залишайся й шукай Флінтові гроші». Звідтоді, Джиме, я вже три роки живу тут і ні разу не бачив християнських харчів. Ти тільки глянь на мене, глянь! Чи ж схожий я на матросашибая? Ні, кажеш? Бо я таки справді не був ним ніколи, їй-бо.

Сказавши це, він якось дивно підморгнув і боляче щипнув мене за руку.

— Отак і скажи своєму сквайрові, Джиме: Бен і не був ніколи схожий на шибая, — провадив він далі. — І ще скажи, що Бен три роки

прожив сам на острові, день і ніч, у погоду й негоду, а часом, може, думав про молитву (так і скажи), а часом, може, згадував свою стареньку матір, дай Боже, щоб вона була жива (так і скажи), але здебільше бідолашний Ган (так і скажеш йому), здебільше заклопотаний був іншою справою. І, кажучи це, вщипни його отак, як я.

І він знову з дуже втаємниченим виглядом щипнув мене.

— А тоді, — мовив він далі, — тоді скажи йому таке: Ган — чесний чоловік (так і скажи), і він радше покладається на вродженого джентльмена — а так, так, — ніж на тих джентльменів фортуни, до яких колись належав і сам.

— Гаразд, — сказав я. — Але я не дуже второпав, що ви мені товмачили. Та це однак ні до чого, бо ж хтозна, як мені дістатися на судно.

— Атож, це таки заморока, — погодився він. — Та в мене є човен, якого я зробив власноруч. Його сховано під білою скелею. Як не буде іншого способу, можна спробувати ним, коли смеркне... Тс-с!.. — скрикнув він раптом. — Що це таке?

Саме в цю мить над островом лунок прогрімів гарматний постріл, хоч до заходу сонця лишалася ще година чи й дві.

— Вони почали бій! — вигукнув я. — За мною!

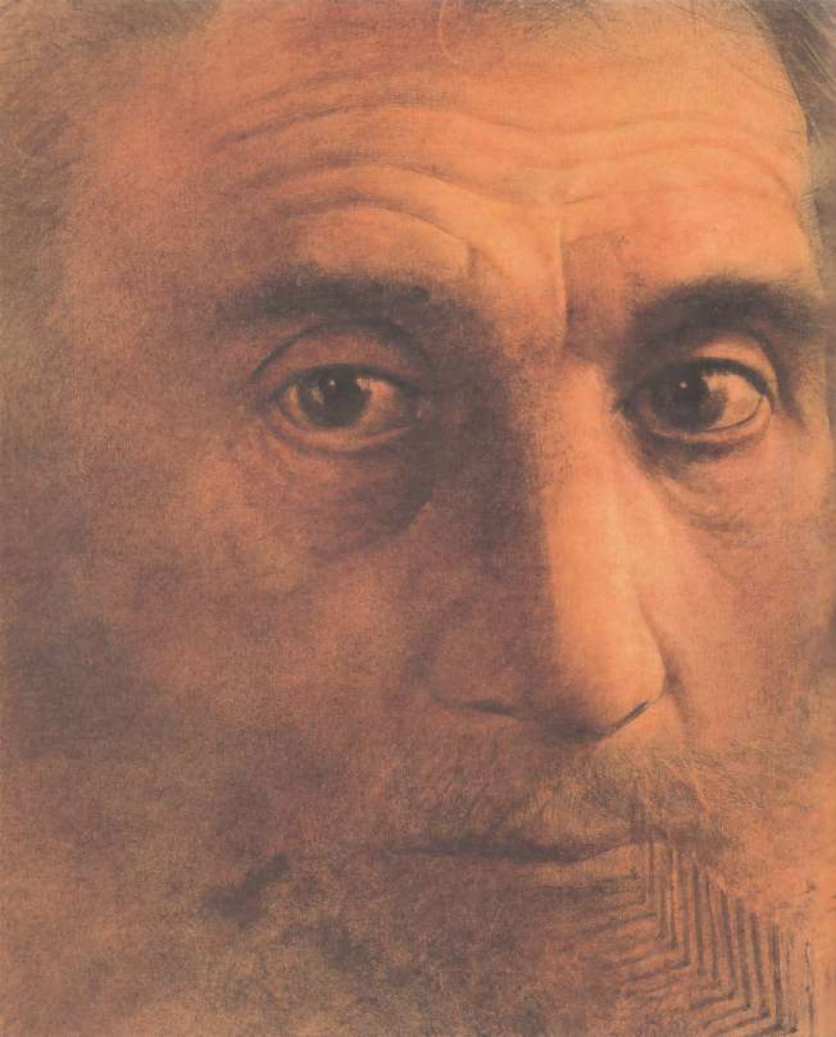
І я прожогом гайнув до стоянки шхуни, забувши всі свої страхи. Обіч мене легко й швидко біг остров'янин у саморобних взувачках із козячої шкіри.

— Ліворуч, ліворуч, — проказував Бен Ган. — Бери ліворуч, братику Джиме! Близьче до дерев! Отут я вперше забив козу. Тепер кози сюдою не сходять, а тримаються гір, тому що бояться Бенджаміна Гана... Ага! Ось і кладовище! Бачиш могили? Я часом приходив сюди, коли мені здавалося, що неділя, і молився. Звісно, це тобі не каплиця, але все-таки тут якось урочистіше. Хоч я був сам-один, без капелана, без Біблії, без хоругов...

Отак, на бігу, він усе торочив, не маючи від мене жодної відповіді, та й не сподіваючись її.

Після гарматного пострілу довший час було тихо, а тоді почувся випал із рушниць.

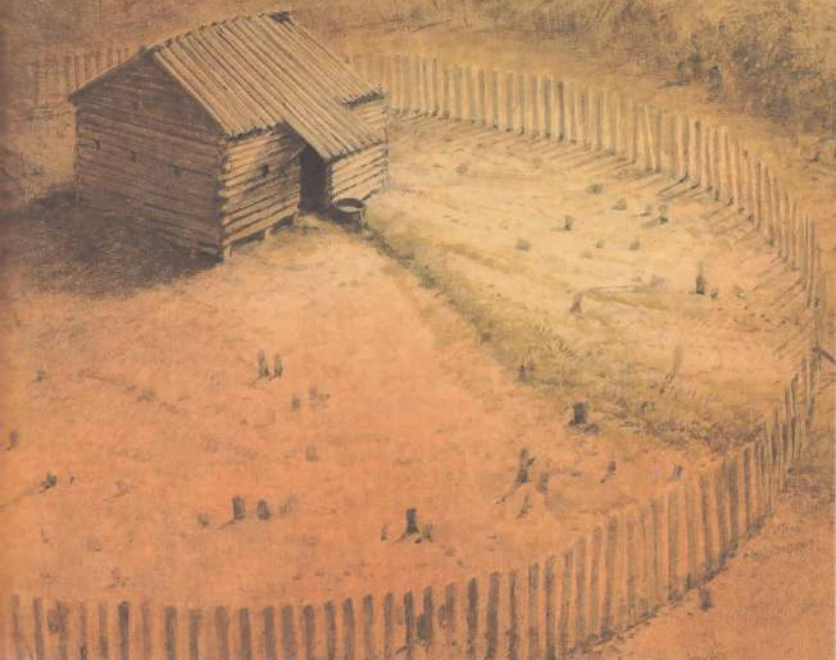
Потім знов запала тиша, і я побачив, як попереду над лісом, десь так за чверть милі від нас, замайорів британський прапор.

ЧАСТИНА ЧЕТВЕРТА

ЧАСТОКІЛ

Розділ XVI

ДАЛИ РОЗПОВІДЬ ВЕДЕ ЛІКАР: ЯК БУЛО ПОКИНУТО СУДНО

Приблизно о пів на другу годину дня, або, кажучи по-моряцькому, коли пробило три склянки, від «Еспаньйоли» до берега відчалили дві шлюпки. Капітан, сквайр і я тим часом обговорювали в каюті, що нам робити. Якби хоч легкий вітерець, ми напали б несподівано на шістьох заколотників, які лишалися на судні, зняли б з якоря і вийшли в море. Але стояв цілковитий штиль. Та ще мало того — прийшов Гантер і повідомив, що Джим Гокінс скочив у човна й разом із тими матросами подався на острів.

Ми, звичайно, не мали сумніву щодо Джима Гокінса, але дуже стривожилися за його життя. Знаючи настрій тієї команди, важко було сподіватись, що ми ще побачимо його. Ми поспішили на палубу. Від спеки повиступала пузирями смола в пазах. У повітрі стояв такий гнилотний сморід, що мене мало не занудило. Якщо де й тхнуло пропасницею і дизентерією, то саме в цій відворотній протоці. Шестеро негідників насуплено сиділи на баці під вітрилом. На березі коло гирла якоїсь річки видніли дві причалені шлюпки, і в кожній вартував матрос. Один із них насвистував «Ліллібуллєро»¹.

Не маючи сили чекати далі, ми вирішили, що я з Гантером поїду невеличким човном на розвідина.

Шлюпки стояли праворуч від корабля. А ми з Гантером рушили прямо до того місця, де на карті було позначено частокіл. Помітивши нас, матроси, що стерегли шлюпки, очевидно, щось запідозрили. «Ліллібуллєро» урвалось, і вони почали сперечатись, мабуть, вирішуючи, як їм бути. Якби вони повідомили Сілвера, все могло б розгорнутись інакше, та, очевидно, у них були вказівки нізащо не відходити від

¹ «Ліллібуллєро» — поширена в Англії XVIII ст. католицька пісня.

шлюпок, бо вони заспокоїлись, і один з матросів знову засвистів «Ліллбуллєро».

Берег у цьому місці трохи випинався в море, і я зумисне кермував так, щоб ми змогли непомітно причалити за цим виступом. Ледве ми наблизилися до берега, як я вискочив із човна й щодуху побіг у напрямку частоколу, підклавши під капелюх для захисту від сонця шовкову хустину і тримаючи наготові два набиті пістолі.

Не пробігши й ста ярдів, я опинився перед суцільною огорожею із паль. Ось як виглядала та місцина: майже на вершині пагорба було джерело чистої води, а біля нього стояла добряча рублена будівля чоловік на сорок зі стрільницями в усіх стінах. Навколо неї було розчищено широку ділянку, огорожену частоколом у шість футів заввишки, без будь-якої хвіртки чи іншого входу. Повалити той частокіл далось б хіба тривалими зусиллями, а сховатися за ним від тих, хто сидів би в блокгаузі, то була б зовсім неможлива річ. Засівши в захистку будівлі, обложені могли розстрілювати нападників, як куріпок. Маючи добрячих вартових — щоб не бути заскоченими зненацька — і достатній запас провіанту, звідси можна було б відбивати напад цілого полку.

Особливо мене втішив струмок. Хоч у каюті на «Еспаньйолі» ми мали вдосталь і зброї, і амуніції, і харчів, і добрих вин, але там нам бракувало води. Я роздумував над усім цим, коли нараз розлігся над островом передсмертний людський зойк. Мені не дивина була насильницька смерть, бо я служив під рукою його світлості герцога Кемберлендського і сам був поранений під Фонтену¹, проте серце моє боляче стислося від того скрику. «Загинув Джим Гокінс», — саме так я першу подумав.

¹ Фонтену — селище (на території Бельгії), під яким 1745 р. французи перемогли в битві об'єднане англо-голландсько-австрійське військо на чолі з англійським герцогом Кемберлендським.

Не дурно я був старим вояком, але бути ще й лікарем — це трохи більше важить. У нашій справі не можна зволікати. Я враз усе зміркував, хутко вернувся на берег і скочив у човника.

На щастя, Гантер веслував чудово. Човник наш помчав стрілою, і невдовзі я вернувся на борт шхуни.

Звичайно, мої друзі були дуже схвильовані. Сквайр сидів білий мов крейда: добра душа, він із гіркотою думав про те, на яку небезпеку наразив усіх нас. Один із шістьох матросів, що лишилися на судні, почувався теж, очевидячки, не краще.

— Цей хлопець, — сказав капітан Смоллет, кивнувши в його бік, — ще не бував у таких тарапатах. Він, докторе, мало не зімлів, коли почув цей скрик. Ще трохи — і він приєднається до нас.

Я розповів капітанові про свій план, і ми обміркували подробиці його виконання.

Старого Редрута ми поставили в проході між каютою і баком, озброївши трьома-чотирма набитими мушкетами та ще давши матрац для захисту. Гантер підвів човна до кормового віконця, і ми з Джойсом заходились вантажити туди порох, мушкети, сухарі, солонину. Потім опустили в нього барильце з коньяком і мою неоціненну медичну валізку.

Тим часом сквайр із капітаном вийшли на палубу. Капітан покликав стерничого, який числився за старшого серед матросів на борту, і сказав:

— Містере Гендсе, нас тут двоє, і в кожного по два набиті пістолі. Того з вас, хто подасть хоч якийсь там сигнал, буде вбито на місці.

Бунтівники спершу сторопіли, а потім, стиха порадившись, сипнули всі як один униз, розраховуючи, очевидно, через носову частину судна напасти на нас із тилу. Наскочивши у вузькому проході на Редрута з мушкетами, вони завернули назад, і чиясь голова вистромилась із люка на палубу.

— Униз, собако! — гаркнув капітан.

Голова зникла; відтак усі шестеро, перелякавшись, десь поховалися й принишкли.

На цей час наша маленька шлюпка була завантажена вже по саміснькі облявки. Ми з Джойсом спустились і собі в неї через кормове віконце й шодуху погнали до острова.

Наша друга поїздка дуже збентежила двох матросів на березі. «Лілібуллєро» їхнє знов урвалось, і перш ніж ми встигли обминути виступ берега, один із них вискочив зі шлюпки і щез у глибині острова. Попервах я хотів скористатись цим і потопити їхні шлюпки, але побоявся, що Сілвер зі своєю зграєю може бути десь поблизу і що ми втратимо все, погнавшись за двома зайцями.

Незабаром ми причалили до берега в тому місці, де й раніше, і розвантажили човна. Завдавши на плечі скільки могли, ми донесли наші припаси до укріплення і перекинули їх через частокіл. Потім, залишивши там для охорони Джойса — одного, але зате з шістьма мушкетами, — ми з Гантером повернулися до шлюпки й знову завантажились. У такий спосіб, працюючи без перепочинку, ми перетягли весь наш вантаж. Джойс і Гантер засіли у блокгаузі, а я, веслуючи щосили, поплив назад до «Еспаньйоли».

Те, що ми зважились ще раз завантажити човна, не було таким уже ризиком, як може здатись. Наші вороги переважали нас числом, це безперечно, але ми були краще озброєні. Ніхто з бунтівників

на березі не мав мушкета, а поки вони підійшли б до нас на відстань пострілу з пістоля, ми встигли б застрелити принаймні шістьох із них.

Сквайр чекав мене біля кормового віконця і був уже значно бадьоріший. Він спритно спіймав кінець мотузки, що я кинув, і закріпив його. Ми знов почали хутко завантажувати човна солониною, порохом, сухарями, взяли також по одному мушкету й кортику для мене, сквайра, Редрута й капітана. Решту зброї та пороху викинули за борт на глибину двох із половиною сажнів; крізь прозору воду видно було, як на чистому піщаному дні виблискує осяяна сонцем сталь.

Саме тоді почався відплив, і шхуна обернулася навколо якоря. Біля шлюпок на березі залунали голоси. Хоча це й свідчило, що Джойсові й Гантеру нічого поки що не загрожує, бо вони були далі на сході, але все-таки нагадало нам, щоб ми не барилися.

Редрут залишив свого поста в проході й теж скочив до човна, якого ми тепер підігнали так, щоб легше було зійти капітанові Смоллету.

— Гей, хлопці! — гукнув він до матросів на шхуні. — Ви чуєте мене?

З баку ніхто не озвався.

— Слухай, Ейбрегеме Грею, я до тебе кажу!

Знову мовчанка.

— Грею, — трохи голосніше вигукнув містер Смоллет, — я покидаю судно і наказую тобі йти за твоїм капітаном. Я знаю, що ти чесний хлопець, та й інші не такі вже погані, як хочуть здаватися. Ось у мене годинник у руці. Ти маєш тридцять секунд, щоб приеднатись до мене.

Така сама тиша.

— Та йди вже, хлопче! — вів далі капітан. — Не марнуй часу. Кожна мить заглайки загрожує смертю мені й цим шановним джентльменам.

Внизу раптом зчинилась якась колотнеча, почувись удари, і на палубу вихопився Ейбрегем Греї, щока якого була порізана ножем. Він підбіг до капітана, мов собака на посвист свого хазяїна.

— Я з вами, сер, — сказав він.

Миттю скочили вони — капітан і Греї — в човна, і ми відчалили.

Так ото щасливо ми вибралися з корабля, але до захистку за часоколом ще не дісталися.

Розділ XVII

РОЗПОВІДЬ ВЕДЕ ЛІКАР: ОСТАННІЙ ПЕРЕЇЗД ЧОВНОМ

Цей наш п'ятий переїзд дуже відрізнявся від усіх інших. По-перше, маленька шлюпка була страшенно перевантажена. П'ятеро дорослих чоловіків, та до того ж троє з нас — Трелоні, Редрут і капітан — на зріст понад шість футів, а це вже саме перевершувало можливості такого човника. Та ще додайте порох, солонину, мішки з сухарями. Не дивно, що корма ледь виднілася над хвилями, і ми кілька разів зачерпували трохи води. Мої штани й поли каптана геть змокли, тільки-но ми відпливли на сотню ярдів.

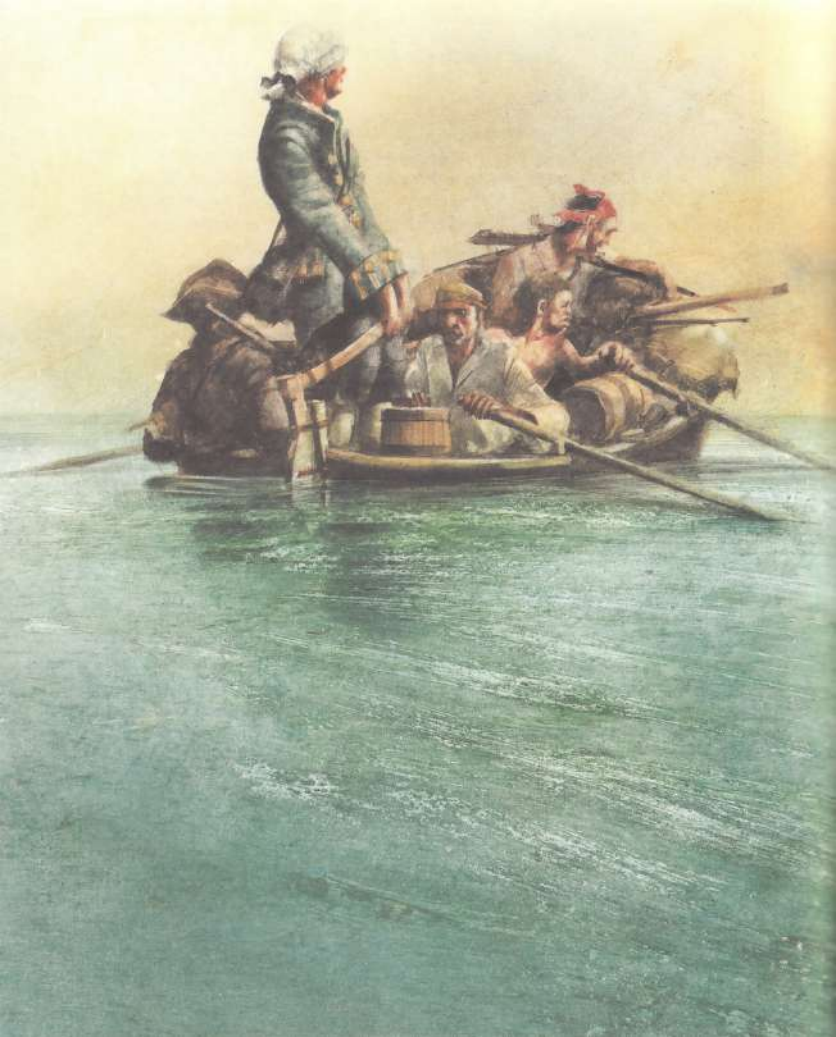
Капітан наказав нам перемістити вантаж трохи інакше, і шлюпка пішла рівніше. Та все-таки ми остерегалися навіть сильно дихнути, щоб не завадити човнові.

По-друге, під час відпливу сильна течія гнала воду з протоки на захід, а тоді на південь, у відкрите море, через той вузький прохід, що ним уранці пройшла шхуна. Навіть брижі були небезпечні для нашого перевантаженого човна; та ще гіршим було те, що течія відносила нас убік від того місця за виступом берега, де ми мали причалити. Якби ми не справилися з течією, то мусили б пристати саме біля двох шлюпок, а там щохвилини могли з'явитися пірати.

— Мені несила прямувати на частокіл, сер, — кинув я капітанові. Я стернував, а він із Редрутом веслували й були найменш втомлені. — Течія стягує нас убік. То чи не могли б ви налягти на весла?

— Ні. Бо шлюпка зачерпне води, — відповів капітан. — Держіть, сер, прямо проти течії. Держіть якомога, будь ласка, аж поки ляжемо на наш курс.

Течія — я помітив — відносила нас на захід. Тоді я скерував шлюпку на схід, майже під прямим кутом до того курсу, яким слід було прямувати.

— Так ми ніколи не дістанемось берега, — зауважив я.

— Це єдиний правильний курс, якого ми повинні триматись, — відказав капітан. — Треба йти проти течії. Бачите, сер, — провадив він далі, — якщо човна знесе в підвітряний бік, хто зна, де ми зможемо висісти на берег, не кажучи вже про те, що ці злодюги можуть напасти на нас. А якщо протримаємось на цьому курсі, течія незабаром ослабне, і тоді легше буде завернути до берега.

— Течія вже й так слабне, сер, — зауважив Грей, що сидів на носі човна. — Можна трохи попустити стерно.

— Спасибі, голубе, — озвався я на ці слова так, ніби між нами не було ніяких непорозумінь: ми за мовчазною згодою поклали собі поводитися з ним, як зі своєю людиною.

Раптом капітан знову озвався, і голос його наче трошки змінився.

— Гармата! — вигукнув він.

— У мене вже була така думка, — відповів я, гадаючи, що він каже про можливість гарматного обстрілу нашого форту. — Вони не зможуть перевезти гармату на берег, а якби навіть і змогли, їм не протягти її крізь хащі.

— А ви огляньтесь-но, докторе, — перебив мене капітан.

Поспішаючи, ми зовсім забули про гармату на судні: на жах нам, п'ятеро бунтівників вовтузилися тепер біля неї, стягуючи «куртку», як називали вони просмоленого брезентового чохла на гарматі. Я пригадав, що на борту залишилися і ядра та порох для гармати і що злостивцям досить одного удару сокири, щоб добути їх зі складу.

— Ізреел був каноніром у Флінта, — хрипко промовив Грей.

Нехтуючи безпеку, я скерував човна до того місця, де ми мали причалити. На цей час ми вийшли з основного плину течії, і вже не треба було аж так дуже налягати на весла, щоб наблизитись до берега. Погано було тільки те, що ми опинилися бортом до «Еспаньйоли», через що нас легко могли б обстрілювати.

Я не тільки бачив, а навіть чув, як цей червонопикий пияк Ізреел Гендс із гуркотом котив палубою ядро.

— Хто серед нас найкращий стрілець? — поспитав капітан.

— Містер Трелоні, а то хто ж, — відповів я.

— Містере Трелоні, чи підстрелите ви одного з цих пройдисвітів, сер? Коли можна, то Гендса, — сказав капітан.

Трелоні був холодний, мов сталь. Він перевірів, чи набито мушкета.

— Тільки обережніш, сер, — гукнув капітан, — щоб не перекинути шлюпку! А ви всі пильнуйте рівноваги, коли він стрілятиме.

Сквайр підніс мушкета, гребці перестали веслувати, і ми трохи перехилилися на протилежний бік, урівноважуючи човна. Все обійшлося так добре, що ми не зачерпнули ані краплини води.

Тим часом розбишаки вже повернули гармату в наш бік і Генде, стоячи з пробійником біля жерла, був дуже зручною мішенню. Проте нам не пощастило: ту саму мить, коли Трелоні пальнув, Гендс нахилився, і куля, свиснувши в нього над головою, поцілила його товариша.

На зойк пораненого відгукнулися не тільки ті, що були на шхуні, а й багато голосів із берега. Обернувшись у той бік, я побачив піратів, що вибігали з лісу й сідали в шлюпки.

— Зараз вони відчалять, сер, — сказав я капітанові.

— Наддайте ходи! — вигукнув він. — Тепер треба рятувати себе, а не шлюпку. Якщо ми не дістанемося до берега, все пропало.

— Відчалоє тільки одна шлюпка, сер, — докинув я. — Матроси з другої шлюпки, мабуть, побігли берегом, аби перейняти нас.

— Вони добре захикаються, поки добіжать, — зауважив капітан. — Чого варт моряк на суходолі, ви знаєте. Цих я не боюся. Мене непокоїть гармата з ядрами. Нас із неї запросто поцілити. Вона така, що стріляє без промаху. Скажете, сквайре, коли побачите запалений гніт: ми тоді крутнем убік.

Просувалися ми тепер досить швидко, як на такий перевантажений човен, і майже не зачерпували води. Нам лишалось не більш як тридцять-сорок разів махнути веслами, щоб досягти піщаної обмілини під деревами, оголеної після відпливу. Піратської шлюпки ми зараз могли не боятись: за виступом берега нас уже було не видно з неї. Той самий відплив, що доти так заважав нам плисти, тепер, навпаки, був на заваді нашим ворогам. Єдину небезпеку для нас становила гармата.

— Як на мене, то годилося б зупинитись і прибрати ще одного з їхніх, — сказав капітан. Але було ясно, що гармата вистрелить

будь-що-будь. Матроси на судні не звертали ніякої уваги на свого пораненого товариша, хоч він був живий і навіть силкувався відповзти вбік.

— Стріляють! — скрикнув сквайр.

— Стоп! — луною відгукнувся капітан.

Він і Редрут із такою силою затримали хід човна, аж корма занурилась у воду. Сквайр попередив нас вчасно. Гримнув гарматний постріл, той самий, що його почув Джим, — гук від сквайрового пострілу до нього не долинув. Ніхто з нас не помітив, куди впало ядро, але мені здалося, що воно просвистіло над нашими головами і що саме вихор, ним спричинений, і завдав нам лиха.

Та хоч би там як, а після гарматного пострілу човен наш, почавши від корми, звільна пішов під воду. Ми з капітаном щасливо стали на дно один проти одного — глибина тут була всього три фути. А інші трое беркицьнулися головою вниз і повиринали, відпльовуючись і відсапуючись.

Зрештою, нічого страшного не сталося: ніхто з нас не загинув, і всі ми дісталися берега. Ото тільки загинули всі наші припаси, а ще гірше було те, що з п'яти наших мушкетів не підмкли тільки два — мій (його я інстинктивно підняв над головою, стрибаючи у воду) і капітанів: як у людини завбачливої, він у капітана висів за плечима замком догори. Інші три мушкети пірнули під воду разом із човном.

До всього того з лісу, вже зовсім недалеко від нас, почулися людські голоси. Нам загрожувало, що й так опинившись у скрутному становищі, ми можемо бути відрізаними від блокгауза. І ще ми побоювалися, чи зможуть Гантер і Джойс відбитись від шести піратів, коли ті нападуть. Щодо Гантера, людини стійкої, правду кажучи, ми були спокійні, але Джойс таки нас непокоїв: з нього був догідливий і чесний служник, він міг добре чистити вбрання, але на вояка не дуже надавався.

З отакими думками в голові ми квапливо дісталися вбхід до берега, кинувши напризволяще свою бідолашну шлюпку з доброю половиною нашого пороху й харчів.

Розділ XVIII

РОЗПОВІДЬ ВЕДЕ ЛІКАР: КІНЕЦЬ БОЇВ ПЕРШОГО ДНЯ

Ми щосили бігли через ліс, який відділяв нас від форту, і з кожним нашим кроком голоси піратів лунали все ближче й ближче. Невдовзі ми почули тупотіння їхніх ніг і тріскотіння гілок, коли вони продиралися крізь хащі.

Я зрозумів, що нас чекає неабияка сутичка, і глянув на свою зброю.

— Капітане, — озвався я, — Трелоні стріляє без промаху. Дайте йому свою рушницю, бо його підмокла.

Вони обмінялися рушницями, і Трелоні, мовчазний і спокійний, як і з самого початку подій, на мить зупинився, щоб перевірити набій у капітановій рушниці. Саме тоді я помітив, що Грей не має зброї, і віддав йому свого кортика. Ми радо побачили, як він поплював на руку, насунув брови й вимахнув кортиком, розтинаючи повітря. З усього було видно, що наш новий товариш не осоромиться.

Пробігши ще кроків сорок, ми дісталися узлісся й побачили просто перед себе частокіл. Ми опинились якраз посередині його південного боку. І майже цієї самої хвилини семеро бунтівників із боцманом Джобом Ендерсоном на чолі, галасуючи, вискочили з заростей біля південно-західного краю частоколу.

Уздівши нас, вони розгублено зупинились. Ми скористалися з цього й пальнули — не тільки я та сквайр, а й Гантер та Джойс із блокгауза. Чотири постріли гримнули, може, безладно, але своє зробили: один пірат упав, решта поспіхом чкурнули до лісу.

Знову набивши мушкети, ми прокралися вздовж частоколу, щоб глянути на підстреленого ворога. Він був мертвий: куля влучила в саме його серце.

Ми не встигли навіть зрадіти нашому успіхові, коли з кущів пролунав пістольний постріл, над вухом моїм свиснула куля, і бідолашний

Том Редрут поточився й упав на землю. Сквайр і я відповіли на той постріл, але стріляти нам довелось навмання, і, очевидно, то була марна витрата пороху. Знов набивши рушниці, ми підбігли до бідолахи Тома.

Капітан і Грей уже схилюлися над ним. Я з півпогляду побачив, що справа безнадійна.

Мабуть, те, що ми так енергійно відбили їхній напад, налякало піратів, і вони знову відступили, бо нам без усяких перешкод вдалося

перетягти нещасного старого доглядача дичини через частокіл і занести до блокауза.

Бідолаха тільки стогнав і спливав кров'ю. Том нічому не дивувався, ні на що не скаржився, не виявляв ніякого страху і навіть ні на що не нарікав від самого початку наших пригод аж до цієї хвилини, коли ми поклали його вмирати в блокаузі. Він, мов троянець, один стримував ворогів у проході на шхуні, прикриваючись самим матрацом. Усі накази він виконував мовчки, покiрливо й сумлінно. Він був старший за кожного з нас принаймні років на двадцять. І ось тепер оцей неговіркий стариган і вірний служник помирав у нас на очах...

Сквайр упав перед ним навколiшки, цілуючи йому руки й плачучи, мов дитина.

— Я вмираю, докторе? — запитав Том.

— Томе, друже, — сказав я йому, — ти просто вертаєшся додому.

— Перше я хотів би поквитатися з ними за той постріл, — відказав він.

— Томе, — промовив сквайр, — скажи, чи прощаєш ти мені?

— Хіба ж мені годилося б це робити, коли йдеться про мого пана, сквайре? — відповів Том. — А втім, хай буде так. Амінь!

Кілька хвилин він лежав, не озиваючись, а тоді попрохав, щоб хтось виголосив молитву.

— Такий уже звичай, сер, — прорік він вибачливим тоном. І невдовзі, не мовивши більш ані слова, одійшов у вічність.

Тим часом капітан, в якого, як я давно помітив, кишені й пазуха аж дуже так віддimalись, понавитягав звідти купу найрізноманітніших речей: британський прапор, Біблію, моток шворки, перо, чорнило, корабельний журнал і кілька фунтів тютюну. Він розшукав ошкурену соснову жердину і з допомогою Гантера встановив її над блокаузом у тому місці, де перехрещувались колоди. Потім виліз на дах і власноруч прив'язав до жердини й розправив цього прапора.

Це, очевидно, дуже втішило його. Злізши вниз, він заходився перелічувати й сортувати припаси, наче не мав ніякого іншого клопоту. Але роблячи це, він іноді поглядав на Тома, а коли той помер, дістав другий прапор, підійшов до небіжчика і шанобливо накрав його ним.

— Не беріть це так дуже до серця, сер, — сказав він, потискуючи руку сквайрові. — Він загинув, виконуючи свій обов'язок, а хіба може бути краща смерть? Можливо, з погляду теології я щось і не так кажу, але це правда.

Потім він одвів мене вбік і спитав:

— Докторе Лівсі, через скільки тижнів ви і сквайр сподіваєтесь діждатися прибуття другого корабля?

Я відповів йому, що тут ідеться не про тижні, а про місяці. Тільки в тому разі, якщо ми не повернемося до кінця серпня, Блендлі пошле нам на допомогу корабель. Але не раніше, хоч і не пізніше.

— Тож і підрахуйте, коли він буде тут, — докінчив я.

— Ну, сер, — сказав капітан, чухаючи потилицю, — за таких обставин доведеться скрутувати, навіть коли нам сприятиме доля.

— Що ви цим хочете сказати? — поцікавився я.

— Дуже шкода, сер, що ми втратили наш другий вантаж. Ось що я мав на думці, — відповів він. — Пороху й куль у нас досить, але харчів мало, украй мало, докторе Лівсі. Так ото, може, навіть і краще, що ми позбулися зайвого ідця.

І він показав на небіжчика, накритого прапором.

У цю мить високо над дахом блокгауза з ревом і свистом пролетіло ядро, впавши десь оддалік у лісі.

— Ого! — вигукнув капітан. — Бомбардують нас! Та вам же ненадовго вистачить пороху, голуб'ята!

Але вдруке вони поцілили краще. Ядро перелетіло через частокіл і впало біля блокгауза, здійнявши цілу хмару піску, хоч і не заподіяло ніякої шкоди.

— Капітане, — сказав сквайр, — цієї будівлі зі шхуни зовсім не видно. Мабуть, вони ціляють у прапор. То чи не розумніше було б спустити його?

— Спустити прапор? — обурився капітан. — Ні, сер. Я цього не зроблю!

І як тільки вимовив він оці слова, ми, здається, всі погодилися з ним. Ішлося бо не тільки про честь і гордість моряка — це був і тактично влучний хід: цим прапором ми показували своїм ворогам, що не боїмось їхньої канонади.

Бомбардування це тривало цілий вечір. Одне ядро перелітало, інше — недолітало або ж тільки збивало пісок біля огорожі. Піратам доводилося цілитись високо, а тому ядра втрачали силу й заривалися в сипкому піску. А уламки ядер майже ніякої шкоди нам не завдавали, хоч один з них влучив у дах, а другий пробив підлогу. Тому ми незабаром звикли до канонади і звертали на неї уваги не більше ніж на сюрчання цвіркуна.

— У всій оцій історії є й дещо путне, — зауважив капітан. — Очевидно, у лісі перед нами зараз нема жодної людської істоти. Відплив посилюється, і наші припаси, мабуть, уже показалися з-під води. Отже, викликаю охочих піти по солонину.

Ґрей і Гантер найперші захопилися. Добре озброївшись, вони перелізли через частокіл, однак із солониною їм не поталанило. Бунтівники виявились хоробрішими, ніж ми гадали, або ж поклали більше сподіванок на канонірську вправність Ізреела Гендса. Так чи йнак, але четверо або й п'ятеро їх уже витягували з води наші припаси і вбрід переносили до шлюпки, що стояла поблизу. Один з матросів увесь час веслував, аби течія не віднесла шлюпку вбік. Сілвер стояв на кормі в командній позі. І кожен із них був тепер озброєний мушкетом, видобутим із якоїсь потайної схованки.

Капітан сів на колоді й почав занотовувати в корабельному журналі: «Александр Смоллет — капітан, Девід Лівсі — корабельний лікар, Ейбрегем Ґрей — тесля, Джон Трелоні — власник судна, Джон Гантер і Річард Джойс — сухопутні люди, челядники власника корабля — оце й усі, хто не зрадив свій обов'язок. Сьогодні вони зійшли на берег, узявши з собою припасів щонайбільше на десять днів, і піднесли британський прапор над блокгаузом на Острові Скарбів. Томаса Редрута, служника судновласника, теж людину сухопутну, вбили бунтівники. Джим Гокінс, юнга...»

Саме в цю мить я задумався про долю бідолашного Джима Гокінса. Аж це з глибини острова пролунав чийсь голос.

— Це до нас хтось гукає, — мовив Гантер, що стояв на варті.

— Докторе! Сквайре! Капітане! Агов, Гантере, це ви? — почули ми чийсь голос.

Я підбіг до дверей — і побачив Джима Гокінса: живий і здоровий, він перелазив через наш частокіл.

РОЗДІЛ XIX

ЗНОВУ РОЗПОВІДАЄ ДЖИМ ГОКІНС: ЗАЛОГА В БЛОКГАУЗІ

Тільки-но побачивши британський прапор, Бен Ган зупинився, схопив мене за руку й присів.

— Ну, — сказав він, — там твої друзі. Це річ певна.

— Але куди ймовіріше, що то заколотники, — відповів я.

— Нізащо в світі! — вигукнув він. — На цьому безлюдному острові, де не бува нікого, крім джентльменів фортуни, Сілвер підняв би піратського прапора, — будь певний. Ні, це твої друзі. Тут була сутичка, і твої друзі, мабуть, перемогли. Вони засіли в старому зрубі, що його колись дуже давно спорудив Флінт. О, що за головань був оцей Флінт! Окрім рому, ніщо не могло збити його з ніг. І нікого він не боявся, тільки Сілвера. Сілвер — то такий хитрюга!

— Ну, гаразд, — сказав я, — може, й справді там мої друзі. То тим швидше треба прилучитись до них.

— Ні, братику, — почав заперечувати Бен, — стривай. Ти добрий хлопчак, коли я не помиляюсь, але все-таки ти тільки хлопчак та й годі. А Бен Ган — битий жак. Ніяким ромом не заманиш мене туди, куди ти йдеш... Я мушу перше сам побачити твого родовитого джентльмена, і хай він дасть мені слово честі. А ти не забудь мої слова. Тільки такому можна довіритись — так йому і скажи, — хто й виглядом своїм справляє шляхетне враження, і, кажучи це, вщипни його отак.

І він утретє щипонув мене все з отим самим хитруватим виглядом.

— А коли матимете потребу, щоб Бен Ган вам допоміг, то ти, Джиме, знаєш, де його знайти. На тому самому місці, де ти знайшов його сьогодні. І той, хто прийде до нього, хай тримає білу хусточку в руці. І хай він прийде сам-один. Ти так і скажи: «Бен Ган, — скажи, — має на це свої підстави».

— Гаразд, — відповів я. — Здається, я зрозумів вас. Ви хочете щось запропонувати, і вам треба побачити сквайра чи лікаря. І знайти вас можна там, де я знайшов вас сьогодні. Це все?

— А коли мене можна знайти — тебе не цікавить? — додав він. — Ну, хай буде в проміжок від полудня до шести склянок.

— Добре, — відповів я. — Тепер уже я можу йти?

— Але ти не забудеш? — тривожно перепитав він. — І так і скажеш: «Хто справляє шляхетне враження» і що є на це «свої підстави», бо головне — ми повинні чесно домовитись один з одним. А тепер можеш йти, Джиме, — сказав він, усе ще не відпускаючи моєї руки. — Слухай, Джиме, а коли ти зустрінеш Сілвера, то не викажеш йому Бена Гана? Не викажеш? Навіть коли тебе силоміць почнуть випитувати? Кажеш — ні? Ну, а якщо пірати отаборяться на березі, Джиме, то чи не варт зробити так, щоб у декого з них жінки до ранку повдівали?

Нараз його мову увірвав гуркіт гарматного пострілу. Ядро, з ревом пролетівши між деревами, зарилося в пісок ярів за сто від нас. Ми обидва чимдуж розбіглися в різні боки.

Гарматний обстріл тривав добрячу годину, коли ядра одне за одним пролітали через ліс. Я перебігав від одного захистку до іншого, і все мені здавалося, що ці страшні ядра летять просто на мене. Потім я трохи звик до стрілянини, але все не важився підійти до частоколу, круг якого найчастіше падали ядра. Зробивши великий гак на схід, я вийшов у надбережну смугу лісу.

Сонце вже зайшло, морський бриз завивав у верхів'ях дерев і покривав брижами сіру поверхню бухти. Відплив оголив широкі піщані відмілини, а повітря після денної спеки зробилося таке холодне, що мене й крізь куртку проймало дрозом.

«Еспаньйола» стояла на якорі на тому самому місці, але тепер над нею маяв «Веселий Роджер» — чорний піратський прапор на соглі. Коли я дивився, на борту шхуни саме зблиснув червонястий вогник,

і понад островом лунко прогрімів ще один гарматний постріл, а в повітрі просвистіло ще одне ядро. На тому канонада й скінчилася.

Якийсь час я лежав у кущах і стежив за метушнею піратів після гарматної атаки. Кілька чоловік рубали щось сокирами на піску навпроти частоколу. Пізніше я з'ясував, що то вони трошили нашого нещасного човника. Далі біля гирла річки між дерев палало велике вогнище, а від берега до шхуни й назад безупинно сновигала шлюпка. Матроси, вранці такі похмурі, тепер, веселючи, галасували й сміялися, наче діти. З голосів їхніх було знати, що вони встигли посмоктати рому.

Нарешті я зважився йти до форту. Я був далеченько від нього, на низькій піщаній косі, що замикала бухту зі сходу й у відплив сполучалася з Островом Кістяка. Підвівшись, я побачив трохи далі за косою серед низького чагарнику самотню скелю, досить високу й напрочуд білясту. У мене промайнула думка, що це і є та сама біла скеля, про

яку казав Бен Ган, і що коли мені тепер знадобиться човен, я знатиму, де його знайти.

Потім я подався краєм лісу, аж поки дійшов до частоколу з того боку, що від моря, і невдовзі мене дуже радо зустріли друзі.

Розповівши їм про свої пригоди, я почав оглядати блокгауз. Стіни, дах, підлога — все було складено з необтесаної соснини, підлога де-не-де була вища на фут чи півтора над землею. До дверей вів ганок, під яким дзюрчав невеличкий струмок, що стікав у штучний басейн, трохи чудний на вигляд: то був корабельний чавунний казан з вибитим дном, закопаний у пісок «по самісіньку ватерлінію», як висловився капітан. Усередині будівлі було порожньо, тільки в одному кутку стояла якась подобизна вимуруваного коминка та поруч іржава залізна жарівня.

Усі дерева на схилах пагорба всередині частоколу вирубали, коли споруджували будинок. Пеньки свідчили, що тут загинула чудова ділянка лісу. Верхній шар ґрунту на місці вирубу змили дощі, відслонивши чистий пісок. Тільки там, де струмок витікав із казана, видніли латки моху, папороть і низенькі стелюхи. За частоколом одразу — занадто близько, що заважало обороні форту, — починався густий високий ліс. З боку суходолу ліс був сосновий, а з боку моря сосни росли впереміж із вічнозеленими дубами.

Пронизливий вечірній бриз, про який я вже згадував, вів у всі шпарини незграбної будівлі й покривав підлогу дрібним піском. Той пісок засипав нам очі, хрумтів на зубах, потрапляв до нашої їжі, вирував у джерелі на дні казана, мов крупа в кулеші, коли закипає. Квадратна дірка в даху правила за димар, але дим погано виходив крізь неї і хмарою розповзався по всьому приміщенні, примушуючи нас кахикати й видаючи нам очі.

До того всього Грей, наш новий товариш, сидів із перев'язаним обличчям, бо його поранили в щоку, коли він перебігав до нас від скалотників, а старий Том Редрут, досі не похований, лежав біля стіни під британським прапором, захолюлий і закляклий.

Якби нам дозволили сидіти без діла, ми скоро занепали б на душі, але капітан Смоллет був не такий чоловік, щоб марнувати час. Він скликав нас усіх і розподілив на дві вахти. До однієї потрапили

лікар, Грей і я, а до другої — сквайр, Гантер і Джойс. І хоч ми всі були дуже втомлені, капітан двох послав у ліс по дрова, а двом іншим звелів копати могилу для Редрута. Лікареві приділили бути за кухаря, мене поставили на варті біля дверей, а сам капітан походжав від одного до іншого, підтримуючи кожного на дусі й підсобляючи за потреби.

Час від часу лікар підходив до дверей трохи подихати свіжим повітрям і дати відпочити почервонілим від диму очам. При цій нагоді він перекидався зі мною кількома словами.

— Цей Смоллет, — сказав він якось, — кращий за мене чоловіка. А коли вже я це визнав, то воно щось важить, Джиме.

Іншим разом він трохи помовчав, а тоді, схиливши голову набік, уважно подивився на мене й запитав:

— А Бен Ган — що він за один?

— Не знаю, сер, — відповів я. — Я не дуже певний, чи він сповна розуму.

— Якщо є хоч невеликий сумнів, значить, він не сповна розуму, — сказав лікар. — Людина, яка три роки гризла нігті на безлюдному острові, не може бути нормальною, як-от я чи ти, Джиме. Така вже людська натура. Ти начебто казав, що йому дуже хотілося сиру?

— Так, сер, — відповів я, — сиру.

— Тож бачиш, Джиме, — сказав лікар, — як воно часом добре, коли хтось ласун. Ти, мабуть, бачив мою тавлинку? Але ж ти ніколи не бачив, щоб я нюхав з неї. А це тому, що у тавлинці в мене не тюнтон, а кусень пармезану — поживного італійського сиру. Цей сир ми віддамо Бенові Гану!

Перед вечерею ми поховали старого Тома в піску і кілька хвилин постояли на вітрі біля його могили, поскидавши шапки.

Із лісу ми натягали цілу купу гілля, але капітанові здалось, що це малувато, і він сказав нам, що наступного дня доведеться працювати жвавіше. Потім кожен із нас зїв свою порцію солонини, запивши її склянкою гарячого грогу, після чого сквайр, лікар і капітан зібралися в кутку на нараду.

Здається, вони не могли надумати нічого доброго, бо ж харчів було так мало, що голод нас здолає задовго до того, як прибуде підмога. Вирішено було, що єдиний наш вихід — перебити якомога більше

піратів і змусити їх або здатись, або відпливти на «Еспаньйоли» в чисте море. З дев'ятнадцятих їх уже лишилося тільки п'ятнадцятеро, причому двоє з них поранені, а один, принаймні, той, що був біля гармати, — або дуже серйозно поранений, або ж помер. Ми поклали собі підстрелювати піратів за кожної слушної нагоди і якомога дбайливіше берегти своїх людей. Крім того, у нас були ще два надійних спільники: ром і підсоння.

Вплив першого з них уже позначався: до пізньої ночі ми чули з берега, хоч були за півмилі звідти, п'яницькі вигуки й пісні. А щодо другого, то лікар ручався своєю перукою, що не мине й тижня, як половина піратів захворіє на пропасницю, бо вони отаборилися біля болота і не мають ліків.

— Отже, — додав він, — коли вони нас усіх не перестріляють у ближчому часі, то залюбки повернуться на шхуну. Судно таки чогось варте: вони завжди можуть знову вдатися до піратського свого ремесла.

— Це перший у моєму житті корабель, який я мушу втратити, — зауважив капітан Смоллет.

Того вечора я був смертельно втомлений, як ви можете собі уявити, та все-таки довго вовтузився з боку на бік, поки заснув. Зате спав мов убитий.

Усі давно вже повставали, поснідали і встигли принести дров чи не половину того, що вчора наносили, коли я раптом прокинувся від несподіваного галасу й крику.

— Білий прапор! — крикнув хтось.

А потім почувся здивований вигук:

— То ж сам Сілвер!

Я скочив на ноги і, протираючи на бігу очі, кинувся до стрільниці в стіні.

Розділ XX

СІЛВЕР-ПАРЛАМЕНТЕР

І справді, за частоколом зупинилося двоє чоловік. Один з них розмахував білою ганчіркою, а другий — і то саме Сілвер, — спокійно стояв поруч.

Ще тільки світало, і ранок був найстуденіший з усіх, що я їх пам'ятаю. Холод проймав мене аж до кісток. Небо над нами було ясне й безхмарне, верхів'я дерев рожевіло від ранкового сонця. Але Сілвер і його супутник стояли ще в тіні, по коліна прикриті білястими нічними випарами, що виповзали з болота. Холод і ці випари — ось у чому полягали недобрі прикмети острова. Волога й нездорова ця земля, тут лютує пропасниця.

— Не виходьте! — сказав капітан. — Ручуся, що це якийсь підступ. — І потім озвався до піратів: — Хто там іде? Сійте, а то ми пальнемо!

— Білий прапор! — вигукнув Сілвер.

Капітан стояв на ґанку, але так, щоб не наразитись на зрадницьку кулю. Обернувшись до нас, він наказав:

— Лікарева вахта — до стрільниць! Докторе Лівсі, займіть північну стіну, будь ласка, Джим — східну, Грей — західну. Решті вартувати внизу й набивати мушкети. Жвавіш, хлопці! І будьте пильні!

Тоді знову звернувся до заколотників:

— Чого ви хочете з цим вашим мировим прапором?

Відповів йому не Сілвер, а другий пірат.

— Кап'тан Сілвер, сер, запрошує вас приїхати на шхуну й укласти перемир'я! — прокричав він.

— «Кап'тан Сілвер»? Я не знаю такого. Хто він?! — запитав на весь голос капітан. І додав стиха: — Бачте! Вже й кап'тан! Швидко вистудився!

Відповів тепер сам Довгий Джон:

— Це я, сер. Наші бідолашні хлоп'ята обрали мене за кап'тана після вашого дезертирства, сер. — На слові «дезертирство» він особливо

наголосив. — Ми готові підкоритись, коли погодимо умови, аби було порівну. А зараз я прошу тільки вашого слова, кап'тане Смолете, що ви одпустите мене живцем звідси й не стрілятимете, поки я не відійду на відстань пострілу.

— Я, чоловіче, не маю ані найменшого бажання розмовляти з вами, — відповів капітан Смоллет. — Та коли ви хочете щось сказати мені, підійдіть сюди — це все. Тільки якщо ви задумали якусь зраду, то нарікайте вже самі на себе.

— Цього досить, кап'тане! — радісно вигукнув Довгий Джон. — Самого вашого слова досить. Я знаю, що таке джентльмен, будьте певні.

Ми бачили, як пірат із білим прапором намагався затримати Сілвера. Це й не дивно було, бо капітан розмовляв не аж так люб'язно. Але Сілвер тільки голосно розреготався і поляскав товариша по плечу, ніби навіть думка про небезпеку здавалася йому безглуздою. Він підступив до частоколу, перекинув через нього спочатку свою милицю, а потім переліз і сам, досить швидко і вправно.

Сказати правду, я так захопився цією пригодою, що зовсім забув про обов'язки вартового. Я навіть відійшов від стрільниці й став позади капітана, який сів на порозі, підперши голову руками, і замріяно дивився на воду, що з булькотом вихлюпувала зі старого чавунного казана на пісок. Та ще й тихо насвистував пісеньку: «Гей-но, хлопці та дівчата».

Сілверові було дуже важко вибиратись крутим схилом пагорба. На сипкому піску серед грубих пеньків він зі своєю милицею здавався безпорадним, як судно на міліні. Але мужньо й мовчки подолавши всі перешкоди, він урешті підступив до капітана і якнайчемніше привітав його. Сілвер мав на собі найкраще своє вбрання: довгий, до колін, синій сурдут, усипаний мідними гудзиками, і зсунути на потилицю трикутку, обшиту тонким мереживом.

— То це ви, чоловіче? — сказав капітан, підводячи голову. — Вам краще б сісти.

— А ви не впустите мене всередину, кап'тане? — жалібно попросив Довгий Джон. — Ранок, знаєте, дуже холодний, сер, щоб сидіти на вогкому піску.

— Ого, Сілвере, — відповів капітан, — якби ви лишалися чесною людиною, сиділи б зараз у своєму камбузі. Ви самі встряли в цю халепу. Або ви — кухар на моєму судні, і тоді з вами поводиться люб'язно, або ж ви — капітан Сілвер, запеклий бунтівник і пірат, якому одна дорога — на шибеницю.

— Гаразд, гаразд, капітане, — відказав корабельний кухар, слухняно сідаючи на пісок. — Тільки потім подасте мені руку, щоб я зміг підвестись, та й уже. Ви тут непогано влаштувалися!.. А це, я бачу, Джим! З яким ранком тебе, Докторе... Докторе... моє вам шанування! Та ви тут усі вкупі, мовляв, як та щаслива сімейка...

— Коли маєте щось казати, чоловіче, то кажіть, — перебив його капітан.

— Маєте рацію, капітане Смоллет, — відповів Сілвер. — Діло насаперед. А таки добрячу штуку ви утнули цієї ночі. Добрячу, нічого не скажеш. Хтось із вас незле орудує ломакою. Декотрі з моїх людей були просто вражені, та що там декотрі — всі, можна сказати... Я й сам, як на правду, теж... Може, саме через це я й прийшов сюди на перемови. Але хай мене грім поб'є, капітане, якщо вдруге вам таке поталанить! Ми скрізь вирядимо варту і менш пропускатимемо з ромом. Може, ви думаєте, що ми всі були п'яні в дим? Так-от, скажу вам, що я був тверезий — я тільки втомився, як пес. Якби я прокинувся на секунду раніше, то спопав би вас на гарячому, будьте певні. Він це був живий, коли я підбіг до нього.

— Ну й що? — спокійнісінько промовив капітан Смоллет.

Усе те, що казав Сілвер, становило для капітана загадку, хоч із його тону нічого цього не можна було помітити. Що ж до мене, то я починав здогадуватись. Я пригадав останні слова Бена Гана. І мені свінуло, що це, мабуть, він провідав піратів уночі, коли ті повпивалися круг вогнища. З радістю я відзначив, що тепер проти нас лишилося тільки чотирнадцятеро ворогів.

— Так ось у чім річ, — провадив далі Сілвер. — Ми хочемо здобути ці скарби, і ми їх здобудемо. Такий наш інтерес. А ви хочете врятувати собі життя — це ваш інтерес. Адже у вас є карта, чи не так?

— Може, і є, — відповів капітан.

— Та що там, я знаю, що вона у вас є, — мовив Довгий Джон. — І нема рації вам так сухо розмовляти з нами, це ні до чого доброго не приведе. Я хочу тільки сказати, що нам потрібна ваша карта, та й годі. А щодо мене, то я особисто ніякого зла вам не бажав...

— Мене ви не обдурите, чоловіче, — урвав його капітан. — Ми добре знаємо, які були ваші наміри, тільки нас вони не тривожать, бо тепер уже це вам не вдасться.

Капітан незворушно зиркнув на пірата й заходився натоптувати люльку.

— Якби Еб Грей... — почав був Сілвер.

— Облиште це! — скрикнув містер Смоллет. — Грей нічого не сказав мені, та я ні про що його й не розпитував. Скажу більше: я б залюбки висадив у повітря і вас, і його, і весь оцей клятий острів! Ось яка моя думка про все це, чоловіче.

Цей невеликий спалах гніву наче остудив Сілвера. Перед цим він почав був дратуватись, але тепер опанував себе.

— Це як вам любіше, — сказав він. — Я не можу вказувати джен-тльменові, якої він має бути думки... Але ви, здається, хочете запалити люльку, кап'тане? То коли дозволите, я зроблю те саме.

Він набив свою люльку й запалив. Так сиділи вони якусь часину й мовчки смалили, іноді поглядаючи один одному в обличчя, іноді притоптуючи тютюн, іноді нахилиючись уперед, щоб сплунути. На них цікаво було дивитись, як на п'єсу в театрі.

— Так-от, — почав знову Сілвер, — наші умови такі. Ви нам даєте карту, аби ми могли знайти скарби, перестаєте стріляти в бідолашних моряків і розчереплювати їм голови, коли вони сплять. Якщо ви це зробите, ми запропонуємо вам на вибір: або ви сядете на судно разом із нами після того, як ми навантажимо скарби, і я присягаюся вам, що висаджу вас цілими й здоровими десь на берег. Або, якщо вам це не до вподоби, бо декотрі мої матроси люди брутальні й мають з вами давні порахунки, тоді можете лишитись тут, на острові. Харчами ми поділимося з вами порівно. І знову ж таки присягаюся вам, що перше судно, яке ми зустрінемо, я заверну до вас. Тепер ви бачите, що я кажу до діла. На кращі умови вам годі й сподіватись.

Гадаю, — сказав він уже голосніше, — що всі люди в цьому домі чують мої слова, бо що я кажу одному, те кажу й усім.

Капітан Смоллет підвівся й струсив попіл з люльки на долоню.

— Це все? — спитав він.

— Все до останнього слова, побий мене грім! — відповів Джон. — Якщо ви відхилите ці умови, то замість мене заговорять наші рушниці.

— Чудово, — сказав капітан. — А тепер вислухайте мене. Якщо ви прийдете сюди поодинокі і без зброї, я закую вас усіх у кайдани й відвезу до Англії, щоб вас судили справедливим судом. А якщо ви не прийдете, то запам'ятайте, що мене звуть Александер Смоллет, що я стою під британським прапором і що я спроваджу вас усіх на той світ до нечистого. Ніяких скарбів ви не знайдете. Втекти на кораблі ви не зможете: серед вас нема нікого, хто міг би його вести. Боротися з нами вам теж не по силі: адже Грей сам-один подолав п'ятьох із вас. Ви добряче сіли на мілину, пане Сілвере, і вам з неї нелегко знятися. Це я вам кажу і це останнє добре слово, яке ви чуєте від мене, бо, клянуся небом, я всаджу вам кулю межі плечі, коли зустріну ще раз. Забирайтеся звідси, чоловіче, і чим швидше!

Обличчя Сілверове побагровіло, а в очах спалахнула лють. Він теж струсив попіл зі своєї люльки.

— Дайте руку, щоб я зміг підвестись! — скрикнув він.

— Тільки не я, — відказав капітан.

— Хто ж допоможе мені підвестись?! — проревів Сілвер.

Ніхто з наших не зрушився з місця. Страшенно лаючись, він доповз по піску до ганку і, спершись на нього, знову став на свою милицю. Тоді сплюнув у струмок і вигукнув:

— Отак! Отак я плюю й на вас! Не мине й години, як я розтовчу цей старий блокгауз, мов пляшку з ромом! Смійтеся, хай вам чорт, смійтеся! Не мине й години, як ви засмієтеся на кутні, присяйбі! А хто лишиться живий, той позаздрить і мертвим.

Кленучи всіх останніми словами, Сілвер пошкунтильгав схилом униз до частоколу; разів чотири чи п'ять намагався він перелізти через нього, та все зривався, аж поки врешті йому допоміг чоловік із білим прапором, і за хвильку по тому вони зникли серед дерев.

Розділ XXI

АТАКА

Тільки-но Сілвер зник, капітан, який увесь час не зводив з нього очей, заглянув у будинок і зауважив, що на своєму посту стоїть лише Грей. Тоді ми вперше побачили капітана розгніваним.

— На місця! — гримнув він. А коли ми шугнули на свої пости, промовив: — Грею, я запишу твоє ім'я до корабельного журналу. Ти виконував свій обов'язок, як справжній моряк. А ви, містере Трелоні, здивували мене, сер. Докторе, таж на вас колись був військовий мундир!.. Якщо так ви служили й біля Фонтенуа, сер, то краще б вам було сидіти вдома.

Лікарева вахта стала до стрільниць, а решта нас заходилися набивати запасні мушкети. Всі ми почервоніли, бо ж були таки винуваті.

Деякий час капітан мовчки спостерігав усе це, а потім знову заговорив:

— Я, друзі, як то кажуть, випалив по Сілверові з усіх гармат. Навмисне допік його до живого. Він погрожував, що не мине й години, як нас атакують. Ви знаєте, що числом їх більше, зате ми сидимо в укріпленні, а хвилину тому я міг би навіть сказати, що в нас перевага і в дисципліні. Я не маю найменшого сумніву, що ми можемо перемогти їх, якщо ви цього захочете.

Потім він обійшов усіх нас і визнав, що тепер усе гаразд.

У двох коротких стінах блокгауза — північній і західній — було тільки по дві стрільниці; у південній, де ґанок, теж дві, а в північній — п'ять. На сімох чоловік ми мали двадцять мушкетів. Дрова ми склали в чотири штабелі — по одному біля кожної стіни, — і на них, як на столи, примістили бойові припаси й по чотири заряджені мушкети, щоб мати їх напохваті. Посередині приміщення лежали кортики.

— Загасіть вогонь, — звелів капітан. — Уже не холодно, а дим тільки очі їсть.

Містер Трелоні виніс на подвір'я залізну жарівню й розкидав жаринки серед піску.

— Гокінс іще не снідав... Гокінсе, візьми свій сніданок і поїж на посту, — вів далі капітан Смоллет. — Жвавіше, хлопче, тобі не завадить підкріпитися. Гантере, налиий усім по чарці бренді.

Поки ми виконували це все, капітан обміркував план оборони.

— Ви, докторе, станете біля дверей, — мовив він урешті. — Пильнуйте, але не вистромляйтесь: стійте всередині й стріляйте з дверей... Ти, Гантере, будеш зі східного боку, а ти, Джойсе, — із західного. Містере Трелоні, вам, як найкращому стрільцеві, — вам із Греєм припаде найдовша північна стіна, де п'ять стрільниць: звідти основна небезпека. Якщо вони підступлять до блокгауза й почнуть стріляти крізь них, справи наші будуть кепські. Ми з тобою, Гокінсе, ніякі стрільці, тож нам випадає набивати мушкети й допомагати іншим.

Капітан мав слушність: вже було не холодно. Сопнце, ледве підбившись над верхи дерев, своїм світлом заляляло весь пагорб і розігнало болотні випари. Пісок став гарячий, а на колодах блокгауза виступила розтоплена смола. Ми покидали куртки та сурдуги, порозстібали коміри сорочок і засукали рукави по самі плечі. Кожен стояв на своєму посту, знемагаючи від спеки й напруги.

Так минула година.

— Хай йому чорт! — сказав капітан. — Стає занудно, як у мертвий штіль. Ану, Грею, засвисти, чи що, може, вітерець приманиш!

І саме цієї хвилини з'явилися перші ознаки того, що починається атака.

— З вашого дозволу, сер, — спитався нараз Джойс, — коли я побачу кого-небудь, то чи маю стріляти?

— Аяюке! — крикнув капітан.

— Дякую, сер, — так само спокійно й чемно відповів Джойс.

Нічого поки що не сталося, але це Джойсове запитання змусило нас усіх насторожитися і напружити зір та слух. Стрільці піднесли мушкети, а капітан стояв серед блокгауза, міцно стуливши губи й насупивши брови.

Так збігло кілька секунд. Раптом Джойс просунув мушкета в стрільницю і пальнув. Не встигла ще завмерти луна від цього пострілу, як з лісу навсібіч знялася запекла стрілянина — кулі летіли одна за одною, мов гуси вервечкою. Кілька їх влучило в колоди блокгауза, але жодна не потрапила всередину.

Коли ж розвіявся пороховий дим, навколо частоколу й у лісі стало знову тихо й порожньо, як і передніше було. Жодна гілка не погойдувалась, жодна цівка рушниці не поблискувала, виказуючи присутність наших ворогів.

— Поцілив ти когось? — запитав капітан.

— Ні, сер, — відповів Джойс. — Наче ні, сер.

— Добре, хоч правду кажеш, — пробурмотів капітан Смоллет. — Набий мушкета йому, Гокінсе. А скільки пострілів було з вашого боку, докторе?

— Я знаю точно, — відказав доктор Лівсі. — З цього боку було три постріли. Я бачив три спалахи: два поряд, а один далі на захід.

— Три! — повторив капітан. — А у вас скільки, містере Трелоні?

Але тут відповісти було нелегко. З північного боку стріляли багато: сквайр нарахував сім пострілів, а Грей вісім чи дев'ять. Із заходу й сходу пальнули тільки по разу. Отже, атаки слід було чекати з півночі, а з інших боків стріляли, тільки щоб відвернути нашу увагу. Проте капітан Смоллет не змінив розміщення наших сил, міркуючи так: якщо заколотники перескочать через частокіл, вони зможуть захопити порожні бійниці й перестріляти нас усіх, мов шурів, у нашій власній фортеці.

А втім, нам не дали багато часу розмірковувати. З півночі раптом розлігся гучний крик, і невеличкий гурт піратів вискочив із лісу й побіг прямо до частоколу. Ту саму мить із заростей знов заторохкотіли постріли, і одна куля, влетівши в двері, розтрощила лікарів мушкет.

Нападники швидко, наче мавпи, подерлися через частокіл. Сквайр і Грей стріляли раз за разом. Троє з нападників упали: один у загорі, а двоє — по той бік. Щоправда, один з них був, мабуть, лише наляканий, а не поранений, бо зразу ж схопився на ноги й зашився між дерев.

Двоє лежали на землі, один утік, але чотирьом таки пощастило перелізти через частокіл всередину. Решта піратів — семеро чи восьмеро, що засіли в хащах і мали, очевидно, по кілька мушкетів, — без увагу обстрілювали блокгауз, не завдаючи нам, однак, ніякої шкоди.

Четверо тих, що опинилися по цей бік частоколу, із вереском кинулися до блокгауза, підбадьорювані вигуками своїх товаришів із лісу.

Ми кілька разів пальнули в них. Але в поспіху наші стрільці, здається, ні разу не влучили. Умліюка четверо піратів збігли на пагорб і наїли на нас.

Із середньої стрільниці виткнулася голова Джоба Ендерсона, боцмана.

— Бий їх! Бий! — рикнув він громохким голосом.

Ту ж мить другий пірат, ухопивши за цівку Гантерів мушкет, вирвав його і так стусонув Гантера кольбою, що сердега знепритомнів і впав на підлогу. Третій пірат, непомітно оббігши навкруг будівлі, зненацька з'явився у дверях і замахнувся кортиком на лікаря.

Ми опинилися в такому становищі, в якому недавно були наші вороги. Ще хвилину тому ми стріляли з укриття в незахищених піратів, тепер же під прикриттям були вони, а ми не могли відповідати на їхні постріли.

Рятувало нас трохи те, що блокгауз заволокло пороховим димом. У вухах у мене аж гуло від цього шарварку, криків і стогонів, від пісвольних пострілів.

— Надвір, хлопці, на відкриту місцину! Кортики! — загукав капітан.

Я схопив кортика, що лежав на штабелі. Хтось інший, теж хапаючи кортика, різонув мене по суглобах пальців, але я навіть не відчув болю. Я вискочив із дверей на денне світло. Слідом за мною вихопився ще хтось, але хто — я не розгледів. Просто перед моїми очима лікар гнав схилом того пірата, що на нього напав; я бачив, як він уловив момент і так угатив його кортиком, що той гепнувся навзнік із чималою раною через усе обличчя.

— Круг будинку, хлопці, круг будинку! — гукнув капітан; голос його — я помітив це, не зважаючи на загальну метушню, — якось змінився.

Машинально скорившись наказові, я з кортиком над головою завернув на схід і тут-таки за блокгаузом зненацька наскочив на Ендерсона. Він голосно вереснув, і кортик його зблиснув на сонці. Я не встиг навіть злякатись, але, ухиляючись від удару, спіткнувся на сипкому піску й покотився сторчолов із пагорба.

Коли я ще вибігав із блокгауза, інші пірати вже перелазили через частокіл, щоб таки доконати нас. Один із них, у червоному ковпаку,

із кортиком у зубах, був саме на огорожі й перекинув ногу, щоб стрибнути. Усе це скоїлося так швидко, що, коли я схопивсь на ноги, пірат у червоному ковпаку ще сидів у тій самій позі, а голова другого тільки вистромилася з-за частоколу. І все-таки за цей короткий проміжок бій скінчився, і перемога була за нами.

Грей, що вискочив з блокгауза слідом за мною, забив на місці здорования-боцмана, не давши йому отямитись після невеликого удару по мені. Другого пірата підстрелили біля бійниці в ту мить, коли він ціляв усередину блокгауза; тепер він лежав на піску в агонії, а пістоль ще кувився в його руці. Третього в мене на очах уклав лікар. З чотирьох піратів, які перелізли через паркан, вижив тільки один: покинувши кортика на бойовищі, він хапався перелізти назад, аби уникнути неминучої смерті.

— Стріляйте! Стріляйте з будинку! — гукнув лікар. — А ви, хлопці, швидше під захисток!

Та на слова його ніхто не зважив і не стрельнув, тож останній із нападників вільно собі переліз через частокіл і сховався, як і всі інші, в лісі. За хвилику нападницький гурт зник і біля блокгауза лишилися лежати п'ятеро: четверо по цей бік огорожі й один ззовні.

Лікар, Грей і я кинулися всередину будівлі. Пірати, котрі ще живі, могли щохвилини вернутись туди, де полишили свої мушкети. Коли порохований дим розвіявся, ми побачили, як дорого коштувала нам перемога. Гантер лежав зімлілий біля своєї стрільниці; у Джойса була прострелена голова, і він уже не ворухився. А посеред приміщення сквайр підтримував капітана; вони обидва були страшенно бліді.

— Капітана поранено! — сказав містер Трелоні.

— Пірати втекли? — запитав містер Смоллет.

— Хто міг, той таки втік, — відповів лікар. — Але п'ятеро з них уже ніколи не зможуть бігати.

— П'ятеро! — скрикнув капітан. — Це вже краще. Вони втралили п'ятох, а ми — трьох, тож нас тепер четверо проти дев'ятох. Це краще, ніж спочатку, коли нас було семеро проти дев'ятнадцятох!

---

¹ Насправді піратів невдовзі лишилося тільки восьмеро, бо матрос, якого містер Трелоні підстрелив на борту шхуни, помер від рани того ж таки вечора. Але ми, звісно, дізналися про це набагато пізніше. (Прим. Гокінса).

Частина п'ята

МОЇ ПРИГОДИ НА МОРІ

Розділ XXII

Як почалися мої пригоди на морі

Заколотники не поверталися і навіть припинили стрілянину з лісу. Вони «дістали свою пайку на сьогодні», — як висловився капітан, і ми могли тепер узятися до власних справ і спокійно перев'язати поранених та приготувати обід. Незважаючи на небезпеку, сквайр і я заходилися кувари́ти на вільному повітрі перед блокгаузом, але навіть надворі ми насилу могли щось робити, так вражали нас голосні стогони наших поранених.

Із восьми чоловік, що потерпіли в бою, живими zostалися тільки троє: той пірат, якого підстрелено коло бійниці, Гантер і капітан Смольт. Перші двоє ледве дихали. Пірат помер під час операції, а Гантер, попри всі наші зусилля, так і не прийшов до пам'яті. Він цілий день лежав нерухомо, важко хекаючи, так само, як постоялець-піратюга в нашому заїзді, коли його побив грець. Мушкетом йому розтщило груди, а падаючи, Гантер ушкодив черепа, тож наступної ночі без жодного скрику чи стогону він віддав Богові душу.

Щодо капітана, то хоч рани його були болючі, однак життю не загрозували, і жоден орган не був серйозно ушкоджений. Перша куля — Ендерсонова — пробила йому лопатку й трохи зачепила легені, а друга — влучила в литку й порвала деякі м'язи. Лікар запевняв, що капітан, безумовно, одужає, але кілька тижнів він не повинен ні ходити, ні ворушити рукою і, по змозі, навіть не розмовляти.

Випадковий поріз у мене на щоці виявився просто дрібницею. Доктор Лівсі заліпив його пластирем і на додачу ще смикнув мене за вухо.

Пообідавши, сквайр із лікарем підішли до капітана про щось порадитись. Коли вони набалакалися, — а це вже було після полудня, — лікар узяв капелюха й пістолі, почепив до пояса кортик, поклав

у кишеню карту, повісив через плече мушкета і, перелізши через частокіл із північного боку, швидко розчинився серед лісу.

Ми з Греєм сиділи в протилежному кутку блокгауза, щоб не чути розмови наших старшаків. Побачивши дивацькі збирання лікаря, Греї так сторопів, що витяг люльку з рота й забув її назад устроїти.

— Що за чортівня! — вигукнув він. — Доктор Лівсі з глузду з'їхав, чи що?

— Не думаю, — відповів я. — З нас усіх він хіба останнім з глузду з'їде.

— Може, воно й так, друже, — сказав Греї. — Але тоді виходить, що це в мене з клепками не гаразд, бо я нічого не розумію.

— А по-моєму, — зауважив я, — лікар просто щось надумав. І коли я не помиляюся, він пішов на побачення з Беном Ганом.

Згодом виявилось, що я таки мав рацію.

Тим часом задуха в блокгаузі ставала нестерпною. Пісок на подвір'ї розжарився на полудневому сонці, і в голові моїй заройлися такі думки, які ледве чи додавали мені честі. Уявіть собі, що я почав заздрити лікареві, який їде собі лісом у затінку й холодку, слухає щебет пташок і вбирає приємний запах соснини, а я мушу пектись на цій жароті, коли одежа прилипає до гарячої смоли, бачити кров і трупи навколо себе. Отож мене пройняла така відраза до цього форту, що вона була майже впорівень до мого страху.

Поки я прибирав у блокгаузі й мив посуд, моя відраза дедалі більшала і мене щораз дужче проймала заздрість до лікаря. Нарешті я випадково опинився біля мішка з сухарями. Помітивши, що мене нікто не бачить, я зробив перший крок до своєї втечі: напхав сухарями обидві кишені куртки.

Звісно, я був божевільцем, а задум мій — нерозважливий і страшенно небезпечний, але я поклав собі застеретися, наскільки це було можливо. Цих сухарів мало вистачити мені щонайменше на добу. Потім я взяв два пістолі. А що кулі й порох були в мене раніше, то я відчув себе добре озброєним.

Сам по собі мій план був не такий уже й поганий. Я хотів дістатися піщаної коси, що відокремлювала зі сходу бухту від моря, знайти білу скелю, яку я примітив напередодні ввечері, і переконатись, чи там ховає свого човна Бен Ган. Я й досі гадаю, що це, безперечно, варто

було зробити. Але, знаючи певно, що мене не відпустять з блокгауза, я вирішив утекти крадькома. Ну, а коли чинити в такий спосіб, то й сам добрий намір цим перекреслюється. Та що ж, як я був тільки хлопчаком і затявся на своєму!

Невдовзі й нагода випала для втечі, коли сквайр і Грей взялися перебинтовувати капітана. Шлях був вільний. Я переліз через частокіл і зник у хащі, і перш ніж зауважили мою відсутність, відійшов уже так далеко, що не міг почути ніяких криків своїх товаришів.

Цей мій другий несподіваний вибрик був ще гірший від першого, бо ж захищати блокгауз лишилися тепер тільки двоє здорових людей. Проте, як і за першим разом, мені пощастило, і я дуже сприяв урятуванню нас усіх.

Я попрямував до східного берега острова, щоб далі йти з того боку коси, який виходив до моря і де мене не могли побачити зі шхуни в бухті. Пора вже була передвечірня, хоч сонце ще не заходило. Пробираючись між високих дерев, я чув не тільки неперервний гуркіт прибою, а й шерех гілок та листя вгорі, — отже з моря подував досить сильний вітер. Незабаром війнуло прохолодою, і за кілька кроків я вийшов на узлісся й уледів перед себе синій сліпучий простір моря аж до обрїю і прибїй, що піняво клекотів під берегом.

Я не бачив ані разу, щоб море біля Острова Скарбів було спокійне. Навіть за тихої погоди, коли морська синява нерухомила під яскравим сонцем, на цей берег з гуркотом котилися величезні вали, і так тривало вдень і вночі. Гримотіння прибою чулося скрізь на острові, від нього нікуди було сховатися.

Простуючи берегом, я з насолодою вбирав у себе гул моря; потім я вирішив, що вже досить далеко зайшов на південь, і під захистом густого чагарнику побрався плазом на хребет коси.

Позад мене було море, попереду — бухта. Вітер з моря, наче вичерпавши свою навальну силу, майже зовсім ущух, і його заступили мінливі повітряні течії з півдня й південного сходу, що приносили густі хмари туману. Протока, захищена Островом Кістяка, здавалася такою ж спокійною і олив'яно-тьмяною, як і того дня, коли ми вперше її побачили. «Еспаньйола», від ватерлінії до верхівки щогли, де повис «Веселий Роджер», уся віддзеркалювалася в нерухомій воді.

Біля борту шхуни стояла шлюпка, на кормі її сидів Сілвер, якого я розпізнав би з будь-якої відстані. Він розмовляв з двома піратами, що перехилилися до нього через борт судна. В одного з них, безперечно в того самого, котрий пару годин тому перелазив через частокіл, на голові був червоний ковпак. Вони, мабуть, балакали й сміялися, але між нами простягалася ціла миля, і я не міг розібрати жодного їхнього слова. Раптом до мене долинув страшний нелюдський скрик; я аж здригнувся з переляку, але потім упізнав голос Капітана Флінта, папуги, — мені навіть здалося, що я побачив барвистого птаха на руці в хазяїна.

Невдовзі після того шлюпка відчалила від шхуни й попрямувала до берега, а пірат у червоному ковпаку та його товариш спустилися в каюту.

Тим часом сонце сховалося за Підзорною Трубою, туман погустішав, і почало швидко смеркати. Я зрозумів, що не можна гаяти ні хвилини, коли хочу розшукати човна сьогодні.

Біла скеля на косі чітко вирізнялася над чагарником, але до неї було відстані десь так в одну восьму милі, і в мене пішло чимало часу, поки я дістався туди — іноді доводилося навіть рачкувати в густих кущах. Була вже майже ніч, коли я намацав руками гоструваті виступи скелі. Під нею виявилася малопомітна серед густого чагарнику по коліна та піщаних горбів невеличка западина, поросла зеленим мохом. У глибині западини виділо маленьке шатро з козячих шкур, подібне до тих, які роблять цигани в Англії.

Я заліз у ту западину, підняв край шатра й побачив там човна Бена Гана. З усіх саморобних човнів цей був, так би мовити, найсаморобніший. Бен сплів із пружного гілля кривобоку раму, а потім обшив її козячими шкурами, хутром усередину, — оце й був увесь човен. Не знаю, як він міг витримати дорослу людину, коли навіть я ледве вмщувався в ньому. В човні була вузька лавочка для весляра й опора для ніг, лежало там і невеличке весельце з двома лопатями.

Доти я ніколи не бачив плетених рибальських човнів, на яких плавали стародавні британці⁴. Але згодом мені довелося побачити одного

⁴ Брити — кельтські племена, що в давнину заселяли Англію.

з них. Тож аби ви мали краще уявлення про човен Бена Гана, я скажу, що він був схожий на найпершого й найнезграбнішого з тих давніх суденець. А втім, він мав також головну їхню перевагу: був легкий, і його вільно можна було переносити з місця на місце.

По тому, як я відшукав човна, мені наче треба було б схаменутися й вернутись до блоктауза, але в мене виник уже інший план. Я так захопився ним, що не зрікся б його навіть на вимогу самого капітана Смоллета. Я надумав підплисти вночі до «Еспаньйоли» й перетяти якірну линву, щоб течія десь викинула судно на берег. Я був певен, що заколотники після сьогоднішньої невдачі тільки й мріють знятися з якоря і вийти в море. Цьому й слід було перешкодити, поки ще не пізно. А оскільки на шхуні, як я помітив, не лишилося жодної шлюпки, то мій намір можна було здійснити, не дуже й ризикуючи.

Чекаючи, поки зовсім смеркне, я сів на пісок і заходився гризти сухарі. Ніч випала найпридатніша для мого задуму. Туман заснував усе небо, і коли примерхли й погасли останні промені сонця, на Острові Скарбів запанувала суцільна темрява. Взявши на плечі човна, я вибрався із западини і спотикаючись почвалав до води. Серед суцільного мороку були тільки дві світлі цятки: велике вогнище на березі край болота, де пиячили пірати, які зазнали поразки, і вогник з кормового віконця на шхуні, що стояла на якорі. Завдяки відпливу шхуна тепер обернулася провою до мене, тож я бачив не самі це світло, а тільки невизначний відблиск його в тумані.

Відплив почався вже раніше, і мені довгенько довелося йти мокрим піском, грузнучи по литки, перш ніж я наздогнав воду, що відступала від мене. Побрівши ще трохи мілководдям, я досить вправно спустив свого човника на поверхню води кілем униз.

Розділ XXIII

У хвилях відпливу

Човник, як я й гадав, виявився цілком придатний для людини мого зросту й ваги — легкий і рухливий, але zarazом він був до того примхливий та хисткий, що кермувати його було просто несила. Хоч ти що з ним роби, а він усе хилиться на один бік і знай собі крутиться й крутиться. Недурно ж сам Бен Ган визнавав, що дати раду цьому човнові може тільки той, хто «принатурився до нього».

Я ще, звісно, «не принатурився» до човника, і він у мене завертав куди завгодно, тільки не туди, куди мені було треба. Здебільше він лягав на курс, рівнобіжний до шхуни, тож якби не відплив, я б ані за що не дістався до шхуни. На щастя, течія підхопила мене й понесла в тому напрямку, де була «Еспаньйола».

Спершу судно замаєчило переді мною плямою, ще чорнішою за навколишню темряву, потім вирізались обриси його шогл і корпусу, а ще за хвилю (бо течія відпливу чимдалі дужчала) я опинився біля якірної линви, за яку й ухопився.

Линва була натягнута, мов тятива, — з такою силою рвався корабель з якоря. Навколо шхуни в нічній пітьмі плюскотіли й хлопали хвилі, як гірський потік. Тільки раз би я різонував ножем — і «Еспаньйола» помчала б туди, куди понесе її течія.

Але я вчасно збагнув, що коли зразу перетяти туго натягнену линву, вона може вдарити мене, як кінь копитом. Якби я зважився на таку дурість, то беркицьнувся б у воду разом із човником.

Отож я стримався і був би зовсім зрікся свого наміру, коли б не добра нагода. Однак вітерець, що перше був віяв з південного сходу та півдня, тепер змінив напрям на південно-західний, і поки я розмірковував, раптом налетів шквал і посунув «Еспаньйолу» проти течії. Линва під мою руку, на превелику радість, ослабла, а рука на часинку занурилась у воду.

Зрозумівши, що час діяти, я вихопив з кишені ножа, розкрив його зубами й одне по одному почав перерізати волокна линви. Коли

їх лишилося всього два, я зупинився, дожидаючи, коли порив вітру ще ослабить лину, щоб можна було її перетяти до кінця.

Увесь цей час із каюти лунали гучні голоси, але я, правду кажучи, так захопився своєю справою, що не звертав на них ніякісінької уваги. Тепер же, маючи вільну хвилинку, почав до них прислухатись.

Один голос належав стерничому Ізреєлові Гендсу, колишньому канонірові у Флінта. Другим співрозмовником був явно мій добрий знайомий у червоному ковпаку. Обидва, судячи з голосів, були добряче п'яні й пили далі, бо коли я саме прислухався, котрийсь із них із п'яницьким вигуком відчинив кормове віконце й щось пошпурив у воду — чи не порожню пляшку. А втім, вони не тільки

пиячили, а й запекло сварилися. Лайка сипалася безперестану, і не раз мені здавалося, що ось-ось почнеться вже й бійка. Проте сварка на який час уцухала, голоси трохи тихшали, а потім вона спалахувала по-новій, щоб за кілька хвилин ізнов стихнути.

На березі проміж дерев видніло полум'я великого табірною багаття. Хтось там наспівував давню одноманітну матроську пісню, виводячи після кожного куплету такі занудні рулади, що можна було тільки подивуватись, як самому співакові не уривається терпець. Я частенько чув оцю пісню в тому нашому плаванні й запам'ятав із неї такі слова:

*Ніхто не вернувся додому гулять,
А вийшло їх в море аж сімдесят п'ять.*

Я подумав, що ця журлива пісня цілком пасує до настрою людей, які зазнали таких тяжких втрат останнього ранку. Але з того, що я бачив на власні очі, знати було, що ці морські розбишаки такі самі бездушні, як і море, яким вони плавають.

Нарешті знову зірвався вітер. Шхуна здригнулася й посунулася до мене в темряві. Відчувши, як ослабла линва, я одним сильним рухом перетяв останні волокна.

Вітер мого човника майже не зачепив, і я раптом опинився під самісінькою провою «Еспаньйоли». Шхуна стала повільно обертатися навколо своєї осі й попливла за течією.

Я веслував щосили, остерігаючись, щоб вона мене не перекинула. Та шхуна все тягла човника за собою, і, не мігши відірватись від неї, я тільки повільно пересувався кормою вперед. Зрештою, однак, пощастило-таки відштовхнутися від небезпечного сусіди, але в останню мить мені попався в руки кінець каната, що звисав із корми. Я одразу ж ухопився за нього.

Чому я зробив це — не знаю, мабуть, інстинктивно. Та тільки канат опинився в моїх руках і я впевнився, що він міцно прив'язаний, мені раптом закортіло заглянути у віконце каюти.

Перебираючи руками канат, я підтягнув човника ближче до борту і з неабияким ризиком підвівся й побачив стелю та частину каюти.

Тим часом шхуна і з нею мій човник прудко йшли за течією: ми вже порівнялися з багаттям на березі. Судно лунко «заговорило», як то кажуть моряки, себто почало з плюскою розтинати хвилі, але чому пірати не здійснюють тривоги, я зрозумів, аж коли зазирнув у віконце. Одного погляду мені вистачило, хоч я зі свого хиткого човника й не міг довше роздивлятися. Гендс та його товариш зчепилися врукопаш і душили один одного за горло.

Я хутко сів назад на поперечку в човні, бо ще мить — і опинився б за бортом. В очах у мене все ще миготіли люті, налиті кров'ю обличчя у блаженському освіті закіптюженої лампи. Я навіть заплющився, аби очі швидше пристосувались до темряви.

Нескінченна балада на березі нарешті скінчилась, і поріділа ватага хором затягла пісню, яку я чув так часто:

П'ятнадцять хлопців на скрині мерця.

Йо-го-го, ще й пляшечка рому!

Пий, і диявол тебе приведе до кінця.

Йо-го-го, ще й пляшечка рому!

Задумавшись над тим, що зараз коять ром і диявол у каюті «Еспаньйоли», я раптом відчув поштовх. Мій човник круто хильнувся і наче змінив курс. Швидкість течії якось дивно посилилась.

Я враз розплющив очі. Довкола мене плюскою готіли, поблискуючи легким фосфоричним світлом, піняві гребінці дрібних хвиль. «Еспаньйола», за якою на відстані кількох ярдів вихрилось моє суденце, теж немов крутнулася в інший бік. Я ледь-ледь бачив, як її щогли погойдувалися в темному небі. Та що пильніше я дивлявся, то більше переконувався, що шхуну також почало відносити на південь.

Я оглянувся на берег, і серце моє тьохнуло: багаття тепер палало якраз у мене за спиною. Отже, течія завершила під прямим кутом, тгнучи за собою і важку шхуну, і мого хиткого човника. Щораз бурхливіший і пінявіший потік усе прудкіше мчав нас через вузьку протоку у відкрите море.

Нараз шхуна крутьма гойднулася градусів на двадцять щонайменше, і майже ту саму мить я почув один за одним два вигуки там,

на борту. По трапу з капітанської каюти затупотіли ноги, і я зрозумів, що пірати, пройнявшись спільною небезпекою, припинили бійку.

Я ліг на дно свого жалюгідного човника і здався на волю Божу. Вийшовши з протоки, ми неминуче попадемо в смугу ревучих бурунів, які невдовзі позбавлять мене всіх клопотів. Та хоч смерті я не боявся, але не ставало духу глянути у вічі тій небезпеці, яка на мене чигала.

Так я пролежав, певно, не одну годину. Хвилі підкидали мене й обсіпали бризками, і з кожним новим зануренням човника я сподівався: це вже кінець. Але поволі мене опосіла втома, найшло якесь заціпеніння й безпам'ять, і я, незважаючи на весь жах свого становища, непомітно заснув. Мені приснилися на моєму розгойдистому плетену ложі рідні околиці та старий наш «Адмірал Бенбов».

Розділ XXIV

ЧОВНИКОМ ПО МОРЮ

Коли я прокинувся, був уже ясний день, і човник мій плів уздовж південно-західного краю Острова Скарбів. Сонце вже зійшло, але його закривало від мене громаддя Підзорної Труби, що з цього боку урвисто спадало в море.

Неподалік видніли мис Буксирна Голова й гора Бізань-щогла: гора була гола й темна, а Голову обступали стрімчаки в сорок-п'ятдесят футів заввишки і здоровезні брили скелястих уламків. Від мене було заледве чверть милі на південь до того берега, і я вже ладен був узяти за весло й прямувати в тому напрямку.

Але незабаром я відмовився від цього наміру. Між нагромадженням скеляччям вирували й пінилися буруни, величезні хвилі одна за одною гуркітливо здіймалися вгору в шумовинні й бризках. Наблизитись тут до берега означало йти на певну загибель: або я розіб'юся об скелі, або потону, марно намагаючись на них видертися.

Та не тільки це лякало мене. На пласкуватому береговому камінні повзали, час від часу шумливо хлюпаючи у воду, якісь здоровенні страшидла, схожі на м'якотілих слизняків, тільки неймовірно великих. Їх було кілька десятків, і від їхнього гавкотіння аж луна розходилася поміж надбережних скель.

Я вже потім довідався, що то були морські леви — тварини зовсім безневинні. Проте сам вигляд їхній, а також круті береги й високі хвилі прибою відбили в мене бажання причалювати тут до берега. Я волів краще вмерти з голоду в морі, ніж наражатись на такі небезпеки.

Тим часом з'явилась, як мені здалося, інша можливість урятуватись. На північ від Буксирної Голови на пору відпливу виступила довга піщана обмілина. А ще далі на північ виднів другий мис, Лісистий, як він звався в нас на карті, — увесь порослий високими зеленими соснами, що доходили мало не до самої води.

Я пригадав Сілверові слова про північну течію вздовж усього західного узбережжя Острова Скарбів і здогадався, що вже потрапив у неї. Тому я вирішив проминути Буксирну Голову і приберегти сили на той час, коли спробую причалити до Лісистого мису, який здавався мені трохи привітніший.

На морі перекочувались великі розмірені хвилі, покриті брижами. В одному напрямі з течією віяв погідний південний вітер, і морські вали плавно підіймалися й опускалися.

Якби вітер був рвучкий, я б давно вже потонув, та навіть і тепер можна було дивуватись, як легко й вільно йде мое блаженське суденце. Лежачи на дні човна, я не раз бачив, як величезні блакитні хвилі ладні були поглинути мене. Але мій човник, підстрибуючи, мов на пружинах, зграбно, наче пташка, злітав на гребінь і опадав униз.

Потроху я набрався сміливості й підвівся у човні, щоб спробувати веслувати. Однак на ході його прикро давалося взнаки навіть найменше порушення рівноваги. Досить мені було ворухнутись, як човник замість свого плавного руху так рвучко злетів з гребеня хвиль, аж у мене голова пішла обертом, а тоді занурився провою у воду, збивши цілу хмару бризок.

Наляканий і весь мокрий, я знову ліг на дно, а човник, здавалося, тут-таки ж опам'ятався і знову безпечно помчав між хвиль. Мені стало ясно, що він не терпить втручання у свій рух. Але коли так, то як же я зможу дістатися берега?

Мене це страшенно налякало, та я все-таки не розгубився й почав обережно вичерпувати своєю морською шапкою воду з човника. Потім, приглядаючись з-над облавка за його ходом, спробував збагнути, чому він так легко перевалює через вали.

Я помітив, що кожна хвиля зовсім не така рівненька й гладка гора, якою здається з берега чи з борту корабля. Швидше вона схожа на пасмо різних пагорбів зі шпильми, рівнинами й долинами. Човник, полишений сам на себе, скеровувався то в один бік, то в інший, вибираючи, так би мовити, пласкіші місця й уникаючи крутих схилів та урвистих високих гребенів.

«Отож ясно, — вирішив я. — Треба спокійно лежати й не порушувати рівноваги. Як ясно й те, що можна спустити весло за борт

і за слушної нагоди, коли буде рівніша місцина, трохи й повеслувати до берега». Так я й зробив. Спираючись на лікті, хоча було це дуже незручно, я час від часу легенько загірбав веслом і спрямовував човника до острова.

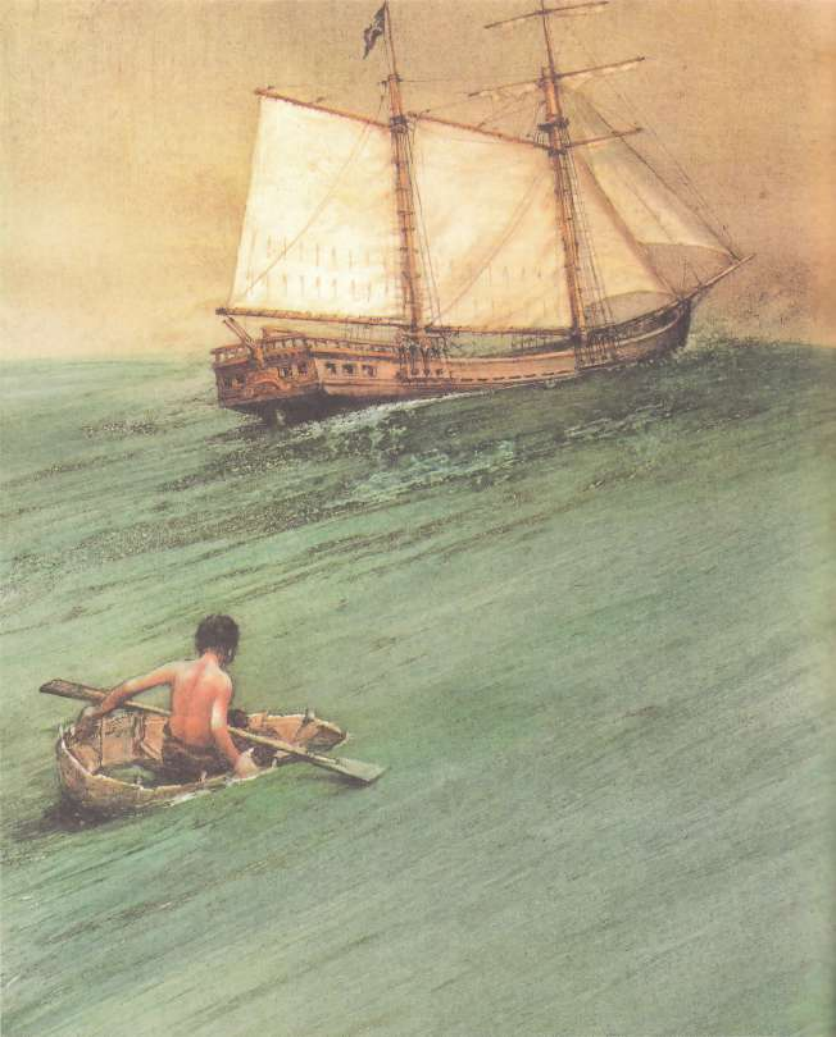
Це була дуже забарна й малоефективна робота, проте щось вона таки давала. Коли ми пропливали біля Лісистого мису, я побачив, що хоч і не зможу тут іще причалити, але все-таки берег був тепер ближче на кількасот ярдів. Мені було видно зваблivi зелені верхівки сосон, які злегка погойдувалися в бризі, і я мав певність, що таки причалю до наступного мису.

Та вже й пора було, бо мене почала діймати спрага. Сонце пекло нещадно, його проміння сліпучо яскріло тисячами відблисків у хвилях, морська вода оббризувала мені обличчя, тут-таки й висихаючи, а губи мої вкрилися шаром солі. Горло в мене пересохло, голова боліла. Деревя на березі були вже так близько і так вабили своєю прохолодою! Але течія стрімко пронесла мене повз мис. Переді мною знов розляглося безкрає море, і те, що я в ньому побачив, одразу змінило напрямок моїх думок.

Менш ніж за півмилі попереду видніла «Еспаньйола» з розпученими вітрилами. Мене, звісно, підберуть, але мені так допікала спрага, що я не знав, радіти чи сумувати з цього. Та не встиг я це обміркувати, як мене пройняв невимовний подив: «Еспаньйола» йшла під гротом і двома кліверами¹. Її надзвичайної краси сніжно-білі вітрила сяяли на сонці, мов срібло чи сніг. Спочатку, коли я помітив шхуну, вітер надимав усі її вітрила й вона прямувала на північний захід. Я подумав, що люди на борту вирішили обійти острів і повернутись до місця колишньої стоянки. Потім шхуна почала чимраз більше ухиливаться на захід, і мені спало на думку, що мене помітили й хочуть підібрати. Але раптом вона повернулась проти вітру і безпорадно зупинилася з обвислими вітрилами.

«От йолопи, — сказав я собі, — допились, мабуть, до безпам'яті». І ще подумав: «Ото доброго прочухана дав би їм капітан Смоллет за таке кермування судном!»

¹ Грот — долішнє вітрило на грот-шоглі; клівер — трикутне вітрило на бушприті.

Тим часом шхуна завернула під вітер, взяла інший галс, пропливла швидко якусь там хвилину-другу і знов стала провою супроти вітру, завмерши на місці. Так повторювалося кілька разів. «Еспаньйола» повертала в різні боки, на північ і південь, на схід і захід, вітрила то надималися, то обвисали, і щоразу кінчалося тим, що вона лягала на той самий курс, з якого починала. Мені було ясно, що судном ніхто не кермував. Але коли так, то куди ж поділися люди? Одне з двох: або вони п'яні в дим, або кинули шхуну. Я подумав, що якби мені потрапити на борт, то, можливо, пощастило б повернути «Еспаньйола» капітанові.

Течія несла човника й судно з однаковою швидкістю. Але шхуна рухалася так мінливо і так часто зупинялася, що майже не посувалася вперед, а може, ще й відступала назад. Якби я тільки міг сісти в човнику й веслувати, то, без сумніву, наздогнав би її. Це було страх як спокусливо, а згадка про діжку з прісною водою біля каюти ще й посилюла мою сміливість.

Я трохи підвівся, і на мене зразу ж хлопнуло цілою зливою бризок, але я не відступився, а зібравшись на силі, почав обережно веслувати до «Еспаньйоли», відданої на волю хвиль. Одного разу мене так залило, що я з переляку мусив зупинитись і вичерпувати воду, а серце в мене затіпалось, як пташка. Та поступово я при звичаївся до човника й став обережніше скеровувати його серед хвиль, щоб вони тільки зрідка прискали мені в лице морською піною.

Я швидко наздоганяв шхуну і міг уже бачити, як поблискує мідь на румпелі¹ при поворотах. На палубі таки не видно було ні душі. Мабуть, із судна всі вони повтікали. А якщо не повтікали, то сплять унизу, п'яні як ніч. Там я зможу замкнути їх і порядкувати на шхуні на свій розсуд.

Найгірше для мене було, коли шхуна трималася одного напрямку. Загалом вона прямувала на південь, хоч і вихляла безперервно то туди то сюди. Але щоразу, як вітрила її трохи надималися і вона йшла за вітром, — це було найгірше. Бо хоч і яка шхуна була безпорадна, коли вітрила її ляскали, як гарматні постріли, і блоки гуркотіли

¹ Румпель — підійма, щоб повертати стерно.

й стукали на палубі, вона таки втікала від мене — не тільки завдяки течії, а й тому, що дуже дрейфувала.

Та ось нарешті мені пощастило. Вітер на хвилюку вщух, течія поволі розвернула «Еспаньйола» навколо осі, і я побачив її корму. Крізь відчинене віконце каюти видно було запалену лампу над столом, хоч уже давно настав день. Грот завис, мов прапор. Шхуна рухалася лише за течією.

Перед тим я трохи відстав був від неї, але тепер, подвоївши зусилля, почав прудко наздоганяти її.

До шхуни вже було менше ста ярдів, коли знов повіяв вітер і напнув її вітрила. Шхуна завершила на лівий галс і знову помчала по хвилях, ковзаючи, мов ластівка.

Я був зовсім упав у розпач, але незабаром повеселішав: шхуна зробила коло й посунула бортом просто на мене. Відстань між нами зменшилась удвічі, тоді на дві третини й урешті на три чверті. Я побачив, як пінилися хвилі під її провою. З мого маленького човника вона здавалася мені бозна як великою.

Раптом я зрозумів, перед якою небезпекою опинився. Часу на роздуми не було: я мусив негайно щось робити, аби врятуватись. Човник мій злетів на гребінь однієї хвилі, коли прова шхуни нахилилася над сусідньою. Бушприт уже завис над головою в мене. Я скочив на ноги й підстрибнув, зануривши човника у воду. Однією рукою я схопився за крайчик щогли, а нога моя опинилась між двома линвами. Я ще не встиг перевести подиху, тримаючись за бушприт, коли знизу почувся легкий удар, і мені стало ясно, що шхуна потопила мого човника і що відступати з «Еспаньйоли» мені вже нікуди.

Розділ XXV

Я СПУСКАЮ «ВЕСЕЛОГО РОДЖЕРА»

Тільки-но я видерся на бушприт, як клівер, випнувшись і оглушливо ляснувши, мов гарматний постріл, повернув на інший галс. Шхуна задрижала до самого кіля, але за одну мить, хоч інші вітрила були ще напнуті, клівер вдруге ляснув і безсило обвис.

Від несподіваного поштовху мене мало не скинуло у воду, тож не гаючи більше часу, я швидко поліз бушпритом і скотився сторчголов на палубу, опинившись на баку¹ з підвітряного боку. Частину корми закривав від мене напнутий грот, а так на кораблі нікого не було видно. Палуба, немита від самого початку заколоту, вся була зачовгана брудними ногами. Порожня пляшка з відбитою шийкою перекочувалася туди-сюди, мов жива.

Раптом «Еспаньйола» знову рухнулася за вітром. Клівери позад мене голосно хляпнули, стерно зарипіло, і весь корабель задвигтів і здригнувся. Грот, гуркочучи блоками, відхилився до борту, і я побачив корму, а на ній двох піратів. Один із них — Червоний Ковпак на прізвисько — нерухомо простерся на спині, розкинувши руки, мов прип'ятий до хреста, і вищиривши зуби. Другий, Ізреел Гендс, сидів, спираючись на фальшборт², голова його спадала на груди, а руки безсило лежали на палубі; засмагле обличчя Гендсове було бліде як віск.

Шхуна тим часом басувала й присідала, мов норовистий кінь. Вітрила надималися то в один галс, то в інший, а щогла аж стогнала, коли грот перехилився з боку на бік. Час від часу шхуна важко занурювалась провою у хвилю, і тоді бризки зливою злітали над фальшбортом — звісно-бо, великому суднові з усіма його снастями тяжче

¹ Бак — носова частина горішньої палуби.

² Фальшборт — додаткова обшивка борту судна над горішньою палубою.

було змагатися з примхами вітру, ніж моєму саморобному верткому човникові, що оце недавно пішов на дно.

Щоразу, коли шхуна підсакувала на хвилях, Червоного Ковпака підкидало вгору, але вираз обличчя його не мінявся, і він усе так само відверотно щирив зуби. А Гендс після кожного поштовху сповзав дедалі нижче на палубу, простягаючись тулубом на кормі, що врешті я міг бачити тільки одне його вухо та кучерявого бакенбарда.

Аж це я помітив біля них на палубі темні плями крові та подумав, що вони, пересварившись сп'яну, мабуть, зарізали один одного.

Поки я отак приглядався до них і розмірковував, шхуна на хвилику пристала, а Ізреел Гендс, ворухнувшись і стиха застогнавши, спробував сісти на попереднє своє місце. Почувши цей стогін, що свідчив про біль і смертельну слабкість, та ще побачивши, як одвисла його щелепа, я мимоволі відчув жаль до нього. Але почуття це відразу зникло, як тільки я згадав про розмову, що її підслухав, сидячи в діжці з-під яблук.

Я підійшов до грот-щогли й насмішкувато мовив:

— Я знов на борту, містере Гендсе!

Він подивився на мене затьмареним поглядом, навіть не здивувавшись, і спромігся тільки на одне слово:

— Бренді!

Я вирішив, що не треба гаяти часу і, прослизнувши під гротом, який знову загородив палубу, вискочив на корму й збіг трапом униз до каюти.

Там вчинили такий погром, що годі й уявити собі. Геть усі замки були збиті: розбишаки очевидячки шукали карту. На підлозі — густий шар багнюки, бо ж пірати збиралися тут пиячити й проводити свої наради, наблюкавшись на болоті, де вони спершу отаборились. На покритій білою фарбою і прикрашеній золотим бордюром переділці — відбитки брудних пальців. Кілька тузінів порожніх пляшок валялося по кутках і зі дзвоном перекочувалося з місця на місце. Одна з медичних книжок лікаря лежала розгорнута на столі, добру половину аркушів із неї було видерто, мабуть, щоб розпалювати люльки. А посеред усього цього розгардіяшу досі точила своє тьмяно-буре світло лампа.

Я спустився до комірчини. Там не вціліло жодного барильця, тільки під ногами було повно порожніх пляшок. Було ясно, що пірати безперестану пиячили від самого початку бунту.

Понишпоривши, я все-таки знайшов одну недопиту пляшку для Гендса. Собі я взяв трохи сухарів, трохи сушеної садовини, повну жменю родзинок і шматок сиру. На палубі я поклав усе це біля стерна, але якомога далі від стерничого, напився води з діжки, і вже потім дав Гендсові пляшку з бренді. Він вихилив не менше половини того, що було в ній, і тільки тоді відірвав її від рота.

— Ху, — озвався він, — саме цього мені й бракувало, їй-бо!

Я сів у своєму кутку й почав їсти.

— А дуже вас поранено? — спитав я його.

Він буркнув, чи, точніше сказати, прохарчав:

— Коли б той лікар був на борту, він би вмент підняв мене на ноги. Та мені, бачиш, завше не таланить... А оцей пентюх, — він кивнув на пірата, що звався Червоним Ковпаком, — він уже кувікнув. Та моряк з нього був ніякий... Стривай, а відки ти тут узаявся?

— Я прибув на судно перебрати його під свою руку, містере Гендсе, — сказав я. — І прошу підлягати мені, як вашому капітанові, доки не буде інших розпоряджень.

Гендс понуро бликнув на мене, але не сказав нічого. Щоки його знову трохи порожевіли, хоч він усе ще виглядав кволим і хилився набік при кожному поштовху корабля.

— Між іншим, — докинув я, — мені зовсім не подобається цей прапор, містере Гендсе. І, з вашого дозволу, я його спущу. Краще ніякого, ніж оцей.

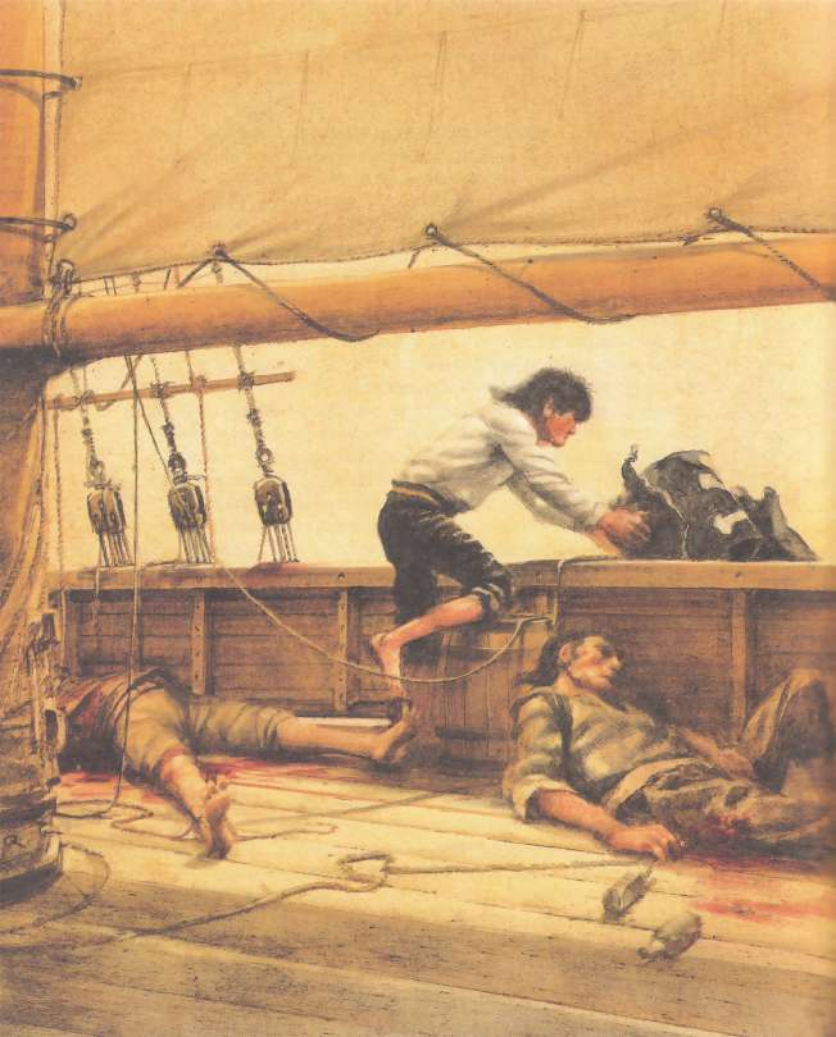
Знову прошмигнувши під гротом до щогли, я смикнув за лину, спустив отого клятого чорного прапора й шпурнув його за борт.

— Боже, боронь короля! — вигукнув я, вимахуючи шапкою. — І геть капітана Сілвера!

Гендс, усе не підводячи голови, пильно й хитрувато стежив за мною.

— Я гадаю, — озвався він урешті, — я гадаю, капітане Гокінсе, ви б хотіли пристати до берега. То, може, побалакаймо про це?

— А чо ж, — відповів я, — залюбки, містере Гендсе. Я вас слухаю. — Сказавши це, я знову заходився ревно їсти.

— Цей хлопака... — почав Гендс, ледь помітно кивнувши на забитого. — Його звали О'Браен... затятий ірландець... Так ото ми з ним підняли вітрила, аби пригнати шхуну назад у бухту. Але тепер він мертвий, як колода. І хто тепер кермуватиме судном, я не знаю. Без моїх порад ти з цим не впорашся — така моя думка. Отож слухай... дай мені поїсти й попиту, знайди старого шарфа чи хустину перев'язати мою рану, а я натомість покажу тобі, як треба кермувати шхуною. Гаразд?

— Тільки попереджую, — відповів я. — На Кіддову стоянку я не збираюся вертатись. Я хочу вести шхуну в Північну бухту й там причалити до берега.

— Згода! — вигукнув він. — Не такий уже ж я бовдур, далебі. Хіба я не бачу, що програв, дав маху, і що твоє зверху? Хочеш до Північної бухти? Ну що ж, мені не перебирати. Хай йому грім на голову, але я допоможу тобі довести судно хоч би й до моєї шибениці!

У його словах, як мені видалося, був певний сенс, і ми тут-таки дійшли порозуміння. Ще за три хвилини вітер уже мчав «Еспаньйолу» вздовж берегів Острова Скарбів. Я сподівався досягти Північної бухти ще до полудня, щоб увійти в неї перше, ніж почнеться приплив, а там уже стати в безпечному місці, перечекати, поки спаде вода, і зійти на берег.

Закріпивши румпель, я зійшов униз і дістав зі своєї скриньки шовкову хустинку, яку подарувала мені мати. З моєю допомогою Гендс перев'язав цією хустинкою глибоку криваву рану на стегні. Трохи під'ївши та випивши ще пару ковтків бренді, він помітно побадьорішав: сів прямише, почав говорити голосніш і виразніш, та й взагалі зробився зовсім іншою людиною.

Віяв погожий вітер, і шхуна неслася вперед, мов птах. Краєвиди на березі змінювалися з кожною хвилиною. За пагорбами пішла пласка піщана низовина, вкрита карликовою сосною. Невдовзі й вона скінчилася. Згодом ми пропливли повз скелястий мис, що височів на північному краю острова.

Мені страшенно подобалася моя нова роль і ця чудова сонячна погода та розмаїття краєвидів. Я мав досить харчів і питної води, і сумління вже не діймало мене за дезертирство з форту, бо ж мені

пощастило оволодіти шхуною, про що годі було й мріяти. Мене тільки непокоїв трошки глузливий погляд Гендса, котрий пильно стежив за всіма моїми рухами на палубі, і дивна посмішка, що не зникала з його уст. У цій химерній посмішці відчувалося не тільки страждання і безсилля літньої людини, а й щось притамоване й зловісне, коли він так хитрувато осміхався і безнастанно пас мене очима.

Розділ XXVI

ІЗРЕЄЛ ГЕНДС

Вітер, мов зумисне нам на догоду, повів тепер на захід, завдяки чому ми швидше допливли від північно-східного краю острова до Північної бухти. Але оскільки ми не могли спустити якоря і не наважувались увійти в бухту, поки не підніметься приплив, то в нас з'явилося трохи вільного часу. Стерничий пояснив мені, як поставити судно в дрейф, і після багатьох невдалих спроб я спромігся зробити це. Потім ми мовчки посідали й заходилися їсти.

— Кап'тане, — звернувся він до мене трохи згодом, знову так само неприємно посміхаючись, — осьо лежить цей О'Браєн, з яким я стільки наплавався. То чи не спустив би ти його за борт? Мені це тіло не муляє, і я не журюся тим, що сплавив його на той світ, але, як на мене, він не така вже й ozdoba для судна, ге ж бо?

— Я не маю на це сили, та й взагалі ця робота мені не до смаку. Хай собі лежить, — відповів я.

— Ну й нещасливе ж судно, Джиме, оця «Еспаньйола!» — мовив він, примружившись. — Скільки людей перебито на ній, скільки бідолашних моряків загинуло, відколи ми відпливли з Бристоля! Я зроду-віку не пам'ятаю, щоб коли так не щастило. І ось цього О'Браєна теж не стало... він-бо таки справді помер, ге ж? Я чоловік темний, а ти вмієш читати й рахувати, то скажи мені отак навпрошки: мертвий так уже повік буде мертвий чи колись ще може воскреснути?

— Ви можете вбити тіло, містере Гендсе, але не дух, — сказав я. — Вам годилося б це знати. О'Браєн тепер на тім світі й, може, якраз і стежить за нами.

— Он воно як! — зітхнув він. — Шкода! Тож, виходить, вбивати — це дурно час гаяти? А втім, духи мало чого варті, як на мене. І я, Джиме, не боюся їх. А тепер, коли ми так любенько погомоніли, то чи не була б твоя ласка зійти вниз у каюту й принести мені... Хай йому трясця, я забув, що мені треба... Ага, пляшечку винця, Джиме. Бо це бренді замічне, як на мою голову.

Вагання стерничого здалося мені неприродним, а вже й зовсім неймовірним було те, що він хотів вина, а не горілки. Очевидячки, він просто шукав приключки, аби спровадити мене з палуби. Тільки для чого — я не міг збагнути. Гендс унікав дивитись на мене — він неспокійно поводив очима, кидав погляд то на небо, то на тіло О'Брасна. З його посмішки, коли він аж кінчик язика вистромляв з рота від надміру запопадливості, навіть дитина здогадалася б, що він щось недобре надумав. Я поспішив уволити його волю, не показуючи й знаку, що здогадуюсь про його лукавство, — але такого заплішеного дурня й не важко було обіграти.

— Вина? — перепитав я. — Чом би й ні! А вам якого, білого чи червоного?

— Та це мені байдуже, братику, — відказав він. — Аби міцне й доста його, то й добре.

— Гаразд, — сказав я. — Я принесу вам портвейну, містере Гендсе. Тільки його доведеться попошукати.

Я збіг униз, тупаючи щосили черевиками, тоді скинув їх, тихо скрався дерев'яним коридором до кубрика, там піднявся по трапу й обережно визирнув з люка на палубу. Стерничий нізащо не здогадався б, що я за ним стежу, а все-таки я зробив це якнайобережніш, аби не привернути його уваги. І відразу ж упевнився, що найгірші мої підозри мали підстави.

Гендс зіп'явся навкарачки і, хоч поранена нога явно завдавала йому великого болю — я чув його здушений стогін, — прудко поплазував палубою. За півхвилини він дістався до водостоку і витяг з-під скрученої в кільце линви довгого ножа, більше схожого на короткий кинджал, по саме держално заюшеного кров'ю. Він оглянув його, випнувши нижню щелепу, помацав рукою лезо і, поспіхом сховавши ножа за пазуху, порачкував назад на своє місце.

Я дізнався про все, що хотів знати: Ізреел може рухатись і має зброю, а коли він так з цим криється від мене, то саме мені доведеться стати його жертвою. Що він гадав робити далі: чи від Північної бухти добиратися через увесь острів до піратського табору на болоті, чи стріляти з гармати, закликаючи свою братію собі на підмогу, — цього я, звичайно, знати не міг.

Тільки в одному я міг звіритись на Гендса, бо тут у нас були спільні інтереси, — в урятуванні шхуни. Ми обидва хотіли допровадити

судно до безпечного місця, звідки його потім можна було б вивести без особливих труднощів і небезпеки. Поки це ще не зроблено, — вважав я, — життя моему ніщо не загрожує.

Розмірковуючи над цим усім, я не гаяв часу: швидко прокрався назад до каюти, взувся, знайшов пляшку вина і повернувся з нею на палубу.

Гендс лежав у такій самій позі, як я його й залишив, — підібгавши ноги й примруживши очі, немов був до того знесиленний, що й денне світло йому вадило. Однак, коли я підійшов, він глянув на мене, звичним жестом відбив шийку пляшки й добряче хильнув із неї, сказавши своє улюблене:

— Хай щастить!

Передихнувши яку часинку, він витяг із кишені плитку жувального тютюну й попросив відкрити йому шматочок.

— Будь ласка, допоможи мені, — сказав він, — бо ж у мене немає ножа, а коли б і був, то нема сили орудувати ним. Ех, Джиме, Джиме, я зовсім став немічний! Відкрай мені шматочок. Мабуть, оце востаннє пожую тютюноцю, адже мені вже недовго на сім світі пробувати, це річ певна...

— Гаразд, — сказав я, — вволю вашу волю. Але на вашому місці... почувуючись так погано, я перед смертю спробував би покаятись, як-то годиться християнинові.

— Покаятись? — запитав він. — У чому?

— Як це у чому?! — вигукнув я. — Ви ніби не знаєте! А хто мене тільки-но запитував про мертвих? Ви ж зраджували свій обов'язок, жили в гріху, в брехні й крові. Ось біля ваших ніг лежить людина, яку ви вбили, а ви ще питаєте, у чому вам каються! Вам же треба просити Господа, щоб змилосердився над вами, містере Гендс!

Я трохи розпалився, бо з думки мені не сходив закривавлений ніж у нього за пазухою, яким він збирався покінчити зі мною. Але Гендс натомість лише ковтнув вина і несподівано заговорив поважним тоном.

— Тридцять років, — сказав він, — плавав я морями і бачив усюке: добре й погане, краще й гірше, штили й шторми, зазнавав голоду й спраги, встрявав у різанину, й куди тільки я не встрявав! Але, скажу по щирості, ніколи я ще не бачив, щоб з добра поставало добро! Хто вдарив перший, того й правда, а мертві не кусаються — оце й уся моя віра, і на цьому амінь. А тепер от що я скажу, — додав він уже

зовсім інакшим голосом. Годі базікати про ці дурниці, приплив оно вже який. Слухай мою команду, кап'тане Гокінсе, і ми причалимо до берега в бухті й здихаємось цього клопоту.

Воно й справді, нам лишалося пройти менш як дві милі, але плисти мусили ми дуже обережно, бо вхід до Північної бухти виявився не тільки вузький і мілкий, а ще й звивистий, отож треба було спрямовувати шхуну якомога точніше. Та я, гадаю, показав себе слухняним і тямущим виконавцем, а Генде — бездоганим лоцманом. Ми так вправно вимерували судно, так уміло обминали мілини, аж мило було дивитись.

Ледве ми пройшли повз обидва миси, як нас зусібіч оточила земля. На берегах Північної бухти росли такі самі густі ліси, як і біля Південної. Але сама бухта була вужча, довша і, коли казати правду, радше скидалася на гирло річки. Просто перед нами з південного краю виднів напівзогнилий кістяк розбитого судна. То був чималий трищогловик. Він так довго пролежав тут, відданий на поталу примхам погоди, що геть увесь померезився водоростями, а на палубі його поросли дрібні кущі, вкриті яскравими квітками. Видовище було досить похмуре, та воно свідчило, що бухта ця може бути для нас спокійною стоянкою.

— А тепер, — сказав Генде, — глянь осюди — саме місце для причалу. Чистий пісочок, нема ніякого бризу, дерева навкл і ще й квітничок на старій лайбі.

— Але чи зможемо ми потім знятися з мілини? — спитав я.

— А чом би й ні? — відказав він. — Тобі треба тільки під час відпливу протягти канат на другий берег, обвити його круг стовбура котроїсь великої сосни, кінець приволокти назад і закріпити на кабестані, а тоді почекаємо припливу. Коли вода підійметься, вся команда потягне за канат і шхуна любісінько зійде з мілини... А тепер, хлопче, пильнішим треба бути. Ми близько від мілини, а шхуна йде надто швидко. Трохи праворуч... отак... Обережно!.. Праворуч... Трохи ліворуч... Обережно!.. Обережно!..

Генде командував, а я хутко виконував його накази. Аж це нараз він гукнув:

— Крутіш до вітру, любий мій!

Я щосили наліг на стерно, і «Еспаньйола», круто завернувши, підійшла кормою до берега, зарослого невисоким лісом.

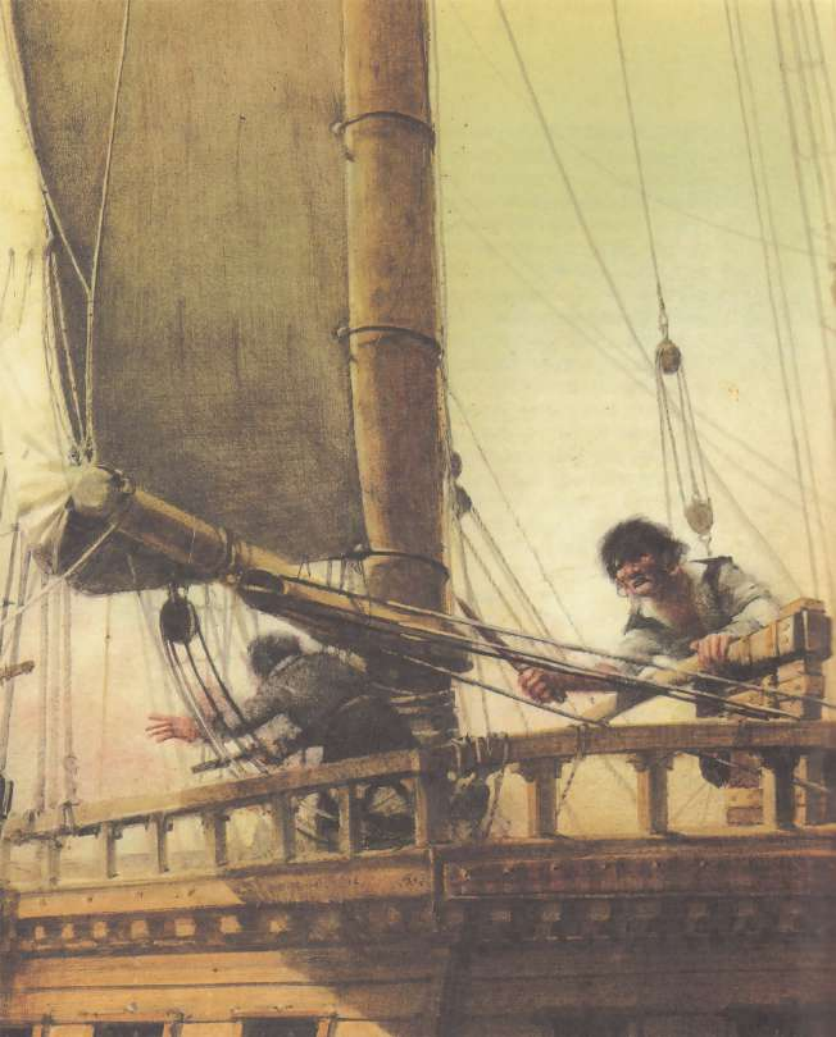
Переїнявшись цим останнім маневруванням, я на часину випустив з уваги, що треба ж пильнувати за стерничим. Мене так зацікавило, коли шхуна човгне днищем по піску, що я зовсім забув про загрозу мені, і, перехилившись через правий борт, дивився, як вирує вода під провою шхуни. Я б так і загинув, коли б не якась раптова тривога, що змусила мене оглянутись. Чи то я почув шелест, чи вловив тінь крайчиком ока, а чи просто в мені прокинувся якийсь інстинкт, як ото в kota буває, але, обернувшись, я побачив Гендса напівдорозі до мене з кинджалом у правій руці.

Стрівшись очима, ми, здається, обидва скрикнули несвоїм голосом, — я з жаху, а він з люті, мов оскаженілий бик. Він рвонувся вперед, на мене, але я відскочив убік і випустив з рук румпель, який ту ж мить вирівнявся й ударив Гендса в груди, що змусило його на хвилюку завмерти.

Не встиг він опам'ятатись, як я уже вибрався з того кутка, де він мене застукав, і мав перед собою цілу палубу, щоб ухилитись від його вимахів. Зупинившись біля грот-щогли, я витяг з кишені пістоля, націлившись в Гендса, коли він знов почав підходити до мене, і спустив гачок. Курок клацнув, але не було ні спалаху, ні пострілу: порох біля запалу підмок у воді. Я лайнув себе за таку недбалість. Чом я раніш не оглянув та не набив поновно пістолі, єдиної своєї зброї?.. Тоді б не стояв тепер таким беззахисним, як вівця перед різником.

Попри свою рану Гендс пересувався на диво швидко. Сиве волосся спадало йому на обличчя, почервоніле від люті й напруги. Я не встиг дістати другого пістоля, та й не пробував цього, певний, що він теж намок. Одне було ясно: треба не прямо відступати від Гендса, а всіляко ухилитись, бо інакше він зажене мене на прову, як щойно був загнав на корму. Один удар закривавленим кинджалом, в якого лезо на дев'ять-десять цалів, — і всьому кінець. Я обхопив руками грубезну грот-щоглу і, напруживши кожен м'яз, став чекати нападу.

Бачачи, що я збираюся вихлятися круг щогли, Гендс зупинився. Якусь хвилину ми чигали один за одним — Гендс удавав, що ось-ось кинеться на мене зліва чи справа, а я щораз ухилився в протилежний бік. Це скидалося на гру, що в неї я частенько грав у рідній околиці серед скель біля затоки Чорного Горба. Але, звісно, в тих хлоп'ячих ігрищах моє серце ніколи не калатало так шалено, як тепер. Хоча

все-таки це було схоже на гру, в якій я сподівався виграти, маючи супротивником чоловіка літнього, та ще й сильно пораненого в стегно. Трохи осмілівши, я навіть дозволив собі хвилику поміркувати, чим може закінчитися наша сутичка: я, безперечно, міг протриматися досить довго, але надії на остаточний порятунок таки не мав.

Поки ми отак підсиджували одне одного, «Еспаньйола» раптом врізалась у пісок і від поштовху дала різкий крен на лівий бік, аж палуба нахилилась під кутом у сорок п'ять градусів, а через шпігати ринув потік води, утворивши велику калюжу біля фальшборту.

Ми обидва втратили рівновагу й покотилися, мало не обнявшись, до шпігатів. Труп Червоного Ковпака — пірата з розкинутими руками — важко полетів слідом за нами. Я стукнувся головою об ногу стерничого так міцно, що зуби в мене клацнули. Проте мені першому пощастило схопитись на ноги, бо на Гендса, як на те, навалився мертвяк. Оскільки несподіваний нахил судна унеможливив дальшу біганину по палубі, я мусив тут-таки знайти якийсь інший спосіб порятунку, бо ворог же був поруч. Не гаючи ані секунди, я вхопився за вант¹ бізань-щогли й подерся вгору, а подих перевів аж тоді, як сів на рею.

Прудкість урятувала мене: призначений мені удар кинджала влучив на півфута нижче мого тіла. Розчарований невдачею, Ізраел Гендс витріщився на мене знизу вгору, розтуливши рота від подиву й розчарування.

Скориставшись із цього перепочинку, я швиденько набив одного пістоля, а потім задля більшої певності почав наново заряджати й другого.

Гендс, помітивши, що я роблю, зрозумів, що його становище гіршає. Трохи повагавшись, він на силу вхопився за вант і з кинджалом у зубах поволі побрався вгору. Ліз він, ледве підтягуючи поранену ногу й голосно стогнучи від болю, і поки він просунувся на третину відстані між нами, я встиг спокійно приготувати обидва пістолі. І тоді, тримаючи по пістолю в кожній руці, я заговорив до нього.

— Ще крок, містере Гендсе, і я розтрошу вам голову! — І докинув глузливо: — А мертві не кусаються, як вам відомо.

Він зразу ж зупинився. З його обличчя я бачив, що він силкується щось обміркувати, але це йому давалося так важко й повільно, що я,

¹ Вант — грубі колоди, що підтримують щогли з боків і ззаду.

відчувши себе поза небезпекою, голосно розреготався. Нарешті, кілька разів проковтнувши слину, він заговорив, а з обличчя його все не сходив вираз цілковитої розгубленості. Він витяг з рота кинджал, що заважав йому говорити, одначе з місця не зрушився.

— Джиме, — почав він, — ми обидва заплутались, і нам треба якось дійти згоди. Я б споав тебе, якби не той крен судна, але мені не щастить, так уже є. І хоч як це прикро, я, старий моряк, мушу скоритись тобі, Джиме, корабельному юнзі.

Я радо впивався його словами й тишився, мов півень на паркані. Коли це він махнув правицею, і щось просвистіло в повітрі, як стріла. Я відчув удар і гострий біль, а плече моє виявилось приг'ятим до щогли. Від жахливого болю й несподіванки — зовсім наче позасвідомо — я спустив обидва гачки, і мої пістолі вистрелили й випали в мене з рук. Але впали не тільки вони: глухо скрикнувши, стерничий розкинув руки й полетів сторчма у воду.

РОЗДІЛ XXVII

«ПІАСТРИ!»

Через те, що шхуна нахилилася, щогли зависли над водою, і зі свого сідала на реї я бачив унизу тільки поверхню бухти. Гендс, що видерся не так високо, як я, і був ближче до палуби, впав у воду поміж мною та фальшбортом. Він тільки один раз виринав у скривавленій піні, після чого зник уже назавжди. Коли вода заспокоїлась, я побачив, як він лежить, скорчившись на чистому піщаному дні в тіні шхуни. Кілька рибок промайнуло біля його тіла. Іноді від брижів на воді здавалося, що він ворушиться й силкується підвестись. Але він був подвійно мертвий: застрілений і потоплений — і мав стати здобиччю риб саме на тому місці, де готував загибель мені.

Це видовище сповнило мене нудотою, млостою та жахом. Усе замиготіло перед моїми очима. Кров гарячими цівками потекла в мене по спині й грудях. Кинджал, що прип'яв моє плече до щогли, палив мені тіло, наче розпечене залізо. Та мене лякав не так фізичний біль — це я стерпів би, не ремствуючи, — як думка про те, що я можу впасти з реї в цю тиху зелену воду і опинитися поруч із мертвим стерничим.

Я так міцно вчепився обіруч за рею, що стало боляче пальцям, і заплющив очі, щоб не бачити небезпеки. Однак поволі в голові моїй прояснилося, серце забилося рівніше, і я знов опанував себе.

Найперше я подумав, що треба витягти кинджал з рани. Та чи він засів надто глибоко, чи в мене мужності забракло, — але я затремтів усім тілом і відмовився від цієї спроби. І саме це тремтіння, хоч як це дивно, допомогло мені: кинджал, виявилось, тільки скраечку зачепив шкіру, тепер вона прорвалася, і я вже не був прип'ятий. Кров, зрозуміло, зацебеніла дужче, але я майже звільнився, бо тільки мої куртка й сорочка тримали мене біля щогли.

Рвучко шарпнувшись, я звільнився зовсім і зліз вантами правого борту: ні за що у світі не зважився б я, вражений усім пережитим, спускатись тими вантами, з яких тільки-но зірвався Ізреел.

Зійшовши вниз, я сяк-так перев'язав собі рану. Вона дуже боліла, і з неї ще текла кров, проте рана була неглибока й не загрожувала нічим серйозним і майже не заважала мені ворухити рукою. Тепер я став повновладним господарем судна і, розглянувшись, вирішив звільнитись від останнього пасажира — мертвого О'Браена.

Він скотився, як я вже сказав, до фальшборту й лежав там, немов якась потворна лялька, — такого розміру, як людина, тільки позбавлена барв і приваби живої істоти. Впоратися з ним мені було неважко — за час своїх трагічних пригод я уже звик до мерців і майже перестав їх боятись, — тож я узв'яв його за попереk, наче лантух із висівками, і одним махом перекинув через борт. Він шубовснув у воду; червоний ковпак злетів у нього з голови й лишився на воді, а коли сплеск улігся, я побачив їх обидвох, О'Браена й Гендса, — вони лежали поряд на дні й похитувалися при кожному порусі води.

О'Браен, досить іще молодий, був геть лисий. Він поклався плішнею на коліна своєму вбивці, а навколо їхніх трупів сновигали верткі рибки.

Тепер я лишився на шхуні сам. Щойно почався відплив. Сонце стояло вже низько, і тіні сосон, що росли на західному березі, простяглися через бухту й досягли палуби «Еспаньйоли». Повіяв вечірній бриз, і хоч зі сходу бухту захищав пагорб із двома шпильями, мотуззя почало гудіти, а обвислі вітрила — розгойдуватись і ляскати.

Розуміючи, що кораблеві може загрожувати небезпека, я згорнув і спустив клівери на палубу, але з гротом виявилось куди клопітніше. Звичайно, коли судно нахилилося, гік¹ перекинувся за борт, і його кінець і футів півтора вітрила

¹ Гік — брус на суднах, щоб розтягати довший край вітрил.

навіть занурилися у воду. Це, на мою думку, ще збільшувало небезпеку. Шкоти¹ так натяглися, що я боявся доторкнутись до них. Врешті я витяг ножа й перерізав фали². Гафель³ одразу спустився, і розлоге полотнище, надимаючись, лягло на воду. Підтягти нірал⁴ я так і не подужав, хоч як силкувався. Після цього мені, кинутому напризволяще, нічого більше не лишилося, як покинути напризволяще й «Еспаньйолу».

Тим часом у бухті сутеніло. Останні промені сонця, пробившись крізь прогалину в лісі, переливалися, мов коштовне каміння, на квітчастому покритті розбитого корабля. Холоднішало. Гнана відпливом вода швидко спадала, і шхуна дедалі більше лягала на бік.

Я перебрався на прову й глянув за борт. Тут наче було неглибоко, і я, про всяк випадок схопившись обома руками за кінець перерізаної якірної линви, обережно став спускатися. Вода ледве сягала мені до поясу. Піщане дно було тверде й побрижене хвилями, і я бадьоро пішов бродом до берега, лишивши «Еспаньйолу» лежати на боку й полоскати свій грот у воді. Сонце вже сіло, і смерковий вітер шумів серед сосон.

Так чи сяк, але нарешті скінчилися мої морські пригоди, і я повернувся на острів, — та ще й не голіруч. Позад мене стояла відбита в піратів шхуна, на якій ми зможемо знову вийти в океан. Мені хотілося якнайшвидше дістатись до нашої домівки, до форту, і похвалитися своїми здобутками. Мабуть, мені трохи дорікатимуть за дезертирство, але ж я відвоював «Еспаньйолу», і це загладить усе — навіть сам капітан Смоллет визнає, що я не згаяв дарма час.

Розмірковуючи так, сповнений найсвітліших сподіванок, я попростував до частоколу, за яким мене мали чекати друзі. Я пам'ятав, що найсхідніша з річечок, які впадають у бухту капітана Кіда, починається на двоверхому пагорбі ліворуч від мене, і я звернув у той бік,

¹ Шкоти — линви, щоб натягати вітрила.

² Фали — линви, щоб підіймати вітрила.

³ Гафель — поперечний брус, до якого прикріплюють горішний край вітрила.

⁴ Нірал — линва, щоб спускати вітрила.

щоб перебрести річку, де мілкіше. Ліс був негустий, і, йдучи укосом, я незабаром поминув край пагорба і бродом перейшов на другий бік цієї річки.

Тепер я був поблизу того місця, де зустрівся з самотником Беном Ганом, і почав пробиратись обережніше, пильно роззираючись на всі боки. Уже майже зовсім меркло, і ввійшовши в розпадину між двома шпильями, я помітив удалині миготливий відблиск багаття. Я вирішив, що то, мабуть, острів'янин готує собі вечерю, і в глибині душі здивувався його легковажності. Таж якщо цей вогонь побачив я, то його може побачити й Сілвер зі свого табору на болоті.

Темрява дедалі густішала й орієнтуватись було все важче. Двоверхий пагорб позаду й вершина Підзорної Труби праворуч поступово розливалися в мороці. Зірок було мало, та й ті ледве блимали. Пробираючись низькодолом, я натикався на куці й падав у піщані ями.

Раптом навколо трохи посвітлішало. Глянувши вгору, я побачив, що вершину Підзорної Труби освітило бліде сяйво, а невдовзі з-за дерев виринуло щось велике й срібне: то сховався місяць.

Іти тепер стало легше, і я надавав ходи, часом навіть підбігаючи — така мене брала нетерплячка швидше дістатись до форту. Але ввійшовши до гаю, що ріс перед частоколом, я знову згадав про обережність і пішов трохи повільніше й остережніше: було б украй прикро, якби мене після всіх пригод підстрілили свої ж.

Місяць підбивався все вище й вище, освітлюючи усі галявини в лісі, коли це просто перед себе між деревами я помітив якесь сяйво, зовсім не схоже на місячне. Жарке та червоне, воно час від часу тьмяніло, як-то буває, коли жевріє вугілля в багатті.

Я ніяк не міг збагнути, що б то могло бути.

Нарешті я вийшов на галявину перед частоколом, західний бік якого був залитий місяцем. Решта частоколу й сам блокгауз були в тіні, яку де-не-де перетинали довгі сріблясті пасма. А по той бік блокгауза палахкотіло велике вогнище, червонястий відблиск якого гостро вирізнявся на тлі блідого місячного світла. Ніде ніхто ані ворухнеться, не чути ані звуку, тільки вітер шумить.

Я зупинився, неабияк здивований і трохи стривожений. Ми ні разу не розпалювали великих вогнищ, бо капітан наказував ощадливіше ставитись до деревини. У мене прокинувся острах: чи не сталося тут без мене якого нещастя?

Я скрався до східного кінця частоколу, весь час тримаючись у тіні, і в найтемнішому місці переліз через нього. Потім задля більшої певності став навколішки й безгучно порачкував до блокгауза. Аж це нараз серце в мене радісно тьохнуло. Звук цей був сам по собі неприємний, і раніш він часто дошкуляв мені, але от зараз почути, як голосно й мирно хропуть друзі, — це було для моїх вух наче музика. Хропіння їхне заспокоїло мене, як заспокоює такий милий нічний вигук вахтового на судні: «Все гаразд!»

Та попри все лише одна річ була певна: варту вони мали геть небалу. Якби зараз підкрався не я, а Сілвер зі своєю зграєю, то всіх їх могли б перерізати до ранку. От що значить, коли капітана поранено, — подумав я і знову дорікнув собі, що покинув друзів у такій небезпеці, коли серед них нема кому навіть вартувати.

Я підповз до дверей і зазирнув усередину. В темряві нічого не можна було розгледіти. Крім хропіння, чути було ще якийсь чудний шерех: чи то стріпуння крил, чи то постукування дзьобом. Простягнувши руки вперед, я почав помацки пробиратися на своє колишнє місце, усміхаючись на думку, як зрадіють і здивуються мої друзі, коли побачать мене вранці.

Аж це я наштовхнувся на щось пружне, — мабуть, на чийсь ногу, але сплячий тільки застогнав і перевернувся на другий бік.

І тоді раптом темряву розітнув пронизливий скрик:

— Піастри! Піастри! Піастри! Піастри! Піастри! — одне й те саме, без перепочинку, без зміни в голосі, мов рипіння ручного млинка.

Та це ж Капітан Флінт, Сілверів зелений папуга! Це він стукав дзьобом по дереву! Ось хто охороняв тих, що спали, краще за будь-якого вартового і дав знати настирливим криком про мою появу!

Я й не зчувся, як від того лункого крику всі попркидалися і поскоплювалися на ноги. Голос Сілвера запитав з гучною лайкою:

— Хто йде?

Я обернувся тікати, але на когось налетів. Відскочивши від нього, попав просто в обійми іншого. Цей уже схопив мене й не випустив.

— Принеси головешку, Діку, — сказав Сілвер, коли мене було затримано.

Один із матросів вибіг з блокгауза й за хвилику вернувся з вогненным смолоскипом.

ЧАСТИНА ШОСТА

КАПІТАН СІЛВЕР

Розділ XXVIII

У ВОРОЖОМУ ТАБОРІ

Червонаве світло смолоскипа, осяявши середину блокгауза, підтвердило найгірші з моїх побоювань. Пірати захопили будинок і всі наші припаси — і барильце з бренді, і солонина, і мішки з сухарями були на тому самому місці. Але мене вжахнуло те, що жодного бранця я не побачив. Я міг подумати лише одне: що всі вони загинули! Серце моє затерпло в грудях. Чом я не лишився і не загинув разом із ними?

У блокгаузі були шестеро піратів — усі з тих, хто зостався живий. П'ятеро їх, з розчервонілими й опухлими обличчями, ледь очу-мавшись від п'яного сну, схопилися на ноги. А шостий тільки звівся на лікті. Мертвотно-блїде лице й закривавлена пов'язка у нього на голові свідчили, що його поранено, і то зовсім недавно. Я пригадав, що під час нападу на блокгауз одного з піратів підстрілили, і він шуганувся у ліс; мабуть, це він і був.

На плечі Довгого Джона сидів папуга й чистив дзьобом пір'я. Хазяїн папуги здавався блїдший і суворіший, ніж звичайно. На ньому був усе той самий ошатний сурдут, в якому він приходив сюди пропонувати перемир'я, тільки тепер увесь завожений, вимощений глиною і подертий колюччям.

— Ти ба! — сказав він. — Та це ж сам Джим Гокінс, хай йому чорт! Завітав у гостину, га? Ну, то заходь, просимо до господи!

Він примостився на барильце з бренді й почав натоптувати люльку.

— Подай мені вогню, Дїку, — попросив він і, запаливши цибуха, мовив: — Дякую, друже. Головешку можеш кинути назад у багаття. А ви, джентльмени, не соромтеся й лягайте. Вам нічого виструнчуватись перед містером Гокінсом, він пробачить вашу нечемність, повірте! Отож ти, Джиме, — звернувся він до мене, витягаючи люльку з рота, — завітав до нас. Це вельми приємна несподіванка для бідолашного старого Джона! Я з першого погляду побачив, що ти спритняк. Але цього від тебе я таки не сподівався, їй-бо!

На все це я, ясна річ, не відповів нічого. Притиснутий спиною до стіни, я намагався сміливо дивитись в очі Сілверові, хоч на серці в мене був чорний розпач.

А він невимушено пихнув люлькою раз-другий і поновив мову:

— Ну, коли ти вже тут, Джиме, то я скажу тобі, що в мене на гадці. Ти мені завше був до душі, бо ти хлопець хвацький. Дивлячись на тебе, я згадую, що і я колись був такий молодий і гожий. Мені весь час хотілося, щоб ти пристав до нас, одержав свою частку скарбів і помер заможним паном, і ось ти, лебедику, і прийшов. Кап'тан Смоллет — добрячий моряк, це я завше кажу, тільки надто крутий щодо дисципліни. Хоча він має рацію, коли вимагає, що «як треба, то так треба робити». Тож тобі слід стерегтися кап'тана. Та й доктор невдоволений тобою. «Невдячний поганець!» — ось що він про тебе сказав. Річ, виходить, така, що вернутись до своїх назад тобі не можна, бо вони тебе не приймуть. І коли ти не хочеш створити ще третю команду, себто лишитись на самоті, то мусиш пристати до кап'тана Сілвера.

Від слів піратових мені аж polegшало на душі: отже, мої друзі ще живі! І хоч я почасти повірив Сілверові, що вони й справді обурені моїм дезертирством, він мене більше врадував, аніж засмутив.

— Я вже й не кажу про те, що ти в наших руках, — провадив далі Сілвер, — бо ти й сам це бачиш. Але, як на мене, то краще переконати, ніж залякати. Коли тобі любо з нами — приєднуйся до нас, а коли ні, то так широко й скажи, Джиме, по своїй волі. І хай дідько мене візьме, якщо котрийсь моряк був одвертіший з тобою, ніж оце я!

— То ви хочете, щоб я щось відповів? — спитав я тремтячим голосом.

За його ледь глузливою балаканиною прочувалася смертельна загроза, і від цього шоки у мене розпашили, а серце в грудях боляче стислося.

— Ніхто тебе, хлопче, не силує, — сказав Сілвер. — Зміркуй сам. Та й квапитися нам нікуди: бачиш, це ж так мило бути в твоєму товаристві!

— Ну що ж, — відповів я, трохи посмішавши, — коли я маю вибирати, то ви повинні перше сказати мені, що тут сталося, чом ви тут і де тепер мої друзі.

— Що тут сталося? — нараз похмуро бовкнув один із піратів. — На це треба добрячого розумаку, аби все доладу розшолопав!

— Стули свою халяву, коли тебе не питають! — брутально урвав його Сілвер. А тоді попереднім своїм поштивим тоном звернувся до мене: — Учора вранці, містере Гокінсе, — сказав він, — до нас прийшов доктор Лівсі з білим прапором. «Кап'тане Сілвере, — сказав він, — вас зраджено. Шхуна зникла». Що ж, воно й правда, як ми трохи були випили та пісень поспівали, то й прогавили все. Ніхто-бо з нас не стежив за судом. Розглянулися ми — а побий мене грім, нема, таки шхуни! Зроду-віку я не бачив таких ідіотських пик, як були тоді в наших хлопців, і ти можеш повірити, що моя була найідіотськіша. «Тож ідім на мирову», — сказав доктор. І ми погодилися на це, я й він, і нам дісталися ваші припаси, ваша горілка, дрова, що ви назбирали, цей ваш блокгауз і вся ваша, як то мовиться, снасть від рей до кильсона¹. А самі вони кудись подалися, я навіть не знаю, де вони зараз.

¹ Кильсон — брус на днищі судна над кілем.

Сілвер спокійно пахнув з люльки й мовив далі:

— А щоб ти не взяв собі в голову, ніби й тебе включили в мирову, то ось тобі, що було сказано наостанку: «Скільки вас лишилося?» — спитав я. — «Четверо, — відповів доктор, — і один з наших поранений. А щодо цього хлопчиська, то я не знаю, де він, чортяка, подівся, — так сказав доктор, — і не хочу знати. Він нам уже в печінках сидить!» Оце такі були його слова.

— І це все? — поцікавився я.

— Усе, що тобі треба знати, синку, — відказав Сілвер.

— А тепер я маю вибирати?

— Та вже ж не інакше, — мовив Сілвер.

— Що ж, — почав тоді я, — від вас я почув те, чого й сподівався. Я не такий дурний і добре знаю що мене чекає. Та хай буде, що буде, — мені все одно! Відколи я спіткався з вами, смерть мене не дивує. Але ось що я вам скажу, — мовив я, чимдалі більше збуджуючись. — По-перше, становище ваше погане: шхуну ви втратили, скарб втратили, людей своїх втратили. Вся ваша справа пропадає. І коли ви хочете знати, хто все це спричинив, то знайте: це я і ніхто інший. Я сидів у діжці з-під яблук того вечора, коли ми побачили землю, і я підслухав вас, Джоне, й тебе, Діку Джонсоне, і Гендса, котрий лежить тепер на дні моря, і не минуло й години, як я усе до слова переповів своїм друзям. А щодо шхуни, то це я перетяв якірну линву, я вбив тих, кого ви залишили на борту, я відвів шхуну туди, де вам її ніколи не знайти. Ви пошилися в дурні, бо від самого початку всі ніточки сходилися в мої руках, і я боюсь вас, як торішнього снігу. Хочете — вбийте мене, хочете — лишіть живим, воля ваша. Але я скажу вам ще одну річ, і досить. Якщо ви залишите мене живим, то я забуду все минуле, і коли вас притягнуть до суду за піратство, спробую вам допомогти. Тож це ви маєте робити вибір. З моєї смерті вам ніякої вигоди. А якщо ви залишите мене живим, то я допоможу вам урятуватися від шибениці.

Я замовк, бо — не критиму від вас — хвилювання перехопило мені дух. На мій подив, пірати навіть не ворухнулись і тільки вирячилися на мене, мов ті барани. Не давши їм часу отямитись, я ще докинув кілька слів:

— Ви, містере Сілвере, сподіваюся, кращі за інших у цій компанії. Тож у разі моєї смерті, прошу вас, розкажіть докторові все, як було.

— Матиму це на увазі, — відказав Сілвер таким чудним тоном, що я ну ніяк не міг второпати, чи глузує він із мене, чи йому таки сподобалася моя сміливість.

— А ще пригадайте, — скрикнув нараз багрянолиций старий матрос на ім'я Морган, якого я колись бачив у таверні Довгого Джона в Бристольському порту, — що це саме він пізнав і Чорного Пса!

— І це ще не все, — докинув корабельний кухар. — Він, побий мене грім, той самий хлопчисько, що потяг карту зі скрині Біллі Бонса. Та що там казати — цей Джим Гокінс спричинив усі наші нещастя!

— То чого з ним панькатися! — лайнувшись, вигукнув Морган.

Вихопивши ножа, він так прудко скочив на ноги, наче був двадцятилітком.

— Ані руш мені! — закричав Сілвер. — Ти що за один, Томе Моргане? Може, ти тут кап'тан? То я покажу тобі, де твоє місце, бісова душа! А будеш мені перечити, то підеш туди, куди вже до тебе пішло чимало таких жевжиків за останні мої тридцять років — хто на рею, а хто, хай йому трияця, рибам на поживу! Затям це, Томе Моргане: не було ще такого, що заїдався зі мною і не поплатився за це життям!

Морган мовчав, але решта піратів невдоволено забурчали.

— Том має слухність, — сказав один з них.

— Досить мені вже макітрили голову, — пробуркотів другий. — Хай мене повісять, коли я дамся, аби ти наді мною збиткувався, Джоне Сілвере.

— То чи хоче хто з вас, джентльмени, аби ми порозумілися? — ревноу Сілвер, нахилиючись уперед на барильці й тримаючи в правійці запалену люльку. — Назвіть мені такого, чень у вас же язики не повідсихали? Ану, виходь котрий — дістати, що йому належиться. Чи на те я прожив стільки років на світі, щоб якийсь розпірений п'яничка ставав мені вперек дороги на схилку мого віку? Ви знаєте наш звичай. Ви всі тут, як ви самі себе звете, джентльмени фортуни. Тож я до ваших послуг. Хай хто більший зух, витягне свого кортика, і я, хоч і каліка, перше ніж погасне ця люлька, побачу, які на колір його тельбухи!

Ніхто ні ворухнувся, ані озвався на його слова.

— Отакі ви завше, — мовив далі Сілвер, знову беручи люльку до рота. — Жваві хлопці, ніде правди діти. Та ви останні плохуни, як до бою! Але, може, таки розумієте ту мову, якою послуговується англійський король? Таж я тут кап'тан, ви самі мене обрали. І обрали тим, що я на цілу милю розумніший за вас усіх. Як не хочете битися зі мною, як годиться джентльменам фортуни, то коріться, бодай вам чорт! І я вас навчу коритись! Цей хлопчак припав мені до вподоби, бо я зроду не бачив такого зважливого, як він. Він появив більше сміливості, ніж будь-хто з вас, бо ви ж принишки, як ті щурі! І я вам ось що скажу: тільки хто пальцем його зачепить, матиме справу зі мною. А я слів на вітер не кидаю, затамте.

Запала довга мовчанка. Я стояв, прихилившись до стіни, а серце мое все так само калатало, наче молот, хоч у мене вже з'явилася надія на порятунок. Сілвер сидів, прихилившись до стіни й схрестивши руки; він спокійно попахував люлькою і тільки крайчиком ока пильно стежив за своєю буйною командою. Пірати відійшли в дальній куток блокгауза й стали там перешіптуватись — їхня бурмотня долинала до мене, мов дзюрчання струмка. Час від часу вони оглядалися, і тоді червонове світло смолоскипа осявало їхні збуджені обличчя. Проте поглядали вони не на мене, а на Сілвера.

— Ви ніби хочете щось сказати? — запитав Сілвер, спльовуючи далеко поперед себе. — То шкварте. А ні, то позамикайте губи.

— Перепрошую, сер, — відказав один з піратів, — ви вправно послуговуєтесь деякими звичаями, але, може, будете ласкаві згадати, що є ще й інші звичаї. Команда незадоволена, вона не дозволить, аби нею полихали, вона має свої права, як і всяка інша команда. За нашим звичаем, ми маємо право зібратися й порадитись. Перепрошую, сер, поки що ви в нас старший, але я хочу скористатися зі свого права й піти на раду.

І, віддавши Сілверові шану належним чином, довготелесий жовтоокий матрос років тридцяти п'яти попростував до дверей і виїшов із приміщення. Слідом за ним один по одному повиходили й інші, кожен віддаючи Сілверові честь і промовляючи щось на своє виправдання.

— Згідно з нашим звичаєм, — сказав один.

— На матроські сходи, — сказав Морган.

Урешті zostалися тільки ми вдвох із Сілвером, і смолоскип біля нас. Корабельний кухар одразу ж витяг люльку з рота.

— Слухай, Джиме Гокінсе, — ледве чутно прошепотів він, — ти на волосинку від смерті, ба навіть гірше — тобі загрожують тортури. Вони хочуть мене скинути. Та пам'ятай, що я обстою за тобою. Я не збирався цього робити, але ти сказав кілька слів, і я передумав. Мене взяв розпач, що я так безглуздо програв і можу потрапити на шибеницю. Але я побачив, що ти тямущий хлопець. І я сказав собі: «Заступися за Гокінса, Джоне, а Гокінс заступиться за тебе. Ти, Джоне, його остання карта, а він, побий мене грім, він — твоя остання карта! Послуга за послугу, — вирішив я. — Ти врятуєш собі свідка на суді, а він врятує твою шию від зашморгу».

До мене почало потроху доходити, що тут до чого.

— Ви гадаєте, що ваша справа пропаща? — запитав я.

— Та вже ж бо, хай йому грець! — відповів він. — Коли шхуна пропала, значить нам світить шибениця, і квит. Тільки я глянув на бухту, Джиме, і побачив, що шхуна зникла, то хоч який я упертюх, а зрозумів, що наше діло швах. А ці хай собі радяться, всі вони — телепні й боягузи. Я спробую врятувати від них твою шкуру.

Але слухай, Джиме, — я тобі, а ти мені: ти у свою чергу вирятуєш Довгого Джона від шибениці.

Мене це страшенно вразило: тож які мусять бути кепські в них справи, коли цей старий піратюга, їхній заводій, хапається за будь-яку соломинку!

— Що зможу, те зроблю, — пообіцяв я.

— То й згода! — вигукнув Довгий Джон. — Ти так певно це кажеш, що я, присяйбі, маю тепер надію на порятунок.

Він пошкунтильгав до смолоскипа, устромленого поміж купи дровеняк, і знову запалив люльку.

— Зрозумій мене, Джиме, — провадив далі Сілвер, повернувшись на своє місце. — У мене ще є голова на в'язах, тож я тепер на боці сквайра. Я знаю, що ти відвів шхуну кудись у безпечне місце. Не знаю, як ти це впорав, але я певен, що шхуна ціла. Гендс і О'Браєн, як я здогадуюся, сплюхували. Та я ніколи й не покладався на них. Зауваж собі: я ні про що тебе не розпитую та й іншим цього не дозволю. Я знаю правила гри й бачу, що програв. І я розумію, що твоє горюю. Ти такий молодий і завятий, що ми з тобою стільки б могли наробити!

Він націдив у бляшанку бренді з барильця і запропонував мені.

— Покуштуєш, братику? — А коли я відмовився, сказав: — То я сам вип'ю трохи, Джиме. Мені треба підживитися, попереду так багато клопотів. До речі, про клопоти: пощо це доктор віддав мені карту, Джиме?

Певно, на обличчі моему з'явився такий подив, що Сілвер перестав розпитувати далі.

— А так, він дав мені карту, — додав він. — І щось за цим є, Джиме, щось є — погане чи й добре...

Він ще трохи ковтнув бренді й похитав своєю великою головою, як людина, що сподівається найгіршого.

Розділ XXIX

ЗНОВУ ЧОРНИЙ ЗНАК

Нарада піратів ще тривала, коли один з її учасників увійшов до блокгауза і трохи глузливо, як мені здалося, віддавши Сілверові шану, попросив дозволу взяти на хвилику смолоскипа. Сілвер мовчки кивнув, і пірат пішов собі, залишивши нас двох у темряві.

— Заходить на бурю, Джиме, — сказав Сілвер, звертаючись тепер до мене зовсім дружнім і навіть панібратським тоном.

Я ступив до найближчої стрільниці й виглянув надвір. Багаття майже згасло, тільки тьмяно жевріли окремі вуглини, тож не дивно було, що змовникам знадобився наш смолоскип. Вони скупчилися на укосі перед частоколом, один із них тримав смолоскипа, а другий стояв навколішках із розкритим ножом у руці, що виблискував у світлі місяця й головешки. Решта, трохи нахилившись над ним, наче приглядалися, що він робить. На свій подив, я помітив, що в нього, крім ножа, в руках ще якась книжка — річ зовсім не звична, як на пірата. Раптом він підвівся з колін, і весь гурт рушив до блокгауза.

— Вони йдуть сюди, — сказав я і вернувся на своє попереднє місце, вважаючи, що то було б нижче моєї гідності, якби пірати побачили, що я підглядаю за ними.

— Хай ідуть, друже, хай ідуть, — весело відгукнувся Сілвер. — У мене ще є порох у ладівниці.

Двері розчинилися, і п'ятеро чоловік, стовпившись на порозі, проштовхнули наперед одного зі своїх. За інших обставин, то воно смішно було б дивитись, як він поволі й остережливо переставляв ноги, простягаючи вперед стиснуту в кулак правницю.

— Підходь ближче, хлопче, — сказав Сілвер, — і не бійся: я тебе не з'їм. Давай сюди, тютю, що там ти тримаєш. Я знаю правила й депутацію не займу.

Підбадьорений цими словами, пірат уже сміливіше підійшов до Сілвера, тицьнув йому щось у руку й хапливо відбіг назад до своїх товаришів.

Корабельний кухар розтулив долоню й глянув.

— Чорний знак! Я так і думав, — промовив він. — Але де ви дістали папір?.. Е! Та це ж лиха прикмета. Ви-бо вирізали клапоть із Біблії! Який це йолоп порізав Біблію?

— Отож і є, бачите! — озвався Морган. — Хіба я не казав? Не казав я, що це не до добра?

— То це ви гуртом так надумали? — вів своєї Сілвер. — Тепер вам уже всім гойдатись на шибениці. Який це заплішений дурень мав при собі Біблію?

— Це Дік, — відповів один із піратів.

— Дік? Ну, то вже пора йому й прощення в Бога просити, — мовив Сілвер, — одгуляв він своє. Це я певно кажу.

Але тут утрутився довгов'язий з жовтими очима.

— Нема чого базікати, Джоне Сілвере! — сказав він. — Уся команда на сходинах, як велить звичай, ухвалила передати тобі чорний знак. Переверни його, як це годиться, і подивись, що там написано. Тоді вже можеш розводитись.

— Дякую, Джордже, — відказав корабельний кухар. — Ти завше був спритняк у справах і знаєш напам'ять усі наші правила. Я радий пересвідчитись у цьому, Джордже. Ну, то що ж там написано? Ага! «Скинута». Ось воно що! Чудово написано — так, наче друковано! Це твоя рука, Джордже? Ти, я бачу, тепер майже за ватажка в цій команді. Я не здивуюся, коли тебе кап'таном оберуть. Але тим часом зроби таку ласку, дай мені головню. Люлька моя зовсім згасла.

— Чуєш-но, — сказав Джордж, — годі вже дурити команду! Язиком ти на всі боки мастак, але твоє вже скінчилося. Злазь із барила й не заважай нашим виборам.

— Щось мені здавалося, ніби ти казав, що знаєш усі наші звичаї, — зневажливо відповів Сілвер. — А як ти їх не знаєш, то я знаю.

Я ще тут трохи посиджу, бо я поки що ваш кап'тан, майте на увазі. І зостануся ним, поки ви свої закиди висловіте, а я відповім на них. Доти ж ваш чорний знак і сухаря не варт. А от опісля вже буде видно.

— О, — сказав Джордж, — ми щодо тебе ніякого звичаю не порушуєм, ми по-чесному, атож. Ось тобі наші закиди. По-перше, ти завалив оцей рейс — у тебе не вистачить зухвальства заперечити це. По-друге, ти за спасибі випустив ворога з цієї пастки. Чого їм хотілося забратись відсіля? Я не знаю. Але ж цілком ясно, що їм цього хотілося. По-третє, ти заборонив нам напасти на них на болоті. О, ми бачимо тебе наскрізь, Джоне Сілвере! Ти ведеш подвійну гру, оце ж і клопіт із тобою. І, по-четверте, ти заступився за цього хлопчиська.

— І це все? — спокійно перепитав Сілвер.

— Цього доста, — відказав Джордж. — Через твою нездарність ми зависнемо в зашморгу!

— Гаразд. Тепер слухайте мене. Я відповідатиму по черзі на всі ваші чотири пункти. То я завалив цей рейс? Добре, але ви всі знаєте, чого я хотів. І знаєте, що якби ви слухали мене, то ми були б зараз на «Еспаньйолі», усі живі й здорові, наївшись уволю пудингу, а скарби лежали б у нас у трюмі, хай вам чорт! А хто завадив мені? Хто підганяв мене, вашого законного кап'тана? Хто підсунув мені чорний знак, ледве ми висадилися на острів, хто закрутив усю цю танцювальну веремію? Такий чудовий танок я витанцювував разом із вами, а всі ми були ну чисто як ті танцюри, що на лондонській шибениці вихляються. Хто це все накоїв? Ендерсон, Гендс і ти, Джордже Меррі! Ти єдиний лишився живий із цих баламутів. І ще маєш нахабство виставляти себе в кап'тани, ти, котрий занапастив нас усіх! А побий мене грім! Та це ж скільки світ світом, такого нахабства не бачено!

Сілвер замовк. Із обличчя Джорджа та його спільників знати було, що слова кухареві не пропали марно.

— Це вам пункт перший! — скрикнув обвинувачений, витираючи піт із чола: говорив він так запально, що аж стіни двигтіли. — Але ж і гідко балакати з вами, присяйбі! Нема у вас ні тям, ні пам'яті, і я дивуюсь, як це ваші матірки відпустили вас на море. На морі! То це ви джентльмени фортуни? Штани вам латати, а не морем ходити!

— Облиш це, Джоне, — сказав Морган. — Відповідай радше на інші закид.

— Буде вам і на інші! — огризнувся Джон. — Тільки хіба вони чогось варті? Ви кажете, що справа наша кепська. Та хай вам чорт — ви навіть збагнути цього не годні, наскільки вона кепська! Ми тепер так близько від шибениці, що в мене шия аж клякне, як подумаю. Я так і бачу, як вони висять у кайданах, а над ними птахи кружляють, і матроси тицяють на них пальцями. «Хто це такий?» — запитує один. «Це? Та це ж Джон Сілвер, я добре знав його», — відповідає другий. І чути, як побрязкують кайдани, коли вітер гойдає повішенних. Ось що загрожує нам усім, кожному з нас через нього, та Гендса, та Ендерсона, та інших йолопів. А коли хочете знати за четвертий пункт, про цього хлопця, то побий його грім, хіба ж він у нас не заручник? І невже ми повинні отак задурно збутися заручника? Та ні-защо в світі: адже ж він, може, — і я цьому не здивуюся, — наша остання надія! Вбити цього хлопця? Ні, я на це не пристану, браття. Ага, ще пункт третій. Е, тут багато чого можна сказати! Може, вам це пусте, коли до вас щодня приходять лікар, який скінчив коледж? Тобі, Джоне, з твоїм пробитим черепом, лікар уже не потрібен? Чи тобі, Джордже Меррі, якого ще кілька годин тому тіпала пропасниця, в якого очі ще й зараз жовтаві, мов цитрини? Чи, може, ви не знаєте, що сюди має невдовзі прийти другий корабель на підмогу? Але він прийде, вже недовго чекати. І тоді побачимо, хто зрадіє, маючи заручника. Потім іще пункт другий: ви закидаєте мені, що я пішов на мирову. Та хіба ж ви самі отут навколішках не благали мене замиритись? Ви повзали навколішках, страхополохи, боялися, що подохнете з голоду, як я не погоджуся на замирнення! А втім, це все дурниці. Не заради цього пішов я на угоду. А ось заради чого!

І він кинув на підлогу шмат паперу, який я відразу впізнав. Це була та сама карта на жовтому папері, з трьома червоними хрестиками, що її я знайшов, загорнутою в церату, на дні скрині Біллі Бонса. Чому лікар віддав її Сілверові — цього я ніяк не міг збагнути.

Натомість бунтівники, побачивши карту, зраділи до нестями і накинулися на неї, мов коти на мишу. Карта переходила з рук у руки, один виривав її в іншого. Пірати лаялися, кричали, заливалися

дитячим сміхом — хтось би подумав, що вони не тільки мацають золотом руками, а вже й пливають собі з ним безпечно додому.

— Так, — сказав один, — це Флінтова карта, нема сумніву. Отут написано «Дж. Ф.», ще й кривулька вниз, він завше так розписувався.

— Усе це добре, — сказав Джордж, — але як же ми заберемо з собою скарби, коли не маємо корабля?

Сілвер нараз підхопився з барильця і, спираючись рукою на стіну, вереснув:

— Стережися, Джордже! Ще одне таке слівце, і я викличу тебе на герць. Як? А звідки я знаю? Це ти мав би мені сказати. Ти й усі інші, через яких я позбувся шхуни, бодай би ви згоріли! Та куди тобі з твоїм тарганячим мозком придумати щось путнє! Але бодай чемно розмовляти ти можеш і мусиш, Джордже Меррі, затам це!

— Таки правда, — озвався старий Морган.

— Правда? Ще б пак! — підхопив корабельний кухар. — Ви згубили судно, а я знайшов скарб. То хто ж із нас вартніший? Але я складаю з себе свої звання, хай йому чорт! Обирайте собі, кого хочте за кап'тана. З мене годі!

— Сілвера! — загукали всі. — Тулуб назавше! Тулуб — наш капітан!

— Он якої ви тепер заспівали! — крикнув кухар. — Що ж, Джордже, голубе мій, доведеться тобі почекати до іншої нагоди. Щастя твоє, що я людина незлобива. Не така в мене натура. А тепер, браття, що робити з цим чорним знаком? Виходить, він тепер ні до чого, га? Дік накликав на себе лихо, зіпсував свою Біблію, і все це даремно.

— А хіба ж вона не годиться для присяги? — пробурмотів Дік, явно стурбований цією халепою на свою голову.

— Біблія з вирізаним крайчиком! — глузливо відказав Сілвер. — Та нізащо в світі! У ній тепер сили не більше як у звичайному співанику.

— Та невже? — вигукнув Дік, якимось наче зрадівши. — Ну, та нехай, така теж може на щось придатись.

— А що штуку на тобі, Джиме, — на пам'ять, — сказав Сілвер, простягаючи мені той велемовний клаптик паперу.

Він був завбільшки як велика монета і з одного боку чистий, бо його вирізали з останнього аркуша книги. На другому боці там було кілька віршів з Апокаліпсиса — у мене в пам'яті засіли звідти

слова: «А поза ним пси і душогуби»¹. З того боку, де друкований текст, усе було замащене вуглем. Він уже злавив і забруднив мені пальці. А де чистий бік, так само вуглем вивели одне слово: «Скинута».

Я зберіг цей чорний знак як цікавинку, і ось він зараз переді мною, тільки від того слова лишився тепер самий слід, мов подряпина нігтем.

На цьому й закінчилися події тієї ночі. Усі ми, випивши по ковтку спиртного, невдовзі полягали спати — усі, крім Джорджа Меррі, якому Сілвер помстився тим, що поставив варгувати й погрозився покарати смертю, коли він чогось не догляне.

Довго ту ніч не міг я skleпити очей. Мені було про що думати, Бог свідок: і про людину, яку я вбив, рятуючи своє життя, і найбільше про подиву гідну гру Сілвера, що намагався однією рукою тримати в покорі піратів, а другою хапався за всяку всячину, можливу й неможливу, аби врятувати своє нікчемне життя. І хоч який він був пройдисвіт, а проте мене брав жаль за нього.

¹ «А поза ним пси і душогуби» — Об'явлення св. Івана Богослова (Апокаліпсис, 22,15).

Розділ XXX

НА СЛОВО ЧЕСТІ

Мене збудив — та, властиво, й усіх нас, навіть вартового, що аж підсочив, закунявши було коло дверей, — ясний, дзвінкий голос із узлисі:

— Блокгаузе, агов! Лікар іде!

І справді, то був лікар. Хоч я й зрадив, почувши його голос, та водночас і збентежився. Коли я згадав про власне самовільство, як я потайки втік від своїх, і до чого це призвело, в якій небезпечній компанії я опинився, мені стало так соромно, що я не міг глянути лікареві в обличчя.

Він, мабуть, устав іще затемна, бо тепер тільки розвиднялося. Підбігши до стрільниці, я побачив, що він стоїть по коліна в повзучих випах, як колись стояв Сілвер.

— Це ви, докторе? Доброго вам ранку, сер! — бадьоро вигукнув Сілвер, аж сяючи добродушністю. — Та й рано ж ви підхопилися! Але не дарма кажуть, рання пташка — сама собі свашка. Ану, Джордже, розворушись, синку, та поможи докторові Лівсі зійти на борт... У нас усе гаразд, докторе, ваші пацієнти бадьорі й веселі!

Так він теревенив, стоячи на вершині пагорба з милицею під пахвою, спираючись другою рукою на стіну блокгауза, — зовсім як колишній Джон, і голосом, і поведженням, і виразом обличчя.

— А ми маємо несподіванку для вас, сер! — провадив він далі. — Один маленький блукач, хе-хе! Наш новий пожилець і столовник, сер, — таке моторне паруб'я! Спав він, як перший помічник капітанів, бортом до борту з Довгим Джоном.

Тим часом доктор Лівсі переліз через частокіл і підійшов до кухаря. Голос його аж здригнувся, коли він запитав:

— Невже це Джим?

— Саме він, — відповів Сілвер.

Лікар мовчки застиг на місці, наче неспроможний рухнутись.

— Ну що ж, — промовив він урешті. — Перше — діло, а вже потім забава, як би й ви сказали, Сілвере. Огляньмо-но наших пацієнтів.

За хвилику він був уже в блокгаузі і, похмуро кивнувши мені, підійшов до хворих. Здавалося, він не відчував ніякого страху, хоч мав би знати, що його життя висить на волосинці серед цих зрадливих шибайголів. Зі своїми пацієнтами він розмовляв так, ніби це була звичайна візита до порядної англійської родини. Його поводження, гадаю, таки впливало на піратів: вони ставилися до нього так, немовби нічого не сталося, немовби він усе ще був корабельним лікарем, а вони — добропорядними матросами.

— Ти одужуєш, друже, — казав він піратові з перев'язаною головою. — Тобі таки пощастило. Либонь, у тебе голова міцна, мов залізна... А як ти, Джордже, почуваєшся? Та й поживк же ти! Ні, печінка в тебе нікуди не годиться. Ти приймав ліки? Хлопці, він приймав ліки?

— Аяюке, сер, аяюке! — озвався Морган.

— Бачите, відколи я став лікарем заколотників, або, точніше, тюремним лікарем, — пояснив з найлюбезнішою посмішкою доктор Лівсі, — я вважаю для себе справою честі зберегти вас усіх живими для короля Георга, хай благословить його Бог, і для зашморгу.

Пірати перезирнулись, але мовчки проковтнули цей жарт.

— Дік щось нездужає, сер, — мовив один із них.

— Нездужає? — перепитав лікар. — Ану, підійди сюди, Діку, і покажи язика. О, зовсім не дивно, що він нездужає! Таким язиком можна й французів налякати. Ще один заслаб на пропасницю.

— Ага, — зауважив Морган. — От що значить псувати Біблію.

— От що значить бути справжнім віслюком, — в тон йому відказав лікар. — І не мати бодай стільки глузду, щоб відрізнити чисте повітря від заразного і суху місцину від гнилого й згубного мочара. Дуже ймовірно — хоч це тільки моє припущення, — що ви всі підхопили малярію і що вона добряче вас витіпає, поки дасть вичухатись. І треба ж таке — отаборитись у болоті! Сілвере, ви мене здивували, їй-бо! Ви ж не такий дурень, як решта, але мені здається, що ви не маєте найменшого уявлення, як треба дбати про здоров'я.

Роздавши своїм пацієнтам ліки й висловивши їм належні приписи, які вони вислухали покірно, мов учні недільної школи, а не кровожерні розбишаки й пірати, лікар сказав:

— Гаразд, на сьогодні досить. А тепер, з вашого дозволу, я хотів би побалакати з оцим хлопцем. — І він недбало кивнув головою в мій бік.

Джордж Меррі, що стояв біля дверей, відхаркуючись і відпльовуючись після якихось гірких ліків, коли почув лікареве прохання, весь почервонів, обернувся до нього і закричав із лайкою:

— Анізащо у світі!

Сілвер хляпнув долонею по барильцю.

— Цить-но! — вереснув він і обвів усіх поглядом, наче розлючений лев. Далі мовив уже своїм звичайним голосом: — Докторе, я вже думав про це, знаючи вашу прихильність до Джима. Ми всі щиро вдячні вам за вашу добрість і, як бачите, довіряємо вам і ковтаємо ваші ліки, наче прог. Я, здається, придумав, як зробити, щоб усі були задоволені. Гокінсе, ти можеш дати мені слово честі юного джентльмена, — бо ти таки джентльмен, хоч і з убогої родини, — що не втечеш від нас?

Я охоче дав йому слово честі.

— Коли так, докторе, то перелазьте за частокіл. Коли ви перелізете, я приведу Джима вниз. Він буде по цей бік частоколу, а ви — по той, але це не завадіть вам побалакати по щирості. Бувайте, сер, і прошу засвідчити мою пошану сквайрові й кап'танові Смоллету!

Тільки-но лікар вийшов за двері, як обурення піратів, досі стримуване грізним Сілверовим поглядом, прорвалося, і вони почали обвинувачувати свого ватажка у подвійній грі, в тому, що він дбає лише за власну шкуру й нехтує інтереси своїх співників і підлеглих. Одне слово, вони здогадувалися, що Сілвер насправді задумав зробити. Це було так очевидно, що я й не уявляв собі, як він викрутиться. Але Сілвер був удвічі розумніший за них усіх разом. До того ж учорашня перемога дуже підвищила його авторитет серед піратів. Він обізвав їх дурнями й бовдурами, заявив, що без моєї розмови з лікарем не обійтись, тицяв їм карту в обличчя й питав: невже вони хочуть порушити перемир'я саме того дня, коли належить взятися за розшуки скарбів?

— Ні, побий мене грім! — кричав він. — Ми порушимо перемир'я, коли настане слушний час. А доти я догоджатиму лікареві, хоч би довелося й чоботи йому змащувати горілкою!

Сілвер наказав розпалити багаття, взяв свою милицю, поклав руку мені на плече й зашкунтильгав униз. Товариші його стояли розгублені,

бо він своєю промовою тільки забив їм баки, але переконати так і не зміг.

— Не квапся, хлопче, не квапся, — сказав він мені. — Вони гуртом кинуться на нас, коли побачать, що ми поспішаємо.

Отож ми зовсім поволі зійшли піщаним укосом до того місця, де по другий бік частоколу чекав на нас лікар. Наблизившись на таку відстань, коли він уже міг нас чути, Сілвер зупинився.

— Завважте, докторе, що я врятував цьому хлопцеві життя, за що вони були скинули мене з кап'танства, і хлопець вам це підтвердить, — сказав він. — Можете мені повірити, докторе, що коли людина так важить своїм життям, як оце я, коли вона мусить, так би мовити, грати в орлянку зі смертю, їй хочеться почути бодай одне добре слово! При тім зважте, будь ласка, що не тільки про мое життя йдеться тепер, йдеться й про життя цього хлопця. Тож закиньте добре слово за мене, докторе, дайте мені хоч крихту надії на порятунок, коли така ваша ласка!

Сілвер виглядав зовсім іншою людиною, стоячи тут осторонь від своїх друзів і обернувшись до них спиною: щоки його запали, голос тремтів, він весь був ніби ледь живий.

— Невже ви боїтеся, Джоне? — спитав його доктор Лівсі.

— Я не боягуз, докторе, ані от стілечки, — і він показав на пальці. — Якби я був боягузом, я б мовив інакше. Тільки, скажу вам по правді, мене аж морозом обсипає на саму згадку про шибеницю. Ви людина добра й справедлива, я зроду не бачив кращої! І ви не забудете,

що я зробив доброго, як і зла не забудете, це я знаю. А тепер я відіду вбік — ось бачите — і полишаю вас наодинці з Джимом. Цього ви також не забудьте, бо це ж такі неабищо, докторе!

Сказавши це, він відступився трохи назад, щоб не чути нашої розмови, сів на пеньок і почав насвистувати. Час від часу він поводив на всі боки поглядом — то на мене й лікаря, то на своїх запальних спільників, що снували туди-сюди по піску, розпалюючи багаття і виносячи з будинку солонину та хліб на сніданок.

— Тож ти тут, Джиме, — сумно мовив лікар. — Що посіяв, те й пожнеш, хлопче. Бачить Бог, мені не стає духу тебе ганити. Одне тільки скажу, люблю це тобі, чи нелюбо: коли капітан Смоллет був здоровий, ти не насмілювався втікати. Але втекти, коли він лежав поранений і не міг завадити тобі — це таки нечесно, їй-богу!

Визнаю, що по цих словах я аж схлипнув.

— Докторе, — сказав я, — прошу, не картайте мене! Я й сам уже досить себе картав. Життя моє висить на волосинці, і коли мене не вбили, то лише тому, що Сілвер оступився за мене. Повірте мені, докторе, я можу вмерти, і я заслужив смерть, — але я боюся тортур. Коли вони почнуть катувати мене...

— Джиме, — урвав мене лікар, і голос йому як стій змінився. — Джиме, я цього не можу допустити. Гайда через паркан і тікаймо!

— Докторе, — відповів я, — але ж я дав слово честі.

— Знаю, знаю! — вигукнув він. — Та що ж подієш! Я візьму всю вину й ганьбу на себе, хлопче. Але я не можу кинути тебе тут. Плигай сюди! Один плик — і ми чкурнем, як антилопи.

— Ні, — відповів я. — Ви знаєте, що й ви так не зробили б. Ні ви, ні сквайр, ні капітан. Тож і я цього не зроблю. Сілвер повірив мені, я дав слово, і я повернуся назад. Але, докторе, я ж не доказав іще. Коли вони почнуть катувати мене, я не витримаю і можу виказати, де стоїть шхуна. Бо ж мені пощастило, хоч і ризикуючи життям, забрати в них шхуну, і вона тепер стоїть на південному березі Північної бухти, саме на межі припливу. Її можна звідти вивести.

— То шхуна ціла?! — вигукнув лікар.

Я нашвидку розповів йому про свої пригоди, і він мовчки вислухав мене.

— Це просто доля, — зауважив він, коли я скінчив. — На кожному кроці ти рятуєш нам життя. Тож як ти можеш думати, що ми покинули тебе напризволяще? Це була б погана віддяка тобі, хлопче, за все, що ти для нас зробив. Ти викрив змову, ти знайшов Бена Ґана — а це найкраще, що ти зробив досі та й за все життя зробиш, навіть доживши до дев'яноста років. А цей Бен Ґан такий чортяка!.. Гей, Сілвере! — вигукнув нараз лікар. — Сілвере! Я хочу дати вам одну пораду, — мовив він, коли кухар наблизився. — Не дуже хапайтеся шукати скарби.

— Сер, я б із дорогою душею, але не можу! — відповів Сілвер. — Адже, перепрошую, тільки пошуком скарбів я спроможусь врятувати життя собі й цьому хлопцеві, і це щира правда.

— Якщо так, Сілвере, — сказав лікар, — то я дам вам ще одну пораду: будьте насторожі, коли знайдете їх.

— Перепрошую, сер, — озвався Сілвер, — але ви кажете і забагато і замало. Що ви маєте на меті? Чом ви покинули блокгауз? Чом віддали мені карту? Цього я не знав і не знаю. А тим часом я слухняно виконав вашу волю, хоч мені ви ані натяком не дали надії! Але це вже занадто. Коли ви не хочете прямо пояснити мені, що у вас на думці, то так і скажіть, і я випускаю кермо з рук.

— Ні, — задумливо промовив лікар, — я не маю права сказати вам більше. Розумієте, це не моя таємниця, Сілвере. Інакше, повірте, я б усе вам розповів. Але скажу вам навіть трохи більше, ніж маю на те право, хоч мені й перепаде за це від капітана, щоб я так живий бу! Отож слухайте, я дам вам маленьку надію, Сілвере: якщо ми обидва видеремося з цієї пастки, я зроблю все можливе, крім кривоприсяжництва, аби врятувати вас від шибениці.

Обличчя Сілверове проясніло.

— Сер, навіть рідна мати не могла б мене втішити так, як оце ви! — вигукнув він.

— Це перша моя поступка вам, — докинув лікар. — І друга така: я раджу тримати хлопця біля себе, а коли вам потрібна буде підмога, кличте мене. Я спробую стати вам у пригоді, і тоді побачите, що я не кидаю слів на вітер... Бувай, Джиме!

Доктор Лівсі потиснув мені руку через частокіл, кивнув головою Сілверові й швидко подався до лісу.

Розділ XXXI

ШУКАННЯ СКАРБІВ — ВКАЗІВНА СТІЛКА ФЛІНТА

— Джиме, — звернувся до мене Сілвер, коли ми лишилися самі, — я врятував життя тобі, а ти — мені, і я цього не забуду. Я бачив, хоч і краєчком ока, як лікар підмовляв тебе втекти — і бачив, що ти відмовився, хоч я й не чув слів. Це ти молодець, Джиме. Сьогодні вперше після невдалого нападу на форт зблиснув переді мною проблиск надії, і цим я завдячую тобі. А тепер, Джиме, ми підемо шукати скарби, але наосліп, і мені це не подобається. І ще ми з тобою муситимем триматися разом, пліч-о-пліч, бо тільки так врятуємось, попри всі примхи долі.

Один із матросів гукнув нам від багаття, що сніданок уже готовий, і ми всі посідали хто як на піску біля вогню і почали перекушувати сухарями та смаженою солониною. Пірати розклали таке багаття, що на ньому й бика можна було б засмажити, а вогонь так розпашів, що до нього підходили тільки з навітряного боку, та й то дуже обережно. Не менш марнотратно ставилися вони й до харчів, насмаживши солонини втричі більше, ніж могли з'їсти. А один із них, безглуздо регочучи, кинув залишки сніданку в огонь, який спалахнув ще дужче від такого незвичайного палива. Ніколи в житті я не бачив людей, які були б такі недбалі за свій завтрашній день. Усе вони робили абияк, даремно переводили харчі, куняли на варті і, хоч були здатні виявити відчайдушну сміливість, ні на які тривалі військові дії не мали снаги.

Навіть Сілвер, що снідав осторонь із Капітаном Флінтом на плечі, жодним словом не дорікнув їм за марнотратство. Це тим більш вразило мене, що я знав, який він завбачливий натурою.

— Ех, браття, — сказав він, — щастя ваше, що Тулуб думає за вас своєю головою. Я таки домігся, чого хотів. Звісно, шхуна в них. Де саме вони тримають її, я ще не знаю. Але як тільки викопасмо

скарби, ми обнишпоримо всі береги й таки знайдемо шхуну. А тоді, брата, оскільки й шлюпки в нас, наше візьме гору!

Отак промовляв він, набиваючи собі рота смаженою грудинкою. Цими словами він відживляв у них надію і довіру до власної персони, підбадьорюючи водночас, як мені здавалося, і самого себе.

— Що ж до нашого заручника, — провадив він далі, — то сьогодні, гадаю, він мав останню розмову зі своїм любим друзякою. А я тим часом довідався дещо новеньке, за що йому дякую. Проте ця справа скінчена, і не варт до неї вертатись. Я поведу хлопця за собою на шворці, коли ми підемо шукати скарби, бо його про всяк випадок треба пильнувати, як золото: він нам ще стане в пригоді. А коли ми відшукаємо скарби, й повернемо шхуну, і виїдемо в море усім чесним товариством — о, тоді ми таки побалакаємо з містером Гокінсом належним чином і віддячимося йому за все, що він для нас зробив.

Не дивно, що пірати були тепер у доброму гуморі. Зате я почувався вкрай пригнічено. Якщо новий Сілверів план здійсниться, то цей подвійний зрадник не вагатиметься ні хвилини. Він веде гру на два боки, але, безперечно, обере піратське багатство та волю, а не самé врятування від шибениці, на що він тільки й міг розраховувати, перейшовши на наш бік.

Та навіть якщо обставини змусять Сілвера виконати обіцянку, дану докторові Лівсі, нам однак загрожуватиме смертельна небезпека! Коли пірати викриють його зраду, як зможемо ми двоє — він, каліка, і я, хлопчак, — вистояти проти п'ятьох дужих і витривалих моряків?

Додайте до цих двох острогов ще й те, що мене непокоїла таємничка поведінка моїх друзів — чому вони покинули блокгауз, чому віддали карту, що означає остання засторога лікаря Сілверові: «Будьте пильні, коли знайдете скарби», і ви охоче повірите, що в такому стані мені аж ніяк не хотілося снідати і що я мав гнітючий настрої, коли поплівся за своїми тюремниками на пошуки скарбів.

Дивним видовищем були б ми, якби хтось міг спостерігати нас: усі в зашорганих матроських робах, усі, крім мене, озброєні до зубів. У Сілвера висіли аж дві рушниці: одна на спині, друга на грудях, та ще він причепив до пояса великого кортика й засунув у кишені широкополого сурдута два пістолі. Химерність Сілверового вигляду

довершував на плечі в нього Капітан Флінт, що безугодно вигукував беззмістовні морські примовки. Мене обв'язали впоперек тулуба мотузкою, і я слухняно поволікся за кухарем, який тримав один кінець її то у вільній руці, то у своїх міцних зубах. Одне слово, мене вели, як дресированого ведмедя.

Усі матроси щось тягнули: одні несли кайла й лопати — саме їх найперше вивантажили вони з «Еспаньйоли», — інші солонину, сухарі й горілку на обід. Харчі всі, як я помітив, були з наших припасів, тож Сілвер учора казав правду, що якби він не уклав угоди з лікарем, то піратам, втративши корабель, довелося б пити саму воду та їсти дичину, яку вони вполюють. Але вода їм не дуже смакувала б, а мисливці

з моряків здебільше поганенькі. І якщо в них було так мало їстівного, то навряд чи багато було й пороху.

Отак наладовані, ми всі — навіть і поранений у голову пірат, якому краще було б лишитися в холодку, — подалися черідкою до узмор'я, де на нас чекали дві шлюпки. Ці шлюпки також мали на собі сліди недбалства повсякчас п'яних піратів: обидві були забагнючені, з водою на дні, а в одній з них була поламана лава. Задля більшої безпечності було вирішено розміститись у двох шлюпках, і ми, розділившись на дві партії, відчалили від берега.

Дорогою засперечалися про карту. Червоний хрестик на ній був, звичайно, завеликий і не міг точно означати місця. Пояснення на її звороті теж не претендували на виразність. Написано там було, коли пригадує читач, таке:

*«Високе дерево на схилі Підзорної Труби,
напрямок на пн. від пн.-пн.-сх.
Острів Кістяка на сх.-пд.-сх. і сх.
Десять футів».*

Отже, за головну прикмету правило високе дерево. Прямо перед нами бухту замикало плато в двісті-триста футів над рівнем моря, яке на півночі з'єднувалося з південним схилом Підзорної Труби, а на півдні переходило в скелясту верховину, названу Бізань-щоголю. Верхню частину цієї високорівні покривали сосни різної височини. Окремі сосни-велетні були на сорок-п'ятдесят футів вищі за своїх сусідок, тож яке саме з цих дерев позначив Флінт на карті, можна було б з'ясувати тільки на місці за допомогою компаса.

Та не встигли ми проплисти й півдороги, як кожний пірат уподобав собі котрусь сосну й став твердити, що саме вона і є Флінтовим «високим деревом». На це Довгий Джон тільки знизував плечима й радив зачекати, поки доберуться на місце.

Він наказав гребцям не дуже налягати на весла, щоб не втомитись передчасно. Після досить довгої плавби ми причалили в гирлі другої річки, що протікала лісистим узгір'ям Підзорної Труби. Звідти, взявши трохи ліворуч, ми подалися схилом на плато.

Попервах нам довелося йти повільно, бо ґрунт був багnistий і заважали густі зарості. Але мало-помалу схил крутішав, багна заступило каміння, і рослинність була вже вища й не така густа. Ми вже наблизилися до найкращої частини острова. Замість трави тут розрослися запашний дрік та різні кущі, вкриті цвітом. Серед зеленої гушавини мускатного горіха подекуди височіли червонуваті стовбури сосон, що кидали широку тінь, і смолистий дух змішувався з запахом мускату. Свіже повітря й легкий вітерець діяли на нас підбадьорливо, хоч навколо стояла полуденна спека.

Загін розсипався широким віялом, і ходаки весело перегукувалися одні з одними. Сілвер ішов посередині, він трохи відстав від решти, захакавшись на сипкому каміняччі крутосхилу, а я ступав за ним, прив'язаний на мотузці. Мені не раз доводилося подавати йому руку, щоб він не послизнувся і не скотився вниз.

Отак пройшли ми з півмилі і вже піднялися на край плато, коли раптом з лівого боку хтось закричав переляканим голосом, тоді ще й ще, і ми всі метнулись у тому напрямку.

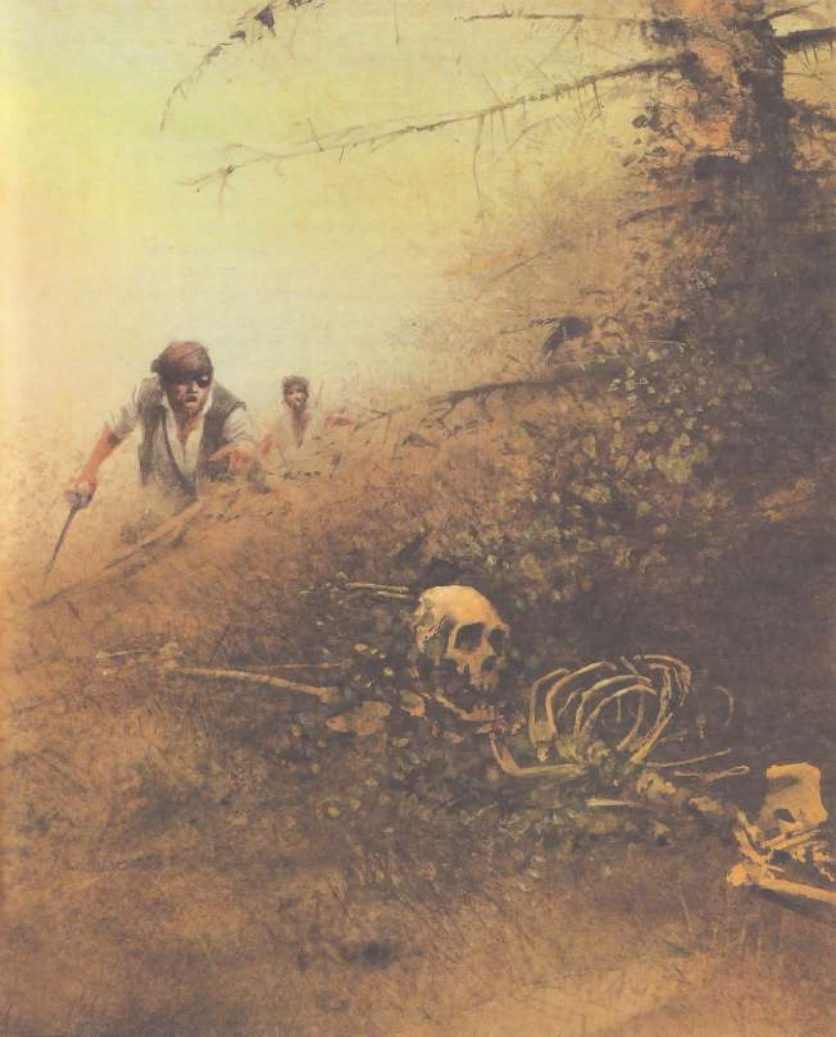
— Не може бути, щоб він знайшов скарби! — мовив старий Морган, пробігаючи повз нас. — Ми ще не дійшли до того місця нагорі.

І справді, коли ми дісталися туди, то побачили щось зовсім інше. Під великою сосною лежав людський кістяк з рештками зотлілої одежі на ньому. Його оповив зелений стелюх, що, пнучись угору, потяг за собою і деякі дрібні кістки. Я певен, що в кожного з нас у ту хвилину мурашки поповзли по спині.

— Це моряк, — сказав Джордж Меррі, який був сміливіший за інших, і, підійшовши ближче, почав оглядати стріп'я на кістяку. — В усякому разі, на ньому була моряцька одежа.

— А хто ж бо інший? — озвався Сілвер. — Ти ж не сподівався знайти тут єпископа? Але от лежать ці кістки якось неприродно.

І справді, поза в кістяка була якась така дивна. Не знаю вже чому (може, це спричинили птахи, які дзьобали його, або ж виткі рослини, що обснували людські останки), але скелет лежав витягшись так прямо, мов стріла: ноги його вказували в один бік, а руки, піднесені над головою, як у плавця перед стрибком у воду, — в інший.

— Хоч я й старий бевзь, але дещо вже второпав, — сказав Сілвер. — Це ж компас! Онде й вершина Острова Кістяка виринається, мов зуб. Перевірте-но за компасом, куди показують ці кістки.

Перевірили. Кістяк і справді був випростаний у бік того острова, і компас підтвердив напрямок на схід-південь-схід і схід.

— Так я й думав! — вигукнув кухар. — Це ж наче вказівна стрілка. Отже, отак навпрямки Полярна зоря і п'янки долари. Але побий його грім, — коли я згадую Флінта, мене аж морозом обсипає! Це ж один із його жартів, нема сумніву. Матросів було шестеро, а він один, і він повбивав їх усіх. А потім одного мерця приволік сюди й поклав за компаса, хай йому чорт!.. Довгі кості, руде волосся... Ге, та це має бути Еллардайс, їй-бо! Ти пам'ятаєш Еллардайса, Томе Моргане?

— Аякже, — відповів Морган, — добре пам'ятаю! Він ще ж і гроші мені завинив та й забрав мого ножа, коли їхав на острів.

— Тоді цей ніж повинен десь тут бути, — озвався інший пірат. — Флінт не такий був, щоб трусити чийсь кишені. А птахам ніж ніби ні до чого...

— А й правда, хай тобі чорт! — вигукнув Сілвер.

— Але тут нічого немає, — сказав Меррі, обмацуючи землю біля кісток. — Ані тобі мідяка, ані табакерки. Щось воно дивно.

— Таки й справді, щоб йому всячина! — погодився Сілвер. — І дивно, і якось мультко. А знаєте, браття, якби Флінт був живий, кепсько довелось б нам із вами. Їх було шестеро — нас так само шестеро, — і ось від них лишилися самі кістки.

— Ні, він таки помер. Я його цими своїми баньками бачив мертвим, — озвався Морган. — Біллі привів мене глянути. Флінт лежав із мідяками на очах.

— Мертвий-то він мертвий, це звісна річ, — сказав пірат із пов'язкою на голові. — Та якщо чийсь дух і має бродити по землі по смерті, то це таки Флінтів. Бо ж, Боженьку мій, до чого важко він помирав, оцей Флінт!

— А так, помирав він недобре, — підтвердив інший пірат. — То скаженів, то вимагав рому, то заводив пісню. Він її одну тільки й знав, оцю «П'ятнадцять хлопців на скрині мерця». Правду кажучи, мені не люба ця пісня від тих часів. Було тоді спекотно, віконце відчинене,

і чулось, як він горлає її на весь голос, хоч сам уже одною ногою був у могилі.

— Рушаймо вже, рушаймо! — сказав Сілвер. — Годі цих балачок. Він помер і не розгулює по світу, це певно. Та й привиди коли блукають, то тільки ночами, а зараз же день... Знаєте, від дурних розмов голова сивіє. Гайда вперед, на нас чекають дублони.

І ми, звісно, рушили далі. Але хоч сонце світило яскраво, пірати вже не розбігалися й не перегукувалися голосно, як раніше, а йшли, збившись у купку й озивались один до одного стиха: мертвий пірат таки нагнав на них жаху.

Розділ XXXII

ШУКАННЯ СКАРБІВ — ГОЛОС СЕРЕД ДЕРЕВ

Опинившись на верховині, ми посідали на землі перепочити, бо одне, що нас прикро вразив кістяк, а друге, що Сілверові й хворим піратам треба було віддихатись.

Плато трохи спадало на захід, і з того місця, де ми сиділи, відкривався широкий красвид на обидва боки. Попереду за верхівками дерев виднів Лісистий мис, облямований шумовинням прибою. Позаду лежали протока й Острів Кістяка, з-поза якого за виступом берега й низовиною на сході леліла просторінь відкритого моря. Прямо перед нами підносилася Підзорна Труба, најчачена соснами й перекрыяна темними проваллями.

Навкруги стояла тиша, тільки чути було віддалений гуркіт прибою та в кущах дзижчання незліченних комах. Ані людини ніде, ані вітрила на морі. Розлогі довколишні простори ще й посилювали почуття самотності.

Сілвер, сидючи на землі, вимірював щось за компасом.

— Осьде три високих дерева, — сказав він, — і всі вони на прямій лінії від Острова Кістяка. «Схил Підзорної Труби», гадаю, отам нижче. Тепер і дитина змогла б знайти скарб. Але, як на мене, спершу треба підобідати.

— А мені щось не дуже кортить їсти, — озвався Морган. — Згадка про Флінта відбила охоту до їжі.

— Дякуй своїй зорі, синку, що він помер, — сказав Сілвер.

— Бридкий він був, як диявол! — вигукнув, здригаючись, третій пірат. — І пика вся синюша!

— Це від рому, — докинув Меррі. — Ще б не бути синюшою! Від рому посинієш, це таки правда.

Пірати, відколи натрапили на кістяка й він збурился у них цілий

рій думок, перемовлялися дедалі ти-
хші і вже дійшли майже до пошепту,
що майже не порушував лісової
тиші. Аж це раптом з-за дерев пе-
ред нами чийсь тонкий і високий
тремтячий голос завів так добре
знайому пісню:

*П'ятнадцять хлопців
на скрині мерця.
Йо-го-го, ще й пляшечка рому!*

Ніколи не бачив я, щоб люди
так лякались, як оце зараз пірати.
У всіх шістьох обличчя аж попо-
лотніли, хто схопився на ноги, хто
судомно вп'явся руками в товариша,
а Морган з переляку впав на землю і поповз.

— Це Флінт, бодай його!.. — вигукнув Меррі.

Пісня урвалася на півноті так само раптово, як і почалася, немов
хтось затулив співакові рота. Ясного дня, серед зелених дерев оцей
спів здався мені досить приємний і мелодійний, і я не міг збагнути,
що так налякало моїх супутників.

— Ну-бо й справді, — промовив Сілвер, ледь ворущачи сірими,
як попіл, губами. — Чого це ви? Не звертаймо уваги й ходім собі.
Воно-то щось чудне, і я не знаю, хто там оце витинає, але я певен,
що то жива людина з м'яса й кісток.

Кажучи це, він і сам трохи підбадьорився, й обличчя його пороже-
віло. Та й інші, слухаючи Сілвера, теж ніби почали приходити до тями
й заспокоюватись, коли нараз ізнову почувся той самий голос. Тільки
тепер він не співав, а вигукував, і ті вигуки покотилися тихою луною
в розпадинах Підзорної Труби.

— Дарбі Магров! — піддвивав голос мало не з плачем. — Дарбі
Магров! Дарбі Магров! — знов і знов повторював він, а тоді вереснув
із лайкою, якої я тут не наводжу: — Дарбі, подай рому!

Пірати аж прикипіли до землі, вирячивши очі. І довго ще після того, як голос завмер, вони все стояли й нажахано вдивлялися вперед.

— Усе ясно, — видихнув один із них, — треба драпати.

— Такі були останні його слова, — простогнав Морган, — останні слова перед сконом.

Дік витяг свою Біблію і заходився ревно молитись. Він-бо виховувався в чесній родині, й тільки пішовши на море, злигався з лихими людьми.

Один лише Сілвер витримав. Я чув, як у нього цокотіли зуби, а проте він усе не здавався.

— Ніхто на цьому острові ніколи й не чував про Дарбі, — пробурмотів він, — ніхто, крім нас... — Але потім він опанував себе й вигукнув: — Браття! Я прибув сюди видобути скарб, і не спинити мене ні людина, ні диявол. Я не боюся Флінта живого і, хай йому чорт, не побоюся його й мертвого. Сімсот тисяч фунтів лежать за якісь чверть милі відсіль. Хіба ж коли-небудь джентльмен фортуни обернеться кормою до такого багатства, злякавшись старого п'яниці з синьою пикою, та ще й мертвого?

Ці слова, однак, не дуже додали духу його супутникам, ба навіть навпаки: непоштиві вирази на адресу привида ще дужче їх нажахали.

— Облиш це, Джоне, — сказав Меррі. — Краще не дратуй мару.

А інші були пройняті таким жахом, що не могли вимовити й слова. Вони радніше втекли б звідси світ за очі, якби їм не забракло мужності. Але страх примушував їх триматися гурту й тулитись до Джона Сілвера, так наче його сміливість могла захистити їх. А він і справді вже приборкав свій страх.

— Мара, кажеш? Може, й так, — озвався Сілвер. — Тільки одне мені не ясно. Ми чули луну. Але ніхто ніколи не бачив, щоб мара мала тінь. Тож відки у неї луна може взятися, хотів би я знати? Тут щось не так, хіба ні?

Цей доказ видався мені досить слабким. Проте хто його зна, що саме здається найпереконливішим для забобонної людини! Бо от Джордж Меррі, на мій подив, відчув неабияку полегкість.

— Атож, так воно і є, — сказав він. — Ну й голова ж у тебе на в'язах, Джоне, — все прикмітити! Тож усе гаразд, хлопці! Ми просто збилися з курсу. Коли подумати, то голос цей нагадує Флінтів, я згоден, але не так, щоб дуже... Він скорше схожий на чийсь інший голос... на голос...

— Бена Ґана, чорти б його взяли! — гримнув Сілвер.

— Справді! — вигукнув Морган, зводячись на коліна. — Це був голос Бена Ґана!

— А яка різниця? — спитався Дік. — Адже Бен Ґан так само помер, як і Флінт.

Старші віком матроси на це тільки зареготали.

— Та хто б там остерігався Бена Ґана! — скрикнув Меррі. — Живий він чи мертвий, але ніхто його не боїться.

Дивно було бачити, як швидко заспокоїлися ці люди і як знову порожевіли в них обличчя. Невдовзі вони вже перебалакувались між собою, ніби нічого й не було, а прислухавшись кілька разів і не почувши ніяких підозрілих звуків, завдали на плечі своє причадалля й рушили далі. Меррі йшов попереду, перевіряючи за Сілверовим компасом напрям на Острів Кістяка. Він сказав правду: ніхто не боявся Бена Ґана ні живого, ані мертвого.

Тільки Дік усе ще тримав у руках свою Біблію і наполохано оглядався. Та ніхто не виявляв співчуття до нього, а Сілвер ще й брав на глузи його страхи.

— Я ж казав тобі, — сміявся він, — казав, що ти зіпсував собі Біблію. Коли на ній не можна навіть присягатись, то невже її злякається привид? Ані от стілечки! — І він, спершись на милицю, клацнув пальцями перед носом у Діка.

Але Дік ніяк не міг заспокоїтись, і скоро мені стало ясно, що хлопець просто занедужав. Спека, втома і недавній перестрах прискорили появу пропасниці, од якої застерігав його доктор Лівсі.

Ми легко йшли відкритою місциною, шлях наш слався тепер униз, бо, як я вже казав, плато мало нахил на захід. Сосни, великі й малі, росли тут, вільно розкинувшись на просторі, і навіть поміж заростей мускатного горіха та азалій раз по раз відкривалися широкі, осяяні сонцем галявини. Пробираючись через острів на північний захід, ми наближалися, з одного боку, до схилу Підзорної Труби, а з другого — щораз розлогіше виступала західна бухта, де так недавно мене тіпало й кружляло в маленькому човнику.

Ми дійшли до першого великого дерева, але компас показав, що це не те, яке нам потрібне. Так само було і з другою сосною. Третя

здіймалася над заростями майже на двісті футів — це дерево було справжнім велетнем рослинного світу з червонуватим стовбуром завгрубшки в кілька обіймищ, у затінку якого міг би робити вправи цілий військовий рій. Цю сосну видно було далеко з моря і з заходу, і зі сходу, і вона цілком надавалася на те, щоб її позначити на карті як приметний знак для мореплавців.

Але велич цього дерева не зворушила моїх супутників: їх більше збуджувала думка, що десь поблизу в його затінку закопано сімсот тисяч фунтів золотом. Думаючи про гроші, вони геть забули про недавні свої страхи. Очі в них палали, хода стала прудкіша й легша. Всі їхні помисли були тільки про цей скарб, що дав би їм змогу безтурботно й марнотратно жити до кінця віку.

Сілвер підстрибом дибуляв на своїй милиці, ніздрі його роздimalис і тремтіли. Він бурчав і лаявся мов божевільний, коли мухи обсідали його спітніле й гаряче обличчя, люто смикав за мотузку, якою я був прив'язаний до нього, і раз у раз кидав на мене перейняті ненавистю погляди. Своїх почуттів він уже не приховував, і я читав його думки, як із книжки. Золото було близько, і геть про все інше він забув — його обіцянка й лікареве застереження відійшли в минуле. Я не мав сумніву, що він сподівається, викопавши скарби, у темряві ночі знайти й захопити «Еспаньйолу», перерізати горлянку кожній чесній людині на острові і, як і замірявся від самого початку, відплисти в океан із вантажем злочинів та багатств.

Збентежений цими тривожними думками, я ледве встигав бігти за шукачами скарбів. Час від часу я спотикався, і тоді Сілвер брутально шарпав за мотузку й злісно зиркав на мене. Дік плентався позад усіх — його біла пропасниця, і він бурмотів молитви та прокляття. Від цього я почувався особливо пригніченим, а до того ще перед моїми очима мимоволі поставали страшні сцени, що колись діялися на цьому плато, коли безбожний піратюга з посинілим обличчям, — той, що вмер у Саванні, співаючи й горлаючи пісні та вимагаючи рому, — зарізав тут власноруч шістьох своїх спільників. Цей гай, такий тихий тепер, тоді був сповнений передсмертними зойками. Я так напружено думав про це, що, здавалося, чув їх на власні вуха.

Тим часом ми вже вийшли на узлісся.

— Гей, браття, вперед! — крикнув Меррі.

І ті, що були попереду, кинулися бігти.

За якихось десять ярдів вони раптом зупинилися. Знявся приглушений гомін. Сілвер прискорив ходу, стрибаючи на своїй милиці, мов шалений. За хвилюку ми обоє теж зупинилися як укопані.

Перед нами була велика яма, викопана, очевидно, давно, бо по краях вона обсипалась, а на дні вже виросла трава. Там лежали поламаний держак кайла й кілька дощок від ящиків. На одній із цих дощок я побачив випалений розпеченим залізом напис «Морж» — назву Флінтового судна.

Усе було ясно. Хтось раніше знайшов цю схованку й пограбував, і сімсот тисяч фунтів стерлінгів зникли!

Розділ XXXIII

ПАДІННЯ ВАТАЖКА

Розчарування піратів було таке, якого, мабуть, світ не бачив. Шестеро їх стояло, як громом побиті. Сілвер з них отямився найперший. Усі його помисли мчали до цього скарбу, мов коні на перегонах до фінішної прямої, і от ураз усе загинуло. Проте за мить він опанував себе й змінив план своїх дій ще до того, як інші встигли очуняться.

— Джиме, — прошепотів він, — візьми оце й будь наготові.

І тицьнув мені двоціркового пістоля.

Водночас Сілвер почав посуватися на північний бік, і коли за кілька кроків зупинився, нас двох відділяла від п'яťох піратів яма. Потім він глянув на мене й кивнув головою, ніби кажучи: «Справи кепські», — з чим я повністю погодився. Погляд Сілвера був дуже приязний, але мене так обурило його постійне відступництво, що я не втримався й сказав йому пошепки:

— Ви знов перекинулися до іншого табору.

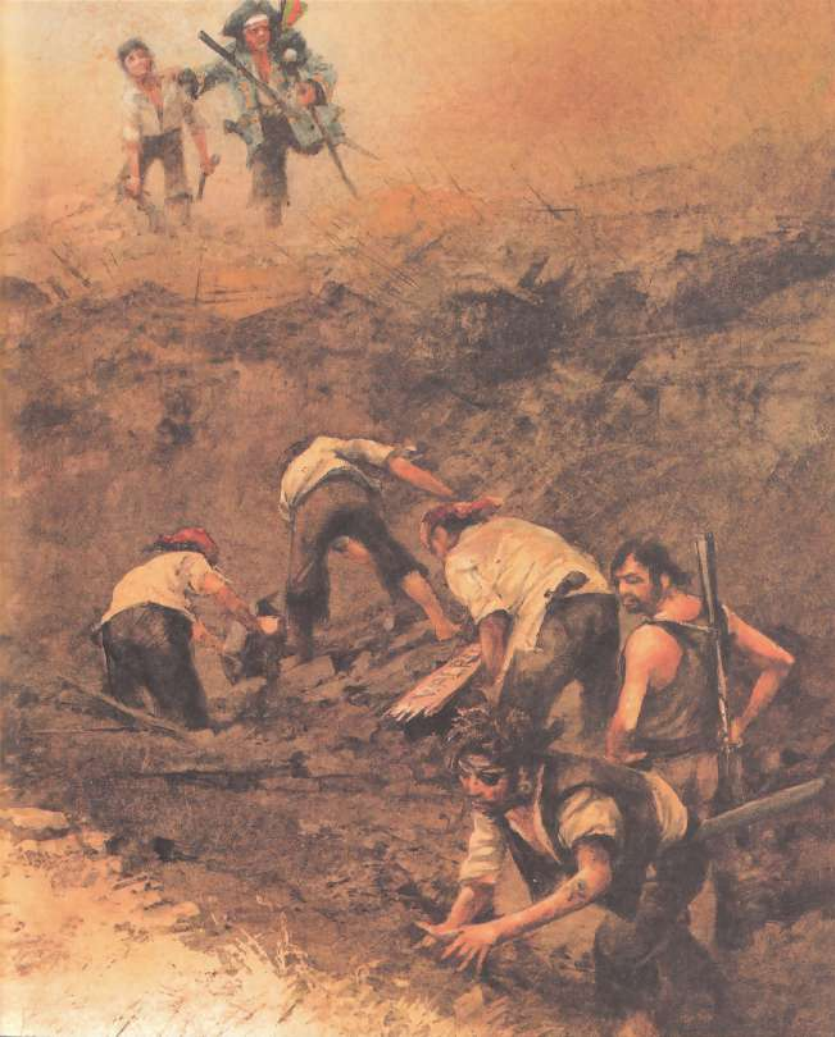
Та він не встиг мені відповісти. Пірати з криком і лайкою пострибали один за одним в яму й стали нищпорити в ній, розкидаючи дошки. Морган знайшов одну золоту монету й узяв її в руки, лаючись на всі заставки. Ця монета в дві гінеї якусь хвилику переходила з рук до рук.

— Дві гінеї! — гаркнув Меррі, простягаючи монету Сільверу. — Так оце такі твої сімсот тисяч фунтів, га? Ти, здається, мастак укладати вигідні угоди? Тепер ти бачиш, чого вони варті, дурноголова твоя довбешка?!

— Длубайтесь іще, хлоп'ята, — холодно й насмішковано проказав Сілвер. — Може, й справді виколупаєте зо два-три земляних каштани.

— Два-три каштани! — звереснув Меррі. — Браття, ви це чули? Кажу ж вам: він усе знав заздалегідь! Гляньте на його пику, там усе це написано.

— Ех, Меррі, — мовив Сілвер. — Знову ти пнешся в кап'тани? Ну, й заповзятий ти, я бачу!

Та цього разу пірати всі як один обстали за Меррі. Вони почали вилазити з ями, люто зиркаючи на нас. Випало однак так, що, нам на щастя, всі вони опинилися на протилежному боці.

Отак і стояли ми, двоє — по один бік, п'ятеро — по другий, розділені ямою, і ніхто не зважувався завдати першого удару. Сілвер не рухався, спокійний, як ніколи, і тільки пильно стежив за піратами, спираючись на милицю. Він і справді був сміливцем.

Нарешті Меррі надумався зарадити справі промовою і звернувся до своїх:

— Браття, дивіться, адже їх тільки двоє: один — старий каліка, що одурив нас, завівши сюди, а другий — щеня, якому я ладен своїми руками вирвати серце. Тож нам, браття...

Він підвищив голос і підніс руку, готуючись до нападу. Але саме що мить — трах! трах! трах! — три мушкетні постріли гримнули з хащі. Меррі полетів сторчголов до ями. Пірат із перев'язаною головою крутнувся, мов дзиґа, і теж упав крижем у яму, затріпавшись у передсмертних корчах. Решта троє щодуху дременули навіткача.

Не встиг я й змигнути, як Довгий Джон пальнув двома кулями в Меррі, котрий силкувався підвестись. В останню секунду Меррі ще встиг глянути своєму вбивцеві в очі.

— Нарешті ми поквиталися, Джордже, — сказав Сілвер.

Аж це із заростей мускатного горіха вибігли, прямуючи до нас, лікар, Грей і Бен Ган. Мушкети їхні ще диміли.

— Вперед! — гукнув лікар. — Швидше, хлопці! Треба перетяти їм шлях до човнів.

І ми чимдуж гайнули навпростець через кущі, що місцями сягали нам до грудей.

Сілвер намагався не відставати від нас. Він так орудував своєю милицею, що, здавалося, м'язи в нього на грудях ось-ось луснуть — за словами лікаря, і здорова людина не витримала б такої натуги. Але все-таки він відстав від нас ярдів на тридцять, коли ми добігли до схилу.

— Докторе, — кричав він, — та гляньте ж! Нема чого квапитись!

Він мав слушність. Із верхів'я плато ми побачили, що троє піратів, які лишилися живі, бігли все в тому самому напрямку — до Бізаньщогли. Отже, ми вже перекрили їм дорогу до човнів і могли тепер

вільно перепочити. Довгий Джон, витираючи піт з обличчя, повільно підступив до нас.

— Щиро вдячний вам, докторе, — сказав він. — Ви саме вчасно приспіли, щоб урятувати мене й Гокінса... Так це й ти тут, Бене Гане! — докинув він. — Та й меткий же ти, бачу!

— Так, це я, Бен Ган, — відповів острівний вигнанець, вугрем вигинаючись перед Сілвером. — А ви, — додав він, помовчавши, — як ви ся маєте, містере Сілвере? Чудово, дякую, — скажете?

— Бене, Бене, — пробурмотів Сілвер, — подумати лишень, яку штуку ти мені встругнув!

Лікар послав Грея забрати кайло, яке покинули, втікаючи, заколотники, а сам, поки ми звільна спускалися до шлюпок, розповів мені кількома словами, що сталося за час моєї відсутності. Сілвера ця історія неабияк зацікавила. Головним героєм у ній був Бен Ган, напівбожевільний острів'янин.

Якось, блукаючи самотою по острову, Бен натрапив на кістяка й почистив йому кишені, а згодом знайшов і викопав скарби. Це його поламаного держака від кайла побачили ми в ямі. На своїх плечах він потроху попереносив усе золото з-під високої сосни в печеру на двоверхому пагорбі в північно-східній частині острова, де воно й пролежало в безпечному місці два місяці до прибуття «Еспаньйоли».

Лікар довідався про все це від нього самого при першій же зустрічі в день нападу на блокгауз. Побачивши наступного ранку, що шхуна зникла з бухти, лікар пішов до Сілвера, віддав йому непотрібну тепер карту, а також харчові припаси, бо в Бена Гана в печері було вдосталь заготовленої ним солонини з козячого м'яса. Лікар віддав Сілверові все це, щоб мої друзі могли спокійно перейти з блокгауза на двоверхий пагорб, де їм не загрожувала малярія і де вони могли оберігати скарби.

— Що ж до тебе, Джиме, — сказав лікар, — то мені таки боліла твоя доля, але я найперше мусив дбати про тих, які щиро виконували свій обов'язок. А хто ж у тому винен, що ти не був серед них?

Однак, побачивши того ранку мене в полоні у піратів і зрозумівши, яка небезпека загрожує мені від них, коли їм не дістануться скарби, лікар побіг до печери, взяв із собою Грея і Бена Гана, а сквайра залишив біля пораненого капітана; і тоді втрьох вони подалися навперейми

через острів до великої сосни. Але дорогою лікар побачив, що піратська ватага випередила їх, і послав Бена Гана, прудкого на ноги, вперед, аби той діяв власноруч. Тож Бен Ган скористався забобонністю своїх колишніх товаришів і добряче їх налякав, давши змогу лікареві й Грею дістатися до засідки біля ями ще перед приходом піратів.

— То це моє щастя, — мовив Сілвер, — що зі мною був Гокінс! Коли б не він, старого Джона порубали б на шматки, а ви б і пальцем не ворухнули.

— Авжеж ні! — смішкувато відповів йому доктор Лівсі.

Тим часом ми дійшли до шлюпок. Одну з них лікар одразу розстроичив кайлом, а на другій ми попливли навколо острова до Північної бухти.

Туди було миль вісім-дев'ять відстані. Сілвер, хоч і знемагав від утоми, сів на весла, як і всі ми, і незабаром човен уже мчав спокійною рівниною моря. Ми обійшли південно-східний виступ острова, той самий, який чотири дні тому обігнула «Еспаньйола».

Проминаючи двохверхий пагорб, ми побачили чорний отвір Бен-Ганової печери, а біля неї чоловіка, що стояв, спершись на мушкет. То був сквайр; ми помахали йому хустинками й тричі гукнули «слава!», причому Сілвер гукав так само ревно, як і решта нас.

Пропливши ще зо три милі, ми увійшли в Північну бухту і зразу ж побачили «Еспаньйола», що вільно погойдувалася на хвилях. Приплив зняв її з мілини, і якби вітер був міцніший або течія така сама прудка, як у південній затоці, то шхуна б назавсім зникла з наших очей у морі, або ж її занесло б далеко на берег. Але, на щастя, шхуна наша була майже ціла, коли не зважати на роздертий грот. Ми спільними зусиллями спустили запасний якір на глибину в півтора сажні й віддалили на шлюпці до Г'яної бухти — найближчого пункту від скарбівни Бена Гана. А звідти Греї сам-один повернувся шлюпкою на «Еспаньйола», де він мав вартувати протягом ночі.

Від берега до печери тягнувся положистий схил, а перед самим її отвором нас зустрів сквайр. Зі мною він повівся дуже люб'язно й привітно, і ні словом не згадав моєї втечі — ні поганим, ні добрим. Проте коли Сілвер чемно відсалютував йому, він скипів.

— Джоне Сілвере, — сказав він, — ви страшенний негідник і ошуканець! Неймовірний ошуканець, сер! Мене умовили не притягати

вас до відповідальності, сер. І я на це погодився. Але мерці, сер, висять у вас на шиї, мов млинове каміння.

— Щиро дякую, сер, — відповів Довгий Джон, знову віддаючи йому шану.

— Не смійте мені дякувати! — вигукнув сквайр. — Через вас я порушую свій обов'язок. Відступіться від мене!

Після цього ми всі ввійшли до печери. Вона була досить простора й наповнена свіжим повітрям, з-під землі там пробивалося джерельце з кришталево-чистою водою, яка стікала в ставочок, оторочений папороттю. Долівку було притрушено піском. Перед великим вогнищем лежав капітан Смоллет. А в дальньому кутку печери тьмяно полискували у відсвітах багаття купища монет і прямокутні бруски золота. То були Флінтові скарби — ті самі, заради яких ми відбули таку далеку подорож, заради яких загинуло сімнадцять чоловік з команди «Еспаньйоли». А скільки крові й страждань коштувало зібрати ці скарби! Скільки при цьому добрих кораблів було потоплено, скільки хоробрих людей змушували проходити з зав'язаними очима по дощці, скільки гарматної стрілянини, скільки ганьби, брехні й жорстокості! Цього, мабуть, ніхто з живих не міг би сказати. Але було ще троє на цьому острові — Сілвер, старий Морган і Бен Ган, — кожен з яких брав участь в усіх цих злочинствах, і кожен марно сподівався тепер дістати свою частку з цієї здобичі.

— Заходь, Джиме, — сказав капітан. — Ти, по-своєму, й непоганий хлопець, але зі мною ти навряд чи коли ще підеш в море, бо ти, як на мене, надто вже мазунчик, в усьому тобі таланить... А, це ти, Джоне Сілвере! Яким вітром тебе сюди занесло?

— Я повертаюся до своїх обов'язків, сер, — відповів Сілвер.

— Ага, — промовив капітан, і більше не сказав ані слова.

А яку чудову вечерю мав я того вечора, коли всі друзі були зі мною, як мені смакувала солоня козлятина Бена Гана, деякі делікатеси та пляшка старого вина з «Еспаньйоли»! Я певний, що ніколи не було веселіших і щасливіших людей, ніж ми тоді. Сілвер сидів позад усіх, остеронь від вогнища, але їв залюбки, сміявся разом з усіма і прудко схоплювався, коли щось треба було подати — одне слово, зробився тим самим погідним, чемним і запобігливим кухарем, яким був під час подорожі.

РОЗДІЛ XXXIV

І ОСТАННІЙ

Наступного дня ми вдосвіта взялися до праці, бо ж треба було перенести все золото з печери на берег, а це майже миля відстані, і потім три милі везти його шлюпою на «Еспаньйола», що становило досить важке завдання для такої малої кількості людей. Трьома піратами, які десь блукали на острові, ми майже не переймалися, вважаючи, що надовго відбили в них бажання нападати. Але про всяк випадок поставили одного вартового на верхів'ї пагорба.

Працювали ми загарливо. Бен Ган і Грей перевозили човном золото на судно, а решта зносили його попередньо на берег. Золото — дуже важкий метал: два золотих бруски ми зв'язували до купи мотузком і несли через плече; з такою ношею навіть дорослий ледве йшов. Мене, зважаючи на мої слабші сили, залишили в печері насипати монети в мішки з-під сухарів.

Як і в скрині Біллі Бонса, тут було зібрання найрозмаїтіших монет, тільки куди більше, ніж там, і мені дуже подобалося перебирати все це добро. Монети англійські, французькі, іспанські й португальські, георгіни¹ й лудори, дублони й подвійні гінеї, муадори й цехіни², монети із поличчями всіх королів Європи за останні сто років, дивні східні монети з тонким карбуванням павутинок чи то сплєтених шворок, монети круглі й чотирикутні, монети, продірявлені посередині, щоб носити їх на шиї, — у цій колекції були зібрані гроші чи не з усього світу. Їх було так багато, як осіннього листя в лісі, і від востузні з ними у мене боліли спина й пальці.

Цілими днями ми працювали; надвечір велика купа скарбів опинялась на шхуні, але не менші їх купи чекали на нас у печері наступного ранку. І весь цей час ми нічого не чули про трьох розбіяк, які лишилися на острові.

¹ Георгіна — давня англійська півкрона або гінея з образом св. Георга.

² Муадор — давня португальська й бразильська золота монета; цехін — золота монета, що карбувалась з XIII ст. у Венеції, а потім і в інших італійських містах.

Нарешті, — здається, це було третього вечора, коли ми з лікарем удвох походили на верхіві пагорба, звідки видно було околишні низини, — з непроглядної п'ятми внизу вітер доніс до нас щось таке, як вереск чи то, може, спів. Проте це було так далеко, що ми ледь уловили невиразні звуки, після яких знов запала тиша.

— Хай їх Бог милує, — озвався лікар, — це розбілки.

— Ще й п'яні, сер, — почув я за спиною Сілверів голос.

Сілвер, мушу сказати, мав у нас повну волю, і хоч ми ставилися до нього досить холодно, тримався з нами невимушено, як привілейований і відданий служник. Взагалі він погорду до себе наче не помічав, був напродиво чемний, кожному силкувався стати в пригоді, дарма що всі поводитися з ним, наче з собакою. Всі, крім Бена Гана, який досі ще страшенно боявся цього колишнього старшого над собою з Флінтового судна, і крім мене, бо я почував до нього деяку вдячність за своє врятування, хоч і мав підстави бути про нього гіршої думки, ніж хто інший, знаючи, яку нову зраду він був замислив на плато. Тому не дивно, що лікар відповів йому досить гостро:

— Може, п'яні, а може, хворі й марять.

— Маєте слухність, сер, — погодився Сілвер, — тільки вам і мені до цього зовсім байдуже.

— Навряд чи ви сподіваєтесь, щоб я зараховував вас до людяних осіб, — осмішливо сказав лікар, — тому почуття мої вам здадуться дивними, містере Сілвере. Та якби я знав напевно, що вони всі хворі — поки що наче лише одного з них тіпає пропасниця — то я, навіть ризикуючи своїм життям, пішов би надати їм лікарську допомогу.

— Даруйте, сер, але ви зробили б дуже велику помилку, — заперечив Сілвер. — Ви згубили б своє дорогоцінне життя, оце й тільки. Я тепер на вашому боці тілом і душею, тож не хотів би, щоб наш загін втратив таку людину, як ви, бо я не забуваю, що я завдячую вам. А оті людці на болоті — вони не годні дотримати слова, навіть якби й захотіли. Я й більше скажу: вони й вашому слову не повірили б.

— Атож, — сказав лікар. — Зате ви годні дотримати свого слова, ми це знаємо.

Власне, цим і вичерпується те, що ми знали про трьох піратів. Тільки раз почули ми відлеглий постріл з рушниць й вирішили, що то вони полюють. Порадившись, ми ухвалили покинути їх на острові,

чому Бен Ган дуже зрадив, та а Грей привітав цю ухвалу. Ми залишили для них значні запаси пороху й куль, багато солоної козлятини, трохи ліків і ще деякі потрібні речі: різні знаряддя, одяг, полотно, пару сажнів ливни і, з наполягання лікаря, добрячу пайку тютюну.

Після цього нам уже нічого було робити на острові, адже скарби були приставлені на шхуну, і ми запаслися прісною водою та рештками солонини на випадок якої затримки в дорозі. Тож одного погожого ранку ми підняли якір, на що в нас ледве стало сили, і вийшли з Північної бухти під тим самим прапором, якого капітан був підняв над блокгаузом, де ми оборонялись від піратів.

Троє бунтівників, як виявилось, стежили за нами пильніше, ніж ми гадали, бо проходячи вузькою горловиною з бухти, ми мусили наблизитись до південного її берега, то там побачили їх усіх трьох: вони стояли навколішках на піщаній косі, благально простягаючи до нас руки. Нам важко було кидати їх на безлюдному острові, але ж ми не могли наражати себе на небезпеку повторного заколоту, та й навряд чи це було б доброту — везти людей у рідний край, де на них чекає шибениця. Лікар гукнув їм, де лежать залишені для них припаси. Але вони й далі, називаючи кожного з нас на ймення, благали змилуватись і не прирікати їх на смерть на цьому безлюдді.

Побачивши, що судно все-таки не змінює курсу й швидко віддаляється, один з піратів — не знаю, котрий саме — скочив на ноги, хрипло скрикнув, схопив мушкета й вистрелив. Куля просвистіла над головою Сілвера й продірявила грот.

Це примусило нас на часину заховатись за фальшбортом, а коли я перегодом виглянув, і пірати, й коса зникли з обрію. Це вже був кінець наших пригод. Опівдні, на мою превелику радість, я побачив, що й найвищу скелю Острова Скарбів поглинула морська блакить.

Нас було так мало на судні, що всім доводилося працювати над силу, тільки капітан лежав на кормі на матраці й віддавав накази, бо хоч він і піддужав, але все ще потребував спокою. Ми прямували до найближчого порту в Іспанській Америці, не зважаючи на далеку дорогу до Англії без достатнього числа матросів. І без того ми ледве давали раду з мінливими вітрами та штормами й зовсім знесіли, поки досягли берегів Америки.

Сонце вже заходило, коли ми кинули якір у мальовничій закритій

гавані, де нашу шхуну відразу оточили човни з неграми, мексиканськими індіанцями й метисами, що навезли на продаж садовини та городини й ладні були щохвилини пірнати за кинутими у воду монетами. Вигляд такої безлічі доброзичливих облич (надто ж негритянських), смак тропічних плодів і, головне, вогники, що спалахували в місті, — все це становило такий чарівний контраст із похмурими, кривавими пригодами на Острові Скарбів! Лікар і сквайр взяли мене з собою, йдучи на берег провести там вечір. У місті ми познайомилися з капітаном англійського військового корабля, поїхали до нього на судно і так засиділись у гостині, що повернулися на «Еспаньйола» аж удосвіта.

Нас зустрів Бен Ган, що був сам-один на палубі, і з дивовижними гримасами почав сповідатися в тому, що Сілвер зник. Ган сам допоміг йому втекти в човні кілька годин тому, і тепер переконував нас, що зробив це, аби врятувати нам життя, яке, мовляв, було під загрозою, поки цей «одноногий дідько залишався на борту». Та це ще не все: корабельний кухар утік не голіруч, він нишком проломив переділку в трюмі й потяг мішок з монетами вартістю, мабуть, три-чотири сотні гіней, які стануть йому в пригоді у подальших блуканнях. Гадаю, ми всі були задоволені, що так дешево здихались його.

Щоб не бути багатослівним, скажу лише, що ми взяли на корабель кількох нових матросів і щасливо повернулися на рідну землю. «Еспаньйола» прибула до Бристоля саме тоді, коли містер Бленді збирався вже посилати по нас другого корабля.

Із первісної команди шхуни додому вернулось тільки п'ятеро. «Пий, і диявол тебе призведе до кінця» — це пророцтво якраз і справдилося стосовно решти матросів. Хоча все-таки «Еспаньйола» була щасливіша за судно, про яке співали пірати:

*Ніхто не вернувся додому гулять,
А вийшло їх в море аж сімдесят п'ять.*

Кожен із нас одержав свою частку скарбу й скористався нею — розумно чи по-дурному — на власний розсуд. Капітан Смоллет обличив морську службу. Грей не тільки зберіг гроші, а й, проїнявшись раптом бажанням піднятися у житті, серйозно заходився вивчати морську справу; тепер він штурман і співвласник одного добре

впорядженого корабля, в нього є дружина й діти. Що ж до Бена Гана, то цей, одержавши свою тисячу фунтів, витратив її чи розтринькав за три тижні, або точніше за дев'ятнадцять днів, бо на двадцятий прийшов до нас без шеляга. Довелося йому обійняти посаду брамника в одному парку, чого він якраз і побоювався ще на острові. Він і досі живий, і дуже приятелює, а часом і свариться з місцевими хлопцями, а в неділі та свята чудово співає в церковному хорі.

Про Сілвера ми більш нічого не чули. Цей клятий одноногий моряк нарешті зник з мого життя. Мабуть, він розшукав свою чорношкіру жінку й живе десь у достатках разом з нею та своїм папугою Капітаном Флінтом. Принаймні, я сподіваюся, що це саме так, бо навряд чи йому суджено розкошувати на тім світі.

Решта скарбів — бруски срібла та зброя — все ще лежать там, де Флінт закопав їх — і, коли хочете знати мою думку, їм там і місце. А мене вже ні волами, ні арканом не заманиш удруге на цей клятий острів. Я й досі прокидаюся від жаху, коли вві сні чую грізний гуркіт прибою біля його похмурих скель і пронизливий голос Капітана Флінта, що вигукує без кінця: «Пістри! Пістри! Пістри!»

Для середнього шкільного віку

РОБЕРТ ЛЬЮїС СТВЕНСОН ОСТРІВ СКАРБІВ

Художник *Роберт Інглен*

Переклали з англійської *Юрій Корецький,*
Ростислав Доценко

Директор видавництва *Олег Позребний*

Редактор *Володимир Герман*
Технічний редактор *Лариса Аленіна*
Коректор *Наталія Романюк*
Верстка *Дмитро Подолянчук*

Видавництво «Махаон-Україна»
Свідоцтво ДК № 141 від 08.08.2000 р.
04073, Київ, просп. Московський, 6.
Тел./Факс: (044) 490-9901
E-mail: sale@machaon.kiev.ua
Наша адреса в Інтернеті: www.machaon.kiev.ua

Торговецьке представництво у Харкові «ТОВ Харків-Літера»
61052, Харків, вул. Малиновського, 5.
Тел.: (057) 734-9905
E-mail: litera@litera.kharkov.ua

Торговецьке представництво у Донецьку
«Східноєвропейська книжоторговецька компанія»
і мережа магазинів «Буклет»
83000, Донецьк, вул. Артема, 160, р-н «Маяк».
Тел.: 8 (062) 305-6492
E-mail: konts@yandex.ru

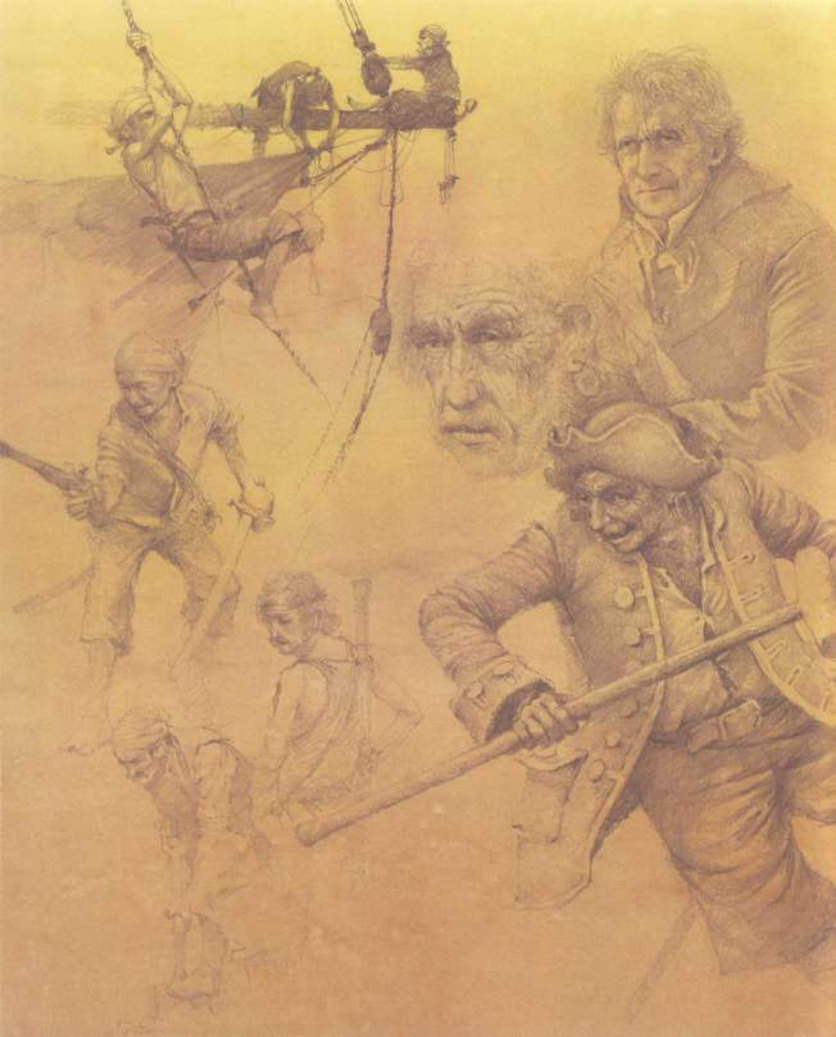
Торговецьке представництво у Севастополі
Книжоторговецька мережа «Гала»
99000, Севастополь, просп. Ген. Острякова, 80.
Тел.: (0692) 57-2406, 477-3183
E-mail: mail@gala.com.ua

Підписано до друку 09.12.2009.
Формат 84 × 108 %. Папір офсетний. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 25,2. Тираж 5000 пр. Зам. № 0478

Віддруковано в ЗАТ «ВПК Парето-Принт», Тверь,
www.pareto-print.ru

Ты знову відкриєш для себе «Острів Скарбів» знаменитого англійського письменника Р. Л. Стивенса з відомим прекрасним ілюстратором австралійського художника Роберта Інгліса. Він став всесвітньо популярним як автор та ілюстратор понад сотні різних книжок. 1986 року Р. Інгліса було удостоєно Мексиконської премії імені Г. К. Андерсона за внесок у дитячу літературу. Роберт Інгліс пропрацював такі твори класичної літератури, як «Квітка джунглів», «Далека Країна чудес», «Пітер Пен», які писали й видають друком у видавництві «Модерн-Україна».

Роберт Стивенс
ОСТРІВ СКАРБІВ

Роберт Стивенс

**ОСТРІВ
 СКАРБІВ**

*Літературна
 Роберт Стивенс*